

**ВИДАННЯ ПІДГОТОВЛЕНО В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ
ЕРАЗМУС + «ТРАНСКАРПАТСЬКИЙ ЦЕНТР ЖАНА МОНЕ
З ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ»
(Грантова угода № - 619688-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CoE)**

**THE EDITION IS PREPARED WITHIN THE ERASMUS + PROJECT
«JEAN MONNET TRANSCARPATHIAN CENTER FOR THE STUDY
OF EUROPEAN DEVELOPMENT STRATEGIES»
(Grant agreement № - 619688-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CoE)**

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
НН Інститут євроінтеграційних досліджень

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

**НАВЧАЛЬНИЙ
ПОСІБНИК-ХРЕСТОМАТІЯ**

Видання 2-е, із змінами та доповненнями

Ужгород
2021

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Uzhhorod National University
Research Institute of European Integration Studies

ACTUAL PROBLEMS OF FOREIGN POLICY OF UKRAINE

**EDUCATIONAL
TEXTBOOK**

2nd edition, with changes and additions

Uzhhorod
2021

УДК 327(477)(075.8)
А86

Навчальний посібник-хрестоматія є складовою частиною навчально-методичного комплексу з дисципліни «Актуальні проблеми зовнішньої політики України».

Наводяться і коментуються документи чи витяги з них з питань нормативно-правового забезпечення і концептуальних засад зовнішньої політики України, регулювання процесів європейської та євроатлантичної інтеграції держави.

Для студентів спеціальностей з галузі знань «Міжнародні відносини».

Укладання і коментар:

- І.В. Артьомов** – кандидат історичних наук, доцент, директор НН Інституту євроінтеграційних досліджень ДВНЗ «УжНУ»
- А.А. Артьомова** – провідний фахівець НН Інституту євроінтеграційних досліджень ДВНЗ «УжНУ»

Рецензенти:

- С.В. Віднянський** доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу Інституту історії України НАН України
- О.М. Руденко** доктор наук з державного управління, професор, директор науково-дослідного інституту публічного адміністрування та менеджменту (Чернігівський національний технологічний університет)
- І.І. Вовканич** доктор історичних наук, професор, декан факультету історії та міжнародних відносин Ужгородського національного університету

***Рекомендовано до друку Вченою радою ДВНЗ «УжНУ»
(протокол № 5 від 22.04.2021 р.)***

Підтримка Європейською Комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, який відображає лише думку авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

ISBN 978-617-7825-52-3

© І.В. Артьомов, А.А. Артьомова, 2021
© ДВНЗ «УжНУ» Навчально-науковий інститут євроінтеграційних досліджень, 2021

УДК 327(477)(075.8)
А86

The textbook is an integral part of the educational and methodological complex of the discipline “Actual problems of foreign policy of Ukraine.”

Documents or extracts from them on the issues of normative-legal provision and conceptual bases of Ukraine’s foreign policy, regulation of the processes of European and Euro-Atlantic integration of the state are commented.

For “International Relations” students.

Conclusion and comment:

- I. Artyomov** – PhD in History, Associate Professor, Director of the Institute of European Integration Studies of Uzhhorod National University
- A. Artyomova** – leading specialist of the Institute of European Integration Studies of Uzhhorod National University

Reviewers:

- S. Vidnyansky** Doctor of Sciences in History, Professor, Corresponding Member of the NAS of Ukraine, Head of the Department of the Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine
- O. Rudenko** Doctor of Science in Public Administration, Professor, Director of the Research Institute of Public Administration and Management (Chernihiv National University of Technology)
- I. Vovkanych** Doctor of Sciences in History, Professor, Head of the Faculty of History and International Relations of Uzhhorod National University

Recommended for printing by the Academic Council of Uzhhorod National University (protocol № 5 of 22nd April, 2021)

The European Commission’s support for the publication of this publication does not imply endorsement of the content which reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ISBN 978-617-7825-52-3

© I.Artyomov, A.Artyomova, 2021
© SU “UzhNU” Educational and Research Institute of European Integration Studies, 2021

Зміст

Передмова	10
Розділ I. Нормативно-правові засади зовнішньої політики України	12
1.1. Декларація про державний суверенітет України. Верховна Рада УРСР; Декларація від 16.07.1990 № 55-XII	12
1.2. Про проголошення незалежності України. Постанова Верховної Ради Української РСР; Акт від 24.08.1991 №1427-XII.....	14
1.3. Конституція України. Верховна Рада України; Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (Витяг)	15
1.4. Про Основні напрями зовнішньої політики України. Постанова Верховної Ради України від 02.07.1993 № 3360-XII	18
1.5. Про без'ядерний статус України. Верховна Рада України; Заява від 24.10.1991 № 1697-XII.....	30
1.6. Указ Президента України №448/2021 «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» від 30.07. 2021 р.....	31
1.7. Спільна заява щодо стратегічного партнерства України та Сполучених Штатів Америки від 01.09.2021р. ...	62
1.8. Декларація Кримської платформи. 23 серпня, 2021 р.....	72
1.9. Виступ Президента України Володимира Зеленського на загальних дебатах 76-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН від 23.09.2021 р.	78
Розділ II. Національна безпека України	86
2.1. ЄС: анексія Криму залишається прямим викликом міжнародній безпеці.....	86

2.2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII (Витяг)	88
2.3. Виступ Президента Володимира Зеленського у Верховній Раді зі щорічним Посланням про внутрішнє і зовнішнє становище України від 01.12. 2021 р. (Витяг)	91
2.4. Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей. Закон України від 16.09.2014 № 1680-VII.....	97
2.5. Чим закінчилися переговори в Мінську: документи і заяви сторін.....	105
2.6. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях. Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII (Витяг).....	114
2.7. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю 17 грудня 2018 року	125
2.8. Указ Президента України від 14.09.2020 «Про Стратегію національної безпеки України».....	128
2.9. Указ Президента України від 25 березня 2021 року «Про стратегію воєнної безпеки України».....	138
2.10. Указ Президента України №117/2021 «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя» від 11.03.2021 р.	150

Розділ III. Правові основи євроінтеграційного поступу України .....

3.1. Нормативно-правове забезпечення європейської інтеграції України.....	178
3.2. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Україна, ЄС, Бельгія [...]; Угода, Протокол, Міжнародний документ від 14.06.1994.....	186

3.3. План дій «Україна – Європейський Союз». Європейський Союз, Україна; План, Міжнародний документ від 12.02.2005.....	193
3.4. Передумови підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною.....	198
3.5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Угода, Список, Міжнародний документ від 27.06.2014 (Витяг).....	206
3.6. 10-річчя Східного партнерства: три поразки ЄС та шанс на оновлення.....	219
3.7. Спільна заява за підсумками 22-го саміту Україна – ЄС від 06.10.2020 р.	225
3.8. Спільна заява за підсумками 23-го саміту Україна – Європейський Союз від 12.10.2021 р.	234

Розділ IV. Правове регулювання взаємовідносин України з НАТО	249
4.1. Держави-члени НАТО та кількість населення (станом на 2020 рік).....	249
4.2. Євроатлантична інтеграція	250
4.3. Механізм правового регулювання процесу євроатлантичної інтеграції України.....	254
4.4. Нормативно-правове забезпечення євроатлантичної інтеграції України.....	256
4.5. Указ Президента України «Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік».....	260
4.6. Новий вимір військової співпраці: що змінили 20 років партнерства України з НАТО.....	271
4.7. Шлях до Альянсу: якою має бути стратегія України для вступу до НАТО.....	275
4.8. Саміт НАТО: Декларація від 14.06.2021 р.	283

Розділ V. Адаптування законодавства України до норм ЄС – важлива передумова євроінтеграції України.....	289
5.1. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу	289
5.2. Деякі питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.....	302
5.3. Про утворення Державного департаменту з питань адаптації законодавства.....	310

Передмова

У пропонованому виданні підібрано та впорядковано в хронологічній послідовності документи, які є основою нормативно-правового забезпечення процесів зовнішньополітичної діяльності України.

Актуальність видання полягає в тому, що до нього включено основні правові акти з проблематики сучасної зовнішньої політики України. Зокрема це стосується документів, що розкривають суть нового етапу взаємовідносин України з Європейським Союзом, НАТО, особливостей функціонування інституцій в умовах анексії Криму та гібридної війни на Донбасі, співпраці України з міжнародною спільнотою в сучасних умовах. Зазначений спектр нормативно-правової бази недостатньо висвітлений у навчальній літературі через динамічність сучасного етапу зовнішньополітичної діяльності України.

Наведені витяги нормативно-правових актів з проблематики зовнішньої політики України мають значно підсилити лекційний матеріал з навчальної дисципліни. Це передусім документи, що лягли в основу правового забезпечення функціонування зовнішньої політики України, реалізації зовнішньополітичних пріоритетів держави за роки незалежності з урахуванням нинішнього стану правової та інституційної системи держави.

Пропоноване навчальне видання стане в нагоді студентам, аспірантам, викладачам у їх практичній роботі, сприятиме підвищенню рівня підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України. Хрестоматія є важливою частиною навчально-методичного комплексу із зазначеної дисципліни, що викладається його автором на факультеті історії і міжнародних відносин Ужгородського національного університету.

Іван Артёмов,
професор кафедри міжнародних студій та
суспільних комунікацій факультету історії та
міжнародних відносин УжНУ

Розділ І.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

1.1. Декларація про державний суверенітет України Верховна Рада УРСР; Декларація від 16.07.1990 № 55-ХІІ

Українська РСР як суверенна національна держава розвивається в існуючих кордонах на основі здійснення українською нацією свого невід'ємного права на самовизначення.

Українська РСР здійснює захист і охорону національної державності українського народу.

Будь-які насильницькі дії проти національної державності України з боку політичних партій, громадських організацій, інших угруповань чи окремих осіб переслідуються за законом

Народ України є єдиним джерелом державної влади в Республіці.

Повновладдя народу України реалізується на основі Конституції Республіки як безпосередньо, так і через народних депутатів, обраних до Верховної і місцевих Рад Української РСР.

Від імені всього народу може виступати виключно Верховна Рада Української РСР. Жодна політична партія, громадська організація, інше угруповання чи окрема особа не можуть виступати від імені всього народу України.

Українська РСР є самостійною у вирішенні будь-яких питань свого державного життя.

Українська РСР забезпечує верховенство Конституції та законів Республіки на своїй території.

Українська РСР має своє громадянство і гарантує кожному громадянину право на збереження громадянства СРСР. Українська РСР здійснює верховенство на всій своїй території. Територія Української РСР в існуючих кордонах є недоторканою і не може бути змінена та використана без її згоди.

Земля, її надра, повітряний простір, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території Української РСР, природні ресурси її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, весь економічний і науково-технічний потенціал, що створений на території України, є власністю її народу, матеріальною основою суверенітету Республіки і використовуються з метою забезпечення матеріальних і духовних потреб її громадян.

Українська РСР має право на свою частку в загальносоюзному багатстві, зокрема в загальносоюзних алмазному та валютному фондах і золотому запасі, яка створена завдяки зусиллям народу Республіки.

Вирішення питань загальносоюзної власності (спільної власності всіх республік) здійснюється на договірній основі між республіками – суб'єктами цієї власності.

Українська РСР має право на власні Збройні Сили. Українська РСР має власні внутрішні війська та органи державної безпеки, підпорядковані Верховній Раді Української РСР. Українська РСР урочисто проголошує про свій намір стати в майбутньому постійно нейтральною державою, яка не бере участі у військових блоках і дотримується трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї.

Українська РСР як суб'єкт міжнародного права здійснює безпосередні зносини з іншими державами, укладає з ними договори, обмінюється дипломатичними, консуль-

ськими, торговельними представництвами, бере участь у діяльності міжнародних організацій в обсязі, необхідному для ефективного забезпечення національних інтересів Республіки у політичній, економічній, екологічній, інформаційній, науковій, технічній, культурній і спортивній сферах.

Українська РСР виступає рівноправним учасником міжнародного спілкування, активно сприяє зміцненню загального миру і міжнародної безпеки, безпосередньо бере участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах.

Українська РСР визнає перевагу загальнолюдських цінностей над класовими, пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права.

Відносини Української РСР з іншими радянськими республіками будуються на основі договорів, укладених на принципах рівноправності, взаємоповаги і невтручання у внутрішні справи.

Декларація є основою для нової Конституції, законів України і визначає позиції Республіки при укладанні міжнародних угод. Принципи Декларації про суверенітет України використовуються для укладання союзного договору.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12/print>

1.2. Про проголошення незалежності України Постанова Верховної Ради Української РСР; Акт від 24.08.1991 №1427-ХІІ

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

Проголосити 24 серпня 1991 року Україну незалежною демократичною державою.

З моменту проголошення незалежності чинними на території України є тільки її Конституція, закони, постанови Уряду та інші акти законодавства республіки.

1 грудня 1991 року провести республіканський референдум на підтвердження акта проголошення незалежності.

Акт проголошення незалежності України

Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною в зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року, продовжуючи тисячолітню традицію державотворення на Україні, виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами, здійснюючи Декларацію про державний суверенітет України, Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто **проголошує незалежність України** та створення самостійної української держави – УКРАЇНИ.

Територія України є неподільною і недоторканною.

Віднині на території України мають чинність виключно Конституція і закони України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>

1.3. Конституція України. Верховна Рада України; Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (Витяг)

Стаття 17. Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України.

Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом.

Збройні Сили України та інші військові формування ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкодження їх діяльності.

Стаття 18. Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права.

Стаття 26. Іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, – за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Іноземцям та особам без громадянства може бути надано притулок у порядку, встановленому законом.

Стаття 33. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Стаття 85 Конституції визначає повноваження Верховної Ради України. Окремими із таких є:

- визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору;

- затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Служби безпеки України, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також Міністерства внутрішніх справ України;
- схвалення рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України;
- надання законом згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України;

Стаття 102 Конституції визначає, що Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Стаття 106. Президент України: представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України;

- приймає рішення про визнання іноземних держав;
- призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав;
- є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави;

Стаття 107. Рада національної безпеки і оборони України є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України.

Рада національної безпеки і оборони України координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони.

Головою Ради національної безпеки і оборони України є Президент України.

Стаття 116. Кабінет Міністрів України:

- забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України;
- забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору;
- здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю;
- організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи;

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

1.4. Про Основні напрями зовнішньої політики України

Постанова Верховної Ради України від 02.07.1993 № 3360-ХІІ

(Постанова втратила чинність на підставі Закону Про засади внутрішньої і зовнішньої політики від 01.07.2010)

Становлення України як незалежної демократичної держави відбувається в період кардинальних політичних

і економічних зрушень в українському суспільстві та історичних змін в системі міжнародних відносин, які характеризуються виникненням нових незалежних держав, появою нових регіональних центрів сили в міжнародних відносинах, переходом від ери конфронтації до ери відкритості і співробітництва, зникненням військово-політичного та ідеологічного протистояння в Європі. Процес державотворення і побудови вільного громадянського суспільства в Україні збігається з її поступовим входженням до світового співтовариства і пошуками нею свого місця в сучасному складному, різноманітному і суперечливому світі.

З огляду на своє геополітичне становище, історичний досвід, культурні традиції, багаті природні ресурси, потужний економічний, науково-технічний та інтелектуальний потенціал Україна може і повинна стати впливовою світовою державою, здатною виконувати значну роль в забезпеченні політико-економічної стабільності в Європі.

Неодмінною умовою успішної реалізації Україною своїх можливостей є її активне і повномасштабне входження до світового співтовариства. Долаючи кризові явища в суспільстві і торуючи свій шлях у світ, Україна спирається на свої фундаментальні загальнонаціональні інтереси, відповідно до яких визначаються засади, напрями, пріоритети та функції її зовнішньої політики.

I. Національні інтереси України і завдання її зовнішньої політики

Базовою вимогою у здійсненні зовнішньої політики України є якнайповніше і якнайефективніше забезпечення національних інтересів країни.

Національні інтереси України у сфері міжнародних відносин становлять три основні групи:

- стратегічні та геополітичні інтереси, пов'язані з забезпеченням національної безпеки України та захистом її політичної незалежності;

- економічні інтереси, пов'язані з інтегруванням економіки України у світове господарство;
- регіональні, субрегіональні, локальні інтереси, пов'язані із забезпеченням різноманітних специфічних потреб внутрішнього розвитку України.

З метою забезпечення національних інтересів України її зовнішня політика **постійно спрямовується на виконання таких найголовніших завдань:**

1. Утвердження і розвиток України як незалежної демократичної держави.
2. Забезпечення стабільності міжнародного становища України.
3. Збереження територіальної цілісності держави та недоторканності її кордонів.
4. Включення національного господарства у світову економічну систему для його повноцінного економічного розвитку, забезпечення потреб громадян і підвищення добробуту народу.
5. Захист прав та інтересів громадян України, її юридичних осіб за кордоном, створення умов для підтримання контактів з зарубіжними українцями і вихідцями з України, подання їм допомоги згідно з міжнародним правом.
6. Поширення у світі образу України як надійного і передбачуваного партнера.

II. Засади зовнішньої політики України

Розвиваючи принципіві положення, визначені Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р., Зверненням до парламентів і народів світу від 5 грудня 1991 р., Постановою про ратифікацію Угоди про створення Співдружності незалежних держав від 10 грудня 1991 р і Заявою Верховної Ради України з приводу укладення Україною угоди про Співдружність незалежних держав від 20 грудня 1991 р., Заявою про без'ядерний статус України від 24 жовтня 1991 р. і Постановою про додаткові заходи щодо забез-

печення набуття Україною без'ядерного статусу від 9 квітня 1992 р., а також іншими документами, ухваленими Верховною Радою України, базуючись на суворому дотриманні загально визнаних норм і принципів міжнародного права, Статуту ООН, Хельсінкського заключного акту, Паризької хартії для нової Європи та інших документів НБСЄ, **Українська держава реалізує зовнішню політику на таких засадах:**

1. Україна здійснює відкриту зовнішню політику і прагне до співробітництва з усіма заінтересованими партнерами, уникаючи належності від окремих держав чи груп держав.

2. Україна розбудовує свої двосторонні та багатосторонні відносини з іншими державами та міжнародними організаціями на основі принципів добровільності, взаємоповаги, рівноправності, взаємовигоди, невтручання у внутрішні справи.

3. Україна не є ворогом жодної держави.

4. Україна засуджує війну як знаряддя національної політики, додержується принципу незастосування сили та загрози силою і прагне до вирішення будь-яких міжнародних спорів виключно мирними засобами.

5. Україна не висуває територіальних претензій до сусідніх держав і не визнає жодних територіальних претензій до себе.

6. Україна неухильно дотримується міжнародних стандартів прав людини, забезпечує права національних меншин, які проживають на її території і вживає належних заходів до збереження національної самобутності зарубіжних українців згідно з нормами міжнародного права.

7. Україна виходить із того, що в сучасних умовах додержання прав людини не є лише внутрішньою справою окремих держав.

8. Україна додержується принципу неподільності міжнародного миру і міжнародної безпеки і вважає, що загроза національній безпеці будь-якої держави становить загрозу

загальній безпеці і миру у всьому світі. У своїй зовнішній політиці вона обстоює підхід «безпека для себе – через безпеку для всіх».

9. Україна керується принципом примату права в зовнішній політиці, визнаючи пріоритет загально визнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права.

10. Україна беззастережно додержується принципу сумлінного виконання всіх своїх міжнародних зобов'язань і вважає належним чином ратифіковані договори частиною свого внутрішнього права.

11. Україна в своїй зовнішній політиці спирається на фундаментальні загальнолюдські цінності і засуджує практику подвійних стандартів у міждержавних стосунках.

12. Україна виступає проти присутності збройних сил інших держав на українській території, а також проти розміщення іноземних військ на територіях інших держав без їх ясно висловленої згоди, крім випадків застосування міжнародних санкцій відповідно до Статуту ООН.

13. Україна відповідно до міжнародного права здійснює неозброєні примусові санкційні заходи у випадках міжнародних правопорушень, які завдають їй шкоди.

14. Україна застосовує свої Збройні Сили у випадках актив збройної агресії проти неї та будь-яких інших збройних зазіхань на свою територіальну цілісність та недоторканність державних кордонів або на виконання своїх міжнародних зобов'язань.

15. Україна вважає себе, нарівні з усіма іншими колишніми радянськими республіками, правонаступницею Союзу РСР і не визнає будь-яких переваг і винятків з цього принципу для жодної з держав- правонаступниць без належним чином оформленої згоди всіх цих держав.

III. Напрями, пріоритети та функції зовнішньої політики України

Україна здійснює активну, гнучку і збалансовану зовнішню політику на таких головних напрямках:

1. Розвиток двосторонніх міждержавних відносин.
2. Розширення участі в європейському регіональному співробітництві.
3. Членство в ООН та інших універсальних міжнародних організаціях.

Кожен з цих напрямів має комплекс пріоритетів, які зумовлюються національними інтересами України та її прагненням сприяти підтриманню регіонального і загального миру, забезпеченню міжнародної безпеки, вирішенню глобальних проблем людства.

1. Двосторонні міждержавні відносини

Пріоритетними стратегічними напрямами у сфері двосторонніх відносин є активний розвиток політичних, економічних, науково-технічних, культурних та інших стосунків з такими групами держав:

а) прикордонні держави

Прикордонні держави – найближче зовнішнє середовище, від взаємодії з яким безпосередньо залежить мир і стабільність по всій периферії кордонів України, її нормальний внутрішній розвиток, безперешкодне і широке спілкування із зовнішнім світом.

Першочерговим завданням в цій сфері є укладання повномасштабних договорів про добросусідство і співробітництво з усіма прикордонними державами з метою остаточного підтвердження існуючих державних кордонів, створення атмосфери взаємної довіри і поваги, розбудови дружніх і взаємовигідних партнерських відносин у всіх галузях. Необхідно вести лінію на розширення і вдосконалення правових підвалин співробітництва з цими державами, приділяючи особливу увагу створенню ефективних механізмів попередження та мирного врегулювання конфліктів або спорів.

Зовнішньополітичні зусилля мають бути постійно спрямовані на те, щоб прикордонні держави утворювали навколо України надійну смугу миру і стабільності. В цьому контексті кожна прикордонна держава є стратегічним партнером України.

Зважаючи на необхідність підтримання військово-політичної і соціально-економічної стабільності в Центральній-Східній Європі, а також на життєво важливі національні інтереси України, в т.ч. в галузі безпеки, до головних пріоритетів на цьому напрямі належить розвиток тісних партнерських відносин з усіма сусідніми державами;

б) західні держави – члени ЄС та НАТО

Західним державам належить провідна роль в сучасній міжнародній системі, зокрема у всесвітньому економічному комплексі і в міждержавних інституційних механізмах управління глобальними і регіональними процесами. Виходячи з цього визначальною рисою зовнішньої політики України щодо цих держав є встановлення з ними відносин політичного і військового партнерства, взаємовигідного економічного співробітництва, широких культурних, наукових, гуманітарних зв'язків.

Розбудова стосунків з західноєвропейськими державами створить умови для відновлення давніх політичних, економічних, культурних, духовних зв'язків України з європейською цивілізацією, прискорення демократизації, проведення ринкових реформ та оздоровлення національної економіки. Водночас таке співробітництво стане підґрунтям для розширення участі України в європейських структурах та майбутнього інтегрування її господарства до загальноєвропейського і світового економічного простору.

В цьому контексті особливе значення для України мають відносини із Сполученими Штатами Америки як країною, політика якої суттєвим чином впливає на розвиток міжнародних подій;

в) географічно близькі держави

Географічно близькі держави разом з деякими прикордонними країнами є своєрідним мостом між Україною і заходом Європи. Україна прагнучиме до розвитку з ними повномасштабних дружніх відносин. Співробітництво з географічно близькими державами розширюватиме смугу стабільності і миру навколо України, сприятиме її утвердженню як впливової європейської держави, торуватиме шляхи до широких політичних, економічних, культурних, наукових, гуманітарних стосунків з Центральною, Північно-Східною і Південно-Східною Європою. Розгалужені і стабільні стосунки України з географічно близькими державами є необхідною умовою повноцінного інтегрування України у сім'ю європейських народів, її активної участі в регіональному і субрегіональному співробітництві.

Зважаючи на географічну близькість та історичні зв'язки з країнами Балканського регіону, Україна розвиватиме з ними широкі партнерські стосунки в різних галузях.

Геополітичне положення України, а також наявність суттєвих історичних, економічних, культурних і гуманітарних зв'язків обумовлюють необхідність збереження і розвитку дружніх взаємовигідних відносин з країнами Кавказького регіону;

г) держави Азії, Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Африки та Латинської Америки

Україна підтримує виходячи з міркувань політичної та економічної доцільності двосторонні відносини з тими азіатськими, африканськими, латиноамериканськими державами, а також країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону, які відіграють помітну роль у світовій та регіональній політиці, мають високий рівень економічного розвитку, розташовані у стратегічно важливих для Української держави регіонах.

В цьому контексті Україна шукатиме шляхів до встановлення контактів з країнами Близького і Середнього Сходу,

зокрема членами ОПЕК, «новими індустріальними країнами» Азії та ін. Відносини з такими державами як Японія, Республіка Корея, Сінгапур, Південно-Африканська Республіка, Австралія можуть відкрити потужні джерела інвестицій в українську національну економіку та сприяти впровадженню сучасних технологій, необхідних для прискороного вирішення економічних та соціальних проблем України.

Геостратегічні та гео економічні інтереси України вимагають також підтримання тісних і широких стосунків з Індією, Китаєм, Єгиптом та Ізраїлем.

Поступова розбудова відносин з державами Азії, Африки і Латинської Америки допомагатиме диверсифікувати міжнародні зв'язки України, сприятиме утвердженню економічної незалежності, зміцненню її позиції в світі.

Визначені пріоритети двосторонніх відносин не є абсолютними і не виключають встановлення і підтримання стосунків з іншими державами у випадках, коли цього вимагають національні інтереси України відповідно до принципів економічної вигоди та політичного прагматизму.

2. Регіональне співробітництво в Європі

Зовнішньополітичні зусилля України мають бути постійно спрямовані на розвиток європейського регіонального співробітництва у всіх сферах з метою зміцнення своєї державної незалежності та ефективного забезпечення національних інтересів.

Пріоритетним регіональним напрямом зовнішньої політики України є її діяльність в рамках Наради з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЕ).

Участь в НБСЕ сприяє повномасштабному входженню України до загальноєвропейського простору і використанню механізмів Наради для забезпечення її національних інтересів.

Україна нарощуватиме рівень своєї участі в Раді Північноатлантичного співробітництва та Північноатлан-

тичній асамблеї. Україна сприятиме розвиткові тенденцій поступового трансформування цих інститутів в елементи нової системи загальноєвропейської безпеки у поєднанні з Хельсінкським процесом.

Україна докладатиме зусиль, щоб найближчим часом стати повноправним членом Ради Європи та стороною найважливіших багатосторонніх конвенцій, розроблених під егідою цієї авторитетної і впливової міжнародної регіональної інституції. Повномасштабна участь в Раді Європи є важливим каналом залучення України до європейського досвіду побудови громадянського суспільства, забезпечення прав людини і вирішення проблем соціального, культурного і гуманітарного характеру відповідно до високих міжнародних стандартів.

Україна розвиватиме свою зовнішньополітичну активність і на субрегіональних напрямках.

Інтереси України як морської держави вимагають надання пріоритетного значення активізації її участі у Чорноморському економічному співробітництві та Дунайській комісії, поступового налагодження широких контактів на Середземноморському напрямі.

Україна дотримуватиметься курсу на включення в співробітництво в рамках Центральноєвропейської ініціативи, прагнучим до підтримання контактів з Вишеградською групою, Північною Радою та Радою держав Балтійського моря, розвиватиме співробітництво у межах Карпатського єврорегіону.

Важливою перспективою реалізації національних інтересів України є активний розвиток як двосторонніх, так і багатосторонніх відносин з державами Чорноморсько-Балтійської зони.

Перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах, а також інших західноєвропейських або загальноєвропей-

ських структурах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, здійснення якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом – до повного її членства у цій організації.

IV. Механізм здійснення зовнішньої політики

1. Ефективне здійснення зовнішньої політики вимагає наявності механізму її правового, фінансового, матеріального та кадрового забезпечення, розгалуженої інфраструктури зарубіжних органів зовнішніх зносин.

2. Під керівництвом Президента України практична реалізація зовнішньополітичної діяльності забезпечується Кабінетом Міністрів України і здійснюється Міністерством закордонних справ, іншими центральними органами державної виконавчої влади на основі Конституції і законів України.

3. Закони та інші нормативні акти України в галузі зовнішніх зносин покликані забезпечити взаємодію всіх ланок системи зовнішньополітичної діяльності, визначити рамки самоорганізації цієї системи та гарантії ефективності її функціонування.

4. З метою належного забезпечення міжнародної діяльності України її державним бюджетом передбачаються відповідні видатки, включаючи валютні ресурси.

5. Для кадрового забезпечення органів зовнішніх зносин України створюється система підготовки і перепідготовки фахівців-міжнародників. Головним учбовим закладом цієї системи має стати Український інститут міжнародних відносин при Київському університеті з виділенням його в самостійний навчальний заклад. При Міністерстві закордонних справ має бути створена Дипломатична академія для перепідготовки і підвищення кваліфікації дипломатичних кадрів середньої та вищої ланки.

6. Україна активізує свою участь в міжнародному співробітництві і розширює мережу закордонних органів зовнішніх зносин з метою більш ефективного забезпечення своїх національних інтересів відповідно до пріоритетних напрямів зовнішньої політики. При цьому кількісний склад центрального апарату МЗС і закордонних органів зовнішніх зносин необхідно довести до рівня, який був би достатнім для адекватного забезпечення зовнішньополітичних інтересів України і відповідав практиці європейських держав.

7. З метою більш активного просування зовнішньополітичних інтересів України, в т.ч. широкого ознайомлення зарубіжної громадськості з досвідом політичного, економічного, науково-технічного і культурного розвитку нашої держави необхідно створити мережу культурних центрів України, передусім в тих зарубіжних країнах, розвиток відносин з якими має пріоритетне значення. Одночасно необхідно дбати про створення широкої мережі закордонних інформаційних центрів і кореспондентських пунктів для адекватного інформаційного забезпечення зовнішньополітичної діяльності України.

8. З метою підвищення ефективності, цілеспрямованості і узгодженості здійснення зовнішньої політики України координація діяльності міністерств, інших органів державної виконавчої влади, відомств та установ у сфері зовнішніх зносин покладається на Міністерство закордонних справ України.

***

Ці основні напрями становлять наріжний системний елемент загальної концепції зовнішньої політики України, складовими частинами якої є детально відпрацьовані концепції відносин з окремими державами та міжнародними організаціями, а також концепції окремих функціональних напрямів зовнішньої політики України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>

1.5. Про без'ядерний статус України
Верховна Рада України;
Заява від 24.10.1991 № 1697-ХІІ

Підтверджуючи намір України, висловлений у Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року, дотримуватися трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї, усвідомлюючи необхідність суворого додержання Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1968 року, прагнучи зробити внесок у зміцнення міжнародного режиму нерозповсюдження ядерної зброї,

Верховна Рада України **заявляє:**

1. Наявність на території України ядерної зброї колишнього Союзу РСР є тимчасовою.

2. Тепер ця ядерна зброя знаходиться під контролем відповідних структур колишнього Союзу РСР.

Україна наполягає на праві свого контролю за незастосуванням ядерної зброї, розташованої на її території.

3. Україна проводитиме політику, спрямовану на повне знищення ядерної зброї та компонентів її базування, що розташовані на території Української держави. Вона має намір зробити це у мінімальні строки, виходячи з правових, технічних, фінансових, організаційних та інших можливостей, з належним забезпеченням екологічної безпеки.

В Україні буде розгорнуто широку програму конверсії оборонної промисловості, перепрофілювання частини військово-промислового потенціалу на потреби економічного та соціального розвитку.

4. Україна, як одна з правонаступниць колишнього Союзу РСР, додержуватиме положень Договору між США та СРСР про скорочення стратегічних наступальних озброєнь 1991 року в частині, що стосується ядерних озброєнь, розташованих на її території. Україна готова розпочати пере-

говори з Республікою Білорусь, Казахською РСР, РРФСР, за участю відповідних структур колишнього СРСР, про знищення стратегічних ядерних озброєнь, що підпадають під дію цього Договору.

5. Україна вживатиме заходів для знищення всіх інших ядерних озброєнь, що знаходяться на її території, і з цієї метою, в разі необхідності, готова брати участь у переговорах з усіма заінтересованими сторонами, в тому числі через існуючі багатосторонні механізми в галузі роззброєння.

6. Україна вживатиме належних заходів щодо забезпечення фізичної безпеки ядерної зброї, яка знаходиться на її території, протягом всього часу до повного знищення цієї зброї.

7. Україна має намір приєднатися до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї як неядерна держава і укласти з МАГАТЕ відповідну угоду про гарантії.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-12>

1.6. Указ Президента України №448/2021 «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» від 30.07. 2021 р.

Відповідно до статті 107 Конституції України **постановляю:**

1. Увести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» (додається).

2. Затвердити Стратегію зовнішньополітичної діяльності України (додається).

3. Контроль за виконанням рішення Ради національної безпеки і оборони України, введеного в дію цим Указом, покласти на Секретаря Ради національної безпеки і оборони України.

4. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України В.ЗЕЛЕНСЬКИЙ

26 серпня 2021 року

Введено в дію

Указом Президента України

від 26 серпня 2021 року № 448/2021

РІШЕННЯ

Ради національної безпеки і оборони України

від 30 липня 2021 року

**Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності
України**

Відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України», введеного в дію Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, Рада національної безпеки і оборони України, розглянувши проект Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, **вирішила:**

1. Схвалити проект Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (додається).

2. Запропонувати Президентові України затвердити Стратегію зовнішньополітичної діяльності України.

3. Кабінету Міністрів України у двомісячний строк затвердити план дій із реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України на середньостроковий період.

*Секретар Ради національної
безпеки і оборони України **О.ДАНІЛОВ***

ЗАТВЕРДЖЕНО

Указом Президента України

від 26 серпня 2021 року № 448/2021

I. Загальні положення

1. Мета зовнішньополітичної діяльності України – утвердження України у світі як сильної та авторитетної європейської держави, здатної забезпечити сприятливі зовнішні умови для стійкого розвитку і реалізації свого потенціалу, економіки та українського суспільства.

2. В основі зовнішньополітичної діяльності України – стратегічний курс держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі (ЄС) та в Організації Північноатлантичного договору (НАТО), закріпленій у Конституції України.

3. Забезпечення незалежності і державного суверенітету України, відновлення її територіальної цілісності, протидія агресії Російської Федерації, курс на набуття повноправного членства в ЄС та в НАТО, просування українського експорту і залучення іноземних інвестицій, захист прав та інтересів громадян України за кордоном, утвердження позитивного іміджу України у світі є пріоритетними напрямками зовнішньополітичної діяльності.

4. Зовнішньополітичні зусилля буде спрямовано на розвиток відносин стратегічного характеру з ключовими партнерами на міжнародній арені, передусім з ЄС, НАТО та їхніми державами – членами, здійснення взаємовигідного співробітництва з іншими державами та міжнародними організаціями.

5. Забезпечення у Балто-Чорноморському регіоні миру, міжнародної безпеки і стійкого розвитку, розбудова відносин добросусідства із дружніми сусідніми державами є одним із пріоритетів.

6. Досвід, набутий за роки протидії агресії Російської Федерації, зокрема щодо протистояння гібридним загрозам, має бути використаний для розвитку безпекового та політичного співробітництва з іншими державами.

7. Україна як держава – засновниця Організації Об'єднаних Націй (ООН) та низки інших міжнародних організацій

послідовно виступає на захист міжнародного правопорядку, що базується на загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права, повазі до прав людини та демократичних цінностей.

8. Буде вжито заходів для зміцнення позиції держави у регіоні, посилення її ролі як контрибутора євроатлантичної безпеки, розширення географії безпекового та економічного партнерства, активізації участі у діяльності універсальних та регіональних міжнародних організацій, заходах щодо їх реформування, створенні нових регіональних форматів міжнародної співпраці.

9. Геополітичне положення України робить її не лише невід'ємною частиною європейської та євроатлантичної систем безпеки, а й важливим енергетичним та логістичним хабом у регіоні.

10. Продовжиться активна участь у міжнародних зусиллях з підтримання міжнародного миру і безпеки, зокрема шляхом участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.

11. Здійснюватиметься подальше дієве міжнародне співробітництво у сферах боротьби з міжнародним тероризмом, злочинністю, нелегальною міграцією, кіберзагрозами, а також відповідальне співробітництво з питань роззброєння, нерозповсюдження зброї масового знищення, засобів її доставки, контролю над озброєннями, активізація участі у міжнародних зусиллях із протидії негативним наслідкам зміни клімату.

12. Використання «м'якої сили» через засоби публічної дипломатії сприятиме формуванню позитивного іміджу держави для налагодження нових політичних зв'язків, розвитку торговельно-економічного партнерства, поширення достовірної інформації про розвиток та досягнення України.

13. Україна дбає про збереження національної і культурної ідентичності та захист прав і законних інтересів

українців за кордоном, сприяє задоволенню їхніх потреб, активно взаємодіє з ними для просування інтересів держави у світі.

14. На тлі поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 (далі – COVID-19), і глобальної економічної рецесії посилюється роль України у подоланні викликів продовольчій безпеці, існують передумови для утвердження України як гаранта продовольчої безпеки.

15. Реалізація Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (далі – Стратегія) буде здійснюватися з дотриманням таких принципів:

- стійкість – здатність держави і суспільства ефективно протидіяти загрозам будь-якого походження і характеру, зокрема збройній агресії, економічному тиску, політичній дестабілізації, кібератакам, дезінформації та іншим загрозам, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стале функціонування, швидко відновлювати рівновагу після криз;

- дотримання міжнародного права – дотримання загально визнаних норм і принципів міжнародного права, виконання міжнародних зобов'язань України, взятих на себе за міжнародними договорами та в рамках членства у міжнародних організаціях, дотримання досягнутих міжнародних домовленостей;

- адаптивність – оперативне реагування на зміни міжнародного середовища, ефективний кризовий менеджмент у сфері зовнішньої політики України, інноваційність у підходах та інструментаріях, гнучкість у прийнятті рішень;

- взаємодія – ефективна координація діяльності державних органів щодо забезпечення реалізації єдиного зовнішньополітичного курсу України, налагодження ефективної комунікації та співробітництва з іншими державами, міжнародними урядовими та неурядовими організаціями,

а також з недержавними інституціями, бізнесом, науково-академічними колами, засобами масової інформації;

– прагматизм – розвиток двосторонніх і багатосторонніх міжнародних відносин на основі національних інтересів з метою розв’язання конкретних зовнішньополітичних завдань; інтенсифікація економічної дипломатії для сприяння сталому розвитку економіки та зростанню добробуту громадян України;

– людиноцентричність – визнання і утвердження поваги до людського життя та гідності, прав і свобод людини як найвищих цінностей; захист, сприяння реалізації, просування прав та законних інтересів громадян України за кордоном, прав і законних інтересів закордонних українців в інших державах.

II. Аналіз зовнішнього середовища

16. Сучасний стан міжнародних відносин характеризується високою нестабільністю і послабленням впливу міжнародних організацій, що мають забезпечувати дотримання норм міжнародного права, а також мобілізацію зусиль для подолання глобальних викликів.

17. Нинішній світоустрій постав перед небаченими досі викликами. Пандемія COVID-19 виявила критичні проблеми в суспільствах та економіках держав, призвела до глобальної економічної рецесії, стала каталізатором трансформаційних процесів, фрагментації міжнародної спільноти.

18. Пандемія COVID-19 загострила та прискорила негативні тенденції – кризу глобальної взаємодії, зростання глобального суперництва, посилення націоналізму, протекціонізму та популізму. Вона також призвела до зменшення мобільності населення і міжлюдських контактів, активізувала процеси регіоналізації, спричинені потребою в переорієнтації з глобальних ланцюгів постачання на міс-

цеві та в переміщенні виробничих потужностей ближче до кінцевого споживача. Як наслідок, найближчі роки можуть характеризуватися більшою увагою держав до внутрішніх проблем, а не зовнішньополітичного порядку денного.

19. У короткій та середній перспективі перед міжнародною спільнотою стоятиме виклик подолання економічної рецесії. Економічне відновлення у «постковідному» світі буде характеризуватися нерівномірністю: розвинуті економіки мають шанси відновитися швидше, а економікам держав, що розвиваються, загрожує фінансова нестабільність, стагнація або колапс.

20. Сполучені Штати Америки намагатимуться зберегти роль глобального лідера, яким прагне стати Китайська Народна Республіка, що створює нові лінії напруги у системі міжнародних відносин.

21. НАТО залишиться основним контрибутором безпеки на євроатлантичному просторі попри тенденції до посилення стратегічної автономності ЄС у сфері безпеки і оборони. Важливим фактором стане прийняття нової Стратегічної концепції НАТО – 2030.

22. Вихід Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії з ЄС, посилення націоналістичних та популістичних настроїв у європейських державах, стагнація процесу розширення ЄС, нестабільність на державних кордонах держав – членів ЄС, гібридні впливи зовнішніх сил, посилення дискусій всередині ЄС із ключових питань розвитку стимулюють процес активного переосмислення глобальної ролі і майбутнього ЄС.

23. Водночас ЄС виступатиме провідним глобальним суб'єктом у сфері захисту прав людини, політики розвитку, запобігання кліматичним змінам. Європейський «зелений» курс формує нову економічну парадигму в Європі, змінюючи традиційні підходи до виробництва і розвитку економіки та водночас перетворюючи континент на кліматично

нейтральний через мінімізацію використання викопних видів палива, зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, що в результаті покращить здоров'я та якість життя людей.

24. Політика Російської Федерації сьогодні є основною загрозою для України і Європи. Російська Федерація докладає зусиль для відновлення своєї ролі як глобального гравця шляхом політичного, військового, економічного, інформаційного тиску на держави та інституції трансатлантичного співтовариства. Російська Федерація застосовує весь спектр інструментів гібридної агресії з метою встановлення контролю над Україною, порушуючи її територіальну цілісність та намагаючись блокувати її рух до набуття повноправного членства в ЄС та в НАТО, а також для дестабілізації інших держав, порушення заснованого на нормах міжнародного права міжнародного правопорядку. Вихід Російської Федерації з Договору з відкритого неба спрямований на знищення європейської архітектури безпеки та руйнацію міжнародних режимів контролю над озброєннями.

25. Посилення ролі військової сили, зниження порогу її застосування, загострення сучасних збройних конфліктів призводить до зменшення передбачуваності у міжнародних відносинах. Наявна архітектура безпеки, що ґрунтується на дотриманні принципів і норм міжнародного права та діяльності міжнародних режимів контролю, стає менш надійною, спонукає держави посилювати власні військові потенціали. Підвищується рівень небезпеки поновлення гонки озброєнь та розширення кола держав, що володіють ядерною зброєю, а отже, посилюється загроза застосування такої зброї.

26. Дедалі більшого значення набуває інформаційно-цифровий простір, який перетворюється на місце глобального суперництва держав і корпорацій, а також протиправної діяльності терористичних та інших злочинних угруповань.

27. Усе більшої гостроти набуває проблема зміни клімату. Зростає необхідність координації дій усіх держав у цій сфері, проте це часто вступатиме у конфлікт із національними інтересами держав, оскільки вимагатиме зміни підходів до виробництва та використання енергії. Швидкий розвиток альтернативних джерел енергії обумовлює перегляд ролі традиційних енергоносіїв (вугілля, нафти і газу).

28. Розвиток цифрових технологій, біотехнологій та технологій штучного інтелекту суттєво змінює структуру економік.

III. Виклики та загрози

29. Порушення територіальної цілісності України внаслідок збройної агресії, що призвела до тимчасової окупації Російською Федерацією територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (далі – тимчасово окуповані території), залишається головним зовнішнім викликом національній безпеці. Продовження втручання Російської Федерації у внутрішні справи інших держав для посилення власних позицій на міжнародній арені є викликом для всього демократичного світу.

30. Нарощування військового потенціалу Російською Федерацією вздовж державного кордону України створює небезпеку розширення збройної агресії проти України.

31. Уповільнення процесу розширення ЄС та стриманість ЄС у зміцненні своєї геополітичної ролі в регіоні впровадження ініціативи ЄС «Східне партнерство» є одним із чинників, які впливають на темпи реалізації європейських прагнень України, а також створюють умови для посилення з боку Російської Федерації протидії європейському вибору держав відповідного регіону.

32. Протистояння між Сполученими Штатами Амери-

ки та Китайською Народною Республікою, тенденції до видозмін глобалізації та посилення регіоналізації, криза міжнародних безпекових механізмів, зростання націоналізму й протекціонізму у світі, ускладнення доступу до прісної води, а також конкуренція держав за володіння та контроль над джерелами природних ресурсів і шляхами їх постачання можуть призвести до посилення конфліктогенності та ще більшої дисфункції міжнародного правопорядку.

33. Економічна та політична дестабілізація, зокрема в зонах тривалих конфліктів, гуманітарна і продовольча кризи, зміни клімату потенційно створюють передумови для нових хвиль масової міграції, зокрема зростання кількості біженців. Транскордонна злочинність є одним із джерел політичної нестабільності та зростання різних форм екстремізму.

34. Тероризм у різноманітних проявах має глобальний вимір і залишається міжнародним дестабілізаційним фактором, що характеризується розширенням політичних вимог, швидкою адаптацією до сучасних реалій та використанням науково-технологічних досягнень зі злочинною метою, зрощенням терористичних організацій із державними інститутами окремих держав.

35. Виникнення нових та розмороження існуючих збройних конфліктів на пострадянському просторі несе загрози як для України, так і для регіональної безпеки і стабільності.

36. Посилення націоналістичних, популістських та радикальних (як правих, так і лівих) рухів у державах негативно вплине на міжнародну політику та стабільність.

37. З'являються нові виклики у цифровому просторі, серед яких, зокрема, відсутність чіткого правового регулювання цієї сфери, що призводить до зловживання цифровими даними з метою завдання шкоди як окремим особам, так і державам та міжнародним організаціям.

38. Інформаційну загрозу для України становить використання засобів комунікації для підриву довіри до державних інститутів, поширення дезінформації та ворожої пропаганди, поляризації суспільства, формування негативного сприйняття України у світі.

39. Зростає небезпека використання кіберпростору для завдання шкоди національним інтересам України, включаючи виведення з ладу критично важливих об'єктів інфраструктури.

40. Поширення COVID-19 довело, що епідемії здатні вражати держави та суспільства одразу в багатьох вимірах. Заходи протидії COVID-19 порушують усталені практики міжнародного спілкування, передбачають обмеження основних прав і свобод та при цьому все одно можуть бути недостатніми для захисту життя і здоров'я людей.

41. Стан екології, кліматичні зміни та деградація навколишнього природного середовища, зокрема дефіцит водних ресурсів, що загострюється через їх нерівномірний розподіл і дедалі більше забруднення, залишаються пріоритетними викликами, подолання яких виходить за рамки можливостей окремих, навіть найбільш розвинутих, держав. Реагування на ці загрози потребує широкої міжнародної співпраці.

IV. Цілі зовнішньополітичної діяльності України

42. Україна прагне миру, який є запорукою розвитку та процвітання держави, реалізації потенціалу Українського народу.

43. Протидія державі-агресору, відновлення територіальної цілісності України та забезпечення державного суверенітету України на всій її території в межах міжнародно визнаного державного кордону є найвищими пріоритетами.

44. Дипломатична служба активізує роботу для побудови мирної, безпечної та успішної України, яка посідає гідне місце серед європейських демократій.

45. Для досягнення основної мети – безпека і процвітання України – визначаються такі цілі зовнішньополітичної діяльності України:

- відновлення миру і територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону;
- притягнення Російської Федерації до міжнародно-правової відповідальності;
- захист прав та інтересів громадян України за кордоном;
- протидія дезінформаційним атакам із зовнішніх джерел, що здійснюються на шкоду національним інтересам та іміджу України за кордоном;
- формування безпечного середовища дипломатичними засобами;
- набуття повноправного членства в НАТО;
- набуття повноправного членства в ЄС;
- сприяння зовнішній торгівлі та інвестиціям;
- технологічна та екологічна трансформація України;
- свобода пересування громадян України у світі;
- підтримка українців за кордоном, їх залучення до державотворчих, соціальних, економічних проектів;
- формування і просування позитивного іміджу України у світі.

V. Напрями зовнішньополітичної діяльності України

Протидія агресії Російської Федерації політико-дипломатичними засобами

46. Вчинення Російською Федерацією злочину агресії проти України та здійснення тимчасової окупації частини її

території, протиправне використання природних ресурсів України у Чорному та Азовському морях та на тимчасово окупованих територіях, прискорена мілітаризація тимчасово окупованих територій, незаконна побудова мосту через Керченську протоку є грубими порушеннями загально-визнаних норм і принципів міжнародного права, зобов'язань Російської Федерації за двосторонніми міжнародними договорами та державного суверенітету України.

47. З метою відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону зовнішньополітичні зусилля будуть зосереджуватися на:

- забезпеченні збереження на міжнародному порядку денному питання збройної агресії Російської Федерації проти України та пов'язаних із цим безпекових, гуманітарних, економічних, екологічних та інших загроз;

- забезпеченні врахування міжнародною спільнотою довгострокового негативного та деструктивного впливу агресивної політики Російської Федерації на міжнародну, зокрема європейську, безпеку;

- розширенні кола держав, які активно підтримують територіальну цілісність і державний суверенітет України у протистоянні з Російською Федерацією;

- збереженні та посиленні наявних зовнішніх механізмів та інструментів щодо протидії збройній агресії Російської Федерації проти України;

- активізації з метою забезпечення підтримки позиції та ініціатив України у питанні відновлення її територіальної цілісності в межах міжнародно визнаного державного кордону діалогу з державами-партнерами, зокрема у форматі «Нормандської четвірки», новому міжнародному консультаційно-координаційному форматі «Кримська платформа», інших наявних та перспективних багатосторонніх форматах, а також у рамках міжнародних організацій, з ура-

хуванням положень Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, підписаного 5 грудня 1994 року (далі – Будапештський меморандум);

- розробленні нових інструментів, зокрема з використанням засобів міжнародної взаємодії, для відновлення територіальної цілісності України, реалізації політики деокупації та безпечної реінтеграції тимчасово окупованих територій;

- роботі з державами-партнерами для забезпечення дотримання політики невизнання спроби анексії Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і закріплення цієї політики у документах міжнародних організацій;

- активізації діяльності з використанням усіх доступних міжнародно-правових механізмів з метою отримання від Російської Федерації відшкодування шкоди та збитків, завданих державі Україна, її громадянам та юридичним особам внаслідок тимчасової окупації частини території України;

- зміцненні міжнародного консенсусу щодо необхідності збереження і посилення політико-дипломатичного та економічного тиску на Російську Федерацію (зокрема, через запровадження обмежувальних заходів (санкцій) з огляду на триваючу агресію проти України; ужитті заходів для збереження міжнародних санкцій, застосованих до Російської Федерації, до моменту відновлення територіальної цілісності України, а також їх посилення у разі подальших дій Російської Федерації щодо підриву територіальної цілісності України, порушення прав і свобод людини на тимчасово окупованих територіях;

- максимально широкому донесенні до міжнародної спільноти правдивої інформації про скоєні злочини та наслідки агресії Російської Федерації проти України;

– комплексній протидії гібридним операціям впливу, передусім у суміжних з Російською Федерацією регіонах України.

48. Притягнення Російської Федерації до міжнародно-правової відповідальності за вчинення злочину агресії проти України буде здійснюватися передусім шляхом звернення до міжнародних судових органів, зокрема до Міжнародного суду ООН, Європейського суду з прав людини, міжнародних арбітражів.

49. Україна продовжуватиме активну позовну роботу в міжнародних судових органах, сприятиме встановленню міжнародно-правових фактів збройної агресії Російської Федерації проти України та кваліфікації дій Російської Федерації як держави-агресора, фіксації фактів порушень Російською Федерацією її зобов'язань за міжнародним правом та інформуватиме міжнародних партнерів і відповідні міжнародні судові органи про такі порушення.

50. Вживатимуться заходи щодо залучення міжнародної підтримки для вирішення питань звільнення усіх незаконно утримуваних осіб (військовополонених, політ'язнів), які перебувають на тимчасово окупованих територіях або на території Російської Федерації, буде опрацьовано з міжнародними партнерами питання щодо можливості запровадження проти Російської Федерації додаткових санкцій за порушення прав людини.

51. Деокупація тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя є пріоритетом зовнішньополітичної діяльності України.

52. Основним майданчиком, який координуватиме міжнародні зусилля у правовій, безпековій, гуманітарній, економічній, екологічній та інших сферах для досягнення цієї мети, має стати ініційований Україною міжнародний консультаційно-координаційний формат «Кримська платформа». З метою реалізації зазначеної ініціативи буде залу-

чено максимально широку політичну та практичну міжнародну підтримку.

53. Особлива увага приділятиметься протидії порушенням прав і свобод людини на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, зокрема прав корінних народів України.

54. Україна продовжуватиме протистояти агресії Російської Федерації на сході держави, намагаючись політико-дипломатичними засобами забезпечити державний суверенітет на тимчасово окупованих територіях в Луганській і Донецькій областях. Взаємодія з міжнародними партнерами та продовження переговорного процесу є ключовими інструментами з деокупації зазначених територій.

55. У відповідь на застосування Російською Федерацією технологій гібридної агресії докладатимуться зусилля для зменшення спроможностей Російської Федерації поширювати пропагандистські наративи в Україні та в інших державах, буде вжито заходів до активізації взаємодії з державами-партнерами та міжнародними організаціями у протидії дезінформації.

56. Агресивна політика Російської Федерації, яка проявляється в проекції її силового потенціалу в Азово-Чорноморському регіоні, на Південному Кавказі, у Східній і Південно-Східній Європі та у Середземномор'ї, спричинює ерозію регіональної безпекової архітектури. Серед засобів гібридної війни, які держава-агресор застосовує проти України та інших держав регіону, – використання енергоносіїв як засобу тиску; втручання у вибори; дезінформаційні та маніпуляційні кампанії; кібератаки на критично важливі об'єкти інфраструктури, державні органи, фінансові установи тощо.

57. Задля покращення міжнародного безпекового середовища зовнішньополітичні зусилля будуть спрямовані на:

– максимальне використання існуючих регіональних форматів (Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Бухарестська дев'ятка, Вишеградська група, Люблінський трикутник, Організація за демократію та економічний розвиток – ГУАМ, Організація Чорноморського Економічного Співробітництва (ОЧЕС), Веймарський трикутник тощо) для стабілізації безпекової ситуації в регіоні шляхом участі України у спільних безпекових та оборонних ініціативах;

– консолідацію позицій чорноморських держав з метою протидії загрозам, які генерує політика Російської Федерації в Азово-Чорноморському регіоні, зокрема мілітаризації тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя;

– опрацювання разом із НАТО, її державами-членами та Грузією ініціатив з посилення присутності сил Альянсу в Чорноморському регіоні;

– просування спільних ініціатив, спрямованих на забезпечення свободи судноплавства в Чорному та Азовському морях.

58. З метою підвищення обороноздатності та національної стійкості важливим є посилення взаємодії України з ЄС, НАТО та їхніми державами-членами.

59. Порушення Російською Федерацією зобов'язань за Будапештським меморандумом підриває міжнародний режим нерозповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки. Зафіксовані у зазначеному Меморандумі гарантії Сполучених Штатів Америки, Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії та Російської Федерації були принциповою умовою приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї як держави, що не володіє ядерною зброєю. Цей Договір залишається наріжним каменем системи ядерної безпеки у світі.

60. Україна продовжить співпрацю з державами-партнерами для того, щоб примусити Російську Федерацію повернутися до виконання положень Будапештського меморандуму та дотримуватися своїх зобов'язань.

61. Будуть вживатися заходи, спрямовані на зміцнення енергетичної безпеки і подолання загроз енергетичній стабільності в Європі. Продовжиться координація дій із ключовими міжнародними партнерами, зокрема Сполученими Штатами Америки та державами – членами ЄС, з метою запобігання намаганням Російської Федерації використовувати енергетичні ресурси та інфраструктуру їх постачання як інструмент тиску та впливу на інші держави, впроваджувати міжнародні енергетичні проекти, які суперечать національним інтересам України та зумовлюють зростання залежності європейських держав від Російської Федерації.

62. Україна залишатиметься надійним і відповідальним партнером ЄС у питанні транзиту газу, що слугуватиме гарантією зміцнення енергетичної безпеки Європи, розвиватиме стратегічне партнерство з ЄС в енергетичній сфері. Буде продовжено роботу з метою забезпечення повної інтеграції енергетичних ринків України та ЄС.

Зовнішньополітична діяльність щодо Російської Федерації

63. Головною метою зовнішньополітичної діяльності України щодо Російської Федерації є припинення російсько-українського збройного конфлікту, відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону та забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях.

64. Агресивна політика Російської Федерації щодо України має тривалий та важкопрогнозований характер. Російська Федерація продовжує дестабілізувати Україну,

прагне стримувати її реформи та економічне зростання, на постійній основі намагається блокувати інтеграцію України в ЄС та в НАТО.

65. У фокусі довгострокової протидії такої політиці Російської Федерації перебуває зміцнення стійкості України, посилення на основі широкої міжнародної коаліції тиску та стримування Російської Федерації до повного припинення її агресії проти України, відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону, відшкодування Російською Федерацією завданої шкоди.

66. Україно-російські міждержавні відносини тривалий час перебуватимуть у режимі конфронтації, обмежених контактів, жорстких переговорів за участю міжнародних посередників.

67. Зовнішньополітична діяльність України щодо Російської Федерації обумовлюватиметься подальшим перебігом російсько-українського конфлікту, перспективами його закінчення і можливими наслідками.

68. Очевидними умовами перегляду відносин із Російською Федерацією та переходу від конфронтації до «мирного співіснування» мають бути припинення збройної агресії Російської Федерації проти України, відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону та забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях, звільнення громадян України, військовополонених, незаконно утримуваних або засуджених на тимчасово окупованих територіях або території Російської Федерації, здійснення відшкодування шкоди, завданої державі Україна, її громадянам та юридичним особам у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України, відмова Російської Федерації від практики втручання у внутрішні справи України.

69. Агресивна політика Російської Федерації щодо України і надалі перешкоджатиме розвитку двосторонніх економічних відносин. До припинення збройної агресії Російської Федерації проти України та повної деокупації тимчасово окупованих територій буде вжито заходів для скорочення залежності від торгівлі з Російською Федерацією товарами та послугами у стратегічних і чутливих сферах та в подальшому їх повного заміщення з інших джерел.

70. Агресивна зовнішня політика Російської Федерації супроводжується грубими порушеннями та утисками прав і свобод людини як на тимчасово окупованих територіях, так і всередині Російської Федерації. Російська Федерація реалізує політику насильницької асиміляції української діаспори в Російській Федерації. Україна використовуватиме всі наявні міжнародні механізми та інструменти, зокрема санкційного характеру, для спонукання Російської Федерації виконувати свої міжнародні зобов'язання в галузі прав людини.

71. Інтересам України відповідають демократичні перетворення в Російській Федерації.

Європейська інтеграція

72. ЄС є одним із головних суб'єктів світової політики та ключовим партнером України в Європі.

73. Набуття повноправного членства України в ЄС є стратегічним курсом держави.

74. На цьому шляху завданнями зовнішньополітичної діяльності України є:

– повне використання потенціалу політичної асоціації та економічної інтеграції України з ЄС на основі Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони, ратифікова-

ної Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII (далі – Угода про асоціацію), зокрема шляхом оновлення окремих положень цієї Угоди;

- подальше залучення підтримки ЄС для реалізації внутрішніх реформ в Україні, подолання соціально-економічних наслідків пандемії COVID-19 та відновлення економіки Донецької і Луганської областей;

- розвиток секторальної інтеграції України з ЄС;

- забезпечення поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС;

- досягнення Україною відповідності Копенгагенським критеріям набуття членства в ЄС;

- забезпечення політичної підтримки державами – членами ЄС перспективи України щодо набуття повноправного членства згідно зі статтею 49 Договору про Європейський Союз;

- посилення стратегічного значення ініціативи ЄС «Східне партнерство» з урахуванням інтеграційних прагнень держав-учасниць, зокрема шляхом розвитку взаємодії у рамках «Асоційованого тріо» – тристороннього формату посиленої співпраці України, Грузії та Республіки Молдова з питань європейської інтеграції.

- Беручи до уваги всі переваги реалізації поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС, зокрема потужний сприятливий вплив поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі на зовнішню торгівлю України, здійснюватимуться заходи для:

- покращення умов торгівлі з ЄС з урахуванням національних інтересів України шляхом мінімізації торговельних бар'єрів, прискорення тарифної лібералізації, подальшої гармонізації відповідних національних норм і стандартів із європейськими;

- перегляду положень Угоди про асоціацію в частині поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі з метою

їх актуалізації відповідно до потреб і потенціалу торгівлі між Україною та ЄС;

Євроатлантична інтеграція

88. Набуття повноправного членства України в НАТО є стратегічним курсом держави

89. Ключовими напрямками розвитку відносин України з НАТО є:

– активізація спільної діяльності щодо протидії тривалим безпековим викликам у регіоні, насамперед збройній агресії Російської Федерації проти України, з використанням допомоги, що надається Альянсом;

– розвиток особливого партнерства з НАТО з метою набуття повноправного членства України в Альянсі як гарантії національної безпеки.

90. Пріоритетним завданням є активне використання існуючих та створення нових форматів взаємодії між Україною та НАТО в рамках заходів щодо відновлення та зміцнення безпеки у Чорноморському регіоні, зокрема як зони відповідальності Альянсу.

91. Докладатимуться зусилля для нарощування присутності НАТО у регіоні Чорного моря, збільшення кількості спільних навчань Україна – НАТО на морі та у прибережній зоні, належного застосування «Чорноморського пакета» НАТО для України і Грузії та подальшого його розширення. Також буде вжито заходів для залучення України до розроблення Стратегії Альянсу в Чорноморському регіоні та ін.

92. З метою протидії гібридним загрозам, насамперед дезінформаційним кампаніям, у рамках Платформи Україна – НАТО з вивчення досвіду протидії гібридній війні розширюватиметься співпраця з Альянсом щодо обміну досвідом із протидії гібридній війні в Україні. За мету також ставиться започаткування та розвиток співробітництва з центрами передового досвіду НАТО у різних сферах.

93. На шляху євроатлантичної інтеграції та набуття повноправного членства в НАТО першочерговими цілями зовнішньополітичної діяльності України є:

– досягнення відповідності критеріям членства в НАТО через цілеспрямоване та планомірне впровадження широкого спектра внутрішньодержавних реформ у рамках виконання річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО;

– ефективне використання всіх можливостей для розвитку взаємодії з Альянсом, наданих Україні у зв'язку з набуттям статусу партнера з розширеними можливостями;

– прийняття Альянсом рішення про запрошення України до плану дій щодо членства в НАТО.

94. Реформування сектору безпеки і оборони та виконання політичних критеріїв членства в Альянсі посилять роль України як надійного партнера і контрибутора євроатлантичної, європейської та регіональної безпеки.

95. Маючи на меті зробити важливий внесок у покращення міжнародного безпекового середовища, Україна продовжить активну участь у поточних операціях і місіях під проводом НАТО, Силах реагування НАТО, а також приєднається до навчально-тренувальної місії Альянсу в Республіці Ірак та операції НАТО «Морський охоронець» у Середземному морі.

***Розбудова двосторонніх відносин
Відносини пріоритетного стратегічного
характеру та стратегічного партнерства***

96. Розбудова з іншими державами системи відносин пріоритетного стратегічного характеру здійснюється відповідно до пріоритетів зовнішньої політики та відображає особливий рівень і характер співробітництва, що ґрунтується на взаємних інтересах і цінностях демократії, верховенства права, поваги до прав людини.

97. Ключовими елементами системи відносин пріоритетного стратегічного характеру є двостороннє співробітництво у політичній, безпековій та військовій сферах, зокрема з метою протидії агресії Російської Федерації та зміцнення стійкості держави.

98. Уживатимуться заходи для активізації розвитку відносин з іншими державами в економічній, інвестиційній, інфраструктурній, енергетичній, культурно-гуманітарній, науково-технічній сферах, з питань захисту довкілля та інших питань, що становлять взаємний інтерес.

99. Згідно зі Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, пріоритетний стратегічний характер для України мають відносини зі Сполученими Штатами Америки, Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, Канадою, Федеративною Республікою Німеччина, Французькою Республікою.

100. Сполучені Штати Америки є лідером у консолідації зусиль міжнародної спільноти щодо підтримки державного суверенітету і територіальної цілісності України, протидії агресії Російської Федерації, наданні допомоги Україні у сферах безпеки і оборони та щодо проведення реформ та ін.

101. З метою подальшого розвитку стратегічного партнерства зі Сполученими Штатами Америки основні зусилля спрямовуватимуться на:

- забезпечення сталої двопартійної підтримки України з боку Сполучених Штатів Америки з питань відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону, надання безпекової та військової допомоги, сприяння євроатлантичній інтеграції України;
- забезпечення подальшої підтримки проведення реформ в Україні, які є основою для розширення торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва, зо-

крема у сферах енергетики, інфраструктури, аерокосмічній та інших високотехнологічних сферах, в оборонно-промисловому комплексі;

– співробітництво у протидії дезінформаційним атакам та сприянні свободі релігій;

– співробітництво щодо протидії глобальним змінам клімату.

102. Основними інституційними форматами двосторонньої співпраці виступатимуть Комісія стратегічного партнерства Україна – США, Українсько-Американська рада з торгівлі і інвестицій, Українсько-американська робоча група з питань нерозповсюдження та експортного контролю, кібернетичний діалог, стратегічний енергетичний діалог, Українсько-американська Робоча група з науки і технологій.

103. У розбудові відносин особливого партнерства з Канадою, яка займає тверду і послідовну позицію щодо підтримки України і є одним із лідерів у наданні безпекової та військової допомоги, пріоритетами будуть ефективне впровадження Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою, ратифікованої Законом України від 14 березня 2017 року № 1917-VIII, зокрема включення до сфери її дії питань інвестицій та послуг, подальша лібералізація умов двосторонньої торгівлі, забезпечення сприятливих умов для реалізації канадських інвестиційних проєктів в Україні, лібералізація візового режиму для поїздок громадян України в Канаду, підтримка та розвиток зв'язків з українською діаспорою в Канаді.

104. Важливими напрямками залишатимуться забезпечення підтримки Канадою євроатлантичної інтеграції та проведення реформ в Україні, розширення торговельно-економічної та інвестиційної співпраці, зокрема у сфері видобутку корисних копалин, розвитку інформаційних технологій, альтернативної енергетики, сільського господарства, в аерокосмічній галузі.

105. Федеративна Республіка Німеччина та Французька Республіка є ключовими партнерами України у питаннях набуття повноправного членства держави в ЄС та в НАТО, протидії агресії Російської Федерації, деокупації та безпечної реінтеграції тимчасово окупованих територій.

106. У рамках стратегічного партнерства з Федеративною Республікою Німеччина розширюватиметься багатомірна взаємодія з використанням таких механізмів двосторонньої співпраці, як Українсько-німецька група високого рівня з економічного співробітництва, міжурядові переговори про співробітництво задля розвитку, українсько-німецьке енергетичне партнерство, українсько-німецькі економічні форуми за участю вищих посадових осіб держав. Буде вжито заходів для відновлення формату двосторонніх українсько-німецьких міждержавних консультацій на чолі з Президентом України та Федеральним канцлером Федеративної Республіки Німеччина.

107. Розвиток всебічного співробітництва між Україною та Французькою Республікою має стратегічне значення. Підвищення рівня партнерства буде досягатися шляхом підтримання регулярного двостороннього політичного діалогу на всіх рівнях, започаткування нових форматів співпраці, зокрема ради з торгівлі та інвестицій, розширення співробітництва у кібернетичній та енергетичній сферах.

108. Важливим є залучення економічного потенціалу Французької Республіки до реалізації спільних економічних проєктів із високим ступенем локалізації виробництва в Україні у сферах енергетики, машинобудування, з питань розбудови інфраструктури, високих технологій, в аграрному секторі.

109. Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії розглядається Україною як впливова держава поза межами ЄС і як стратегічний партнер, який відіграє

важливу роль у формуванні та збереженні міжнародної солідарності щодо підтримки державного суверенітету і територіальної цілісності України, поступу України на шляху євроатлантичної інтеграції, допомоги у зміцненні обороноздатності.

110. Подальший розвиток відносин зі Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії здійснюватиметься на основі Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, ратифікованої Законом України від 16 грудня 2020 року № 1100-ІХ, зокрема шляхом підтримання інтенсивної політичної комунікації у форматі діалогу стратегічного партнерства на високому рівні, практичної реалізації двосторонніх домовленостей щодо посилення обороноздатності України, забезпечення функціонування режиму вільної торгівлі. Значна увага приділятиметься питанням спрощення умов поїздок громадян України до Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії та поступової подальшої лібералізації візового режиму.

111. Стратегічне партнерство з Республікою Польща в європейському, євроатлантичному, регіональному та двосторонньому вимірах є одним із головних пріоритетів зовнішньополітичної діяльності України. Таке партнерство потребує подальшого наповнення новими масштабними проектами в безпековій, енергетичній, військовій, торговельно-економічній сферах.

112. Наявність значної української національної меншини в Республіці Польща зумовлює підвищену увагу до питань захисту прав і законних інтересів українців у цій державі. Україна відкрита для двостороннього діалогу з питань історичної пам'яті з метою подолання наявних стереотипів, мінімізації впливу трагічних сторінок спільної історії на двосторонню співпрацю.

113. Пріоритетне значення у розбудові стратегічного партнерства з Турецькою Республікою матиме підтримання політичного діалогу на рівні глав держав, зокрема у форматі Стратегічної ради високого рівня між Україною і Турецькою Республікою, а також розвиток нового механізму політико-безпекових консультацій на рівні міністрів закордонних справ і міністрів оборони (формат «Квадрига»).

114. Зміцненню українсько-турецького партнерства сприятиме укладення збалансованої та взаємовигідної Угоди про вільну торгівлю, тісніша кооперація у сфері оборонно-промислового комплексу, продовження залучення інвестицій Турецької Республіки у розвиток економіки України, зокрема з метою реалізації масштабних проєктів.

115. Серед пріоритетів залишатиметься взаємодія щодо зміцнення безпеки Чорноморського регіону, зокрема із залученням потенціалу НАТО. Велике значення матимуть активна участь Турецької Республіки у діяльності міжнародного консультативно-координаційного формату «Кримська платформа», а також подальше співробітництво з Турецькою Республікою з питань захисту прав кримських татар.

116. Відносини стратегічного партнерства з Азербайджанською Республікою, Грузією, Литовською Республікою та встановлення таких відносин із Румунією є вагомим чинником стабільності в Центральній і Східній Європі, у регіоні Азовського, Чорного, Балтійського і Середземного морів та важливим елементом архітектури загальноєвропейської безпеки.

117. У відносинах з Азербайджанською Республікою особлива увага приділятиметься енергетичній співпраці та створенню умов для розширення діяльності українського бізнесу в цій державі, зокрема залучення юридичних осіб України до реалізації інфраструктурних та інших проєктів.

118. Пріоритетними завданнями у відносинах із Грузією є об'єднання зусиль щодо пошуку ефективних шляхів протидії агресії Російської Федерації, деокупації та забезпечення державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях держав, а також взаємодія щодо просування по шляху європейської та євроатлантичної інтеграції.

119. Стратегічне партнерство з Литовською Республікою обумовлено особливими історичними зв'язками двох держав, активною позицією Литовської Республіки щодо підтримки України в рамках діяльності ЄС, НАТО, а також на інших ключових глобальних і регіональних форумах. Литовська Республіка ініціює на міжнародному рівні та просуває важливі для України рішення, пов'язані з імплементацією європейського та євроатлантичного інтеграційного порядку денного України та протидією агресії Російської Федерації. Для координації зусиль будуть використовуватися механізми Ради Президентів України та Литовської Республіки, інструменти міжпарламентської взаємодії.

120. Перспективним є розвиток тристороннього співробітництва між Україною, Республікою Польща і Литовською Республікою у форматах Люблінського трикутника, Міжпарламентської асамблеї Україна – Польща – Литва та військового компонента (спільної литовсько-польсько-української бригади (ЛИТПОЛУКРБРИГ)).

121. Встановлення стратегічного партнерства з Румунією важливе з огляду на роль цієї держави в ЄС, НАТО та її міцні позиції у системі регіональної безпеки Чорноморського регіону, зокрема її енергетичної складової.

122. Започаткування тісної взаємодії у форматах «трикутників» Україна – Республіка Польща – Румунія, Україна – Румунія – Республіка Молдова сприятиме формуванню спільного порядку денного з актуальних питань у сферах зовнішньої політики, безпеки, оборони, економіки, регіонального співробітництва. Окрему увагу буде приділено

поглибленню двосторонньої співпраці з Румунією в економічній та енергетичній сферах, які мають для обох держав стратегічний характер.

123. З метою поглиблення відносин пріоритетного стратегічного характеру та стратегічного партнерства, наповнення їх конкретним змістом буде здійснено заходи для розроблення конкретних довгострокових проектів співробітництва у ключових сферах – високі технології, енергетика, комунікації, оборона і військово-технічне співробітництво, інфраструктура.

124. Відповідно до укладених міжнародних договорів України розвиватиметься стратегічне партнерство з Китайською Народною Республікою, глобальне партнерство з Японією та стратегічне партнерство з Федеративною Республікою Бразилія.

125. Розбудова відносин з Китайською Народною Республікою здійснюватиметься на основі принципів міжнародного права щодо поваги до державного суверенітету і територіальної цілісності держав шляхом реалізації базових міждержавних документів, зокрема Спільної декларації про встановлення і розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною і Китайською Народною Республікою, підписаної 20 червня 2011 року. Зовнішньополітичні зусилля будуть спрямовані на активізацію політичного діалогу, подальшу лібералізацію торгівлі та візового режиму, практичне наповнення двосторонніх відносин шляхом започаткування та реалізації спільних проектів у сферах інфраструктури, енергетики, транспорту, промислового виробництва.

126. Стабільним політичним союзником в Азійському регіоні є Японія, відносини з якою визначені як глобальне партнерство. Пріоритетами двостороннього співробітництва є розвиток активного діалогу з політичних та безпекових питань, посилення взаємодії в рамках міжнародних

організацій, насамперед щодо протидії агресії Російської Федерації, нейтралізації гібридних загроз, подолання негативних наслідків зміни клімату та сприяння декарбонізації економіки, розширення співробітництва в торговельно-економічній, інвестиційній сферах та з питань міжнародної технічної допомоги, зокрема шляхом створення передумов для лібералізації торгівлі, трансферу технологій, реалізації спільних проектів щодо альтернативної енергетики, телекомунікацій, захисту навколишнього природного середовища, розбудови сучасної інфраструктури.

127. Партнерські відносини з Федеративною Республікою Бразилія базуються на спільній декларації Президентів України та Федеративної Республіки Бразилія від 2 грудня 2009 року, якою було проголошено стратегічне партнерство між державами. Українсько-бразильський діалог включає політичні та безпекові питання, зокрема співпрацю у боротьбі з гібридними загрозами, міжнародним тероризмом та кібербезпеку, а також подальший розвиток торговельно-економічного співробітництва, зокрема у фармацевтичній, енергетичній, транспортній, науковій та науково-технічній сферах, щодо реалізації інфраструктурних проектів, боротьби з наслідками надзвичайних ситуацій.

128. Важливим партнером в Азійському регіоні є також Республіка Індія, зважаючи роль цієї держави як одного з регіональних лідерів. Подальший розвиток відносин з Республікою Індія передбачає забезпечення сталого політичного діалогу на високому рівні, розширення договірно-правової бази співробітництва, розширення залучення інвестицій, збільшення у товарній структурі двосторонньої торгівлі питомої ваги продукції з високою доданою вартістю. Пріоритетними напрямками співробітництва розглядаються військово-технічне співробітництво, співпраця у сферах високих технологій, альтернативної енергетики,

фармацевтики, медицини, освіти, туризму, реалізація інфраструктурних проєктів.

Регіональне співробітництво

129. Зміцнення лідерських позицій України в регіоні є важливою складовою успішної реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та в НАТО, поліпшення безпекового середовища.

130. Пріоритетом є проактивна позиція у розвитку добросусідських та партнерських відносин з державами Центральної, Південної та Східної Європи, посиленні своєї ролі у Балто-Чорноморському регіоні.

131. Крім взаємовигідного двостороннього співробітництва, важливими аспектами регіонального співробітництва є взаємодія з питань урегулювання конфліктів у регіоні на основі принципів і норм міжнародного права, запобігання та протидія екологічним загрозам, реалізація масштабних транскордонних та інфраструктурних проєктів та ін.

(неповний текст)

URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>

1.7. Спільна заява щодо стратегічного партнерства України та Сполучених Штатів Америки від 01.09.2021р.

1 вересня 2021 року

Після тридцяти років з моменту відновлення Україною своєї незалежності зв'язки між Україною та Сполученими Штатами є міцнішими, ніж будь-коли. Наші спільні цінності та відданість Європі, яка є цілісною, вільною, демократичною та перебуває в мирі, є основою нашого стратегічного партнерства. Ми працюємо разом над реагуванням на спіль-

ні глобальні виклики, включно з енергетичною безпекою та диверсифікацією, зміною клімату та пандемією COVID-19.

Наші відносини є наріжним каменем для безпеки, демократії та прав людини в Україні та в усьому регіоні. Ми віддані реалізації Україною глибоких і всеосяжних реформ, необхідних для втілення її європейських та євроатлантичних прагнень. Ми також єдині у нашій відданості суверенітету й територіальній цілісності України з огляду на російську агресію, що триває.

Успіх України має центральне значення для глобальної боротьби між демократією та автократією. Коли ми спільно стикаємося з цим викликом, ми стоїмо пліч-о-пліч та маємо оптимізм стосовно наших амбітних спільних цілей щодо просування демократії, забезпечення справедливості, покращення добробуту та зміцнення безпеки України. Україна досягла прогресу в розбудові доброчесних інституцій та має намір, за підтримки США, продовжувати протидію корупції, забезпечувати підзвітність, захищати права людини, реалізовувати прагнення своїх громадян та створювати сприятливі умови для залучення прямих іноземних інвестицій і стимулювання зростання.

Україна й Сполучені Штати активізують Комісію стратегічного партнерства (КСП), яка буде переорієнтована та забезпечена ресурсами для подолання викликів 21-го століття. Для того щоб відзначити підвищений статус нашого партнерства, Міністр закордонних справ України та Державний секретар США мають намір затвердити нову Хартію на засіданні КСП цієї осені у Вашингтоні.

I. БЕЗПЕКА ТА ОБОРОНА

У 21-му столітті державам не може бути дозволено змінювати кордони силою. Росія порушила це базове правило стосовно України. Суверенні держави мають право ухвалювати свої власні рішення та обирати свої власні союзи.

Сполучені Штати – разом з Україною й будуть продовжувати працювати над тим, щоб притягнути Росію до відповідальності за її агресію. Підтримка США суверенітету й територіальної цілісності України є непохитною.

- **Протидія російській агресії:** Агресія Росії, включно з війною на сході України та захопленням Криму, забрала понад 14 000 життів українців, дестабілізувала Європу та Чорноморський регіон, а також поставила під загрозу глобальний, заснований на правилах порядок. Сполучені Штати не визнають і ніколи не визнають російську спробу анексії Криму та підтверджують повну підтримку міжнародних зусиль, включно з тими, що вживаються в Нормандському форматі, спрямованих на врегулювання конфлікту, розв'язаного Росією на сході України, дипломатичним шляхом на основі міжнародного права, включно зі Статутом ООН. Сполучені Штати підтримують зусилля України у використанні Кримської платформи для зосередження міжнародної уваги та дій на гуманітарних і безпекових наслідках російської окупації Криму з метою мирного відновлення контролю України над цією територією відповідно до міжнародного права. Разом ми закликаємо Росію виконати зобов'язання щодо припинення вогню на сході України та по-справжньому брати участь у зусиллях з врегулювання конфлікту задля завершення війни.

- **Поглиблення стратегічного співробітництва у сфері оборони:** Україна та Сполучені Штати завершили підготовку Стратегічної оборонної рамкової угоди, яка створює основу для посилення стратегічного співробітництва України та США у сфері оборони та безпеки та просування спільних пріоритетів, у тому числі впровадження реформ у сферах оборони та оборонної промисловості, поглиблення співпраці у таких сферах, як чорноморська безпека, кібербезпека, обмін розвідувальною інформацією та протидія російській агресії.

- **Підтримка євроатлантичних прагнень України:** Як Сполучені Штати та союзники вкотре підтвердили у комюніке Саміту НАТО у червні 2021 року, Сполучені Штати підтримують право України обирати свій власний зовнішньополітичний курс вільно від зовнішнього втручання, включаючи прагнення України вступити до НАТО. Ми також залишаємося відданими допомозі Україні у проведенні реформ, що тривають.

- **Надання Україні безпекової допомоги:** Сполучені Штати оголошують про новий пакет безпекової допомоги в обсязі 60 мільйонів доларів, що включає бронейні системи «Джавелін» та інше оборонне летальне й нелетальне обладнання, яке дасть змогу Україні більш ефективно захищати себе від російської агресії. Починаючи з 2014 року Сполучені Штати виділили 2,5 мільярда доларів на підтримку української армії, включно з 400 мільйонами доларів, які були надані Україні лише цього року.

- **Співпраця щодо НДДКР:** Україна та Сполучені Штати завершили підготовку Угоди про дослідження, розробку, випробування та оцінку, яка забезпечує основу для двостороннього військово-технічного співробітництва та співпраці у сфері озброєнь.

- **Запровадження реформ у секторі оборони та безпеки:** Сполучені Штати вітають подальший прогрес України у реформуванні секторів оборони та оборонної промисловості, у тому числі схвалення нової стратегії оборонної промисловості. Ми маємо намір продовжувати нашу потужну програму навчання та тренувань відповідно до статусу України як Партнера НАТО з розширеними можливостями. Україна планує й надалі вживати заходів щодо посилення демократичного цивільного контролю над військовими, реформування служб безпеки та модернізації процесу оборонних закупівель для просування євроатлантичних прагнень. Сполучені Штати підтримують план України з рефор-

мування Служби безпеки України шляхом упорядкування та чіткого визначення її повноважень та посилення правил, які захищають права людини та забезпечують ефективний громадський нагляд.

- **Співпраця у сфері кібербезпеки:** Україна та Сполучені Штати на рівні керівництва надають пріоритет питанням кібербезпеки. У жовтні уряди України та США планують провести в Києві 4-те засідання Двостороннього українсько-американського Кібердіалогу для сприяння двосторонньому співробітництву в галузі кібербезпеки, обміну інформацією та підтримки США у розбудові українського кіберпотенціалу, у тому числі у фінансовому секторі України.

- **Посилення ситуативної обізнаності в космосі:** Україна та Сполучені Штати підписали Меморандум про взаєморозуміння, який забезпечує більш ефективний обмін інформацією про космічні об'єкти, виявлені супутниками та наземними датчиками, для підвищення безпеки польотів у космосі.

- **Посилення співпраці зі зменшення ризику та загрози:** Україна та Сполучені Штати досягли домовленості щодо підтримки безпечного цілодобового зв'язку через Національний центр США зі зменшення ризику ядерної небезпеки. Ми також погодилися продовжити на сім років дію Угоди щодо надання допомоги Україні в ліквідації стратегічної ядерної зброї, а також запобігання розповсюдженню зброї масового знищення, підписаної у 1993 році, для підтримки взаємних цілей нерозповсюдження та посилення міжнародної та регіональної безпеки.

II. ДЕМОКРАТІЯ, ПРАВОСУДДЯ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

Україну та Сполучені Штати пов'язують загальнолюдські цінності, що об'єднують вільні народи світу: демократія, права людини, верховенство права. Ми також визнає-

мо, що дотримання цих цінностей всередині країни є важливим для захисту та просування їх по всьому світу. Незважаючи на агресію Росії, що триває, Україна досягла прогресу у впровадженні всебічних демократичних реформ та забезпеченні прав людини. За підтримки США Україна реалізовує реформаторський порядок денний для перетворення країни відповідно до європейських та євроатлантичних принципів і практик.

- **Реформування судової системи та боротьба з корупцією:** Спираючись на ухвалення законодавства про реформу судової системи, Україна планує реформувати свій судовий сектор відповідно до найкращих міжнародних практик. Водночас Україна має намір розбудовувати успішно створену незалежну антикорупційну інфраструктуру для реалізації життєво важливих ініціатив, які захищають незалежність та покращують ефективність цих інституцій у викорененні корупції та притягненні до відповідальності корумпованих осіб. Ці кроки включають негайне обрання нового Спеціалізованого антикорупційного прокурора відповідно до найкращих міжнародних практик та ухвалення законодавства для захисту повноважень Директора Національного антикорупційного бюро України, а також забезпечення прозорого та надійного процесу відбору наступника. Допомога та дорадчі програми з боку Сполучених Штатів підтримують ці стратегічні ініціативи реформ.

- **Просування прав людини:** За підтримки США Україна продовжуватиме зміцнювати повагу до прав людини, громадянських та основних свобод, відповідно до міжнародних стандартів та зобов'язань, а також боротися з расизмом, ксенофобією, антисемітизмом та дискримінацією проти спільноти ЛГБТКІ+. Україна планує посилити відповідальність за насильство проти будь-якої особи незалежно від статі, раси, етнічної приналежності, релігії, сексуальної орієнтації чи політичних поглядів, у тому числі через

законодавство. Україна та Сполучені Штати мають намір продовжувати притягати Росію до відповідальності за системні порушення, які тривають на територіях України, що контролюються або окуповані Росією, та домагатися звільнення політичних в'язнів і заручників, які утримуються на цих територіях.

- **Інвестування у порядок денний реформ в Україні:** Реформа управління має вирішальне значення для забезпечення функціонування демократії на благо людей. Україна віддана пріоритетизації реформ, які посилюють її демократичні інститути, зміцнюють права людини та забезпечують справедливість. З цією метою Україна розробляє амбітний та всеосяжний План трансформації, який буде розглянуто на наступному засіданні КСП. На підтримку зусиль України з втілення реформ Уряд США з 2014 року надав Україні майже 2 мільярди доларів допомоги на розвиток та планує виділити понад 463 мільйони доларів допомоги цього року, у тому числі на програми, орієнтовані на демократію, права людини, місцеве управління та децентралізацію, приватизацію й судову реформу.

ІІІ. ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА ТА КЛІМАТ

Кліматична криза досягла критичного рівня, що вимагає негайних дій, до яких ми вдаємося. Україна та Сполучені Штати сприяють зміцненню енергетичної безпеки України шляхом політики стійких, ефективних та довгострокових рішень, підкріплених триваючою реформою корпоративного управління.

- **Започаткування Стратегічного енергетичного та кліматичного діалогу:** Україна та Сполучені Штати мають намір посилити співпрацю щодо спільних енергетичних та кліматичних цілей шляхом активізації Стратегічного діалогу з питань енергетики та клімату, який слугуватиме надійною платформою для досягнення цілей енергетичної

безпеки, зміцнення економічних зв'язків та втілення амбітних кліматичних цілей.

- **Залучення інвестицій в енергетичний сектор шляхом реформ:** Україна та Сполучені Штати мають намір співпрацювати у рамках стратегічного енергетичного діалогу для врегулювання системних диспропорцій в енергетичній системі України, розширення реформи корпоративного управління в державних енергетичних компаніях, посилення інвестиційної привабливості енергетичної галузі України та залучення іноземних інвестицій, необхідних для досягнення цілей щодо енергетичної незалежності, декарбонізації та чистої енергетики.

- **Скорочення викидів парникових газів та просування інновацій:** Україна та Сполучені Штати підтвердили свій намір досягти амбітних скорочень своїх національних викидів парникових газів до 2030 року, що відзначено у відповідних національно визначених внесках (NDC). Україна приєдналася до Місії інновацій з питань клімату у сільському господарстві (AIM) та має намір розвивати відновлювану енергетику у фінансово відповідальний спосіб.

- **Протидія впливу «Північного потоку – 2»:** Україна та Сполучені Штати продовжують виступати проти «Північного потоку – 2», який ми розглядаємо як загрозу для європейської енергетичної безпеки. Сполучені Штати мають намір продовжувати застосування передбачених законодавством заходів та енергетичної дипломатії, у тому числі шляхом нещодавнього призначення старшого радника з питань енергетичної безпеки, з метою збереження транзитної ролі та забезпечення безпеки поставок України у цей перехідний енергетичний період, а також недопущення використання Кремлем енергетики як геополітичної зброї. Уряди України та США підтримують зусилля зі збільшення потужностей для постачання газу в Україну з диверсифікованих джерел.

IV. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ТА ПРОЦВІТАННЯ

Україна має бути достатньо економічно сильною, щоб обирати власне майбутнє та схилити дугу своєї національної історії до більшої справедливості та можливостей для українського народу. Продовження Україною впровадження реформ має вирішальне значення для забезпечення функціонування економіки на благо людей.

Імплементация ключових реформ: У рамках програми співпраці з Міжнародним валютним фондом Україна має намір реформувати державні підприємства, захистити незалежність центрального банку, посилити нагляд за фінансовим сектором та створити справедливе середовище для бізнесу та інвестицій. Сполучені Штати мають намір продовжувати співпрацю з Україною на підтримку цих зусиль та сприяти міцному та інклюзивному зростанню економік обох країн – України та США.

Розширення комерційного співробітництва: Україна та Сполучені Штати завершили підготовку Меморандуму про взаєморозуміння щодо комерційної співпраці, призначеного сприяти комерційній участі американських компаній в українській економіці та українських компаній в економіці США.

Забезпечення достатнього фінансування для економічного зростання: Україна та Сполучені Штати підписали Меморандум про взаєморозуміння, який може підтримувати майбутні операції у визначених галузях, у тому числі декілька ключових проектів, що обговорюються. Початкова сума підтримки Експортно-імпортного банку (EXIM) Сполучених Штатів для цих потенційних транзакцій у розмірі 3 мільярди доларів може бути збільшена в міру розвитку проектів у агробізнесі, інфраструктурі, кліматі та енергетиці.

Зростання торгівлі та інвестицій: Українсько-американська рада з торгівлі та інвестицій проведе своє 10-те засідання цієї осені для того, щоб підтвердити робочі плани з

усунення регуляторних бар'єрів, припинити використання неліцензійного програмного забезпечення українськими органами державної влади, вирішити інші питання інтелектуальної власності та співпрацювати у галузі праці. Україна також зобов'язується ухвалити законодавство, яке встановить надійний процес перевірки інвестицій. Україна та Сполучені Штати планують переглянути дію Угоди про торговельне та інвестиційне співробітництво на осінньому засіданні ради.

V. ПРОТИДІЯ ПАНДЕМІЇ ТА ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА

Сполучені Штати непохитно підтримують український народ у протидії пандемії COVID-19 та у відповіді на гуманітарні потреби, спричинені війною на сході України.

• **Боротьба з COVID-19:** Сполучені Штати надали Україні приблизно 55 мільйонів доларів допомоги у зв'язку із COVID-19 та передали близько 2,2 мільйона доз вакцин проти коронавірусу. Сполучені Штати мають намір надати Україні додаткову допомогу, включаючи підтримку холодового ланцюга зберігання, та додаткові 12,8 мільйона доларів пов'язано з COVID допомоги в рамках Закону «Про план порятунку Америки».

• **Гуманітарна допомога:** Внаслідок конфлікту, що триває на сході України, 3,4 мільйона людей потребують гуманітарної допомоги. З 2014 року Сполучені Штати надали понад 306 мільйонів доларів життєво важливої допомоги українцям, які цього потребували, у тому числі у вигляді продуктів харчування, житла, безпечної питної води та захисту найбільш вразливих груп населення, зокрема людей похилого віку. Цього року Уряд США надасть Україні додаткові 45 мільйонів доларів гуманітарної допомоги.

URL:<https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-shodo-strategichnogo-partnerstva-ukrayini-ta-s-70485?fbclid=IwAR2uam2Zon-0HCX3vM3srou0ULGVzvwwlh0FQNLul6MsS7IUowSEUGgkCpc>

1.8. Декларація Кримської платформи

23 серпня, 2021 р.

Учасники Міжнародної Кримської платформи,

- керуючись Статутом Організації Об'єднаних Націй, Загальною декларацією прав людини, Заключним актом Наради з безпеки і співробітництва в Європі, Паризькою хартією для нової Європи, а також цілями і принципами міжнародного права, включаючи міжнародне право прав людини та міжнародне гуманітарне право,

- беручи до уваги Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН 68/262 «Територіальна цілісність України» і наступні резолюції щодо стану дотримання прав людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, Україна, і щодо проблеми мілітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, Україна, а також частин Чорного і Азовського морів,

- посиляючись на Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН 3314 (XXIX) від 14 грудня 1974 року під назвою «Визначення агресії», у якій, серед іншого, зазначено, що жодні територіальні надбаня або особливі переваги, отримані внаслідок агресії, не визнаються і не мають визнаватися правомірними,

- беручи до уваги положення резолюції Генеральної Асамблеї ООН 75/192, яка закликає держави-члени конструктивно залучатись до узгоджених дій, в тому числі у рамках міжнародних структур, з питань, що стосуються Криму,

- підкреслюючи універсальний і уніфікований характер Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права і підтверджуючи, що Конвенція встановлює правові рамки, в яких повинна здійснюватися вся діяльність у морях і океанах,

- беручи до уваги Наказ, ухвалений 19 квітня 2017 року Міжнародним Судом ООН за поданням України про

визначення тимчасових заходів, доки справа перебуває на розгляді, у справі про застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (Україна проти Російської Федерації), яка накладає на Російську Федерацію зобов'язання утриматися від збереження існуючих та запровадження нових обмежень на здатність кримськотатарського народу зберігати свої представницькі інститути, включаючи Меджліс, а також забезпечувати доступність освіти українською мовою,

- беручи до уваги рішення, винесене 14 січня 2021 року Великою палатою Європейського суду з прав людини у справі Україна проти Росії (щодо Криму) (скарги № 20958/14 і 38334/18), у якому робиться висновок про те, що Росія здійснювала ефективний контроль над Кримом у період з 27 лютого по 18 березня 2014 року і в період після 18 березня 2014 року,

- підтверджуючи відданість суверенітету, політичній незалежності, єдності і територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включаючи її територіальні води,

- вкотре нагадуючи про те, що Учасники Міжнародної Кримської платформи не визнають і продовжують засуджувати тимчасову окупацію та незаконну анексію Криму, яка є прямим викликом міжнародній безпеці із загрозливими наслідками для міжнародного правопорядку, що захищає територіальну цілісність, єдність і суверенітет усіх держав,

Учасники Міжнародної Кримської платформи засуджують

- триваючі порушення і зловживання та системні неправомірні обмеження прав людини і основних свобод, яких зазнають мешканці Криму, такі як право на мирні зібрання, право на свободу поглядів і їх вільне вираження,

релігії або переконань, право на свободу об'єднань, обмеження на можливість шукати, одержувати і поширювати інформацію, а також перешкоджання і залякування, яких зазнають у своїй діяльності журналісти, правозахисники та адвокати,

- триваючу мілітаризацію Криму, яка підриває безпеку і стабільність у всьому Чорноморському регіоні,
- перешкоджання правам і свободам судноплавства, що здійснюється відповідно до міжнародного права, включаючи перешкоджання вільному проходу суден через Керченську протоку в Азовське море і назад, і підкреслюють, що такі перешкоди мають негативні економічні наслідки для портів України в Азовському морі і для міжнародних торговельних потоків,
- триваючу зміну демографічної структури на окупованому півострові шляхом переселення російських громадян до Криму,

Учасники Міжнародної Кримської платформи вирішили

- створити Міжнародну Кримську платформу як консультативний і координаційний формат з метою мирного припинення тимчасової окупації Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і для відновлення контролю України над цією територією у повній відповідності до міжнародного права,
- продовжувати здійснення політики невизнання незаконної анексії Автономної Республіки Крим та міста Севастополя Російською Федерацією,
- розглянути запровадження подальших політичних, дипломатичних та обмежувальних заходів щодо Російської Федерації, якщо це передбачено правовою системою кожного Учасника Платформи і згідно з відповідними процедурами, коли це необхідно і якщо дії Росії цього вимагатимуть,

- протистояти новим викликам та гібридним загрозам, які постійно змінюються, спричиненим триваючою мілітаризацією Криму, та підтримувати спільні зусилля з посилення стійкості до цих загроз у контексті зростання загроз для безпеки і стабільності у Чорноморському регіоні,

- повторно підтвердити зобов'язання рішуче протидіяти будь-яким одностороннім спробам кинути виклик і змінити міжнародний порядок, заснований на верховенстві права, і висловити рішучість захищати, підтримувати і зміцнювати міжнародний правопорядок, включаючи правовий режим морів та океанів, що ґрунтується на повазі до міжнародного морського права, у тому числі як це відображено в Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права,

- закликати Російську Федерацію виконувати свої зобов'язання як держави-окупанта відповідно до норм міжнародного гуманітарного права та інших застосовних норм міжнародного права, вимагати, щоб Російська Федерація негайно припинила всі порушення прав людини і зловживання щодо мешканців Криму і забезпечила повний і безперешкодний доступ до Криму для усталених регіональних і міжнародних моніторингових механізмів з дотримання прав людини, зокрема Місії ООН зі спостереження за дотриманням прав людини в Україні та Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні, як це передбачено їх чинними мандатами, що охоплюють всю територію України, включаючи територію Криму, а також для правозахисних неурядових організацій,

- об'єднати зусилля, спрямовані на захист прав і свобод цивільного населення, яке мешкає в окупованому Криму, і домогтися негайного та беззастережного звільнення громадян України, незаконно затриманих або засуджених Росією з політичних мотивів та її державними агентами як

на території окупованого Криму, так і на території Російської Федерації,

- закликати Російську Федерацію забезпечити всім особам, які належать до етнічних і релігійних громад півострова, включно з етнічними українцями і кримськими татарами, можливість повною мірою користуватися своїми правами людини і надати змогу підтримувати і розвивати свою культуру, освіту, самобутність і традиції культурної спадщини, які на сьогодні знаходяться під серйозною загрозою в результаті тимчасової окупації,

- використовувати відповідні механізми ООН, Ради Європи, ОБСЄ, інших міжнародних і регіональних організацій для вирішення проблем, пов'язаних з тимчасовою окупацією, розглядати можливість застосування інших механізмів там, де це доцільно, а також консультуватися, обмінюватися і координувати належним чином свої зусилля в рамках міжнародних організацій, на міжнародних конференціях, форумах та інших заходах, де обговорюється тема Криму,

- розглянути можливість підтримки економічних, інфраструктурних та екологічних проектів, які сприяли б подальшому розвитку регіонів України, які межують з тимчасово окупованим Кримським півостровом,

- створити мережу постійної та швидкої комунікації між представниками міністерств закордонних справ держав – учасниць Платформи (створити контактні підрозділи з питань Криму),

- визнати роль національних парламентів у протидії тимчасовій окупації Криму та заохочувати координацію діяльності щодо Криму між національними парламентами, а також у рамках міжпарламентських асамблей,

Підсумовуючи, Учасники

– вітають необхідні спільні дипломатичні зусилля, спрямовані на відновлення територіальної цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах,

– підкреслюють, що будь-яка зміна статусу Автономної Республіки Крим та міста Севастополя як невід’ємної частини суверенної території України не визнається і не буде визнаватися, і що спроби Росії легітимізувати тимчасову окупацію та неправомірне захоплення є неприйнятними,

– підтверджують свою рішучість підтримувати тиск на Росію для припинення тимчасової окупації Росією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і відновлення контролю України над цією територією,

– вітають створення Україною Національного офісу Кримської платформи,

– вітають створення Міжнародної експертної мережі Кримської платформи з урахуванням підтримки її діяльності та пропонують міжнародним і національним неурядовим організаціям, аналітичним центрам та експертному співтовариству залучатися до діяльності цієї мережі,

– очікують повернення Україні тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і відновлення їх автономного статусу, як це передбачено Конституцією України, і заявляють про свою підтримку мешканців цієї території у відновленні їх прав і свобод, закріплених у Конституції України, і поліпшення соціально-економічного становища на півострові,

– закликають Російську Федерацію залучатися до конструктивної участі у діяльності Міжнародної Кримської платформи, спрямованої на припинення тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

URL: <https://www.president.gov.ua/news/krimska-platforma-deklaraciya-70293>

1.9. Виступ Президента України Володимира Зеленського на загальних дебатах 76-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН від 23.09.2021 р.

Шановний пане Голово, шановні глави держав,
урядів, пані та панове!

Пора прокинутись!

Це – заклик Генерального секретаря ООН, шановного пана Гутерріша, до світових лідерів, до нас із вами напередодні Асамблеї. Для мене цей заклик особливий.

Для мене кожна ніч перед Генасамблеєю ООН – це безсонна ніч.

У 2019 році – це хвилювання перед першим виступом. 2020-й загалом був роком без сну для світу через COVID-19. А про минулу ніч я розповім детальніше. Третя година ночі. Десятки дзвінків. На першого помічника Президента України здійснено замах. 12 пострілів. Три влучили у водія.

Ось вам ціна змін у державі, ось вам ціна реформ.

На щастя, Сергій живий. На щастя, життю водія на раз нічого не загрожує. Але цей мій виступ буде нетиповим для ООН. Хоча вірю – точно корисним для кожного з вас.

Пора прокинутись?

Без лестощів і лукавства можу сказати: Україна зробила це давно, відтоді – не засинала. Не засинала, коли пережила Голодомор, Бабин Яр. Не засинала, коли весь світ пережив дві війни, Голокост, втратив 100 мільйонів людей. Це була ціна за усвідомлення людством саме того, що всі народи, всі країни рівні, а всі конфлікти треба вирішувати діалогами й тільки діалогами, а не танками. З вірою в це у 1945 році Україна стала однією з держав – засновниць ООН. Сьогодні вони були б шоковані, побачивши в темі Генасамблеї слова «забезпечити права всіх народів». Я впевнений, вони б сказали: «А що ж ви робили всі ці 76 років?»

Відповідь дав COVID-19. Ми грали у рівність, ми грали у єдність, де одна справа – ділити спільні цілі, інша – спільно ділити вакцини. Вакцини, що дають життя. Виявилось, що в статтях про рівність, як у рекламі, є зірочки й напис дрібним шрифтом: «Всі ми люди, всі ми – в одному човні, але рятувальні шлюпки спочатку отримають пасажери 1-го класу».

Україна не чекала допомоги від інших. І допомагала іншим, не чекаючи подяки. Ми відправили в Італію своїх медиків, відправляли необхідні засоби. Україна допомагала всім, хто потребував цього, у той час, коли світ забув, що пандемія – не назавжди, і всі держави колись знову зберуться тут. Але як вони тепер будуть дивитись одна одній в очі? Україні не соромно.

Вона має право сказати: хочемо оживити ООН. Для початку треба оживити її Статут. Це не рекомендації, які можна виконувати за бажанням. Ви не знайдете там слів «Кожен сам за себе». І тоді б світу не довелось би визнавати, що він провалив іспит на ковід, іспит на єдність. І ховати очі у 20-річчя Дурбанської декларації ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Хто міг уявити, що колись знаряддям для дискримінації стануть саме ліки? У контексті постійних розмов про світову продовольчу кризу цікаво: невже колись ми так само будемо ділити між собою хліб та воду?!

Прокидаємось? Хочеться вірити.

Бо COVID-19 не подолано остаточно. І глобальний план вакцинації від нас нікуди не втік. Плюс – гарантії, що у світі не буде нових вірусів, такі ж «міцні», як гарантії безпеки Будапештського меморандуму.

Пора прокидатись? Чесно – Україна не засинала. Це складно зробити під звуки вибухів, під звуки пострілів, які лунають на нашому окупованому Донбасі восьмий рік поспіль. У 2019 році з цієї трибуни я сказав: війна в Україні – це понад 13 тисяч загиблих. 30 тисяч поранених. Уявіть:

півтора мільйона людей змушені покинути свої домівки. Щороку ці цифри звучать в ООН з однією лише поправкою – щороку ці цифри, на жаль, зростають. Я казав про це і у 2020 році. І кажу про це зараз, у 21-му. І це вже майже 15 тисяч загиблих людей. Ось вам ціна свободи, ось вам ціна незалежності.

Можливо, у Сентрал-парку або Медісон-сквер постріли чути не так гучно, як у Авдіївській «промці» або на Світлодарській дузі. Ми хочемо оживити ООН? Може, для цього ООН має рухатись? Бути мобільною і швидкою? Може, нам час зустрічатися там, де можна реально почути й побачити ці глобальні проблеми? У світі – тисячі гарячих точок. Україна готова брати участь у засіданнях ООН поруч з будь-якою з них. Щоб оживити ООН, на мою думку, потрібна правда.

Коли б усі, хто має вплив, щиро підтримали миролюбні зусилля світової співдружності, сьогодні на афганській землі не вибухали б снаряди, автоматні черги не тероризували б мирне населення.

Це – слова першого представника незалежної України в ООН Леоніда Кравчука – першого Президента незалежної України, сказані 30 років тому, на 46-й Генасамблеї ООН.

Щоб вони втратили актуальність, людству не вистачило 30 років.

Щоб розпочати операцію з порятунку мирного населення в Кабулі, Україні вистачило одного дня.

Наші військові евакуювали майже 700 людей. Це громадяни України, а також громадяни багатьох інших, різних держав, члени правозахисних організацій, це журналісти різних видань: Global Mail, The Wall Street Journal, USA Today, Stars and Stripes. Це були чоловіки, жінки, діти, люди похилого віку з різних держав, різних національностей, різних віросповідань.

Ось це, я вважаю, – відданість основним принципам ООН.

Участь 46 держав та міжнародних організацій у першому саміті Кримської платформи про деокупацію Криму – ось це відданість основним принципам ООН. І я дуже вдячний кожній з цих країн.

А те, що ООН проігнорувала майданчик для вирішення проблем міжнародного права та окупації, – це якісь нові, ніким не схвалені принципи. Якщо ми хочемо оживити ООН, давайте згадаємо, що тут немає обраних, яких не можна ображати. ООН – це всі ми, це 193 країни.

І я запрошую всі ці країни приєднатися до спільної декларації учасників Кримської платформи, засудивши окупацію й показавши, що ви – проти силової зміни кордонів у світі.

Це не іронія й не тролінг, але цей формат завжди буде відкритим для РФ. І я готовий пояснити чому.

Бо у світі більше ніхто не почувається в безпеці. Підкреслю: ніхто не почувається в безпеці. І не може заховатися за міжнародним правом, як за кам'яною стіною. Это может привести к обрушению всей архитектуры международных отношений. Тогда у нас действительно не останеться никаких правил, кроме права сильного. Это будет мир, в котором вместо коллективной работы будет главенствовать эгоизм, мир, в котором будет всё больше и больше диктата, и всё меньше равноправия, меньше реальной демократии и свободы.

Ведь что такое государственный суверенитет? Это прежде всего вопрос свободы, свободного выбора своей судьбы для каждого человека, для народа, для государства.

Все, що я сказав зараз російською, все це слова Президента РФ Володимира Путіна, сказані в Мюнхені у 2007-му та на Генасамблеї ООН у 2015 році.

Хіба вони були неправдою?

На жаль, відповідь Москви ми знаємо. На початку вересня цього року у Криму був незаконно затриманий пер-

ший заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу Наріман Джелєлов. РФ звинувачує цього політолога, видатного журналіста, телеведучого, викладача права та історії у спробі підірвати ділянку газопроводу.

Ось вам ціна свободи, ось вам ціна боротьби за свої права, за права людини.

Я дуже розраховую на підтримку міжнародної спільноти у питанні його звільнення та звільнення близько 450 українців, яких незаконно утримують на тимчасово окупованих територіях України та в РФ.

Закликаю вас підтримати оновлені резолюції щодо ситуації з правами людини в окупованому Криму та мілітаризації нашого українського окупованого півострова, які будуть винесені на розгляд Генеральної Асамблеї до кінця року.

Ми вдячні, що пункт про «Ситуацію на тимчасово окупованих територіях України» було включено у порядок денний цієї Асамблеї. Хоча як, залишаючись окупованими, Крим і Донбас можуть зникнути з порядку денного?! Це очевидно не тільки нам. Я дякую всім державам, які цьогоріч згадали Україну у своїх виступах тут. Це дуже важливо. І багатьом іншим, які не соромляться, що Україна – їхній друг і партнер. Які можуть називати речі своїми іменами: окупацію називати окупацією, а агресію називати агресією, не боячись, що хтось показово покине цю залу. Не треба цього роботи, це майданчик діалогу. Щастя Україні це точно не принесе. Щастя Україні могло б принести, якби хтось показово покинув наші державні території, наші державні кордони.

У 1945 році в Криму відбулась Ялтинська конференція, де закладалися нові основи світового порядку й було вирішено провести першу Конференцію зі створення ООН. І Ялта, і Крим восьмий рік окуповані.

Як ми хочемо оживити ООН, якщо місце, де зароджувалась ідея ООН, окуповано постійним членом Ради Безпеки

ООН? Пан Голова 76-ї Асамблеї говорив багато про зміну клімату та захист довкілля й природи на планеті. У цьому контексті Крим потребує уваги ООН ще більше. Із унікальної природи зробили військову базу. Замість фауни й флори там флот і солдати. А в душах кримчан протилежна для світу проблема – не глобальне потепління, а глобальне спустошення.

Слід визнати, світ не встигає розібрати все, що на нього звалилось. ООН порушує дуже важливі теми і не встигає їх вирішити, бо з'являються нові важливі теми. Щоразу ми ніби обираємо собі «глобальне лихо року». Про яке через рік мало хто згадає, бо буде нове. Кожну Асамблею світ складає їх у великий рюкзак загрози, який тягне роками і який уже максимально заповнений. Якщо зазирнемо ще глибше – в ньому голод, бідність, грамотність, питна вода, чисте повітря, окупація. Щоб вирішити це, нам бракує часу. А головне – нам бракує сміливості. Бо ми діємо не як лідери, а як політики.

Які просто бояться, що колись людство запитає про все це. І лишають собі шлях відходу – а ми нічого вам і не обіцяли. Ми не обіцяли подолати голод. Ми сказали, що докладемо всіх зусиль для подолання. Ми не обіцяли, що здолаємо зміну клімату. Ми обіцяли активізувати нашу взаємодію для подолання зміни клімату. Якщо поррахувати, на ці «ми рішуче налаштовані», «ми підтвердили спільну зацікавленість у подоланні», «ми домовились суттєво посилити співпрацю» – скільки ми витратили часу, паперу, енергії? Хочемо оживити ООН? Давайте говорити один з одним просто, давайте говорити чітко, конкретно, а головне – чесно, відверто. Тоді ми перестанемо називати Генасамблею ООН «дебатами». Це не дебати. Бо дебати – це живий діалог. Це активний спір різних сторін. Це можливість поставити прямі, відверті запитання. Наприклад, видача сотням тисяч українців на окупованій території України сотень тисяч паспортів іншої держави. Що це, як не доказ міжнародно-

го злочину? Що це, як не доказ безкарності й неповаги до міжнародного права? Більш того, РФ сама про це офіційно заявляє. І змушує наших громадян України брати участь у виборах до російського парламенту.

І якщо ООН на це дієво, потужно не відреагує...

Що це, як не доказ того, що оживляти ООН пізно?

Та я вірю, що ні. І ООН має підтримувати тих, хто хоче змінити світ на краще. Сьогодні Україна виступає з низкою ініціатив, платформ і самітів. Візьмемо лише одну – Кримську платформу. Вона має працювати під егідою ООН. Якщо в кожного народу буде такий дієвий майданчик, схвалений ООН, який буде вирішувати проблеми і працювати 24/7, – ось це значить оживити ООН. Бо це – оживити віру в ООН серед простих людей.

Пані та панове! Я розумію, критика ООН звучить часто. Але ми критикуємо себе.

ООН – це не будівля, ООН – це лідери. І саме вони створювали ООН 76 років тому.

Чи могли вони передбачити й прорахувати все? Впевнений, ні.

Чи могли вони уявити, що механізм права вето як символ, що «один може бути правим за всіх», стане інструментом, коли один може шантажувати всіх. Ні.

Чи значить це, що все втрачено? Впевнений – ні.

Нам з вами, а отже ООН, просто треба знову повірити в себе.

ООН довго чує тільки критику. Звинувачення, що ООН нічого не може.

І найстрашніше звинувачення, що «ООН стала Лігою Націй».

І сьогодні ООН – як супергерой на пенсії, який забув, що він міг зробити. Він вважає себе тягарем, слабким, кволим, непотрібним дідом, життя якого пройшло марно. А може, ООН дещо згадає?

Як з 1981 року понад мільярд людей вперше у своєму житті отримали доступ до питної води?

Хто пояснив дикому світу, що в кожній людині є права? І що їх треба захищати. Хто дав перший документ, де вони детально описані?

Хто забезпечує їжею 90 мільйонів людей у 83 країнах?

Завдяки кому з планети зникла ганьба під назвою апартеїд?

Чиї «блакитні шоломи» підтримували й продовжують підтримувати мир у десятках країн? Хто створив ЮНЕСКО, що охороняє Ватикан, Версаль, Акрополь та загалом 1154 унікальних об'єкти культурної спадщини світу? Хто створив ЮНІСЕФ, який у понад 190 країнах світу захищає дітей? Діти – це найважливіше, що у нас є.

А тому не може бути банальним або застарілим заклик об'єднуватися заради них. Об'єднуватись заради дітей. Найважливіше, що у нас є.

Що скажете, ваші високоповажності, вельмишановні лідери держав та урядів? Давайте покажемо, що ми рішуче налаштовані докласти всіх зусиль, щоб посилити нашу взаємодію?! Покажемо.

І просто зробимо. Навіть без резолюцій, декларацій, узгоджень позицій. А просто зробимо.

Як люди.

Як нації.

Як об'єднані нації!

Які зробили свій вибір.

Або їхні вчинки будуть наповнені змістом.

Або ці крісла будуть порожніми.

Ось вам ціна цього вибору!

URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-na-zagalnih-70773>

Розділ II.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

2.1. ЄС: анексія Криму залишається прямим викликом міжнародній безпеці

Європейський Союз залишається непохитним у своїй підтримці суверенітету та територіальної цілісності України.

Як повідомляє «Європейська правда», про це йдеться у заяві Високого представника ЄС Жозепа Борреля у день шостої річниці незаконної анексії Автономної Республіки Крим та міста Севастополя Російською Федерацією

«Європейський Союз вкотре підтверджує, що не визнає та продовжує засуджувати це порушення міжнародного права. Анексія Криму й досі є прямим викликом міжнародній безпеці. Вона несе серйозні наслідки для міжнародного правопорядку, що захищає територіальну цілісність, єдність і суверенітет усіх держав», – йдеться у заяві.

В ЄС зазначили, що посилення мілітаризації півострова продовжує чинити негативний вплив на безпекову ситуацію у регіоні Чорного моря.

«Порушуючи міжнародне гуманітарне право, жителям Криму нав'язують російське громадянство та призов до збройних сил Російської Федерації», – заявили в Брюсселі.

Європейський Союз також засуджує будівництво Керченського мосту без згоди України та нещодавнє відкриття його залізничної секції.

«Це – кроки до подальшої примусової інтеграції незаконно анексованого півострова із Росією та ще одне порушення суверенітету та територіальної цілісності України. Євросоюз очікує від Росії забезпечення безперешкодного та вільного доступу усіх суден до та з Азовського моря через Керченську протоку згідно з нормами міжнародного права. Незаконні обмеження такого доступу й досі тривають і мають негативні економічні наслідки для українських портів на Азовському морі та цілого регіону», – йдеться у заяві.

ЄС також відзначає значне погіршення ситуації з правами людини в Криму з моменту анексії.

«Мешканці півострова зіштовхуються із систематичними обмеженнями засадничих свобод, таких як свобода вираження, релігії чи віросповідання та об'єднань, а також права на мирні зібрання. Згідно з Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 74/168 від 18 грудня 2019 року, вкрай важливо, аби регіональні та міжнародні механізми з моніторингу за правами людини, а також неурядові правозахисні організації мали безперешкодний доступ до Криму і Севастополя», – зазначається в заяві.

URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/03/16/7243787/>

Україна не пробачить окупантів Криму та тих, хто не дозволив його захистити – Зеленський

Україна ніколи не пробачить окупантів, які анексували Крим, а також тих, хто не дозволив українським морякам його захистити. Про це Президент Володимир Зеленський заявив під час урочистостей в Одесі з нагоди Дня Військово-Морських сил, передає кореспондент УНН.

«Ми, українці, ніколи не пробачимо тих, хто анексував у нас Крим. І ніколи не пробачимо тих, хто не дозволив українським морякам перешкодити цьому», – сказав Зеленський.

Він також подякував військовим морякам за службу і вшанував хвилиною мовчання пам'ять тих, хто захистив Україну ціною власного життя.

URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1878865-ukrayina-ne-probachit-okupantiv-krimu-ta-tikh-khto-ne-dozvoliv-yogo-zakhistiti-zelenskiy>

2.2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України

**Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII
(Витяг)**

Україна згідно з Конституцією України є суверенною і незалежною державою. Суверенітет України поширюється на всю її територію, яка в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою. Перебування на території України підрозділів збройних сил інших держав з порушенням процедури, визначеної Конституцією та законами України, Гаазькими конвенціями 1907 року, IV Женевською конвенцією 1949 року, а також всупереч Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1994 року, Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією 1997 року та іншим міжнародно-правовим актам є окупацією частини території суверенної держави Україна та міжнародним протиправним діянням з усіма наслідками, передбаченими міжнародним правом.

Основою гуманітарної, соціальної та економічної політики держави Україна стосовно населення тимчасово окупованої території України є захист і повноцінна реалізація національно-культурних, соціальних та політичних прав громадян України, у тому числі корінних народів та національних меншин.

Стаття 1. Правовий статус тимчасово окупованої території України

1. Тимчасово окупована територія України (далі – тимчасово окупована територія) є невід’ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України.

2. Датою початку тимчасової окупації є 20 лютого 2014 року.

Стаття 3. Тимчасово окупована територія

1. Для цілей цього Закону тимчасово окупованою територією визначається:

1) сухопутна територія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, внутрішні води України цих територій;

2) внутрішні морські води і територіальне море України навколо Кримського півострова, територія виключної (морської) економічної зони України вздовж узбережжя Кримського півострова та прилеглого до узбережжя континентального шельфу України, на які поширюється юрисдикція органів державної влади України відповідно до норм міжнародного права, Конституції та законів України;

3) надра під територіями, зазначеними у пунктах 1 і 2 цієї частини, і повітряний простір над цими територіями.

Стаття 4. Правовий режим тимчасово окупованої території

1. На тимчасово окупованій території на строк дії цього Закону поширюється особливий правовий режим перетину меж тимчасово окупованої території, вчинення правочинів, проведення виборів та референдумів, реалізації інших прав і свобод людини і громадянина.

2. Правовий режим тимчасово окупованої території передбачає особливий порядок забезпечення прав і свобод громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території.

3. Правовий режим тимчасово окупованої території може бути визначено, змінено чи скасовано виключно законами України.

Стаття 10. Порядок в'їзду осіб на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї

1. Громадяни України мають право на вільний та безперешкодний в'їзд на тимчасово окуповану територію і виїзд з неї через контрольні пункти в'їзду-виїзду за умови пред'явлення документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України.

2. В'їзд іноземців та осіб без громадянства на тимчасово окуповану територію та виїзд з неї допускаються лише за спеціальним дозволом через контрольні пункти в'їзду-виїзду.

Порядок в'їзду іноземців та осіб без громадянства на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 14. Особливості припинення проходження громадянами України військової служби у військових формуваннях та правоохоронних органах України, пов'язані з тимчасовою окупацією території

1. Військовослужбовці військових формувань та правоохоронних органів України, які прибули з тимчасово окупованої території і виявили бажання (за наявності підстав) звільнитися з військової служби, звільняються з військової служби, у тому числі в особливий період, за наявних підстав, а при їх відсутності – у зв'язку із скороченням штатів, якщо вони звернулися з клопотанням про звільнення протягом трьох місяців після прибуття з тимчасово окупованої території.

2. Військовослужбовці військових формувань та правоохоронних органів України, які не прибули до визначених пунктів у визначені військовими формуваннями та правоохоронними органами України строки, вважаються такими, що залишили військові частини, та зараховуються у розпо-

рядження відповідних посадових осіб. Відповідна інформація щодо їх розшуку надається до правоохоронних органів.

3. Військовослужбовці військових формувань та правоохоронних органів України, стосовно яких отримано документальне підтвердження про їх зарахування до Збройних Сил Російської Федерації або спеціальних служб чи правоохоронних органів Російської Федерації, виключаються із списків військових формувань та правоохоронних органів України, а контракт вважається припиненим з часу їх зарахування (або отримання інформації про їх зарахування) до Збройних Сил Російської Федерації або спеціальних служб чи правоохоронних органів Російської Федерації.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-vii>

2.3. Виступ Президента Володимира Зеленського у Верховній Раді зі щорічним Посланням про внутрішнє і зовнішнє становище України від 01.12. 2021 р. (Витяг)

***Шановні громадяни України!
Дорогий український народ!***

Рік тому я починав своє Послання словами про те, що його формат варто змінити. І, крім народних депутатів, звітувати безпосередньо перед людьми, які на п'ять років найняли всіх нас, найняли мене на роботу! Це наші військові та їхні родини, наші лікарі, науковці, студентство, митці, спортсмени. **Громадяни України.** З усіх регіонів України, включно з нашим Донбасом і Кримом. Я радий розпочати сьогодні це Послання, вітаючи всіх їх у цій залі!

30 років тому ми зробили великий крок. Але не пішли далі. Ми відновили, проголосили, обрали й здобули незалежну Україну. Але так і не почали її будувати. Незалежну від чужого впливу та чужих інтересів.

Незалежна країна – це передусім здорова країна. Два роки ми протидіємо COVID-19. Починали майже ні з чим. І це правда. Зараз маємо майже все. Лікарні, ліжка, кисень і, найголовніше, вакцини. Ще вчора ми не знали, як поділити першу партію у 500 тисяч доз. Наразі доступні мільйони доз AstraZeneca, CoronaVac, Pfizer і Moderna. Ми починали з десяти тисяч щеплень на день. У листопаді зробили 6,5 мільйонів. Дякую нашим медикам. А загалом на сьогодні – 24 мільйони щеплень.

Попри глобальну пандемію та економічну кризу, спричинену цією пандемією, ми стабілізували економічну ситуацію. У 2021 році розмір економіки України **вперше досягне рекордного рівня** за період незалежності – перевищить **190 мільярдів доларів**. Це більше, ніж у докризових 2008-му та 2013 роках.

Вперше, починаючи з того ж 2013 року, ми зменшили **державний борг** до рівня **нижче 50% ВВП**. При тому, що в останні роки у більшості країн він стрімко зростав і в середньому у світі перевищує 90%. Наші золотовалютні резерви зросли й сьогодні досягають 30 мільярдів доларів. Це є найвищим показником з того ж 2013 року.

Із сьогоднішнього дня мінімальна **зарплата** в Україні становить 6,5 тисяч гривень. Ми не тільки підвищили мінімальну зарплату. Середня заробітна плата **вперше** за останні 30 років у доларовому еквіваленті перевищила 500 доларів на місяць. Вперше зарплата лікарів зросла за рік вдвічі.

З нового року, з 1 січня, вона становитиме мінімум 20 тисяч гривень, а середня заробітна плата лікаря в Україні становитиме 24 тисячі гривень. Ми вперше починаємо гідно ставитися до лікаря, і не тільки тоді, коли нам це потрібно. І я впевнений, що у своєму наступному Посланні такі ж слова я скажу про заробітну плату наших вчителів.

Я пишаюсь тим, що ми в наступному році вперше з початку війни на сході повністю закриємо чергу на квартири

для всіх наших ветеранів війни на сході країни. Одразу після ветеранів ми розпочнемо такий самий процес для всіх наших військовослужбовців.

Я пишаюсь тим, що вперше за 30 років у 2022 році фінансування сектору оборони і безпеки, всіх програм, перевищить 320 мільярдів гривень. При тому, що у 2018 році ця сума була 191,7 мільярда гривень.

У межах цих коштів ми вперше запускаємо комплексну ракетну програму, програму відновлення українського флоту, створення кібервійськ в Україні.

Вперше за період незалежності держава будує літаки «Антонов» Ан-178 для своєї армії. Вперше розпочинаємо в Україні будувати воєнний завод з виготовлення сучасних дронів.

Ми будуємо країну, незалежну від допомоги та підтримки інших. Яка завжди вдячна за це – я дякую кожній країні, – але ніколи не чекає тільки на це, і перш за все розраховує на себе. Ми не чекаємо десятки місяців від захоплення Криму, а збираємо десятки країн для його звільнення і запускаємо **Кримську платформу**.

Вперше з 2014 року розроблена й ухвалена Стратегія деокупації та реінтеграції Криму. Територія площею 27 тисяч квадратних кілометрів. Більша за деякі країни Європи і світу. Але ми боремось не за гектари, а за людей, за своїх громадян. І вперше за всю історію ми ухвалили закон про корінні народи, який закріпив статус і права кримських татар. Ми боремось за нашу молодь і суттєво спростили школярам з Криму та тимчасово окупованого Донбасу доступ до вищої освіти в Україні: без ЗНО, безоплатно, без обмежень, без будь-яких умов у будь-який університет.

В цьому році ми зберегли двопартійну підтримку Сполучених Штатів і вивели наші відносини на новий, більш високий рівень.

За підсумками моєї зустрічі з Президентом Байденом ухвалено Спільну заяву. Військова підтримка. Оновлено Хартію

стратегічного партнерства України і США. В основі наших відносин з Європейським Союзом – довіра, солідарність, взаємна підтримка. Це доводять результати 23-го саміту Україна – ЄС та його амбітна підсумкова заява. Наша мета – імплементація Угоди про асоціацію. За підрахунками уряду, загалом виконано близько 60% всіх зобов'язань України за Угодою, причому 25% – тільки у цьому році. Дякую вам, шановні депутати.

Вперше спільно з Великою Британією ми реалізуємо амбітний проект розвитку Військово-Морських сил України на суму 1,7 мільярда фунтів стерлінгів.

З Туреччиною вже будуємо перший корвет для наших Військово-Морських сил.

Вперше укладено чотири масштабні угоди з Францією на 1,3 мільярда євро на великі інвестиційні проекти.

Ми вперше запропонували лідерам ЄС створити регіональну платформу зміцнення енергетичної безпеки. Актуальність цієї ініціативи підтверджує наявна енергетична криза в Європі. Ми послідовно доводимо: «Північний потік – 2» – це енергетична зброя, яка створює загрозу всьому регіону. Ми вдячні всім партнерам, які нас підтримують.

Важлива складова нашої міжнародної політики – **підтримка світового українства**. Я знаю, наскільки важливим для українців, що мешкають у США, Канаді, ЄС, є питання множинного громадянства. Сьогодні я вношу відповідний законопроект на розгляд парламенту. Нас 65 мільйонів.

Всі думали, що хороші дороги й Україна – це антоніми. Ми довели, що вони стали синонімами. Ми вже побудували 13 тисяч кілометрів доріг. Але багато якісних доріг не буває, тому ціль на два наступні роки не зменшується – це 15 тисяч кілометрів доріг.

Ми також прагнемо побудувати аеропорт міжнародного значення на Закарпатті, між Ужгородом та Мукачевом – це новий проект, та два аеропорти на сході України. Бо Донбас – це Україна.

Перший рейс національного перевізника буде в 2022 році. До 2025-го буде повністю сформовано флот компанії – не менше 20 суден. Будуть відкриті регулярні рейси як всередині, так і зовні.

Незалежна країна – це там, де ти будеш здоровим, незалежно від свого соціального статусу. Для цього ми вперше запустили програму «Здорова Україна», в межах якої ми вже побудували 600 активних парків, 900 спортивних майданчиків, 193 стадіони та 25 басейнів.

Вперше за довгі роки ми почали будувати наші вітчизняні локомотиви та вагони у Кременчуці. Вперше за довгі роки ми почали будувати в Харкові наші танки, сучасні українські. І це будівництво дійсно велике і стає все більшим з кожним днем. Інфраструктура – це нові робочі місця, нова якість життя кожного.

Незалежна країна – розумна країна. Освічена. А тому – сильна країна не може бути зі слабкою освітою. Ми підтримуємо талановитих школярів. Запроваджено нові державні, президентські премії: 100 тисяч гривень – переможцям міжнародних учнівських олімпіад з математики, фізики, інформатики та хімії.

Уперше для держави кібербезпека, штучний інтелект, нанотехнології аерокосмічні, енергетичні та біотехнології – це не просто розумні слова, а пріоритетні спеціальності в Президентському університеті, який ми починаємо створювати.

Два роки тому запрацював Національний фонд досліджень. Це грантова підтримка науки. За два роки гроші отримали 222 наукові проекти на загальну суму близько 1 мільярда гривень. Це наукові розробки, до яких залучено понад 1500 провідних і молодих українських вчених.

Ми будуємо власний бізнес, незалежний від «хотелок» чиновників, де враховано всі побажання бізнесменів. Для цього ми нарешті запустимо «Дія City», яка дасть змогу

створити в Україні найпотужніший ІТ-хаб у Центральній та Східній Європі. Українці й підприємці з усього світу матимуть змогу швидко реалізовувати найамбітніші інноваційні та бізнес-ідеї та ефективно їх впроваджувати. За п'ять років «Дія City» допоможе збільшити обсяг ринку ІТ вдвічі – до \$11,8 мільярда, а кількість робочих місць – до 450 тисяч. Це будуть одні з найкращих умов для ведення ІТ-бізнесу та креативної індустрії у світі.

Пишаюся тим, що Україна стане другою країною у світі, яка проведе перепис населення у співпраці з Apple вже у лютому 2023 року.

Розпочато судову реформу в Україні не вперше, але вперше її буде доведено до кінця. Я дякую всім народним депутатам ще раз, які підтримують законопроекти, а також хочу подякувати нашим міжнародним партнерам, які нас підтримують на цьому складному шляху. Дякую. А шлях цей буде дійсно непростим.

Вперше за 30 років повністю проголосована земельна реформа. Вітаю вас! Вперше за 30 років ми починаємо повномасштабне облаштування державного кордону по всьому периметру нашої держави. Нарешті ми ухвалили закон про територіальну оборону, ми затвердили Стратегію деокупації Криму.

Ми вперше за 30 років розпочали системну боротьбу з олігархами. І я впевнений, що Україна в цій боротьбі переможе. Україна з цим закінчить.

А тоді – давайте чесно. Вісім років триває війна на Донбасі. Вісім років, як Росія анексувала Крим. І я не боюся говорити всім, і говорити прямо росіянам. Саме тому, водночас, я не боюся прямої розмови з ними. Ми не боїмося прямого діалогу.

Ми знаємо, хто з європейських країн підтримує Україну, це правда, і дякуємо їм. Знаємо, хто з європейських країн вдає, що підтримує Україну і нашу незалежність.

Ми знаємо, що наша армія – найкраща у світі, і захистить нас. Всі нас підтримують, але ніхто, крім нашої армії, нас не захистить. Це правда. І ми повинні зізнатися, що без нашого війська ми не зможемо зупинити війну. І ми повинні сказати правду, що ми не зможемо зупинити війну без прямих перемовин з Росією. І сьогодні це визнали вже всі, всі зовнішні партнери. Всі зовнішні визнали, а деякі внутрішні цього не визнають. Ми повинні говорити, знаючи, що у нас сильна, потужна армія. І не боятися зараз говорити один одному правду. Якщо ми хочемо повернути Донбас – давайте. А якщо хочемо просто ходити і про це говорити, то давайте нічого не робити.

І давайте в цьому питанні поставимо крапку, просто і чесно. І зрозуміємо нарешті – це наша держава, як можемо – давайте боротися за це, за наші території, усіма можливостями, усі разом з усіма політиками, незважаючи на колір цих політиків. І з усіма бізнесменами, незважаючи на їх калібр, поки це не пізно.

Ми – велика країна!

Слава кожному з вас!

Слава Україні!

URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-volodimira-zelenskogo-u-verhovnij-radi-zi-71805>

2.4. Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей

Закон України від 16.09.2014

№ 1680-VII

Цей Закон визначає тимчасовий порядок організації місцевого самоврядування, діяльності органів місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луган-

ської областей з метою створення умов для якнайшвидшої нормалізації обстановки, відновлення правопорядку, конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для повернення жителів до вимушено залишених місць постійного проживання, їх реінтеграції, а також для відновлення життєдіяльності в населених пунктах у Донецькій та Луганській областях та розвитку територій.

Стаття 1. Згідно з цим Законом тимчасово, з дня набрання ним чинності з урахуванням положень Закону України «Про створення необхідних умов для мирного врегулювання ситуації в окремих районах Донецької та Луганської областей» на строк до 31 грудня 2019 року включно, запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей, до яких належать райони, міста, селища, села, що визначаються рішенням Верховної Ради України (далі – окремі райони Донецької та Луганської областей).

{Стаття 1 в редакції Закону № 2167-VIII від 06.10.2017; із змінами, внесеними згідно з Законом № 2588-VIII від 04.10.2018}

Стаття 2. Законодавство України в окремих районах Донецької та Луганської областей на період дії особливого порядку місцевого самоврядування діє з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Стаття 3. Держава гарантує відповідно до закону недопущення кримінального переслідування, притягнення до кримінальної, адміністративної відповідальності та покарання осіб – учасників подій на території Донецької, Луганської областей.

Органам влади та їх посадовим (службовим) особам, підприємствам, установам, організаціям усіх форм власності забороняється дискримінація, переслідування та притягнення до відповідальності осіб з приводу подій, що мали місце у Донецькій, Луганській областях.

Стаття 4. Держава гарантує відповідно до Закону України «Про засади державної мовної політики» право мовного самовизначення кожного жителя в окремих районах Донецької та Луганської областей щодо мови, яку вважає рідною, вибору мови спілкування, вільного користування російською та будь-якою іншою мовою у суспільному та приватному житті, вивчення і підтримки російської та будь-якої іншої мови, їх вільний розвиток і рівноправність.

Органи місцевого самоврядування, місцеві органи виконавчої влади у спосіб і в межах повноважень, що передбачені Законом України «Про засади державної мовної політики», іншими законами України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, сприяють в окремих районах Донецької та Луганської областей використанню російської та інших мов в усній і письмовій формі у сфері освіти, в засобах масової інформації і створюють можливості для їх використання у діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування, в судочинстві, в економічній і соціальній діяльності, при проведенні культурних заходів та в інших сферах суспільного життя.

Стаття 5. В окремих районах Донецької та Луганської областей місцеве самоврядування здійснюється відповідно до Конституції та законів України відповідними територіальними громадами безпосередньо та через органи місцевого самоврядування.

Повноваження депутатів місцевих рад і посадових осіб, обраних на позачергових виборах, призначених Верховною Радою України цим Законом, не можуть бути достроково припинені.

В окремих районах Донецької та Луганської областей законами України запроваджується особливий порядок призначення керівників органів прокуратури і судів, який

передбачає участь органів місцевого самоврядування у вирішенні цих питань.

Стаття 6. Для забезпечення узгодженої діяльності органів місцевого самоврядування та центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей Кабінет Міністрів України, міністерства, інші центральні органи виконавчої влади можуть укласти з відповідними органами місцевого самоврядування угоди щодо економічного, соціального та культурного розвитку окремих районів.

Ініціатива стосовно укладення угоди щодо економічного, соціального та культурного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей належить відповідним органам місцевого самоврядування.

Для укладення угоди щодо економічного, соціального та культурного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей органи місцевого самоврядування подають до Кабінету Міністрів України, міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади пропозиції з питань розвитку окремих районів, що потребують вирішення Кабінетом Міністрів України, міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, реалізації спільних проектів уряду та органів місцевого самоврядування. Кабінет Міністрів України, міністерство, інший центральний орган виконавчої влади розглядає подані пропозиції та в десятиденний строк від дня одержання таких пропозицій відкриває процедуру консультацій з представниками органів місцевого самоврядування окремих районів Донецької та Луганської областей, заінтересованих суб'єктів господарювання, громадськості. Рішення про відкриття процедури консультацій приймається Кабінетом Міністрів України, міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади, про прийняте рішення невідкладно інформується ініціатор укладення угоди, який забезпечує залучення до

консультацій представників відповідних органів місцевого самоврядування, заінтересованих суб'єктів господарювання, представників громадськості.

У ході консультацій представники Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування окремих районів Донецької та Луганської областей, заінтересованих суб'єктів, представники громадськості готують проект угоди щодо економічного, соціального та культурного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей.

Угода щодо економічного, соціального та культурного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей набирає чинності з дня її схвалення Кабінетом Міністрів України, міністерством.

Кабінет Міністрів України контролює виконання органами виконавчої влади укладених угод щодо економічного, соціального та культурного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей, заслуховує їх звіти, вживає відповідно до закону заходів до забезпечення виконання сторонами укладених угод.

Стаття 7. Держава надає підтримку соціально-економічному розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей.

Державна підтримка полягає у запровадженні законом відмінного від загального економічного режиму здійснення господарської та інвестиційної діяльності, спрямованого на відновлення об'єктів промисловості, транспортної та соціальної інфраструктури, житлового фонду, переорієнтацію промислового потенціалу, створення нових робочих місць, залучення інвестицій і кредитів для відновлення та розвитку об'єктів, розташованих в окремих районах Донецької та Луганської областей.

Для впровадження сталого соціально-економічного розвитку окремих районів Донецької та Луганської облас-

тей Кабінет Міністрів України відповідно до Закону України «Про державні цільові програми» затверджує державну цільову програму, в якій визначає заходи, завдання та показники, спрямовані на створення умов для комплексного та збалансованого територіального розвитку, відновлення виробничого та експортного потенціалу, забезпечення ефективного використання ресурсного та промислового потенціалу, потреб населення відповідних територій у високотехнологічній конкурентоспроможній екологічно чистій продукції, високоякісних послугах, створення сприятливого середовища для залучення інвестицій та оптимального здійснення інвестиційної діяльності, розширення сфери застосування праці шляхом створення нових робочих місць.

У законі про Державний бюджет України щороку передбачаються видатки, що спрямовуються на державну підтримку соціально-економічного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей. Україна гарантує визначення таких видатків загального фонду Державного бюджету України захищеними видатками, обсяг яких не може змінюватися при здійсненні скорочення затверджених бюджетних призначень.

Стаття 8. Органи виконавчої влади сприяють розвитку в окремих районах Донецької та Луганської областей транскордонного співробітництва, спрямованого на вирішення спільних проблем розвитку, посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами, органами місцевого самоврядування окремих районів з адміністративно-територіальними одиницями Російської Федерації на основі угод про прикордонне співробітництво, що укладаються територіальними громадами, органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами у межах компетенції, встановленої законом.

Стаття 9. В окремих районах Донецької та Луганської областей рішенням міських, селищних, сільських рад створюються загони народної міліції, на які покладається реалізація завдання з охорони громадського порядку в населених пунктах цих районів.

Координація діяльності загонів народної міліції з охорони громадського порядку в населених пунктах здійснюється відповідним сільським, селищним, міським головою.

Загони народної міліції утворюються на добровільних засадах із числа громадян України, які постійно проживають у відповідних населених пунктах окремих районів Донецької та Луганської областей.

Загони народної міліції під час охорони громадського порядку реалізують повноваження, передбачені для них законами України.

Про утворення та діяльність загонів народної міліції сільський, селищний, міський голова інформує місцеве населення через засоби масової інформації.

Стаття 10. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Відповідно до пункту 30 частини першої статті 85 Конституції України призначити позачергові вибори депутатів районних, міських, районних у містах, селищних, сільських рад, сільських, селищних, міських голів в окремих районах Донецької та Луганської областей на неділю 7 грудня 2014 року.

Кабінету Міністрів України в межах повноважень вжити невідкладних заходів щодо забезпечення фінансування позачергових виборів, що призначені абзацом першим цього пункту, за рахунок коштів резервного фонду Державного бюджету України.

3. Кабінету Міністрів України невідкладно за участю органів місцевого самоврядування окремих районів Донецької та Луганської областей підготувати та внести на роз-

гляд Верховної Ради України законопроекти та забезпечити прийняття підзаконних нормативно-правових актів, що впливають із цього Закону.

4. Статті 2-9 цього Закону діють з дня набуття повноважень органами місцевого самоврядування в окремих районах Донецької і Луганської областей, обраними на позачергових виборах, проведених відповідно до Конституції України, цього та інших законів України, з додержанням засад загальних, рівних, вільних і прозорих виборів, а також публічності та відкритості виборчого процесу як основних принципів виборчого права, встановлених Конституцією України та міжнародними договорами України, що закріплюють загальновизнані міжнародні стандарти забезпечення прав людини і є частиною національного законодавства України, у тому числі з обов'язковим дотриманням стандартів ОБСЄ щодо проведення демократичних виборів, із забезпеченням:

- участі у спостереженні за виборами міжнародних безсторонніх спостерігачів, зокрема від Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ, Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи, інших міжнародних організацій та іноземних держав, а також інших офіційних спостерігачів;
- безпечних умов діяльності та безперешкодної участі офіційних спостерігачів у виборчому процесі;
- виведення усіх незаконних збройних формувань, їх військової техніки, а також бойовиків та найманців з території України;
- недопущення незаконного втручання у виборчий процес, у тому числі з боку незаконних збройних формувань;
- дотримання принципів політичного плюралізму і багатопартійності, рівності прав і можливостей участі у виборчому процесі;
- свободи передвиборної агітації, рівних можливостей доступу до засобів масової інформації та відновлення

з цією метою українського теле- та радіомовлення, обігу українських друкованих засобів масової інформації на всій території Донецької та Луганської областей;

– дотримання гарантій вільного волевиявлення та таємного голосування, виборчих прав внутрішньо переміщених осіб, які були змушені покинути місця проживання в окремих районах Донецької та Луганської областей;

– прозорого підрахунку голосів, установлення підсумків голосування і результатів місцевих виборів.

5. Передбачений цим Законом особливий порядок діяльності органів місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей реалізується виключно органами місцевого самоврядування, що обрані на позачергових виборах, призначених і проведених відповідно до Конституції України, цього та інших законів України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1680-18>

2.5. Чим закінчилися переговори в Мінську: документи і заяви сторін

Учасники чотиристоронньої контактної групи з врегулювання ситуації в Україні за підсумками переговорів в Мінську підписали «Комплекс заходів щодо виконання Мінських угод», прийняли спільну декларацію «нормандської четвірки», а також зробили заяви після завершення переговорів.

«Комплекс заходів щодо виконання Мінських угод»

«1. Негайне і всеосяжне припинення вогню в окремих районах Донецької та Луганської областей України і його суворе виконання починаючи з 00 год. 00 хв. (київський час) 15 лютого 2015 року.

2. Відведення всіх важких озброєнь обома сторонами на рівні відстані з метою створення зони безпеки шириною мінімум 50 км один від одного для артилерійських систем

калібром 100 мм і більше, зони безпеки шириною 70 км для РСЗВ і шириною 140 км для РСЗВ «Торнадо-С», «Ураган», «Смерч» і тактичних ракетних систем «Точка» («Точка У»):

- Для українських військ: від фактичної лінії зіткнення;
- Для збройних формувань окремих районів Донецької та Луганської областей України: від лінії зіткнення згідно Мінському меморандуму від 19 вересня 2014 року.

Відведення вищезазначених важких озброєнь має розпочатися не пізніше другого дня після припинення вогню і завершитися протягом 14 днів.

Цьому процесу сприятиме ОБСЄ за підтримки Тристоронньої Контактної групи.

3. Забезпечити ефективний моніторинг і верифікацію режиму припинення вогню і відведення важкого озброєння з боку ОБСЄ з першого дня відводу, із застосуванням всіх необхідних технічних засобів, включаючи супутники, БПЛА, радіолокаційні системи та ін.

4. У перший день після відводу почати діалог про модальності проведення місцевих виборів відповідно до українського законодавства і Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», а також про майбутнє режимі цих районів на підставі зазначеного закону.

Негайно, не пізніше 30 днів з дати підписання даного документа, прийняти постанову Верховної ради України із зазначенням території, на яку поширюється особливий режим відповідно до Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» на основі лінії, встановленої в Мінському меморандумі від 19 вересня 2014 року.

5. Забезпечити помилування і амністію шляхом введення в силу закону, що забороняє переслідування і покарання осіб у зв'язку з подіями, що мали місце в окремих районах Донецької та Луганської областей України.

6. Забезпечити звільнення і обмін всіх заручників і незаконно утримуваних осіб на основі принципу «всіх на всіх». Цей процес має бути завершений найпізніше на п'ятий день після відводу.

7. Забезпечити безпечний доступ, доставку, зберігання і розподіл гуманітарної допомоги нужденним на основі міжнародного механізму.

8. Визначення модальностей повного відновлення соціально-економічних зв'язків, включаючи соціальні перекази, такі як виплата пенсій та інші виплати (надходження і доходи, своєчасна оплата всіх комунальних рахунків, відновлення оподаткування в рамках правового поля України).

У цих цілях Україна відновить управління сегментом своєї банківської системи в районах, охоплених конфліктом, і, можливо, буде створений міжнародний механізм для полегшення таких переказів.

9. Відновлення повного контролю над державним кордоном з боку уряду України у всій зоні конфлікту, яке має розпочатися в перший день після місцевих виборів і завершитися після всеосяжного політичного врегулювання (місцеві вибори в окремих районах Донецької та Луганської областей на підставі Закону України та конституційна реформа) до кінця 2015 року за умови виконання пункту 11 – в консультаціях і за погодженням з представниками окремих районів Донецької та Луганської областей в рамках Тристоронньої Контактної групи.

10. Виведення всіх іноземних збройних формувань, військової техніки, а також найманців з території України під спостереженням ОБСЄ. Роззброєння всіх незаконних груп.

11. Проведення конституційної реформи в Україні з набуттям чинності до кінця 2015 року нової конституції, яка передбачає в якості ключового елемента децентралізацію (з урахуванням особливостей окремих районів Донецької

та Луганської областей, узгоджених з представниками цих районів), а також прийняття постійного законодавства про особливий статус окремих районів Донецької та Луганської областей відповідно до заходів, зазначеними в примітці [1], до кінця 2015 року. (Див. Примітку)

12. На підставі Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» питання, що стосуються місцевих виборів, будуть обговорюватися і узгоджуватися з представниками окремих районів Донецької та Луганської областей в рамках Тристоронньої Контактної групи. Вибори будуть проведені з дотриманням відповідних стандартів ОБСЄ при моніторингу з боку БДПЛ ОБСЄ.

13. Інтенсифікувати діяльність Тристоронньої Контактної групи, у тому числі шляхом створення робочих груп щодо виконання відповідних аспектів Мінських угод. Вони будуть відображати склад Тристоронньої Контактної групи.

Примітка:

Такі заходи відповідно до Закону «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» включають наступне:

- Звільнення від покарання, переслідування і дискримінації осіб, пов'язаних з подіями, що мали місце в окремих районах Донецької та Луганської областей;

- Право на мовне самовизначення;

- Участь органів місцевого самоврядування у призначенні голів органів прокуратури та судів в окремих районах Донецької та Луганської областей;

- Можливість для центральних органів виконавчої влади укладати з відповідними органами місцевого самоврядування угоди щодо економічного, соціального та культурного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей;

- Держава надає підтримку соціально-економічного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей;
- Сприяння з боку центральних органів влади транскордонного співробітництва в окремих районах Донецької та Луганської областей з регіонами Російської Федерації;
- Створення загонів народної міліції за рішенням місцевих рад з метою підтримання громадського порядку в окремих районах Донецької та Луганської областей;
- Повноваження депутатів місцевих рад та посадових осіб, обраних на дострокових виборах, призначених Верховною Радою України цим законом, не можуть бути достроково припинені.

Документ підписали учасники Тристоронньої Контактної групи:

*Посол Хайді Тальявіні
Другий Президент України Л.Д. Кучма
Посол Російської Федерації в Україні М.Ю. Зурабов
О.В. Захарченко
І.В. Плотницький»*

Декларація «нормандської четвірки»

Сторони також узгодили «непідписну» спільну декларацію «нормандської четвірки» – президента України Петра Порошенка, президента Росії Володимира Путіна, президента Франції Франсуа Олланда і канцлера Німеччини Ангели Меркель.

«Президент РФ Володимир Путін, президент України Петро Порошенко, президент Французької республіки Франсуа Олланд і канцлер ФРН Ангела Меркель підтверджують повну повагу суверенітету і територіальної цілісності України. Вони твердо переконані в безальтернативності виключно мирного врегулювання. Вони цілком готові зробити будь-які можливі заходи як окремо, так і спільно в цих цілях.

У цьому контексті лідери схвалюють Комплекс заходів з виконання Мінських угод, прийнятий і підписаний в Мінську 12 лютого 2015 усіма, хто також підписав Мінський протокол від 5 вересня 2014 року і Мінський меморандум від 19 вересня 2014 року. Лідери будуть робити внесок у цей процес і використовувати свій вплив на відповідні сторони, щоб сприяти виконанню цього Комплексу заходів.

Німеччина і Франція нададуть технічну підтримку для відновлення сегмента банківської системи в порушених конфліктом районах, можливо, шляхом створення міжнародного механізму для сприяння здійсненню соціальних виплат.

Лідери поділяють переконання в тому, що зміцнення співробітництва між Європейським Союзом, Україною і Росією буде сприяти врегулюванню даної кризи. У цих цілях вони підтримують продовження тристоронніх переговорів між Європейським Союзом, Україною і Росією з питань енергетики з тим, щоб здійснити кроки в розвиток «зимового газового пакету».

Вони також підтримують тристоронні переговори між Європейським Союзом, Україною і Росією з метою вироблення практичного вирішення питань, що викликають стурбованість Росії, у зв'язку з виконанням Угоди про глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом.

Лідери як і раніше прихильні ідеї створення спільного гуманітарного та економічного простору від Атлантики до Тихого океану на основі повної поваги міжнародного права та принципів ОБСЄ.

Лідери будуть і надалі віддані виконанню Мінських угод. З цією метою вони домовилися про створення контрольного механізму в «нормандському форматі», який проводитиме зустрічі з регулярною періодичністю, як правило, на рівні старших посадових осіб, що представляють міністерства закордонних справ».

Слово Порошенка

Головне, що вдалося досягти, це те, що о 00.00 15-го числа в ніч з суботи на неділю має бути оголошено безумовне і всеохоплююче припинення вогню.

Супроводжується припинення вогню відведенням важких озброєнь, важкої артилерії калібром понад 100 мм. Було домовлено, що артилерія відводиться на відстань від «мінської лінії» незаконними збройними формуваннями і від фактичної лінії Збройними силами України на 25 км. Тобто, загальна буферна зона буде становити 50 км.

Досягнуто домовленості про звільнення всіх заручників. Вони звільняються протягом 19 днів. Мають бути звільнені всі заручники. 14 днів відводиться на відведення важкої артилерії і 5 днів – для остаточного звільнення всіх заручників.

У документі є чітке зобов'язання про виведення всіх іноземних військ з території України. Всі найманці з території України повинні бути виведені найближчим часом.

Дуже важливо, що вперше детально розписана імплементація частини Мінського протоколу та меморандуму в частині перекриття державного кордону. Чітко підкреслено, що після завершення політичного врегулювання з першого ж дня після місцевих виборів має бути переданий контроль (над держкордоном) під спільний захист представників ОБСЄ та українських прикордонників та на другому етапі до кінця поточного року українські прикордонники в повному обсязі повинні відновити український суверенітет, український контроль на державному кордоні.

Я підняв питання звільнення Надії Савченко і я був поінформований, що це має бути зроблено найближчим часом після завершення медичної експертизи та попередніх висновків слідства. Я звернувся, щоб це було зроблено негайно і моє звернення підтримали президент Франції і канцлер Німеччини. Це була наша спільна позиція.

Це було непросто, і фактично нам виставляли всякі неприйнятні умови, відходи, здачі. Ми не пішли ні на які ультиматуми і чітко проявили позицію, що припинення вогню має відбутися без попередніх умов.

Незважаючи на жорстке наполягання, ні на який статус автономії ми не пішли. У нас на сьогоднішній день підкреслено, що ми будемо це робити в рамках конституційних змін щодо децентралізації. Також ні на який компроміс по федералізації ми не пішли. Ні автономії, ні федералізації в документі немає.

Слово Путіна

Незважаючи на всі складнощі переговорного процесу, нам все-таки вдалося домовитися про головне. До речі кажучи, чому так довго йшли узгодження, я думаю, що це пов'язано з тим, що київська влада досі відмовляються від прямих контактів з представниками ДНР і ЛНР. Навіть незважаючи на те, що вони невизнані, але треба виходити з реалій життя, якщо всі хочуть домовитися, на довгостроковій основі вибудувати відносини, то потрібно піти на прямі контакти.

Але ми працювали в тих умовах, які є і домовилися, на мій погляд, багато про що.

Перше, домовилися про припинення вогню з 00 годин 15 лютого. Друга позиція, яку я вважаю надзвичайно важливою – це відведення важких озброєнь від сьогоднішньої лінії зіткнення для українських військ, і від лінії, позначеної 19 вересня 2014 в мінських угодах – для ополчення Донбасу.

Далі – комплекс питань, пов'язаних з довгостроковим політичним врегулюванням. Тут кілька позицій. Перше – це конституційна реформа, в якій повинні бути враховані законні права людей, які проживають на території Донбасу. Далі йдуть питання, пов'язані з вирішенням прикордонних питань за погодженням з ополченням Донбасу, гуманітарні питання, імплементація, тобто введення в дію раніше

прийнятого закону про особливий статус цих територій, Донецька та Луганська. І, нарешті, цілий комплекс питань економічного та гуманітарного характеру.

Виходимо з того, що всі сторони проявлять стриманість в найближчий час до повного припинення вогню, хоча проблема тут спочатку полягала в тому, що представники ДНР і ЛНР стверджують, що у відповідь на агресивні дії київської влади вони не тільки стримали атаки армії силових структур Києва, але і, перейшовши у наступ, оточили значну угруповання, від 6 до 8 тисяч осіб. І вони, звичайно, виходять з того, що це угруповання складе зброю і припинить опір. Ми все-таки закликаємо обидві сторони проявляти стриманість і щоб уникнути зайвого непотрібного кровопролиття і жертв, зробити все для розведення військ і головним чином важкої техніки пройшло без зайвого, нікому непотрібного кровопролиття.

Керівництво України вважає, що оточення немає і тому вони вважають, що все пройде досить спокійно. У мене спочатку були сумніви. Якщо дійсно таке оточення є, то виходячи з нормальної логіки речей, ті, хто в оточенні, будуть робити спроби з нього вирватися. А ті, хто знаходиться зовні, буде робити спроби для того, щоб організувати коридор для виходу своїх оточених військовослужбовців. Ми домовилися з президентом Порошенком про те, що ми дамо доручення, я готовий це зробити зі свого боку, нашим військовим експертам з тим, щоб встановити, що ж все-таки насправді відбувається зараз в ареалі життя. І хоча б спробувати виробити якийсь комплекс заходів верифікації прийнятих рішень, перевірки та дотримання їх з обох сторін. Ще раз хочу закликати обидві конфліктуючі сторони якнайскоріше припинити кровопролиття і перейти до реального політичного процесу врегулювання.

URL: https://dt.ua/POLITICS/chim-zakinchilisya-peregovori-v-minsku-dokumenti-i-zayavi-storin-164053_.html

2.6. Про особливості державної політики
із забезпечення державного суверенітету України
на тимчасово окупованих територіях
у Донецькій та Луганській областях
Закон України від 18.01.2018 № 2268-VIII
(Витяг)

- Верховна Рада України,
- ґрунтуючись на Декларації про державний суверенітет України та Конституції України,
  - підкреслюючи, що суверенітет України поширюється на всю її територію, яка в межах міжнародно визнаного державного кордону є цілісною і недоторканою,
  - керуючись Статутом Організації Об'єднаних Націй та Декларацією про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24 жовтня 1970 року, Заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 року,
  - виходячи з того, що відповідно до пунктів «а», «б», «с», «d» та «g» статті 3 Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Визначення агресії» від 14 грудня 1974 року застосування Російською Федерацією збройної сили проти України становить злочин збройної агресії та грубо порушує Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року та Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією від 31 травня 1997 року,
  - враховуючи, що дата початку окупації частини території України, зокрема Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, визначається Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»,

– підтверджуючи Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором, затверджене Постановою Верховної Ради України від 27 січня 2015 року № 129-VIII, та Заяву Верховної Ради України «Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків», затверджену Постановою Верховної Ради України від 21 квітня 2015 року № 337-VIII,

– констатуючи, що у світлі положень IV Гаазької конвенції про закони і звичаї війни на суходолі та додатка до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року, Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року, одним із наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України стала тимчасова окупація частини території України,

– не визнаючи тимчасову окупацію Російською Федерацією частини території України,

– виходячи з положень Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Про територіальну цілісність України» від 27 березня 2014 року № 68/262, які підкреслюють нелегітимність проведення в Автономній Республіці Крим референдуму та закликають міжнародне співтовариство не визнавати будь-яку зміну статусу Автономної Республіки Крим і міста Севастополя на основі результатів зазначеного референдуму,

– беручи до уваги резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Стан справ у сфері прав людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі (Укра-

їна)» від 19 грудня 2016 року № 71/205 та від 19 грудня 2017 року № 72/190, які визнають Автономну Республіку Крим та місто Севастополь територією, тимчасово окупованою Російською Федерацією,

- підтверджуючи невіддільне суверенне право України на відновлення і збереження її територіальної цілісності в межах міжнародно визнаного державного кордону, включаючи територію Автономної Республіки Крим та міста Севастополя,

- відзначаючи, що збройна агресія Російської Федерації розпочалася з неоголошених і прихованих вторгнень на територію України підрозділів збройних сил та інших силових відомств Російської Федерації, а також шляхом організації та підтримки терористичної діяльності,

- беручи до уваги, що Російська Федерація чинить злочин агресії проти України та здійснює тимчасову окупацію частини її території за допомогою збройних формувань Російської Федерації, що складаються з регулярних з'єднань і підрозділів, підпорядкованих Міністерству оборони Російської Федерації, підрозділів та спеціальних формувань, підпорядкованих іншим силовим відомствам Російської Федерації, їхніх радників, інструкторів та іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також за допомогою окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та підконтрольні Російській Федерації самопроголошені органи, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України,

- відзначаючи, що дії Російської Федерації на території окремих районів Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя грубо по-

рушують принципи та норми міжнародного права, зокрема шляхом: систематичного недодержання режиму припинення вогню та продовження обстрілів цивільних об'єктів та інфраструктури, що спричиняють численні жертви серед цивільного населення, військовослужбовців Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань; продовження практики протиправного затримання і утримання громадян України на тимчасово окупованих територіях, їх незаконного вивезення та утримання на території Російської Федерації; намагань поширити російське законодавство, у тому числі податкове, на території окремих районів Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, висування незаконних вимог щодо перереєстрації підприємств та стягнення коштів на користь окупаційної адміністрації Російської Федерації в окремих районах Донецької та Луганської областей, в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі; запровадження російського рубля як єдиної валюти на території окремих районів Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя; свавільного застосування російських освітніх стандартів у навчальних закладах, запровадження на підприємствах в окремих районах Донецької та Луганської областей, в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі «зовнішнього управління» та визнання незаконних ідентифікаційних документів та реєстраційних знаків транспортних засобів на території окремих районів Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя; організації та здійснення насильницьких зникнень, катувань, нелюдського поводження або покарання, позасудових страт стосовно цивільного населення, українських військовослужбовців та заручників,

– залишаючись відданою курсу політико-дипломатичного врегулювання конфліктів на основі принципів і

норм міжнародного права та Статуту Організації Об'єднаних Націй,

– підтверджуючи невіддільне суверенне право України на самооборону відповідно до статті 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй,

– підтверджуючи Заяву Верховної Ради України «Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав і основоположних свобод», схвалену Постановою Верховної Ради України від 21 травня 2015 року № 462-VIII,

– враховуючи те, що особливості правового режиму на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя визначаються Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»,

– приймає цей Закон, що має на меті визначити особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях.

Стаття 1. Тимчасово окупованими територіями у Донецькій та Луганській областях на день ухвалення цього Закону визнаються частини території України, в межах яких збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль, а саме:

1) сухопутна територія та її внутрішні води у межах окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей;

2) внутрішні морські води, прилеглі до сухопутної території, визначеної пунктом 1 цієї частини;

3) надра під територіями, визначеними пунктами 1 і 2 цієї частини, та повітряний простір над цими територіями.

Межі та перелік районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Донецькій та Луганській областях, визначаються Президентом України за поданням Міністерства оборони України, підготовленим на основі пропозицій Генерального штабу Збройних Сил України.

Стаття 2. Правовий статус тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, а також правовий режим на зазначених територіях визначаються цим Законом, Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», іншими законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, принципами та нормами міжнародного права.

Тимчасова окупація Російською Федерацією територій України, визначених частиною першою статті 1 цього Закону, незалежно від її тривалості є незаконною і не створює для Російської Федерації жодних територіальних прав.

Діяльність збройних формувань Російської Федерації та окупаційної адміністрації Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, що суперечить нормам міжнародного права, є незаконною, а будь-який виданий у зв'язку з такою діяльністю акт є недійсним і не створює жодних правових наслідків, крім документів, що підтверджують факт народження або смерті особи на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, які додаються відповідно до заяви про державну реєстрацію народження особи та заяви про державну реєстрацію смерті особи.

Відповідальність за матеріальну чи нематеріальну шкоду, завдану Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, покладається на Російську Федерацію відповідно до принципів і норм міжнародного права.

У межах тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях діє особливий порядок забезпечення прав і свобод цивільного населення, визначений цим Законом, іншими законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, принципами та нормами міжнародного права.

За фізичними особами незалежно від перебування їх на обліку як внутрішньо переміщених осіб чи від набуття ними спеціального правового статусу та за юридичними особами зберігається право власності, інші речові права на майно, у тому числі на нерухоме майно, включаючи земельні ділянки, що знаходиться на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, якщо таке майно набуто відповідно до законів України.

За державою Україна, територіальними громадами сіл, селищ, міст, розташованих на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічного права зберігається право власності, інші речові права на майно, у тому числі на нерухоме майно, включаючи земельні ділянки, що знаходиться на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях.

Визначений Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» порядок регулювання правочинів та реалізації прав суб'єктів, визначених частинами шостою і сьомою цієї статті, поширюється з урахуванням необхідних змін (*mutatis mutandis*) на тимчасово окуповані території України у Донецькій та Луганській областях, крім порядку в'їзду осіб на тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях та виїзду з них, що встановлюється відповідно до цього Закону, та порядку територіальної підсудності справ, підсудних розташова-

ним на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях судам, що встановлюється відповідно до Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції».

Стаття 3. Державна політика із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях базується на Конституції та законах України, міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, принципах і нормах міжнародного права.

Стаття 4. Цілями державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях є:

1) звільнення тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях та відновлення на цих територіях конституційного ладу;

2) захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб;

3) забезпечення незалежності, єдності та територіальної цілісності України.

Стаття 5. Для забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях органи державної влади та їх посадові особи, діючи на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України:

1) вживають заходів для захисту прав і свобод цивільного населення;

2) здійснюють із додержанням міжнародних зобов'язань України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, принципів і

норм міжнародного права політико-дипломатичні, санкційні та інші заходи з метою відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно визнаного державного кордону;

3) вживають заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації;

4) розвивають із залученням ресурсів держави та міжнародної допомоги оборонний і безпековий потенціал України з метою відсічі збройній агресії Російської Федерації;

5) використовують механізми двосторонньої міжнародної співпраці, міжнародних організацій та міжнародних судових інстанцій з метою збереження та посилення санкцій, що застосовуються щодо Російської Федерації членами міжнародного співтовариства.

Стаття 6. Основними напрямками захисту прав і свобод цивільного населення на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях є:

1) захист основоположних політичних і громадянських прав і свобод людини;

2) вжиття заходів для звільнення Російською Федерацією, окупаційною адміністрацією Російської Федерації всіх незаконно затриманих, утримуваних громадян України;

3) сприяння забезпеченню відновлення порушених матеріальних прав;

4) сприяння забезпеченню соціально-економічних, екологічних та культурних потреб, зокрема шляхом реалізації заходів, визначених центральним органом виконавчої влади України, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованих територій, на виконання відповідних рішень Кабінету Міністрів України;

5) надання правової та гуманітарної допомоги, у тому числі із залученням міжнародної допомоги, зокрема на-

дання медичних та соціальних послуг на контрольованих Україною територіях;

б) сприяння підтриманню культурних зв'язків;

7) забезпечення доступу до навчальних закладів та засобів масової інформації України.

Особливості реалізації інших прав і свобод цивільного населення та вчинення правочинів на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях визначаються законами України.

Порядок в'їзду осіб, переміщення товарів на тимчасово окуповані території в Донецькій та Луганській областях і виїзду осіб, переміщення товарів з таких територій встановлюється відповідно до цього Закону.

Кабінет Міністрів України вживає всіх передбачених законодавством України заходів для захисту прав і свобод людини і громадянина, зокрема здійснює постійний моніторинг стану дотримання прав і свобод людини і громадянина та документування фактів порушення таких прав і свобод на тимчасово окупованих територіях України, за результатами якого оприлюднює та надає відповідну інформацію міжнародним організаціям у сфері захисту прав і свобод людини та вживає необхідних заходів для утворення міжвідомчого координаційного органу з метою узагальнення правової позиції держави у питанні відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та підготовки консолідованої претензії України до Російської Федерації щодо реалізації її міжнародно-правової відповідальності за збройну агресію проти України.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях та у разі необхідності представляє Верховній Раді України спеціальну доповідь про стан додержання прав і свобод людини і громадянина на цих територіях.

Україна не несе відповідальності за незаконні дії Російської Федерації чи її окупаційної адміністрації на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях або за прийняті ними незаконні рішення.

Стаття 7. Для забезпечення національної безпеки, зокрема державної, економічної, інформаційної, гуманітарної та екологічної, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях органи сектору безпеки і оборони, інші державні органи України, їх посадові особи здійснюють заходи для відновлення територіальної цілісності України, а також забезпечують комплексний розвиток безпекової, економічної, інформаційно-телекомунікаційної, соціальної та гуманітарної інфраструктури на територіях, прилеглих до тимчасово окупованих територій в Донецькій та Луганській областях, реалізують відповідно до документів стратегічного оборонного планування заходи зі зміцнення оборонних і безпекових спроможностей України.

Російська Федерація як держава-окупант відповідно до IV Гаазької конвенції про закони і звичаї війни на суходолі та додатка до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року, Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року несе відповідальність за порушення захисту прав цивільного населення.

Факт остаточного виведення та повної відсутності всіх збройних формувань Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях у порядку, визначеному цим Законом, встановлюється Міністром оборони України та Міністром внутрішніх справ України шляхом спільного подання Пре-

зидентові України, який виключно на цій підставі приймає відповідне рішення...

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19>

2.7. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю 17 грудня 2018 року

73/194. Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, Україна, а також районів Чорного та Азовського морів

Генеральна Асамблея,

посилаючись на Статут Організації Об'єднаних Націй, в якому, зокрема, йдеться про те, що всі члени Організації Об'єднаних Націй утримуються в їхніх міжнародних відносинах від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави, або яким-небудь іншим чином, несумісним з цілями Організації Об'єднаних Націй,

посилаючись також на свою резолюцію 68/262 від 27 березня 2014 року про територіальну цілісність України, в якій підтверджується прихильність Генеральної Асамблеї суверенітету, політичній незалежності, єдності і територіальній цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах,

посилаючись далі на свої резолюції 71/205 і 72/190 про становище в галузі прав людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь, Україна, від 19 грудня 2016 року та 19 грудня 2017 року відповідно,

засуджуючи триваючу тимчасову окупацію Російською Федерацією частини території України, а саме Автономної Республіки Крим та міста Севастополь (далі – Крим), і підтверджуючи невизнання її анексії,

нагадуючи, що тимчасова окупація Криму та загроза силою або її застосування проти територіальної цілісності

або політичної незалежності України Російською Федерацією суперечить зобов'язанням, узятим у відповідності до Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Будапештський меморандум) від 5 грудня 1994 року, в якому, зокрема, було підтверджено зобов'язання поважати незалежність і суверенітет та існуючі кордони України,

підтримуючи прагнення України дотримуватися міжнародного права в її зусиллях по припиненню тимчасової російської окупації Криму,

1. підкреслює, що присутність російських військ у Криму суперечить національному суверенітету, політичній незалежності та територіальній цілісності України і підриває безпеку і стабільність сусідніх країн і європейського регіону;

2. висловлює свою серйозну стурбованість з приводу прогресуючої мілітаризації Криму як окупованого Російською Федерацією, а також висловлює стурбованість повідомленнями про триваючу дестабілізацію обстановки в Криму внаслідок поставок Російською Федерацією систем озброєнь, включаючи літаки і ракети, здатні нести ядерну зброю, зброю і боєприпаси та направлення нею військового персоналу на територію України, і настійно закликає Російську Федерацію припинити таку діяльність;

3. висловлює свою стурбованість у зв'язку з проведенням у Криму численних військових навчань російських збройних сил, що може підірвати регіональну безпеку і тягне за собою значні довгострокові негативні екологічні наслідки в регіоні;

4. висловлює також свою заклопотаність у зв'язку з триваючими діями Російської Федерації в районах Чорного моря, що оточують Крим, і в Азовському морі, включаючи їх мілітаризацію, які створюють додаткові загрози для України і підривають стабільність ширшого регіону;

5. висловлює свою найсерйознішу стурбованість небезпечним наростанням напруженості і не виправданим застосуванням сили Російською Федерацією проти України, в тому числі проти трьох суден Військово-морських сил України, а саме «Бердянськ», «Нікополь» і буксира «Яна Капу», 25 листопада 2018 року в Чорному морі, а також серйозним пораненням кількох членів їх екіпажів, закликає Російську Федерацію невідкладно звільнити судна, їх екіпажі та обладнання і закликає також проявляти максимальну стриманість з метою негайної деескалації ситуації;

6. закликає Російську Федерацію утримуватися від перешкоджання законному здійсненню навігаційних прав і свобод у Чорному і Азовському морях і Керченській протоці, відповідно до застосовуваних міжнародним правом, зокрема положеннями Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року;

7. засуджує будівництво і відкриття Російською Федерацією моста через Керченську протоку між Російською Федерацією і тимчасово окупованим Кримом, що сприяє подальшій мілітаризації Криму, і засуджує також зростаючу військову присутність Російської Федерації в районах Чорного і Азовського морів, у тому числі в Керченській протоці, утиски російською Федерацією комерційних суден і обмеження міжнародного судноплавства там;

8. настійно закликає Російську Федерацію вивести свої збройні сили з Криму і негайно припинити тимчасову окупацію території України;

9. постановляє продовжити розгляд цього питання на своїй сімдесять четвертій сесії.

56-е пленарне засідання, 17 грудня 2018 року

URL: <https://undocs.org/en/A/RES/73/194> (In English)

2.8. «Про Стратегію національної безпеки України»

Указ Президента України
від 14.09.2020 №392/2020

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»

Відповідно до статті 107 Конституції України **постановляю:**

1. Увести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» (додається).

2. Затвердити Стратегію національної безпеки України (додається).

3. Визнати такою, що втратила чинність, статтю 2 Указу Президента України від 26 травня 2015 року № 287 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України».

4. Контроль за виконанням рішення Ради національної безпеки і оборони України, введеного в дію цим Указом, покласти на Секретаря Ради національної безпеки і оборони України.

5. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України В.ЗЕЛЕНСЬКИЙ

14 вересня 2020 року

URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/09/15/7114351/>

Президент Зеленський ввів у дію нову стратегію національної безпеки, схвалену перед тим членами РНБО.

Такий комплексний документ, що визначає напрямок розвитку безпекового сектору та до певної міри, зовнішньополітичні пріоритети, в Україні затверджується утретє.

Уперше він з'явився за Ющенка, у 2007 році (за Януковича його змінили, підчистивши і без того обережні згадки про НАТО). Другу стратегію ухвалили за Порошенка, у травні 2015 року. Нинішня редакція – третя.

Цікава деталь: хоча указ підписав Зеленський, та під самою стратегією, тобто документом із пріоритетами нашої держави, стоїть підпис не президента, а глави його офісу, Андрія Єрмака. Це може видаватися дивним, але такою є традиція: попередні документи схвалювали глави секретаріату та адміністрації президента, Віктор Балоба та Борис Ложкін відповідно.

Та найбільшою несподіванкою – цього разу приємною – можна вважати зміст цього документа.

Документ рясніє згадками та жорсткими формулюваннями щодо держави-агресора, визначає амбітні завдання щодо НАТО.

А от у зовнішньополітичній сфері до пріоритетів України є питання.

Росія – агресор, Донбас – окупований

Документ сформований структурно інакше, ніж попередній і доволі системно – є підстави припустити, що його кістяк готували не на Банковій – джерела кажуть, що до його розробки був залучений Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД).

Документ відштовхується від норми Конституції про те, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю в Україні». Реалізація цієї норми визначена як головна ціль державної політики нацбезпеки, а прагнення миру задеклароване як ключовий пріоритет.

Та попри це, документ не уникає напряму називати Росію «державою-агресором» та «окупантом». В цьому сенсі кидається у вічі разюча відмінність між політичною лексикою Зеленського та Єрмака, які усіляко намагаються уни-

кати будь-яких образливих для РФ термінів, та Стратегією, під якою стоять підписи тих самих Єрмака за Зеленського!

Новий документ вживає навіть жорсткішу термінологію щодо російського контролю на Донбасі – його статус прирівняли до кримського.

«Де-факто владу» на цих територіях Стратегія відтепер згадує як *«російську окупаційну адміністрацію... на тимчасово окупованих територіях АР Крим та Севастополя і в окремих районах Донецької та Луганської областей»*. Для порівняння, 5 років тому йшлося про *«маріонеткові квазідержавні утворення на тимчасово окупованій території частини Донецької та Луганської областей»*, без окремого визначення окупаційної влади в Криму.

До слова, у оновленій Стратегії Криму взагалі приділено дещо більше уваги, ніж у попередній її редакції. І йдеться не лише про зростання числа згадок про нього.

Уперше одним з напрямів дій держави названий захист громадян на окупованих територіях, включно із Кримом.

«Україна захищатиме права, свободи і законні інтереси своїх громадян на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, реалізовуватиме ініціативи щодо реінтеграції цих територій, соціального захисту та підтримки населення, яке проживає на зазначених територіях, а також захисту прав і свобод осіб, що належать до кримськотатарського народу, караїмів і кримчаків, утримуватиме зазначені питання на міжнародному порядку денному» – йдеться у документі.

Це – перша згадка про кримськотатарське корінне населення півострова у документі такого статусу.

Як перемогти Росію?

Тези, які визначають шлях до повернення Донбасу та Криму, який бачить нинішнє керівництво держави, заслуговують на окрему увагу.

Звісно, жодних дат та термінів там немає, але конкретика наявна.

Зокрема, з документу випливає, що військовий шлях повернення Донбасу не розглядається або принаймні не є пріоритетним. Головний пріоритет – міжнародний тиск на РФ.

«Україна вживатиме заходів для запобігання ескалації конфлікту з Російською Федерацією, насамперед шляхом збільшення її потенційної ціни до неприйнятної для Російської Федерації рівня. Пріоритетними напрямами є посилення оборонних і безпекових спроможностей, зміцнення міжнародної підтримки України та ефективного використання міжнародної допомоги, а також збереження консолідованого міжнародного політичного, економічного та правового тиску на агресора», – йдеться у документі.

Привертає увагу те, що жодної згадки про «Мінськ» у Стратегії немає. Ба більше, президент лишив шанс для зміни переговорного формату з Кремлем та залучення інших посередників, у тому числі в трансатлантичному форматі.

«Україна вестиме переговори з Російською Федерацією за посередництва партнерів з числа держав – членів ЄС та НАТО, а також ОБСЄ», – йдеться у Стратегії. Без жодної згадки саме про Німеччину та Францію у цьому контексті.

Окремо Стратегія обіцяє, що Україна «продовжить позовну роботу у міжнародних судових інстанціях із притягнення Російської Федерації до міжнародно-правової відповідальності». У попередній стратегії подібного твердження не було, оскільки ключові скарги «Україна проти РФ», у тому числі в Суді ООН, були подані вже після розробки цього документу.

Йдемо до НАТО – але не так, як досі

А от аббревіатура НАТО зустрічається удвічі рідше, ніж 5 років тому – 11 згадок проти 24. Втім, це не означає зменшення уваги до блоку. Навпаки – як не дивно – за меншої

кількості згадок, їхня амбітність зростає. Це є природним, зважаючи на розвиток відносин із Альянсом за минулі роки.

Одним з ключових напрямів гарантування національної безпеки є *«розвиток особливого партнерства з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття повноправного членства України в НАТО»*, при цьому набуття повноправного членства у блоці визначене як *«стратегічний курс держави»*.

Для порівняння, у Стратегії, ухваленій у 2015 році, йшлося лише про *«формування умов для вступу в НАТО»*. Та й загалом, до 2020 року включно у ній розраховували лише на *«розвиток особливого партнерства з НАТО»*.

Та реальність перевищила амбіції, визначені за президентства Порошенка.

Україна суттєво перевиконала плани щодо зближення з Альянсом.

Як відомо, у 2018 році блок визнав за нами статус **держави, що прагне вступу до Альянсу**, (чи, спрощено, «держави-аспіранта»). У 2019 році прагнення до вступу **закріпили в Конституції**, а у 2020 Альянс офіційно надав нам статус **«партнера з розширеними можливостями»**

Що конкретно має робити Україна, щоби досягти нових цілей? Стратегія визначає такі завдання-вектори:

– *досягти у максимально стислі строки достатньої взаємосумісності Збройних Сил України та інших складових сектору безпеки і оборони з відповідними структурами держав Альянсу;*

– *суттєво активізувати реформи, які необхідно впровадити з метою досягнення відповідності критеріям членства в НАТО у рамках імплементації річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО;*

– *отримати запрошення та приєднатися до Плану дій щодо членства в НАТО.*

Від редакції додамо, що напрями визначені вірно, і тепер головне, щоби так само коректною була їхня реалізація.

Втім, маємо і ложку дьогтю.

Амбітність завдань могла би бути вищою, але чомусь в РНБО випустили з уваги важливий пріоритет: у документ взагалі не увійшло прагнення України до участі у формуванні стратегії оновлення НАТО, відомою також як **#NATO2030** або **NATO reflection process**.

А це має бути пріоритетом України, якщо ми бачимо для себе місце у майбутньому Альянсі!

Виникає питання: а чи радилися автори стратегії з урядом на фінальному етапі?

Адже щонайменше в офісі профільного віцепрем'єра, в Урядовому офісі з євроінтеграції та у МЗС цим питанням опікуються вельми предметно. Лишається сподіватися, що і без фіксації цього напрямку в стратегії робота у цій сфері не припиниться.

І, насамкінець, згадаємо кілька пріоритетних реформ, критично важливих для зближення з НАТО.

Позитивна новина: стратегія зазначає, що реформа СБУ має відбутися за стандартами НАТО – Служба має перетворитися на *«уповноважений держорган у сферах контррозвідувальної діяльності та охорони державної таємниці, головний орган у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю»*. Це може стати вагомим аргументом на користь повноцінної реформи СБУ (відповідний законопроект зараз перебуває на розгляді у парламенті).

Також Стратегія доручає *«прискорити оборонну та безпекову реформи за нормами, принципами і стандартами НАТО»* та зміцнити бойовий потенціал ЗСУ, зокрема, через *«трансформації професійної культури на основі доктринальних підходів і принципів командування й контролю, підготовки, освіти НАТО»*.

Підсумовуючи: попри дивну відсутність #NATO2030, блоки щодо НАТО та щодо протидії російській агресії вийшли доволі непоганими.

Цього не скажеш про наступний блок – зовнішньополітичні пріоритети нашої держави.

Несподівані міжнародні пріоритети

«Порошенківська» редакція Стратегії визначала лише одну державу, відносини з якою мають стратегічне значення – це Сполучені штати Америки. Крім США, пріоритетними були також відносини з міжнародними організаціями (НАТО, ЄС, Рада Європи, ООН, ОБСЄ); жодну іншу державу документ виділяти не став.

Нинішня стратегія змінила цей підхід, що загалом можна вітати. Але градація ключових партнерів викликає низку запитань.

На першому місці у розділі за назвою «Основні напрями зовнішньополітичної діяльності» – ЄС та НАТО із визначеною метою про набуття повноправного членства. Тут питань немає.

Наступний рівень – 5 основних партнерів, з якими ми плануємо розвивати «всебічне співробітництво». Це США, Британія, Канада, Німеччина, Франція (саме у такому не алфавітному порядку). Співпраця із ними «має для України пріоритетний стратегічний характер та спрямовується на зміцнення гарантій незалежності й суверенітету, сприяння демократичному поступу та розвитку України», каже стратегія.

Звісно, про окремі держави з цього списку можна дискутувати; так само хтось може ставити питання, чому до переліку додали, приміром, Польщу – та загалом ці пріоритети не заперечити. Ця п'ятірка точно входить до числа тих держав Заходу, які є для нас найвагомішими партнерами.

А от далі у списку починається якась дивина.

На другому рівні за пріоритетністю ще 5 держав: Азербайджан, Грузія, Литва, Польща, Туреччина (наведені у документі за алфавітним порядком, а, очевидно, не за пріоритетністю). Із цими державами Україна **розвиватиме «стратегічне партнерство»**.

Присутність Азербайджану в цьому переліку, м'яко кажучи, дивує.

Ця держава точно не є для нас партнером у просуванні демократії. Вона не допомагає боротися з російською агресією. Економічних підстав для цього також немає: за перше півріччя 2020 року ми експортували до Азербайджану товарів на \$179 млн, це лише 0,78% українського експорту.

Так, ми імпортуємо звідти певні обсяги нафти; ба більше, формально Азербайджан є ключовим постачальником (63% імпорту сирової нафти у 1 половині 2020 року), але не йдеться про обсяги аж такої стратегічної ваги! По-перше, власний український видобуток є вищим за імпорт з Баку та має великий потенціал зростання; по-друге, Україна імпортує кількаразово більші обсяги перероблених нафтопродуктів.

Словом, поява Азербайджану у переліку стратегічних партнерів змушує замислитися – чи йдеться про прорахунок, чи про банальний лобізм (а про те, що Азербайджан **вміє «зацікавити» іноземних посадовців**, здавна ходять легенди).

А от для Румунії – чорноморської держави-члена НАТО, яка має доволі сильні антиросійські настрої і в суспільстві, і серед політиків, місця серед стратегічних пріоритетів України знову не знайшлося.

І це – ще сумніше. Бо ця держава має вагомий потенціал підтримки України, у тому числі безпекової, який Київ чомусь системно ігнорує.

Та й загалом, на жаль, ми досі недооцінюємо вагу відносин із сусідами. У пріоритетних напрямках у новій стратегії взагалі немає також Словаччини, яка має для нашої

енергетичної незалежності ще більшу вагу, ніж Азербайджан – майже весь обсяг газу іде через словацький кордон. Але для неї подібного місця у Стратегії не знайшлося. Всіх їх об'єднали у єдину групу «держав Центральної та Південно-Східної Європи», з якими ми будемо розвивати **«тісні добросусідські відносини»**, незалежно від наявності спільного кордону.

Втім, інші зовнішньополітичні пріоритети можна лише підтримати.

Трохи нижчий рівень важливості, ніж з 10 стратегічними партнерами, Стратегія присвоїла «іншим державам Балтії (крім Литви) та державам Північної Європи». Це блок держав із **«партнерськими відносинами»**. Ще дві держави-сусідки, Молдова та Білорусь, де рівень проросійських сентиментів є доволі високим, проходять у блоці **«прагматичні відносини»**. А із державами Азії, Близького Сходу, Африки та Південної Америки (без виділення жодної з них) Україна розвиватиме **«взаємовигідне економічне співробітництво»**.

Стратегічному партнерству з Китаєм, таким чином, покладено край. І це, певно, правильний вибір у нинішній ситуації, адже дружба з Пекіном була би здатна зруйнувати партнерство із нашим найважливішим стратегічним партнером – США. **Історія з «Мотор Січчю»** це дуже яскраво проілюструвала.

Між реформами і реалізмом

Попри критику окремих деталей зовнішньополітичного блоку, треба визнати: це лише невелика частина Стратегії. А загалом документ справляє дуже непогане враження.

Треба зауважити, що безпекова стратегія зачіпає не лише питання «жорсткої безпеки», як-то військову співпрацю чи реформу силового блоку. Її предметом є також еко-

номічна, енергетична, інформаційна, кібербезпека тощо. Окремий наголос на проведенні реформ, включаючи «повну імплементацію та подальшу адаптацію Угоди про асоціацію» як необхідний крок на шляху до членства в ЄС.

При цьому звертає на себе увагу реалістичність у оцінці стану держави. Ось лише кілька цитат, які це ілюструють:

«Джерелом загроз незалежності України, її суверенітету і демократії залишається недостатня ефективність державних органів, що ускладнює вироблення і реалізацію ефективної політики...

Непослідовність та незавершеність реформ і корупція перешкоджають виведенню української економіки з депресивного стану, унеможливають її сталі і динамічне зростання, підвищують уразливість до загроз, підживлюють кримінальне середовище»

Необхідні реформи, які згадує документ як шлях до виходу з цього глухого кута, також не викликають заперечень – від боротьби з корупцією до підвищення рівня цифрової грамотності населення.

Втім, очевидно, що це – лише рамковий перелік реформ. Стратегія це на пряму визнає та зазначає: окремі напрямки мають бути деталізовані. І тут – чи не найбільша несподіванка. Вже ближчим часом РНБО має підготувати (а президент – затвердити) також **Стратегію зовнішньополітичної діяльності**. Такий документ з'явиться вперше; хоча неясно, чи буде це документ публічним, чи матиме обмежений рівень доступу.

Є шанс, що у цьому документі будуть уточнені чи виправлені речі, які викликали подив у загальній Стратегії.

Також в Україні мають з'явитися ще 14 секторальних стратегій, що стосуються нацбезпеки, як-то стратегія енергетичної безпеки, воєнної безпеки, кібербезпеки, продовольчої безпеки тощо. Звісно, багато залежить від змісту цих майбутніх документів, тому рано говорити про «пере-

могу», однак фактом є те, що подібного комплексного підходу до стратегування в історії України ще не було

Крім того, якість та сміливість нинішнього документу, дає підстави для принаймні обережних позитивних сподівань.

URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/09/15/7114351/>

2.9. Указ Президента України від 25 березня 2021 року **«Про стратегію воєнної безпеки України»** **Стратегія воєнної безпеки України** **Воєнна безпека – всеохоплююча оборона** **(Витяг)**

Загальні положення

Воєнна безпека України є однією із засадничих умов реалізації права українського народу на самовизначення, збереження держави Україна та забезпечення її сталого розвитку на основі найвищих цінностей демократії, верховенства права, свободи, гідності, безпеки і процвітання громадян усіх національностей.

Захист суверенітету і територіальної цілісності України – найважливіша функція держави, справа всього українського народу. Реалізація цієї норми Конституції України в умовах екзистенційної воєнної загрози національній безпеці, зростання дефіциту фінансових ресурсів та дисбалансу воєнних потенціалів України та Російської Федерації обумовлює необхідність розроблення нової стратегії воєнної безпеки, яка базується на всеохоплюючій обороні України.

Всеохоплююча оборона України – це комплекс заходів, основний зміст яких полягає у:

➤ превентивних діях та стійкому опорі агресору на суші, на морі та в повітряному просторі України, протидії в

кіберпросторі та нав'язуванні своєї волі в інформаційному просторі;

➤ використанні для відсічі агресії всього потенціалу держави та суспільства (воєнного, політичного, економічного, міжнародно-правового (дипломатичного), духовного, культурного тощо);

➤ застосуванні всіх форм і способів збройної боротьби з агресором, зокрема асиметричних та інших дій для оборони України, з дотриманням принципів і норм міжнародного права.

Головною метою **Стратегії воєнної безпеки України (далі – Стратегія)** є завчасно підготовлена та всебічно забезпечена всеохоплююча оборона України на засадах стримування, стійкості та взаємодії, що забезпечує воєнну безпеку, суверенітет і територіальну цілісність держави відповідно до Конституції України та в межах державного кордону України, сприяє інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір та набуттю членства в НАТО, передбачає активну участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.

Правовою основою всеохоплюючої оборони України є Конституція України та інші акти законодавства України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Всеохоплююча оборона України також відповідає закріпленому Статутом ООН суверенному невід'ємному праву кожної держави на самооборону від агресії.

Всеохоплююча оборона України не має на меті досягнення воєнного паритету з Російською Федерацією, що призвело б до надмірної мілітаризації держави та відповідно виснаження національної економіки, а передбачає підтримання певного балансу та синергії воєнних і невоєнних засобів для забезпечення воєнної безпеки України, зокрема:

➤ координацію спроможностей Збройних Сил України, інших складових сил оборони з можливостями інших складових сектору безпеки і оборони України, узгодження їх розвитку з розвитком оборонної промисловості та політико-дипломатичними заходами;

➤ гармонійний розвиток всіх складових військового резерву людських ресурсів з поєднанням можливостей оперативного і мобілізаційного резерву, до яких зараховано резервістів і військовозобов'язаних, та громадян, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки і оборони та входять до громадського резерву;

➤ розвиток спроможностей сил територіальної оборони Збройних Сил України та руху опору за підтримки громадянського суспільства;

➤ використання новітніх високотехнологічних і високоєфективних засобів ведення збройної боротьби.

Агресивна зовнішня і воєнна політика Російської Федерації загрожує національній безпеці України та інших держав Балтійського і Чорноморського регіонів, може призвести до подальшої ескалації збройної агресії проти України та спровокувати міжнародний збройний конфлікт у Європі.

На національному рівні Російська Федерація залишається воєнним противником України, який здійснює збройну агресію проти України, тимчасово окупував територію Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, території у Донецькій та Луганській областях, системно застосовує воєнні, політичні, економічні, інформаційно-психологічні, космічні, кібер- та інші засоби, що загрожують незалежності, державному суверенітету і територіальній цілісності України.

Цілі, пріоритети та завдання реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва

Ураховуючи фундаментальні національні інтереси, визначені Конституцією України та іншими законами України, **Стратегія передбачає досягнення таких цілей реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва:**

– достатні оборонні спроможності держави, які в поєднанні з консолідованим міжнародним тиском на Російську Федерацію можуть забезпечити стримування подальшої ескалації збройної агресії проти України та відновлення її територіальної цілісності в межах державного кордону України;

– потужна територіальна оборона, яка у взаємодії з рухом опору сприятиме підвищенню рівня обороноздатності держави, згуртуванню суспільства, патріотичному вихованню громадян, наданню обороні України всенародного характеру та готовності населення до оборони держави;

– ефективний менеджмент у сфері оборони, заснований на засадах демократичного цивільного контролю, інших євроатлантичних принципах і стандартах, інноваційних рішеннях та сучасних бізнес-практиках, програмно-проектному управлінні оборонними ресурсами, удосконалених процесах визначення та задоволення потреб оборони України;

– професійний особовий склад Збройних Сил України та інших складових сил оборони, який перебуває в центрі уваги держави, підтримується вдосконаленими системами кадрового менеджменту, підготовки до військової служби та військово-патріотичного виховання молоді, може бути в короткі строки посилений підготовленим і вмотивованим військовим резервом;

– сучасне високотехнологічне озброєння, військова та спеціальна техніка Збройних Сил України, інших складових сил оборони, яка забезпечує виконання ними покладених завдань, зокрема в операціях НАТО;

– розвинута військова інфраструктура, об'єднана логістика та достатні запаси матеріальних засобів, дієва система медичного забезпечення, що відповідають потребам сил оборони;

– побудовані на національних і євроатлантичних цінностях сили оборони, які відповідають критеріям набуття повноправного членства України в НАТО, взаємосумісні з відповідними компетентними органами держав – членів НАТО та спроможні робити гідний внесок у проведення операції НАТО.

Визначені пріоритети будуть реалізовані шляхом виконання таких основних завдань:

– *за пріоритетом – запровадження об'єднаного керівництва з підготовки та ведення всеохоплюючої оборони України*

- створення системи комплексного стратегічного аналізу воєнних загроз національній безпеці України, координація діяльності розвідувальних органів, розвиток об'єднаних розвідувальних спроможностей сил оборони з метою отримання повної та достовірної упереджувальної інформації для своєчасного ухвалення рішень щодо забезпечення воєнної безпеки держави;

- формування відповідно до євроатлантичних принципів системи об'єднаного керівництва з підготовки та ведення всеохоплюючої оборони України як складової системи управління державою, що забезпечить мобілізацію всього воєнного, економічного, соціального, іншого потенціалу для всеохоплюючої оборони України та демократичний цивільний контроль над силами оборони України;

- нарощування спроможностей щодо охорони повітряного простору та протиповітряного прикриття важливих державних і військових об'єктів, їх трансформації в загальнодержавну систему оборони України;

- забезпечення формування та реалізації ефективної державної політики у воєнній сфері, у сфері оборони і військо-

вого будівництва, імплементації поєднаних єдиними цілями, пріоритетами та завданнями Стратегії, Стратегічного оборонного бюлетеня України, програм і планів діяльності Кабінету Міністрів України, взаємоузгоджених з іншими документами планування у сфері національної безпеки і оборони;

- набуття повноправного членства України в НАТО, подальша інтеграція в європейські структури безпеки, прагматичне міжнародне оборонне співробітництво та інше.

- *за пріоритетом – розвиток інституційних спроможностей Міністерства оборони України та інших органів управління складових сил оборони*

- досягнення Міністерством оборони України необхідних інституційних спроможностей для забезпечення формування та реалізації державної політики у війсьній сфері, сфері оборони і військового будівництва за участю інших органів управління складових сил оборони, здійснення в установленому порядку координації діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, а також взаємодії з компетентними органами інших держав та міжнародними організаціями під час підготовки до всеохоплюючої оборони України, надання відсічі і стримування збройної агресії проти України, ліквідації збройного конфлікту та під час відбудовного періоду після закінчення воєнних дій;

- узгоджене з ресурсними можливостями національної економіки планування розвитку оборонних спроможностей та планування всеохоплюючої оборони України, їх поєднання в системі планування у сфері національної безпеки і оборони;

- упровадження програмно-проектного управління оборонними ресурсами з розробленням та своєчасним оновленням комплексу програм і проектів розвитку оборонних спроможностей, планів утримання і розвитку відповідних складових сил оборони, забезпечення виконання державних цільових програм та інше.

– за пріоритетом – нарощування спроможностей Збройних Сил України, сил територіальної оборони у їх складі, інших складових сил оборони до виконання покладених завдань

- оновлення доктрин, концепцій, планів, інших документів щодо підготовки та застосування сил оборони в частині забезпечення їх здатності швидко утворювати необхідні угруповання та розгортатися на загрозливих напрямках, вести превентивні, непередбачувані, асиметричні та інноваційні дії для нівелювання чисельної і технологічної переваги противника, виконання завдань у відриві від основних сил, використовуючи єдиний інформаційний простір;

- підвищення якості та інтенсивності спільної підготовки сил оборони до ведення стратегічних дій (стратегічного розгортання, територіальної оборони України, руху опору, операцій сил оборони), участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

- підвищення рівня боєздатності Збройних Сил України та інших складових сил оборони з досягненням і підтриманням визначених спроможностей щодо вогневого ураження противника, застосування авіації та протиповітряної оборони України, контролю ближньої морської зони, ведення спеціальних операцій, територіальної оборони України, управління та всебічного забезпечення військ (сил), відбиття агресії в кіберпросторі (ведення кібероборони) та інше.

- розвиток за стандартами НАТО системи логістичного забезпечення Збройних Сил України та інших складових сил оборони під час виконання завдань всеохоплюючої оборони України, автоматизація логістичних процесів, їх об'єднання з відповідними процесами національної економіки для підтримки операцій Об'єднаних сил та участі у здійсненні заходів у сфері протимінної діяльності;

- забезпечення живучості, захисту та пожежної безпеки арсеналів, баз і складів, упровадження прийнятих у НАТО принципів і стандартів щодо організації зберігання боєзапасу, пально-мастильних матеріалів, іншого майна;

- досягнення сумісності Збройних Сил України, інших складових сил оборони з відповідними структурами держав – членів НАТО, введення в дію нових військових статутів (доктрин) на основі євроатлантичних принципів та з урахуванням національних традицій, розвиток спроможностей щодо отримання допомоги від іноземних партнерів та її надання іншим державам та інше.

З урахуванням пріоритетності та ресурсних можливостей держави завдання з реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва виконуватимуться в такій послідовності:

– *у короткостроковій перспективі*

- удосконалення та законодавче унормування з урахуванням сучасних підходів та національного досвіду мобілізаційної підготовки та мобілізації, територіальної оборони України, організації руху опору, підготовки території і населення до оборони держави;

- розвиток інституційних спроможностей Міністерства оборони України щодо формування та реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва на засадах демократичного цивільного контролю за участю інших органів управління складових сил оборони;

- удосконалення форм і способів застосування та реформування сил оборони, їх реорганізація на основі принципів і стандартів НАТО з урахуванням підготовки до ведення мережецентричних бойових дій, що передбачають поєднання в єдиній інформаційній мережі джерел інформації (розвідки), органів управління та засобів ураження географічно розосереджених військових частин і підрозділів;

- підвищення якості та інтенсивності спільної підготовки органів військового управління, військових частин і підрозділів Збройних Сил України та органів управління і підрозділів інших складових сил оборони;
- створення мотиваційних чинників для проходження військової служби у військовому резерві, участі в територіальній обороні, підвищення ефективності підготовки резервістів і військовозобов'язаних, формування потужного військового резерву;
- розвиток військово-морських спроможностей держави, зокрема системи висвітлення надводної та підводної обстановки, розширення доступу сил оборони до інформації, що надходить від космічних систем подвійного призначення та інше.
  - *у середньостроковій перспективі*
  - розвиток та інтеграція оборонних спроможностей держави, зокрема шляхом раціонального планування та ефективного використання наявних оборонних ресурсів і міжнародної допомоги;
  - підвищення рівня бойової готовності та спроможностей Збройних Сил України, інших складових сил оборони виконувати завдання за призначенням, у тому числі за рахунок завершення переведення їх на професійну основу та оснащення новітніми системами озброєнь;
  - розвиток територіальної оборони як цілісної системи, удосконалення її системи управління та всебічного забезпечення;
  - розгортання захищеної мережі обміну інформацією між органами управління сил оборони, яка відповідає вимогам до захисту інформації;
  - постачання у війська (сили) сучасної ракетної зброї, здатної вражати важливі воєнні, інфраструктурні та інші об'єкти противника на великій відстані;

- розвиток ракетного озброєння визначених класів і типів як одного з основних засобів стримування противника;
- забезпечення поступового переозброєння Збройних Сил України, інших складових сил оборони сучасними комплексами протиповітряної оборони;
  - *у довгостроковій перспективі*
- посилення потенціалу стримування шляхом нарощування боєздатності Збройних Сил України та інтеграції спроможностей всіх складових сил оборони;
- забезпечення здатності держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища, ефективно протистояти воєнним загрозам, безперебійно функціонувати до і під час воєнного конфлікту, а також у короткі строки відновлюватися після його завершення;
- створення запасів матеріальних засобів, необхідних для проведення стратегічного розгортання, організації руху опору, ведення територіальної оборони України та операцій сил оборони;
- модернізація та усунення диспропорцій розвитку військової інфраструктури, розв'язання житлової проблеми в силах оборони;
- завершення впровадження в силах оборони військових (адміністративних, оперативних і технічних) стандартів, прийнятих у збройних силах держав – членів НАТО;
- трансформація професійної культури на основі принципів і стандартів НАТО в системах керівництва силами оборони, управління військами (силами), їх підготовки, військової освіти і науки;
- оснащення сил оборони високотехнологічним озброєнням, забезпечення сучасною військовою та спеціальною технікою, зокрема з використанням космічних технологій, переозброєння Збройних Сил України багаточільовими бойовими літаками та бойовими вертольотами.

Успіх реалізації стратегії залежить від:

- узгодженості заходів щодо підготовки до всеохоплюючої оборони України, виконання превентивних і адекватних воєнним загрозам дій;
- єдності, патріотизму та готовності держави і суспільства до захисту, зокрема збройного, демократичного ладу, незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України;
- рівня довіри українського суспільства до органів законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні, дієвої протидії корупції, політичної та правової культури в суспільстві, розвитку добрососудного та недискримінаційного суспільства, об'єднаного як повагою до сил оборони, так і повагою до закону;
- достатності економічного розвитку держави для наращування можливостей оборонної промисловості щодо розроблення, виробництва і постачання силам оборони новітнього озброєння, військової та спеціальної техніки;
- рівня боєздатності Збройних Сил України, опанування силами оборони нових форм і способів ведення бойових дій з урахуванням досвіду протидії гібридній війні проти України, ведення бойових дій на Близькому Сході та інших воєнних конфліктів;
- політичної, економічної та воєнної підтримки України світовою спільнотою в геополітичному протистоянні Російській Федерації.

Прикінцеві положення

Стратегія ґрунтується на положеннях Стратегії національної безпеки України, затверджені Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, враховує звіт щодо результатів проведення Міністерством оборони України оборонного огляду, затверджений рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 24 березня 2020 року

«Про звіт щодо результатів проведення оборонного огляду Міністерством оборони України», уведеним у дію Указом Президента України від 24 березня 2020 року № 106, та є основою для розроблення Стратегічного оборонного бюлетеня України, плану оборони України, а також державних цільових програм та інших програм, спрямованих на забезпечення реалізації державної політики у сфері оборони, які розробляються з метою посилення обороноздатності держави, зокрема розвитку систем управління військами і зброєю, військово-морських спроможностей, протиповітряної оборони України, авіації, ракетних військ і артилерії, систем розвідки, радіоелектронної боротьби, безпілотних і роботизованих комплексів, удосконалення систем мобілізації, територіальної оборони України та руху опору.

Всеохоплююча оборона України з комплексним використанням усього потенціалу держави і суспільства для реалізації суверенного права України на самооборону, впровадженням сучасних форм і способів застосування сил оборони, організацією територіальної оборони України та руху опору, стримуванням агресора, підтриманням стійкості та забезпеченням взаємодії в ході підготовки до всеохоплюючої оборони України, відсічі і стримування збройної агресії проти України, ліквідації збройного конфлікту та під час відбудовного періоду після закінчення воєнних дій, а також координація заходів оборони України з міжнародними партнерами є найбільш раціональним підходом, який забезпечить воєнну безпеку України, створить сприятливі умови для відновлення її територіальної цілісності та допоможе досягти більш безпечного майбутнього.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>

**2.10. Указ Президента України №117/2021 «Про
Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово
окупованої території Автономної Республіки Крим
та міста Севастополя» від 11.03.2021 р.**

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя»

Відповідно до статті 107 Конституції України **постановляю:**

1. Увести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя» (додається).

2. Затвердити Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (додається).

3. Контроль за виконанням рішення Ради національної безпеки і оборони України, введеного в дію цим Указом, покласти на Секретаря Ради національної безпеки і оборони України.

4. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України В.ЗЕЛЕНСЬКИЙ

24 березня 2021 року

Введено в дію

Указом Президента України

від 24 березня 2021 року № 117/2021

РІШЕННЯ

Ради національної безпеки і оборони України

від 11 березня 2021 року

Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя

Відповідно до положень статті 4 Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» Рада національної безпеки і оборони України, розглянувши проект Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, **вирішила:**

1. Схвалити проект Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

2. Запропонувати Президентові України затвердити Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

3. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк розробити та затвердити план заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

Секретар Ради національної безпеки і оборони України
О. ДАНИЛОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО

*Указом Президента України
від 24 березня 2021 року № 117/2021*

СТРАТЕГІЯ
деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої
території Автономної Республіки Крим та міста
Севастополя

Преамбула

Збройна агресія Російської Федерації проти України, розпочата у 2014 році, призвела до тимчасової окупації Російською Федерацією невід'ємних частин території України – Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, окре-

мих районів у Донецькій та Луганській областях, створивши перший у Європі після Другої світової війни прецедент спроби анексії частини території однієї держави іншою.

Російська Федерація як одна зі сторін Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1994 року грубо знехтувала своїми міжнародними зобов'язаннями за цим міжнародним договором, порушила один з основних принципів міжнародного права щодо непорушності кордонів, піддала ревізії архітектуру європейської системи безпеки.

Реалізуючи агресивні зовнішньополітичні стратегії, Російська Федерація проводить активну мілітаризацію тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, створює військово-стратегічний плацдарм поширення зони збройного конфлікту з Кримського півострова на Середземноморський регіон, Близький Схід та Африку.

Кримський півострів поступово перетворюється Російською Федерацією на військову базу, стає джерелом небезпеки і загрози для стабільності Європи і всього світу. А в разі розміщення на території Кримського півострова тактичної ядерної зброї і засобів її доставки Російська Федерація руйнує міжнародний режим нерозповсюдження зброї масового ураження, перетворює тимчасово окуповану територію Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на потенційну військову мішень, ставить під загрозу безпеку та життя громадян України.

На тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя Російською Федерацією та її окупаційною адміністрацією системно порушуються права людини і основоположні свободи, зокрема право на свободу слова, мирних зібрань, свободу світогляду та віросповідання, вчиняються злочини проти людяності, воєнні злочини та інші порушення норм міжнародного гуманітар-

ного та міжнародного кримінального права, здійснюються політично вмотивовані кримінальні переслідування, систематичне переслідування осіб, які засуджують окупацію Російською Федерацією території України, проводиться призов місцевого населення на військову службу держави-окупанта, застосований масовий примус місцевого населення до набуття громадянства Російської Федерації, здійснюються незаконні позбавлення волі, обшуки, застосовуються катування, порушується право на справедливий суд.

Від початку тимчасової окупації Російською Федерацією на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя здійснюється системне та масове блокування доступу до українських інформаційних ресурсів, зокрема засобів масової інформації, офіційних вебсайтів органів державної влади України та органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів владних повноважень, сайтів окремих громадських об'єднань у мережі Інтернет, що робить російські пропагандистські інформаційні ресурси іноді єдиними доступними джерелами отримання інформації громадянами України на тимчасово окупованій території України.

Російською Федерацією та її окупаційною адміністрацією на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя порушуються права корінних народів і національних меншин України, зокрема право на етнічну ідентичність, культурну і мовну самобутність, свободу світогляду і віросповідання, свободу об'єднань, право на освіту, спостерігаються утиски та системні прояви дискримінації за етнічною та релігійною ознаками, впроваджується цілеспрямована політика щодо зміни демографічного складу населення. З тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя здійснюється витискання українців, представників корінних народів, знищення ознак їх національної ідентичності.

Російською Федерацією, окупаційною адміністрацією Російської Федерації вчиняються дії щодо протиправного заволодіння, користування та розпорядження майном, у тому числі земельними ділянками, що знаходяться на тимчасово окупованій території України і належить державі Україна, Автономній Республіці Крим, територіальним громадам, у тому числі територіальній громаді міста Севастополя, а також громадянам і юридичним особам України.

З метою створення умов для деокупації та безпечної реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, нейтралізації загроз національній та міжнародній безпеці, гарантування прав людини і основоположних свобод на основі Декларації про державний суверенітет України та Конституції України, керуючись Статутом Організації Об'єднаних Націй та Декларацією про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24 жовтня 1970 року, Заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 1 серпня 1975 року, Резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Про територіальну цілісність України» від 27 березня 2014 року № 68/262, положеннями актів інших міжнародних організацій, членом яких є Україна, з урахуванням Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, Постанови Верховної Ради України від 22 вересня 2016 року № 1602-VIII «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь: проблемні питання, шляхи, методи та способи» Україна визначає Стратегію деокупації та реінте-

градії тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

Загальні положення

1. Наскрізним елементом політики деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (далі – тимчасово окупована територія) є реалізація комплексу заходів дипломатичного, військового, економічного, інформаційного, гуманітарного та іншого характеру.

2. Одним із найважливіших елементів політики реінтеграції тимчасово окупованої території є застосування інклюзивного суспільного діалогу за участю інститутів громадянського суспільства, залучення їх до процесу підготовки та реалізації політики і механізмів установалення та підтримання миру.

3. Формування в Україні політики деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території поєднується із заходами щодо розбудови миру, посилення обороноздатності держави, забезпечення подальшого суспільно-політичного і соціально-економічного розвитку України на засадах європейської та євроатлантичної інтеграції.

4. Цілями державної політики щодо забезпечення деокупації тимчасово окупованої території та її безпечної реінтеграції є:

відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону, забезпечення державного суверенітету України;

забезпечення національної єдності, стійкості та згуртованості українського суспільства і держави Україна;

припинення використання тимчасово окупованої території для діяльності, яка загрожує національній безпеці України та/або спрямована на підрив міжнародної безпеки і миру;

визначення правових засад перехідного правосуддя;
формування та реалізація політики у правовій, соціальної, освітній, інформаційній, гуманітарній та інших сферах щодо зростання та зміцнення рівня довіри, гарантування прав та законних інтересів громадян України, які постраждали внаслідок тимчасової окупації;

забезпечення сталого суспільно-політичного, гуманітарного та економічного розвитку України відповідно до визначених засад внутрішньої і зовнішньої політики, стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору.

Керівні принципи

5. Територія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя є невід'ємною складовою частиною території України.

6. Україна послідовно всіма засобами протидіє легітимізації Російською Федерацією спроби анексії тимчасово окупованої території та інтеграції цієї території у правовий, політичний, соціально-економічний, гуманітарний, інформаційний простір Російської Федерації.

7. Україна не визнає і не визнаватиме результатів так званих «референдумів і виборів», проведених на тимчасово окупованій території з порушенням законодавства України та міжнародного права.

8. Україна наголошує на пріоритетності політико-дипломатичних засобів із вирішення збройного конфлікту, розв'язаного Російською Федерацією, відновлення та розбудови миру.

9. Україна залишає за собою право застосування всіх передбачених міжнародним правом і національним законодавством засобів захисту прав і свобод людини, національних інтересів, відновлення територіальної цілісності

України у межах її міжнародно визнаного державного кордону та забезпечення державного суверенітету.

10. Україна визнає недійсними будь-які правочини, вчинені фізичними і юридичними особами на тимчасово окупованій території з порушенням вимог законодавства України.

11. Україна не визнає примусового або автоматичного набуття громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території, громадянства Російської Федерації, розцінюючи це як акт примусу щодо громадян України та порушення міжнародного гуманітарного права.

12. Україна запроваджує заходи у сфері перехідного правосуддя, зокрема щодо відшкодування шкоди, завданої у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України, захисту та відновлення порушених прав, притягнення до відповідальності винних осіб, забезпечення права на правду про збройний конфлікт, недопущення виникнення збройного конфлікту в майбутньому.

13. Україна відстоює принцип денуклеаризації і демілітаризації Кримського півострова, перетворення Чорноморського регіону на територію миру і безпеки.

14. Україна формує доказову базу щодо міжнародних злочинів, які вчиняє Російська Федерація та її окупаційна адміністрація на тимчасово окупованій території, зокрема порушень прав людини, воєнних злочинів та злочинів проти людяності, норм міжнародного гуманітарного права та міжнародного кримінального права, а також забезпечує збір інформації про моральну і матеріальну шкоду та збитки, заподіяні державі Україна, її громадянам і юридичним особам у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України.

15. Україна формує правові засади та вживає заходів із надання допомоги громадянам України, які постраждали

внаслідок збройної агресії Російської Федерації, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України, відшкодування завданої їм шкоди, встановлює з урахуванням норм міжнародного права правові підстави притягнення до відповідальності осіб, причетних до здійснення збройної агресії Російської Федерації проти України, встановлення режимів тимчасової окупації та контролю щодо частини території України з боку Російської Федерації, зокрема визначає підстави для застосування амністії, люстрації.

16. Україна відстоює позицію щодо недопущення послаблення (зменшення кількості, обсягу та форм контролю за фактичним станом) персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), запроваджених Україною, іноземними державами, міжнародними (міждержавними) організаціями (об'єднаннями) до Російської Федерації, її фізичних та юридичних осіб, до досягнення мети їх запровадження, а також щодо необхідності посилення санкційного тиску на Російську Федерацію, у тому числі запровадження нових санкцій, з метою забезпечення деокупації території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

17. Україна застосовує особливий режим в'їзду на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї з метою гарантування безпеки громадян, захищення критично важливих об'єктів інфраструктури, недопущення поширення з тимчасово окупованої території терористичних та інших загроз.

18. Україна здійснює постійний моніторинг перетину її державного кордону та перетину адміністративної межі з тимчасово окупованою територією, вживає відповідно до законодавства України заходів щодо притягнення до відповідальності фізичних осіб, які незаконно прибувають на тимчасово окуповану територію.

19. Україна вживає усіх необхідних соціальних, гуманітарних, освітніх, комунікаційних, правових, медичних та інших заходів для забезпечення можливості реалізації гро-

мадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території, їхніх прав та законних інтересів на підконтрольній Україні території.

20. Україна створює умови для зростання та зміцнення рівня довіри громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території, до органів державної влади України, інших суб'єктів владних повноважень.

21. Україна розробляє заходи із підтримки в соціальній, гуманітарній, економічній, освітній, медичній сферах, спрямовані на відновлення прав та законних інтересів громадян України, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України, у тому числі тих, які проживають на тимчасово окупованій території.

22. Україна визнає незаконним будь-яке ввезення/вивезення товарів військового призначення та подвійного використання на/із тимчасово окупованої території, що здійснюється з порушенням законодавства України у сфері експортного контролю.

Пріоритетні напрями

23. Передумовами реінтеграції тимчасово окупованої території є:

розвиток демократичних інститутів, механізмів забезпечення захисту прав, свобод людини і громадянина;

розвиток економіки України, що має забезпечити поступове наближення якості життя в Україні до європейських стандартів;

підвищення ефективності державного управління, зміцнення обороноздатності держави, поліпшення спроможностей та розвиток Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів, розбудова оборонно-промислового комплексу;

підвищення рівня національної стійкості, запобігання потенційним конфліктам;

вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України;

постійна підтримка та розвиток контактів соціально-гуманітарного, культурного, інформаційного характеру з громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території;

сприяння консолідації українського суспільства, формування патріотичного, державницького світогляду, збереження та розвиток духовно-моральних цінностей Українського народу;

консолідація міжнародних зусиль з метою сприяння процесу деокупації тимчасово окупованої території, вирішення проблемних питань, пов'язаних із тимчасовою окупацією Російською Федерацією частини території України, зокрема щодо посередництва під час переговорів у різних міжнародних форматах, здійснення моніторингу, надання допомоги Україні у військово-технічній, економічній, гуманітарній та інших сферах;

забезпечення реалізації громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території, гарантованого Конституцією України права на освіту.

Захист прав і свобод людини

24. Державна політика щодо тимчасово окупованої території виходить з пріоритетності гарантій безпеки людини, ужиття усіх необхідних заходів із забезпечення її прав і основоположних свобод, доступу до освіти та медичного обслуговування, реалізації права на свободу світогляду і віросповідання, а також прав у соціально-економічній, культурній, інформаційній та інших сферах.

25. Україна фіксує всі факти порушень Російською Федерацією, окупаційною адміністрацією Російської Федерації прав і свобод та законних інтересів громадян України на тимчасово окупованій території, вживає заходів для надання їм відповідної правової оцінки, захисту та відновлення прав, свобод і законних інтересів.

26. Україна визначає одним із пріоритетних завдань своєї політики щодо тимчасово окупованої території ужиття усіх необхідних заходів із захисту прав і законних інтересів громадян України, а також іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на цій території на законних підставах.

27. Україна наполягає на необхідності звільнення всіх заручників і незаконно утримуваних осіб, які перебувають на тимчасово окупованій території або території Російської Федерації, всіх громадян України, що незаконно переслідуються владою Російської Федерації, окупаційною адміністрацією Російської Федерації за політичними мотивами, а також об'єктивного розслідування із залученням експертів міжнародних організацій усіх випадків зникнення громадян України на тимчасово окупованій території.

28. Україна здійснює постійний моніторинг рішень і дій Російської Федерації, окупаційної адміністрації Російської Федерації щодо тимчасово окупованої території, які порушують права та законні інтереси юридичних осіб та громадян України, а також іноземців, осіб без громадянства, які на законних підставах перебувають на тимчасово окупованій території, та надає правову оцінку таким рішенням і діям.

29. Україна підтримує ініціативи, спрямовані на захист прав і свобод людини на тимчасово окупованій території, здійснення моніторингу додержання Російською Федерацією, окупаційною адміністрацією Російської Федерації норм міжнародного права, насамперед у сфері прав і свобод людини та міжнародного гуманітарного права.

30. Україна виходить із необхідності широкого залучення і всебічного сприяння діяльності на постійній основі міжнародних організацій та громадських правозахисних організацій щодо захисту прав і свобод людини на тимчасово окупованій території.

31. Україна продовжує співробітництво в рамках міжнародних організацій з метою підготовки і прийняття рішень щодо міжнародного засудження порушень прав людини і основоположних свобод на тимчасово окупованій території, та застосування до Російської Федерації, її окупаційної адміністрації відповідних заходів впливу, домагатиметься виконання таких рішень.

Правовий захист громадян України і юридичних осіб України, права і законні інтереси яких порушені внаслідок збройної агресії Російської Федерації та тимчасової окупації території України

32. Україна надає сприяння у здійсненні правового захисту і представленні прав і законних інтересів громадян і юридичних осіб України, які порушені внаслідок збройної агресії Російської Федерації, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України, у судах України і міжнародних судових установах.

33. Україна надає правову оцінку діям або бездіяльності посадових і службових осіб державних органів, органів місцевого самоврядування, військових формувань та правоохоронних органів України, що порушили присягу і вчинили державну зраду під час здійснення Російською Федерацією збройної агресії проти України та тимчасової окупації Автономної Республіки Крим і міста Севастополя.

34. Україна вживає заходів, передбачених Законом України «Про санкції», та інших законних заходів щодо так званих «посадових і службових осіб» органів окупаційної адміністрації Російської Федерації і збройних формувань

Російської Федерації, посадових і службових осіб Російської Федерації, безпосередньо причетних до тимчасової окупації території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, юридичних осіб Російської Федерації та інших держав, які здійснюють незаконну діяльність на тимчасово окупованій території.

35. Україна використовує всі доступні міжнародно-правові механізми для захисту майнових прав та інтересів держави Україна, її громадян і юридичних осіб, порушує в установленому порядку в судах України і міжнародних судових установах питання щодо відшкодування шкоди, завданої внаслідок обмеження у здійсненні права власності на майно, що знаходиться на тимчасово окупованій території, знищення або пошкодження такого майна у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України.

36. Україна вживає всіх законних заходів для повернення майна держави Україна, її громадян і юридичних осіб, яке незаконно захоплене у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України, чи компенсації вартості такого майна та втраченої вигоди внаслідок його незаконного відчуження.

37. Україна забезпечує населення тимчасово окупованої території адміністративними послугами шляхом створення відповідних центрів біля адміністративної межі з тимчасово окупованою територією, доступ до яких здійснюватиметься за документами, що посвідчують особу відповідно до законодавства України, розвиває у пріоритетному порядку онлайн-сервіси для забезпечення відповідними послугами.

38. Україна здійснює заходи із визначення засад перехідного правосуддя, зокрема запровадження механізмів відшкодування шкоди у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України, захисту та відновлення пору-

шених прав, притягнення винних у кримінальних правопорушеннях за злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку до відповідальності.

39. Україна запроваджує програму підготовки кадрів для забезпечення процесу деокупації та реінтеграції, управління деокупованою територією.

Економічна політика

40. Україна застосовує персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) щодо громадян і юридичних осіб Російської Федерації, інших іноземних суб'єктів, які незаконно здійснюють діяльність на тимчасово окупованій території.

41. Україна наполягатиме на продовженні існуючих та застосуванні нових міжнародних санкцій щодо Російської Федерації, її фізичних і юридичних осіб на період до повної деокупації тимчасово окупованої території і забезпечення державного суверенітету України, а також відшкодуванні шкоди, завданої державі Україна, її громадянам та юридичним особам у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України.

42. Україна за участю міжнародних аудиторських компаній, експертів визначає та підтверджує збитки, завдані державі Україна, її громадянам та юридичним особам у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією та незаконною діяльністю Російської Федерації на тимчасово окупованій території та в Азово-Чорноморській акваторії.

43. Україна вживає заходів щодо протидії Російській Федерації у веденні нею геологічної розвідки надр на тимчасово окупованій території, у тому числі на прилеглий ділянці континентального шельфу України.

44. Україна провадить активну позовну діяльність проти держави-агресора Російської Федерації, її представни-

ків у міжнародних судових установах, сприяє громадянам і юридичним особам України у поданні позовів про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією та супроводженні таких позовів.

45. Україна впроваджує стратегію випереджального розвитку, орієнтовану на зміцнення потенціалу територіальних громад, створення робочих місць, подолання негативних демографічних тенденцій.

46. Україна здійснює постійний моніторинг фактів протиправного заволодіння, користування та розпоряджання Російською Федерацією, її окупаційною адміністрацією майном, у тому числі земельними ділянками, різних форм власності на тимчасово окупованій території та формує доказову базу з метою захисту порушених прав та законних інтересів у судовому порядку, посилення санкцій.

47. Україна забезпечує соціально-економічний розвиток територій, прилеглих до тимчасово окупованої території, на яких органи державної влади та органи місцевого самоврядування України здійснюють свої повноваження.

48. Україна забезпечує заходи з подолання наслідків тимчасової окупації, формує перспективну політику та моделі економічного розвитку регіонів з урахуванням потреби підтримки соціальних інновацій, залучення ресурсів держав-партнерів для відновлення тимчасово окупованої території.

49. Україна формує перспективні заходи із відновлення і налагодження економічних зв'язків, які будуть реалізовані після відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону та забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованій території.

50. Україна створює реєстр заподіяної шкоди державі Україна, її громадянам і юридичним особам у зв'язку зі

збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України.

Соціальна і гуманітарна політика

51. Україна гарантує забезпечення прав, свобод і законних інтересів внутрішньо переміщених осіб відповідно до Конституції України, Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» та інших законів України.

52. Україна сприяє доступу до закладів освіти громадянам України, які проживають на тимчасово окупованій території, для забезпечення реалізації ними права на освіту, зокрема впроваджує механізм спрощеного здобуття освіти для осіб, які проживають на тимчасово окупованій території, а також заохочення осіб, які здобували освіту на тимчасово окупованій території, до продовження здобуття освітнього рівня на підконтрольній Україні території.

53. Україна сприяє залученню спортсменів з тимчасово окупованої території до участі у фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходах, включених до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України.

54. Україна здійснює моніторинг дотримання норм міжнародного права і законодавства України щодо збереження на тимчасово окупованій території культурної спадщини, у тому числі спадщини кримськотатарського народу, і у разі їх порушення вживає необхідних заходів реагування, насамперед шляхом подання позовів у міжнародні судові установи.

55. Україна сприяє та надає необхідну підтримку реалізації гуманітарних ініціатив і програм для громадян, які проживають на тимчасово окупованій території, залучає до впровадження таких ініціатив інститути громадянського суспільства.

56. Україна сприяє збереженню етнічної та релігійної самобутності громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території, створює умови, зокрема інституційні, для розвитку культури кримськотатарського та інших корінних народів, національних меншин.

57. Україна вживає додаткових заходів у сфері соціального забезпечення громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території, для задоволення їхніх законних інтересів.

58. Україна створює необхідні умови для отримання населенням тимчасово окупованої території гуманітарної допомоги, у тому числі міжнародної.

59. Україна впроваджує проведення медичної, освітньої реформ з урахуванням потреб громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території.

60. Україна вживає заходів щодо збереження культурної спадщини на тимчасово окупованій території, зокрема формує реєстр культурних цінностей та музейних колекцій України на тимчасово окупованій території та реєстр втрачених культурних цінностей.

61. Україна створює на контрольних пунктах в'їзду-виїзду на тимчасово окуповану територію сучасні сервісні зони для надання адміністративних та інших послуг громадянам України, які проживають на тимчасово окупованій території, зокрема щодо отримання кваліфікованого електронного підпису, можливості укладення договорів із сімейними лікарями та використання державних програм щодо доступу до лікарських препаратів.

Екологічна політика

62. Україна вживає заходів для продовження здійснення моніторингу навколишнього природного середовища на тимчасово окупованій території, зокрема земель, надр, поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря, лісів та ін-

шої рослинності, тваринного світу, морського середовища та природних ресурсів територіальних вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України, природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні, стану навколишнього природного середовища, та фіксування фактів екологічних правопорушень і злочинів.

63. Україна застосовує усі можливі механізми міжнародного співробітництва у сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема в рамках природоохоронної діяльності ООН та організацій, що входять в її систему, інших урядових і неурядових міжнародних організацій, для захисту, аналізу та контролю за станом навколишнього природного середовища на тимчасово окупованій території.

64. Україна створює реєстр шкоди, заподіяної державі Україна, її громадянам і юридичним особам внаслідок дій Російської Федерації, її окупаційної адміністрації, що призвели до забруднення та іншого негативного впливу на навколишнє природне середовище на тимчасово окупованій території, організовує та здійснює відповідну позовну діяльність у міжнародних судових установах і арбітражах питання щодо відшкодування таких збитків і втрат.

65. Україна, дотримуючись своїх міжнародних зобов'язань, вживає заходів щодо забезпечення виконання на тимчасово окупованій території міжнародних договорів у сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема шляхом участі у розробці та реалізації відповідних міждержавних проектів (програм), проведенні інспекційної діяльності, у тому числі з питань, що стосуються збереження довкілля Чорного та Азовського морів, знищення залишків хімічної та інших видів зброї в акваторії Чорного моря.

66. Україна забезпечує створення умов для організації водопостачання Кримського півострова після звільнення тимчасово окупованої території та відновлення на цій території конституційного ладу України.

Інформаційна політика

67. Україна вживає всіх можливих заходів для забезпечення права громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території, на доступ до повної, об'єктивної, неупередженої й оперативної інформації про події, які відбуваються в Україні та світі.

68. Україна реалізує інформаційну політику, спрямовану на об'єктивне і достовірне висвітлення ситуації на тимчасово окупованій території у засобах масової інформації, зокрема закордонних.

69. Україна впроваджує комплекс дій, спрямованих на створення постійно діючих каналів інформування громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території, про актуальні суспільно-політичні події в Україні та світі, організовує з цією метою виготовлення та поширення на тимчасово окуповану територію контенту адаптивного характеру, зокрема через розвиток новітніх цифрових засобів комунікації, теле- і радіомовлення.

70. Україна налагоджує та підтримує зворотний зв'язок із громадянами України, які проживають на тимчасово окупованій території, зокрема з використанням сучасних інформаційних технологій.

71. Україна протидіє поширенню дезінформації щодо тимчасово окупованої території на світовій арені на основі активної співпраці органів державної влади України та органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів владних повноважень з громадянським суспільством у межах національного, регіонального чи міжнародного форматів, зокрема шляхом поширення українського медіаконтенту за межами України.

72. Україна забезпечує відновлення радіомовлення на середніх хвилях, у тому числі для забезпечення поширення українських радіопрограм на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

73. Україна забезпечує системну підтримку засобів масової інформації, які вимушено були переміщені на підконтрольну Україні територію у зв'язку з тимчасовою окупацією і продовжують діяльність, а також засобів масової інформації, організацій, інших суб'єктів інформаційної діяльності, у тому числі соціальних медіа, що на постійній основі об'єктивно та достовірно висвітлюють кримську тематику.

74. Україна сприяє формуванню національних механізмів констатації правди про факти щодо збройної агресії Російської Федерації та тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, вживає заходів для забезпечення об'єктивної та достовірної документальної реконструкції відповідних подій, оприлюднення встановлених випадків щодо найбільш резонансних фактів або грубих порушень прав і основоположних свобод людини, норм міжнародного гуманітарного та кримінального права задля запобігання маніпуляціям історією в політичних, освітніх та інших інтересах.

Зміцнення національної стійкості

75. Україна впроваджує реформи у сфері децентралізації, розвитку та забезпечення спроможності територіальних громад, зміцнення національної стійкості, розробляє заходи з відновлення роботи органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя після звільнення тимчасово окупованої території та відновлення на цій території конституційного ладу України.

76. Україна впроваджує гуманітарні, соціальні проекти, спрямовані на підвищення рівня соціальної взаємодії та партнерства, посилення національної стійкості, громадської безпеки та цивільного захисту.

77. Україна підтримує проекти та програми міжрегіональної взаємодії територіальних громад на засадах

інклюзивного суспільного діалогу, розвитку інститутів громадянського суспільства, суспільних ініціатив, спрямованих на зростання та зміцнення рівня соціальної довіри, соціального капіталу.

78. Україна протидіє спробам використання етнічного та релігійного чинників для легітимізації окупаційної діяльності Російської Федерації, її окупаційної адміністрації на тимчасово окупованій території чи штучного створення розколів в українському суспільстві.

79. Україна забезпечує спеціальну підготовку Збройних Сил України та інших передбачених законом України військових формувань, правоохоронних органів для виконання покладених на них завдань з урахуванням особливостей процесів деокупації та реінтеграції, а також з використанням досвіду громадян України, які брали участь у міжнародних операціях із підтримання миру і безпеки.

80. Україна сприяє науковому процесу з питань дослідження постконфліктного врегулювання, реінтеграції, внутрішньої та зовнішньої політики Російської Федерації.

Міжнародне співробітництво

81. Україна засновує і розвиває Кримську платформу як ключовий зовнішньополітичний інструмент консолідації міжнародних зусиль, спрямованих на деокупацію та відновлення територіальної цілісності України, подолання наслідків, спричинених тимчасовою окупацією Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, а також захисту прав та інтересів громадян України.

82. Україна вживає заходів для підтримання актуальності питання тимчасової окупації та спроби анексії Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя у європейській і світовій політиці, порушення Російською Федерацією одного з основних принципів міжнародного права щодо непорушності кордонів держав.

83. Україна активно застосовує міжнародні безпекові механізми з метою посилення тиску на Російську Федерацію для забезпечення деокупації тимчасово окупованої території, зокрема механізм Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї.

84. Україна вживає усіх можливих зовнішньополітичних заходів з метою запобігання і протидії випадкам порушення міжнародної політики невизнання спроби анексії Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, зафіксованої у відповідних актах Організації Об'єднаних Націй, Європейського Союзу, НАТО, Ради Європи, ЮНЕСКО, інших міжнародних організацій, рішеннях дружніх до України держав. Спільно з міжнародними партнерами Україна розробляє і здійснює заходи з метою нейтралізації діяльності Російської Федерації, спрямованої на міжнародну легітимізацію спроби анексії Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

85. Україна застосовує персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) щодо Російської Федерації, її громадян і юридичних осіб, інших іноземних суб'єктів, причетних до здійснення збройної агресії Російської Федерації проти України та тимчасової окупації території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, співпрацює з міжнародними партнерами щодо посилення міжнародного санкційного тиску на Російську Федерацію для відновлення територіальної цілісності України.

86. Україна у рамках міжнародних режимів експортного контролю, нерозповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки вживає заходів з метою протидії незаконним переміщенням товарів військового призначення та подвійного використання з/на тимчасово окуповану територію.

87. Україна використовує можливості міжнародного співробітництва і міжнародні судові інструменти з метою мінімізації негативного впливу тимчасової окупації Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя та її милітаризації на регіональну і міжнародну безпеку та свободу судноплавства в акваторіях Чорного і Азовського морів.

88. Україна бере активну участь у міжнародному співробітництві для запобігання порушенням та захисту прав і свобод людини, прав корінних народів і національних меншин на тимчасово окупованій території, зокрема шляхом взаємодії в рамках міжнародних моніторингових механізмів, надання сприяння відповідній діяльності міжнародних правозахисних і гуманітарних організацій, гуманітарних місій іноземних держав.

89. Україна у співпраці з міжнародними партнерами вживає заходів для забезпечення ефективного моніторингу і документування порушень Російською Федерацією норм міжнародного права та притягнення її до міжнародно-правової відповідальності за здійснення збройної агресії проти України, тимчасової окупації території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

Оборонна та безпекова політика

90. Україна забезпечує реформування та розвиток сектору безпеки і оборони відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», Стратегії національної безпеки України, інших актів законодавства України.

91. Україна відповідно до статті 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй залишає за собою право застосування всіх передбачених міжнародним правом і законодавством України засобів захисту прав і свобод людини і громадянина, незалежності, державного суверенітету, територіальної цілісності.

Особливості державної політики щодо забезпечення деокупації території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя

92. Україна ініціює міжнародний переговорний процес щодо визначення модальностей звільнення тимчасово окупованої території та відновлення на цій території конституційного ладу України, ґрунтуючись, зокрема, на положеннях Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, а також на результатах діяльності Кримської платформи.

93. Україна гарантує і забезпечує захист прав, свобод і законних інтересів громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах перебуватимуть на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя після деокупації.

94. Україна забезпечить проведення виборів на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя відповідно до стандартів Організації з безпеки і співробітництва в Європі та законодавства України після звільнення та повного відновлення конституційного ладу України на тимчасово окупованій території, повної і остаточної реінтеграції Кримського півострова в політико-правове, культурне та інформаційне поле України.

95. Процедура повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України відбуватиметься відповідно до Конституції та законів України.

Механізм реалізації

96. Кабінет Міністрів України розробляє та затверджує план заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, на основі якого відповідні державні органи розробляють і реалізують плани заходів щодо забезпечення деокупації тимчасово окупованої території.

Очікувані результати

97. Очікуваними результатами реалізації Стратегії є:

- відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону, забезпечення державного суверенітету України та розбудова миру й безпеки;
- повна безпекова, правова, політична, економічна, екологічна, інформаційна, гуманітарна і соціальна реінтеграція тимчасово окупованої території;
- відбудова та розвиток економіки, соціальної і гуманітарної сфер деокупованої території;
- зростання рівня соціальної стійкості та згуртованості українського суспільства;
- формування правових засад перехідного правосуддя, зокрема впровадження механізмів відшкодування шкоди у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України, захисту та відновлення порушених прав, притягнення винних у кримінальних правопорушеннях за злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку до відповідальності, забезпечення права на правду про збройний конфлікт, недопущення виникнення збройного конфлікту в майбутньому;
- відновлення та забезпечення прав представників кримськотатарського народу та інших корінних народів, національних меншин;
- зміцнення національної стійкості України;
- посилення спроможностей органів сектору безпеки і оборони України;
- запровадження моделі соціально-економічного розвитку деокупованої території;
- сталий розвиток територій, які стали об'єктом збройної агресії Російської Федерації проти України.

URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1172021-37533>

Розділ III.

**ПРАВОВІ ОСНОВИ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПОСТУПУ
УКРАЇНИ**

Населення та площа країн Європи		
назва держави	площа (км.кв)	населення (тис.жителів)
Австрія	83 859,00	8 225,60
Албанія	28 748,00	3 135,00
Андорра	453,00	76,90
Бельгія	30 528,00	10 472,80
Білорусь	207 600,00	9 800,10
Болгарія	110 994,00	7 761,00
Боснія та Герцеговина	51 129,00	3 852,00
Ватикан	0,44	0,80
Велика Британія	244 893,00	60 035,00
Греція	131 957,00	11 082,80
Гібралтар (Брит.)	6,50	28,80
Данія	43 094,00	5 411,40
Естонія	45 227,00	1 347,50
Ірландія	70 273,00	4 109,00
Ісландія	102 819,00	299,90
Іспанія	505 989,00	43 967,80
Італія	301 308,00	58 751,70

Латвія	64 610,00	2 300,50
Литва	65 300,00	3 403,20
Ліхтенштейн	160,00	34,60
Люксембург	2 586,00	459,50
Македонія	25 713,00	2 044,00
Мальта	315,60	404,00
Молдова	33 700,00	3 986,00
Монако	1,95	32,40
Нідерланди	41 526,00	16 313,00
Німеччина	357 021,00	82 500,80
Норвегія	323 758,00	4 623,00
Польща	312 685,00	38 173,80
Португалія	91 831,00	10 529,00
Росія (з азійською частиною)	17 075 400,00	143 474,00
Румунія	238 391,00	21 628,00
Сан-Маріно	60,57	29,80
Сербія	88 361,00	9 396,00
Словаччина	49 035,00	5 384,80
Словенія	20 273,00	2 001,10
Туреччина	779,00	72 065,00
Угорщина	93 030,00	10 097,50
Україна	603 700,00	46 646,00
Фінляндія	338 145,00	5 255,60
Франція	543 965,00	60 874,00
Хорватія	56 542,00	4 460,00
Чехія	78 866,00	10 221,00
Чорногорія	14,00	622,00
Швейцарія	41 285,00	7 438,00
Швеція	449 964,00	9 030,00

3.1. Нормативно-правове забезпечення європейської інтеграції України

Прийняття відповідальних політичних рішень щодо стратегічного курсу на інтеграцію до Європейського Союзу викликало до життя динамічний переговорний процес між головними інститутами ЄС та Україною. В основу цього процесу було покладено головні законодавчі та нормативно-правові документи ЄС, що ґрунтуються на нормах європейського та міжнародного права, відповідно до яких Україна повинна була, враховуючи необхідність реалізації однієї з головних вимог до країн, що бажають вступити в ЄС – гармонізації законодавства, тобто приведення його у відповідність нормам європейського права, – визнати й закріпити у відповідних нормативно-правових документах власні євроінтеграційні прагнення. Враховуючи історично обумовлену суспільно-політичну і економічну ситуацію в Україні, в двосторонньому порядку було визнано пріоритетним напрям розвитку відносин між Україною та ЄС на засадах стратегічного партнерства. 11 грудня 1999 року Європейська рада, беручи до уваги Договір про Європейський Союз та враховуючи те, що Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами набула чинності 1 березня 1998 року, прийняла спільну стратегію щодо України, якою визначено Стратегічне партнерство між Європейським Союзом та Україною, що ґрунтується на спільних цінностях та інтересах, є невід’ємним фактором зміцнення миру, стабільності та процвітання в Європі. Свобода, незалежність і стабільність України відносяться до найбільших досягнень нової Європи, яка позбулася старих розподільвальних ліній.

Відповідно до нових партнерських відносин, що почали будуватись, важливим кроком з боку ЄС та її головних

інституцій стало формування та закріплення відповідних стратегічних цілей та пріоритетів у взаємовідносинах з Україною. Європейським Союзом визначено такі стратегічні цілі стосовно України: – робити внесок у створення стабільної, відкритої, плюралістичної демократії в Україні, що базується на верховенстві права, та підтримку стабільно функціонуючої ринкової економіки на користь усьому народові України; – співпрацювати з Україною в підтриманні стабільності та безпеки в Європі та усьому світі та у пошуку ефективних шляхів вирішення спільних проблем, які постають перед континентом; – розширювати економічне, політичне та культурне співробітництво з Україною, а також співробітництво в сфері юстиції та внутрішніх справ.

Відповідно до Стратегії Європейська Рада має намір здійснювати: – підтримку процесу демократичних та економічних перетворень в Україні (зміцнення демократії, верховенства права та публічних інститутів в Україні, підтримка процесу економічних перетворень в Україні); – забезпечення стабільності та безпеки і вирішення спільних проблем на європейському континенті (співробітництво для зміцнення стабільності та безпеки в Європі, співробітництво в сфері охорони навколишнього середовища, енергетики та ядерної безпеки); – підтримку зміцненню співпраці між ЄС та Україною в контексті розширення ЄС (підтримка інтеграції України в європейську та світову економіку, співробітництво в сфері юстиції та внутрішніх справ, регіональне та транскордонне співробітництво з сусідніми країнами, стратегією визначені інструменти та засоби співробітництва). Враховуючи положення Стратегії Європейського Союзу щодо України від 4 жовтня 1994 року, Спільної позиції Європейського Союзу щодо України від 28 листопада 1994 року, а також відповідних рішень Ради Європейського Союзу, декларацій та документів Європейського Союзу, які стосуються України та з метою реалізації

стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу, забезпечення всебічного входження України у європейський політичний, економічний і правовий простір та створення передумов для набуття Україною членства у Європейському Союзі 11 червня 1998 року Указом Президента України була затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу.

Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу визначає: – основні напрями співробітництва України з Європейським Союзом – організацією, яка в процесі свого розвитку досягла високого рівня політичної інтеграції, уніфікації права, економічного співробітництва, соціального забезпечення та культурного розвитку; – основні пріоритети діяльності органів виконавчої влади на період до 2007 року, протягом якого мають бути створені передумови, необхідні для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу має забезпечити входження держави до європейського політичного (в тому числі у сфері зовнішньої політики і політики безпеки), інформаційного, економічного і правового простору. Отримання на цій основі статусу асоційованого члена ЄС є головним зовнішньополітичним пріоритетом України у середньостроковому вимірі і повинно співвідноситися в часі з набуттям повноправного членства в ЄС державами-кандидатами, які мають спільний кордон з Україною.

Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу визначено основні напрями інтеграційного процесу:

- адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу, забезпечення прав людини, що полягає у зближенні із сучасною європейською системою права, що забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави у рамках ЄС і сприятиме посту-

повому зростанню добробуту громадян, приведенню його до рівня, що склався у державах-членах ЄС. Адаптація законодавства передбачає реформування правової системи та поступове приведення її у відповідність із європейськими стандартами і охоплює приватне, митне, трудове, фінансове, податкове законодавство, законодавство про інтелектуальну власність, охорону праці, охорону життя та здоров'я, навколишнє природне середовище, захист прав споживачів, технічні правила і стандарти, транспорт, а також інші галузі, визначені Угодою про партнерство та співробітництво;

- економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною та ЄС, що полягає у лібералізації і синхронізованому відкритті ринків ЄС та України, взаємному збалансуванні торгівлі, наданні на засадах взаємності режиму сприяння інвестиціям з ЄС в Україну та українським експортерам на ринках ЄС, запровадженні спільного правового поля і єдиних стандартів у сфері конкуренції та державної підтримки виробників. Економічна інтеграція базується на координації, синхронізації та відповідності прийняття рішень у сфері економіки України та ЄС і передбачає ліквідацію обмежень розвитку конкуренції та обмеження застосування засобів протекціонізму, сформування основних економічних передумов для набуття Україною повноправного членства у ЄС;

- інтеграція України до ЄС у контексті загальноєвропейської безпеки, що ґрунтується на тому, що розвиток і зміцнення ЄС поглиблюють загальноєвропейську безпеку в усіх її вимірах. Кооперативна безпека, пошук підходів до якої, поряд з іншими європейськими і трансатлантичними структурами, активно веде ЄС, має стати для України гарантією власної безпеки. Розширення співпраці між Україною та Західно-Європейським Союзом – основною структурою оборони та безпеки ЄС – є одним із основних чинників інтеграції України до ЄС;

- політична консолідація та зміцнення демократії передбачає неухильне поглиблення політичного діалогу і поліпшення загальної атмосфери відносин між Україною та ЄС (саміти, міністерські консультації, зустрічі на експертному рівні) і спрямована на гарантування політичної стабільності як в Україні, так і на всьому Європейському континенті, забезпечення мирного розвитку та плідного співробітництва всіх європейських націй, зміцнення демократичних засад в українському суспільстві. З одного боку, політичну консолідацію необхідно розглядати як зовнішньополітичну, що спрямована на зміцнення європейської безпеки і включає всебічне входження України в європейський політичний, правовий, економічний, інформаційний, культурний простір, а також ідентифікацію політики ЄС щодо України, відокремлення її від політики ЄС щодо Росії та підтримку державами Європи та світовим співтовариством стратегії інтеграції України до ЄС. У цьому контексті важливим є співробітництво з Європейською Комісією, Європарламентом та іншими загальноєвропейськими інституціями, а також поглиблення відносин з окремими державами-членами ЄС. Істотною складовою зовнішньополітичної консолідації слід вважати згоду ЄС на поступове залучення України до міжрегіональних ініціатив Союзу. Одним з реальних внесків на шляху до зближення політичних позицій України та ЄС було б досягнення згоди щодо спільної позиції в ООН з глобальних міжнародних питань. З іншого боку – це внутрішньополітична консолідація, що базується на виборі, зробленому українським суспільством на користь інтеграції до ЄС. Вона включає зміцнення демократії та верховенства права в державі, сприяє становленню громадянського суспільства в Україні і дальшому формуванню української політичної нації як повноправного члена сім'ї європейських націй. Політична консолідація повинна відбуватися лише за умови двосторонніх кроків. На період до

набуття Україною статусу асоційованого члена ЄС слід послідовно дотримуватися принципу паритетності, домагаючись від ЄС рівноцінних зустрічних кроків;

- адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС полягає у реформуванні систем страхування, охорони праці, здоров'я, пенсійного забезпечення, політики зайнятості та інших галузей соціальної політики відповідно до стандартів ЄС і поступовому досягненні загальноєвропейського рівня соціального забезпечення і захисту населення. Вона має здійснюватися у рамках загальної програми реформ з активним залученням інституцій та програм ЄС та його держав-членів і першочерговим спрямуванням технічної допомоги ЄС саме на адаптацію соціальної політики. Важливе значення у цьому контексті матиме ратифікація і дальша імплементація Україною Європейської соціальної хартії, а також укладання угод з координації систем соціального забезпечення робітників, які мають українське громадянство і працюють на території держав-членів ЄС;

- культурно-освітня і науково-технічна інтеграція зумовлена потенційною можливістю досягти вагомих успіхів у інтеграційному процесі саме на цих напрямках. Вони охоплюють галузі середньої і вищої освіти, перепідготовку кадрів, науку, культуру, мистецтво, технічну і технологічну сфери. Інтеграційний процес на відповідних напрямках полягає у впровадженні європейських норм і стандартів у освіті, науці і техніці, поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків у ЄС. У кінцевому результаті такі кроки спрацьовуватимуть на підвищення в Україні європейської культурної ідентичності та інтеграцію до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного середовища. Здійснення даного завдання передбачає взаємне зняття будь-яких принципових, на відміну від технічних, обмежень на контакти і обміни, на поширення інформації. Особливо важливим є здійснення

спільних наукових, культурних, освітніх та інших проєктів, залучення українських вчених та фахівців до загальноєвропейських програм наукових досліджень;

- регіональна інтеграція України, що передбачає встановлення і поглиблення прямих контактів між окремими регіонами України та державами-членами і кандидатами у члени ЄС, їх розвиток у визначених у цій Стратегії напрямках для поступового перенесення основної ваги інтеграційного процесу з центральних органів виконавчої влади на регіони, до органів місцевого самоврядування, територіальних громад і, зрештою, якнайширше залучення громадян України; – галузева співпраця, пріоритетом якої в найближчій перспективі є сфера трансєвропейських транспортних, електроенергетичних та інформаційних мереж, співробітництво у галузі юстиції, запобігання та боротьба з організованою злочинністю і поширенням наркотиків, митна справа, науково-дослідницька сфера, промислова та сільськогосподарська кооперація тощо. Галузева співпраця передбачає, поряд з прийняттям галузевих програм співробітництва з ЄС, розроблення переліку підрозділів та посадових осіб у центральних органах виконавчої влади, місцевих органах влади, що відповідають за формування та реалізацію державної політики України щодо ЄС, встановлення прямих контактів між міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади України і відповідними директоратами Європейської Комісії;

- співробітництво у галузі охорони довкілля як одного з головних напрямів діяльності ЄС і актуальної проблеми для України, зумовленої не лише наслідками аварії на ЧАЕС, але й загальним станом довкілля в Україні. Таке співробітництво має привести до створення безпечного і сприятливого для людини загальноєвропейського екологічного простору. Поряд з цим важливим та необхідним кроком стало забезпечення підтримки та реалізації інтеграційних

прагнень України в сфері внутрішньої політики як з боку структур влади, так і з боку громадянського суспільства. Внутрішнє забезпечення процесу інтеграції України до ЄС покладається на вищий, центральні та місцеві органи виконавчої влади України у співпраці з органом законодавчої влади, відповідними органами місцевого самоврядування. Керівництво стратегією інтеграції України до ЄС здійснює Президент України. Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Міністерство закордонних справ України здійснює заходи щодо забезпечення політичних відносин України з ЄС та координацію діяльності органів виконавчої влади у сфері зовнішньої політики та політики безпеки. Міністерство економіки України здійснює міжвідомчу координацію з питань міжгалузевого економічного та соціального співробітництва України з ЄС. Міністерство внутрішніх справ України і Міністерство юстиції України здійснюють міжвідомчу координацію з питань співробітництва України з ЄС у межах своєї компетенції. Інші міністерства та центральні органи виконавчої влади забезпечують реалізацію галузевого співробітництва України з ЄС, імплементацію Угоди про партнерство та співробітництво, здійснюють інші заходи у межах своєї компетенції та визначених Стратегією завдань з метою поглиблення інтеграції України до ЄС.

Стратегією передбачена розробка відповідної Програми, яка б стала головним інструментом загальної стратегії на шляху наближення України до ЄС.

Механізми регулювання інтеграційних процесів в Україні: навч. посіб. / [І.В.Артьомов, В.Д.Бакуменко, В.Д.Бондаренко та ін.]. – Ужгород: Ліра, 2009. – с. 157-175.

**3.2. Угода про партнерство і співробітництво
між Україною і Європейськими Співтовариствами та
їх державами-членами**

**Україна, ЄС, Бельгія [...]; Угода, Протокол,
Міжнародний документ від 14.06.1994**

- Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами
  - { Угоду ратифіковано Законом N 237/94-ВР (237/94-ВР) від 10.11.94 }
  - { Додатково до Угоди див. Протокол (994_a41) від 22.11.2010 }
  - Дата підписання: 14.06.1994
  - Дата ратифікації: 10.11.1994
  - Дата набуття чинності: 01.03.1998
  - Угода про партнерство та співробітництво, яка започатковує партнерство між Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами з одного боку та Україною з іншого боку.
    - Королівство Бельгія,
    - Королівство Данія,
    - Федеративна Республіка Німеччина,
    - Грецька Республіка,
    - Королівство Іспанія,
    - Французька Республіка,
    - Ірландія,
    - Італійська Республіка,
    - Велике Герцогство Люксембург,
    - Королівство Нідерландів,
    - Португальська Республіка,
    - Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії,
  - Договірні Сторони Договору, який засновує Європейське економічне співтовариство, Договору, що засновує Єв-

ропейське співтовариство по вугіллю та сталі, та Договору, що засновує Європейське співтовариство по атомній енергії,

- які далі іменуються «держави-члени», та
- Європейське економічне співтовариство, Європейське співтовариство по атомній енергії та Європейське співтовариство по вугіллю та сталі,

- які далі іменуються «Співтовариство»,
- з одного боку
- та Україна
- з іншого боку,

- беручи до уваги бажання Сторін встановити тісні стосунки, побудовані на існуючих історичних зв'язках між ними,

- зважаючи на важливість розвитку зв'язків співробітництва між Союзом, його державами-членами та Україною та загальні цінності, які вони поділяють,

- визнаючи, що Співтовариство та Україна бажають зміцнювати ці зв'язки і встановити партнерство і співробітництво, які б укріпили і розширили зв'язки, що були започатковані в минулому, зокрема Угодою між Європейським економічним співтовариством і Європейським співтовариством по атомній енергії та Союзом Радянських Соціалістичних Республік про торгівлю і комерційне та економічне співробітництво, яка підписана 18 грудня 1989 року;

- беручи до уваги зобов'язання Співтовариства і його держав-членів та України зміцнювати політичні та економічні свободи, які є самою основою партнерства;

- враховуючи зобов'язання Сторін сприяти міжнародному миру та безпеці, так само як і мирному врегулюванню спорів та співробітничати з цією метою в рамках Організації Об'єднаних Націй і Нарadi з питань безпеки та співробітництва в Європі;

- беручи до уваги тверде зобов'язання Співтовариства і його держав-членів та України по проведенню в жит-

тя усіх принципів і положень, що містяться в Заключному акті Наради з питань безпеки та співробітництва в Європі (НБСЕ) (994_055), заключних документах наступних Мадридської та Віденської нарад, Документі Боннської Наради НБСЕ з економічного співробітництва, Паризькій хартії для нової Європи (995_058) та Хельсінкському документі НБСЕ «Виклик змін» від 1992 року;

- визнаючи у цьому контексті, що підтримка незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України сприятимуть зміцненню миру і стабільності в регіоні Центральної та Східної Європи і на Європейському континенті в цілому;

- підтверджуючи прихильність Співтовариства та його держав-членів і України до Європейської енергетичної хартії та до Декларації Люцернської конференції, квітень 1993;

- будучи переконаними у надзвичайній важливості верховенства закону та поваги до прав людини, особливо прав меншин, створення багатопартійної системи з вільними і демократичними виборами та економічної лібералізації з метою створення ринкової економіки;

- вважаючи, що існує необхідний зв'язок між повним впровадженням партнерства з одного боку та продовженням і завершенням Україною політичних, економічних та правових реформ з іншого боку, а також введенням факторів, необхідних для співробітництва, особливо в світлі висновків Боннської конференції НБСЕ;

- бажаючи прискорити процес регіонального співробітництва з сусідніми країнами в галузях, передбачених цією Угодою з метою сприяння процвітанню та стабільності регіону;

- бажаючи встановити та розвивати постійний політичний діалог з двосторонніх та міжнародних питань, що становлять взаємний інтерес;

- визнаючи і підтримуючи бажання України встановити тісне співробітництво з Європейськими інститутами;
- враховуючи готовність Співтовариства належним чином розвивати економічне співробітництво і надавати технічну допомогу для здійснення економічної реформи в Україні;
- беручи до уваги корисність Угоди у справі поступового зближення між Україною і більш широкою сферою співробітництва в Європі та сусідніх регіонах та поступову інтеграцію України у відкриту міжнародну систему торгівлі;
- враховуючи зобов'язання Сторін лібералізувати торгівлю на принципах, які містяться в Генеральній угоді по тарифах і торгівлі (ГАТТ) (995_264) з поправками, внесеними Уругвайським раундом;
- усвідомлюючи необхідність поліпшення умов, які впливають на ділову активність та інвестиції, а також умов у таких сферах, як створення компаній, праця, надання послуг та рух капіталів;
- вітаючи і визнаючи важливість зусиль України, спрямованих на перехід її економіки від країни з державною монополією торгівлі і централізованою плановою економікою до ринкової економіки;
- будучи переконаними, що прогрес у напрямку ринкової економіки буде прискорений завдяки співробітництву між Сторонами у формах, встановлених у цій Угоді;
- будучи переконаними в тому, що ця Угода створить новий клімат для економічних відносин між Сторонами і, особливо, для розвитку торгівлі та інвестицій, які є істотними для економічної перебудови та технологічної модернізації;
- бажаючи встановити тісне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища, беручи до уваги існуючу взаємозалежність між Сторонами в цій галузі;
- беручи до уваги наміри Сторін розвивати співробітництво між ними в галузі цивільної науки і техніки, вклю-

чаючи космічні дослідження з огляду на їх взаємодоповнювальну діяльність у цій сфері;

- бажаючи встановити культурне співробітництво та розширити доступ до інформації;

- домовилися про таке:

Стаття 1

Цією Угодою встановлюється Партнерство між Співтовариством і його державами-членами з одного боку та Україною з іншого боку. Цілями такого Партнерства є:

- забезпечення у відповідних рамках політичного діалогу між Сторонами, який сприятиме розвитку тісних політичних відносин;

- сприяння розвитку торгівлі, інвестицій і гармонійних економічних відносин між Сторонами і, таким чином, прискоренню їхнього сталого розвитку;

- створення основ взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, цивільного, науково-технічного та культурного співробітництва;

- підтримка зусиль України по зміцненню демократії і розвитку її економіки та завершенню переходу до ринкової економіки.

Розділ I. Основні принципи

Стаття 2

Поважання демократичних принципів та прав людини, як зазначено, зокрема, в Хельсінкському Заключному акті та Паризькій Хартії для нової Європи, так само як принципів ринкової економіки, включаючи ті з них, що були проголошені в документах Боннської Конференції НБСЄ, є основою внутрішньої та зовнішньої політики Сторін та становлять істотний елемент партнерства та цієї Угоди.

Стаття 3

Сторони вважають важливим для подальшого добробуту і стабільності в регіоні колишнього Радянського Сою-

зу, щоб нові незалежні держави, які з'явилися в результаті розпаду Союзу Радянських Соціалістичних Республік (які надалі іменуються «Незалежні Держави»), підтримували і розвивали співробітництво між собою відповідно до принципів Хельсінкського Заключного акта, міжнародного права та в дусі добросусідських відносин і докладатимуть всіх зусиль для підтримки цього процесу.

З огляду на вищезазначене, Сторони вважають, що розвиток їх відносин повинен належним чином враховувати бажання України підтримувати стосунки співробітництва з іншими Незалежними Державами.

Стаття 4

Сторони зобов'язуються розглянути, зокрема, після подальшого просування України по шляху економічних реформ, доповнення відповідних розділів цієї Угоди, зокрема Розділу III і статті 49 з метою створення зони вільної торгівлі між ними. Рада з питань співробітництва може надавати рекомендації Сторонам щодо таких доповнень. Відповідні доповнення набирають чинності тільки шляхом укладання угоди між Сторонами згідно з їхніми відповідними процедурами. У 1998 році Сторони спільно розглянуть питання, чи дозволять обставини і зокрема прогрес України у справі здійснення ринкових економічних реформ та існуючі на той час в країні економічні умови розпочати переговори щодо створення зони вільної торгівлі.

Стаття 5

Сторони зобов'язуються разом розглянути, за обопільною згодою, поправки, що можуть бути внесені до будь-якої частини Угоди з огляду на зміну обставин, і зокрема у зв'язку із приєднанням України до ГАТТ. Перший такий розгляд відбудеться через три роки після набуття чинності Угодою або тоді, коли Україна стане Договірною Стороною ГАТТ, залежно від того, яка з цих подій відбудеться раніше.

Розділ II. Політичний діалог

Стаття 6

Сторони встановлюють між собою регулярний політичний діалог, який вони мають намір розвивати та поглиблювати. Він супроводжуватиме та зміцнюватиме зближення між Співтовариством та Україною, підтримуватиме політичні та економічні зміни, що відбуваються в цій країні, та сприятиме встановленню нових форм співробітництва. Політичний діалог:

- зміцнить зв'язки України із Співтовариством і, таким чином, із співтовариством демократичних держав. Економічне зближення, досягнуте через цю Угоду, приведе до більш інтенсивних політичних відносин;

- ще більш зближить позиції з міжнародних питань, що становлять обопільний інтерес, і тим самим зміцнить безпеку і стабільність;

- передбачатиме, що Сторони намагатимуться співробітничати у питаннях, що стосуються зміцнення стабільності і безпеки в Європі, додержання принципів демократії, поваги і сприяння правам людини, і зокрема правам національних меншин, і у необхідних випадках проводитимуть консультації з відповідних питань.

Стаття 7

У разі необхідності Сторони проводять між собою консультації на найвищому політичному рівні.

На міністерському рівні політичний діалог здійснюється в рамках Ради з питань співробітництва, зазначеної у статті 85, і за взаємною згодою в інших випадках, включаючи зустрічі з Трійкою Союзу.

Стаття 8

Інші процедури та механізми для політичного діалогу створюються Сторонами шляхом встановлення відповідних контактів, обмінів і проведення консультацій, зокрема в таких формах:

- регулярні зустрічі на рівні старших посадових осіб між представниками України і представниками Союзу;
- максимальне використання всіх дипломатичних каналів між Сторонами, включаючи відповідні контакти у двосторонній так само як і багатосторонній галузях, таких як Організація Об'єднаних Націй, зустрічі НБСЄ тощо;
- обмін регулярною інформацією з питань, що становлять взаємний інтерес стосовно політичного співробітництва в Європі;
- будь-які інші заходи, що сприятимуть зміцненню та розвитку політичного діалогу.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012

3.3. План дій «Україна – Європейський Союз» Європейський Союз, Україна; План, Міжнародний документ від 12.02.2005 Європейська політика сусідства

Дата схвалення Кабінетом Міністрів України: 12.02.2005 р.

Дата схвалення Радою з питань співробітництва між Україною і Європейським Союзом: 21.02.2005 р.

1. Вступ

Розширення Європейського Союзу, яке відбулося 1 травня 2004 року, призвело до історичних змін політичних, географічних та економічних умов для України та Євросоюзу. Сьогодні Європейський Союз та Україна мають спільний кордон і як безпосередні сусіди будуть посилювати свою політичну та економічну взаємопов'язаність. Розширення дає можливість для України та Європейського Союзу розвивати якомога тісніші відносини, що виходитимуть поза рамки співробітництва до поступової економічної інтеграції та поглиблення політичного співробітництва. Європейський Союз та Україна сповнені рішучості посилити свої

відносини та сприяти утвердженню стабільності, безпеки і добробуту. Такий підхід заснований на спільних цінностях, спільній власності та диференціації. Це сприятиме подальшому зміцненню нашого стратегічного партнерства.

Європейський Союз та Україна сповнені рішучості працювати разом шляхом виконання цього Плану дій в рамках Європейської політики сусідства, щоб не допустити появи нових розподільчих ліній в Європі.

Україна та ЄС погодилися інтенсифікувати політичні, безпекові, економічні та культурні відносини, включаючи транскордонне співробітництво та спільну відповідальність у запобіганні та врегулюванні конфліктів.

Швидкість прогресу у відносинах буде повністю залежати від зусиль України та конкретних досягнень у виконанні зобов'язань щодо спільних цінностей.

Цей План дій є важливим новим кроком у цьому процесі. Він охоплює часові рамки у три роки. Його імплементація допоможе реалізації положень Угоди про партнерство та співробітництво (998 012) (УПС) як діючої основи співробітництва України та ЄС та сприятиме і підтримуватиме мету України щодо подальшої інтеграції до європейських економічних та соціальних структур. Імплементація Плану дій значно наблизить українське законодавство, норми та стандарти до законодавства Європейського Союзу. Він також закладе міцну основу для подальшої економічної інтеграції, включаючи через спільні зусилля у напрямку Зони вільної торгівлі ЄС – Україна після вступу України до СОТ, на основі ухвалення та реалізації економічних та торговельних норм та правил, які сприятимуть посиленню торгівлі, інвестування та зростання. План дій сприятиме розробці та реалізації стратегій та заходів, спрямованих на забезпечення економічного зростання та соціального зближення, зростання життєвого рівня та захисту навколишнього середовища, забезпечуючи тим самим досягнення довгострокової цілі сталого розвитку.

Україна та ЄС спільно працюватимуть з метою виконання Плану дій. Згідно з ухваленою Спільною Стратегією ЄС щодо України, Європейський Союз визнає європейські прагнення України та вітає її європейський вибір.

Нові перспективи для партнерства, економічної інтеграції та співробітництва

Європейська політика сусідства відкриває нові перспективи для партнерства, економічної інтеграції та співробітництва:

Перспектива просування за рамки партнерства до значного рівня інтеграції, включаючи участь у внутрішньому ринку ЄС та можливість для України брати зростаючу участь у ключових аспектах політик та програм Європейського Союзу

Розширення рамок та поглиблення політичного співробітництва

Можливість наближення законодавства в економічній сфері, відкриття економік одна одній та подальше зменшення кількості торговельних бар'єрів, що стимулюватиме інвестиції та зростання

Збільшена фінансова підтримка: надання ЄС фінансової допомоги Україні сприятиме виконанню заходів, які визначені у даному документі. Крім того, Європейська Комісія розробляє новий Європейський інструмент сусідства та партнерства (ЄІСП), який надаватиме допомогу Україні, у т. ч. у сфері транскордонного та міжрегіонального співробітництва між Україною та державами – членами ЄС. Також через Європейський інвестиційний банк надаватиметься підтримка проектам, що потребуватимуть інвестицій у інфраструктуру

Можливості поступового відкриття або збільшення участі у певних програмах Співтовариства, що сприятиме розвитку культурних, освітніх, технічних, наукових зв'язків, а також зв'язків у сфері охорони навколишнього природного середовища

Підтримка в адаптації законодавства до норм та стандартів ЄС включаючи через надання технічної допомоги, обмін досвідом між державними службовцями (twinning) та цільові консультації і підтримку через механізм обміну інформацією про технічну допомогу (TAIEX)

Поглиблення торговельних та економічних відносин, включаючи перегляд передумов створення Зони вільної торгівлі після вступу України до СОТ

Буде розглянута можливість укладення нової посиленої угоди, рамки якої буде визначено за результатами досягнення цілей цього Плану дій та загального розвитку відносин Україна – ЄС. Доцільність нових договірних зобов'язань розглядатиметься у належний час

Пріоритети діяльності

Цей План дій встановлює комплексний перелік пріоритетів, як в рамках, так і поза рамками Угоди про партнерство та співробітництво (998 012). Серед цих пріоритетів, всі з яких мають важливе значення, особливу увагу слід приділити:

Подальшому посиленню стабільності та ефективності органів, що забезпечують демократію та верховенство права

Забезпеченню демократичного проведення президентських (2004 р.) та парламентських (2006 р.) виборів в Україні у відповідності до стандартів ОБСЄ

Забезпеченню поваги до свободи засобів масової інформації та свободи слова

Розвитку можливостей для поглиблення консультацій між Україною та ЄС у сфері врегулювання кризових ситуацій

Посиленню співробітництва у сфері роззброєння та нерозповсюдження ядерної зброї

Посиленню співробітництва з питань нашої спільної суцільної та регіональної безпеки, зокрема щодо вироблення ефективного рішення Придністровського конфлікту в Молдові, включаючи вирішення прикордонних питань

Вступу до СОТ

Поступовій ліквідації обмежень та нетарифних бар'єрів, які перешкоджають двосторонній торгівлі, та реалізації необхідних регулятивних реформ

Покращенню інвестиційного клімату шляхом запровадження недискримінаційних, прозорих і передбачуваних умов ведення бізнесу спрощених адміністративних процедур та боротьби з корупцією

Податковій реформі, покращенню функціонування податкової адміністрації та ефективному використанню державних коштів

Започаткуванню конструктивного діалогу зі спрощення візового режиму між Україною та ЄС з метою підготовки до майбутніх переговорів щодо укладення угоди про спрощення візового режиму, беручи до уваги необхідність прогресу у триваючих переговорах щодо угоди про реадмісію між Україною та ЄС

Поступовому наближенню законодавства, норм та стандартів України до законодавства, норм та стандартів Європейського Союзу; подальшому посиленню дієздатності адміністративних та судових органів

Сприянню діалогу щодо питань працевлаштування та намагання у відповідності до УПС (998 012) забезпечити, щоб ставлення до працівників-мігрантів не було дискримінаційним на підставі громадянства

Повній імплементації Меморандуму про взаємопорозуміння щодо закриття Чорнобильської атомної електростанції, включаючи завершення будівництва та введення в дію ядерних реакторів Х2/Р4 відповідно до визнаних міжнародних стандартів щодо ядерної безпеки

Прогрес у виконанні зазначених пріоритетів буде контролюватись створеними згідно з УПС (998 012) органами.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693

3.4. Передумови підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною

1.1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС

У березні 2007 р. було започатковано переговорний процес щодо Нової посиленої угоди (НПУ) (на заміну УПС, термін дії якої спливав). Позиція української сторони полягала в тому, щоб нова Угода не стала лише посиленою УПС та надавала можливість Україні зробити перехід від партнерства і співробітництва з ЄС до відносин політичної асоціації та економічної інтеграції. З 2008 р. тривають переговори між Україною та ЄС щодо укладення Угоди про асоціацію. Складність переговорного процесу полягає у необхідності знаходження балансу інтересів як у внутрішньоекономічній площині, так і з Європейським Союзом. Для України важливо не стільки терміни підписання Угоди, скільки якісне наповнення змістовної частини та закладення в Угоді положень, які відповідають національним інтересам нашої держави. Така Угода має містити нові механізми та інструменти співробітництва, а також закласти ефективні механізми координування дій сторін та контролю за їх виконанням.

Угода про асоціацію охоплює чотири основних напрями: 1) політичний діалог та зовнішня політика і політика безпеки; 2) питання юстиції, свободи і безпеки; 3) економічне та секторальне співробітництво; 4) створення глибокої та повномасштабної зони вільної торгівлі. На сьогодні сторонами попередньо досягнуто згоди повністю щодо третього напрямку та щодо більшості положень інших напрямів.

Згідно з Спільною заявою за результатами 13-го саміту Україна-ЄС, що відбувся 4 грудня 2009 р., лідери України та ЄС відзначили значне просування у переговорному процесі щодо Угоди про асоціацію. У підготовленому до вищезгаданого саміту Третньому спільному звіті відзначено, що

сторони досягли домовленості стосовно переважної більшості положень розділу Угоди «Преамбула, цілі та загальні принципи». Також у Звіті підкреслюється, що було досягнуто широкої згоди щодо ключових елементів інституційних положень Угоди, тобто механізмів, за допомогою яких функціонуватиме посилений діалог між Україною та ЄС. Сторонам вдалося попередньо завершити роботу над усіма 31 главами секторального та економічного співробітництва, що уможливорює імплементацію Україною важливих законодавчих актів та стандартів ЄС у таких сферах, як довкілля, охорона здоров'я, сільське господарство і транспорт.

Попередньо погоджений текст охоплює такі питання, як цілі політичного діалогу, формати його проведення, діалог та співробітництво у сфері внутрішніх реформ, регіональна стабільність, попередження конфліктів, антикризове управління та військово-технічне співробітництво, нерозповсюдження зброї масового знищення, роззброєння та контроль над озброєннями, а також боротьба з тероризмом. Триває обговорення питання посилення у тексті Угоди на повагу до принципів незалежності, суверенітету, територіальної цілісності і непорушності кордонів.

У зв'язку із завершенням терміну дії Плану дій Україна-ЄС було розроблено «Порядок денний асоціації Україна-ЄС» (ПДА) (схвалено 16 червня 2009 р.). ПДА є новим практичним інструментом підготовки до реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС до моменту набуття нею чинності. Документ розроблено на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції, спільної участі, спільної відповідальності та спільної оцінки. ПДА має гнучкий характер, що передбачає щорічний перегляд та запровадження механізму моніторингу його реалізації. З метою здійснення огляду поступу в реалізації пріоритетів у процесі реформ, визначених у ПДА, було створено Спільний ко-

мітет на рівні старших посадових осіб, який має регулярно представляти свої доповіді Раді з питань співробітництва Україна–ЄС. В рамках першої зустрічі 26 січня 2010 р. Спільний комітет схвалив Перелік пріоритетів Порядку денного асоціації Україна–ЄС на 2010 рік, який нараховує 78 пріоритетів.

Здатність нової влади до реалізації встановлених пріоритетів стане визначальним чинником розвитку подальших відносин між Україною та ЄС.

У Порядку денному асоціації зазначено, що «процес переговорів та ратифікації Угоди про асоціацію Україна–ЄС триватиме ще декілька років до того, як повна Угода зможе набути чинності». Через це очікується впровадження Тимчасової угоди (*Interim Agreement*), яка зможе набути чинності значно раніше і міститиме максимально практичні заходи. Наприклад, ЄС допомагатиме в підготовленні певних законопроектів, метою яких є адаптація національного законодавства до європейського, допомагати технічно і фінансово в імплементації деяких зобов'язань у сфері екології, транспорту й інших напрямів. Після того як Угода про асоціацію набуде чинності, Україна повинна буде виконати поставлені завдання, передусім у сфері адаптації українського законодавства до законодавства ЄС згідно з вимогами цієї Угоди, але не обмежуючись ними, оскільки процес адаптації законодавства є надзвичайно динамічним і не може бути обмежений визначенням конкретних сфер адаптації та переліком нормативно-правових актів ЄС, що потребують імплементації в національне законодавство.

*Адаптація законодавства – це складний процес приведення національного законодавства України у відповідність до *acquis communautaire* шляхом внесення відповідних змін до чинного законодавства та розроблення нових актів. В широкому розумінні адаптація законодавства не обмежується лише безпосередньо внесенням змін до законодавства чи*

створенням нових актів, оскільки надзвичайно важливими складовими процесу адаптації є також імплементація та виконання адаптованого законодавства. Без цих складових адаптація законодавства має суто формальний характер, що, в свою чергу, призводить до неефективності всього процесу в цілому.

1.2. Економічна інтеграція України з ЄС

Приєднання України до Світової організації торгівлі у 2008 р. відкрило шлях до початку переговорів про створення **поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ)** між Україною та ЄС, що є стратегічним завданням нашої держави в економічній сфері. Створення даної ЗВТ з широкомасштабним регуляторним наближенням України до стандартів ЄС сприятиме поступовій інтеграції України до внутрішнього ринку Євросоюзу. Мета заходів, які Україна впроваджуватиме згідно з угодою про ЗВТ, полягає у проведенні потрібних для України реформ, що становитиме потужний імпульс для загального розвитку країни. У цьому контексті угода про ЗВТ має носити збалансований характер, відкриття ринків України має бути пропорційним отриманню користі, що очікується від цього. Поглиблена ЗВТ передбачає не тільки скасування митних тарифів на торгівлю товарами, а й лібералізацію торгівлі послугами та приведення регуляторного середовища України у відповідність з європейським. Також така ЗВТ передбачає:

- впровадження нульових тарифів;
- суттєве обмеження нетарифних бар'єрів у торгівлі товарами через гармонізацію або взаємне визнання технічних стандартів;
- приведення у відповідність політики щодо конкуренції, корпоративного управління та внутрішнього регулювання ринків принципам, які існують в ЄС, а також до окремих стандартів охорони довкілля;

- надання потрібного супроводження, включаючи технічну допомогу, інвестиції в інфраструктуру, навчання та тренінги.

Складність переговорного процесу щодо створення подібної ЗВТ зумовлюється тим, що він включає в себе необхідність чіткого визначення комплексу економічних та секторальних завдань, вироблення відповідно до кожного із законодавчих механізмів адаптації та індикативних рамок їх імплементації. За визначенням експертів, реалізація поглибленої ЗВТ «залежатиме від здатності української влади та бізнесу знайти баланс інтересів для досягнення цієї мети... Вимоги, які Україна повинна буде виконати для її запровадження, фактично співпадатимуть з програмою потрібних для України реформ, що становитиме потужний імпульс для її загального розвитку». В Україні існує багато проблем, пов'язаних з доступом українських товарів до ринку ЄС, що виникають через те, що законодавство ЄС імплементується або виконується Україною неналежним чином, унаслідок чого виникають такі проблеми у торгівлі між сторонами:

- технічні правила, стандарти та процедури оцінки відповідності не відповідають правилам СОТ про технічні бар'єри у торгівлі;
- санітарні та фітосанітарні заходи не відповідають існуючим правилам СОТ;
- власності захищаються недостатньо, включаючи, зокрема, географічні позначення та відсутність належної імплементації та виконання;
- ефективні закони, що регулюють питання конкуренції, відсутні.

Для України перевагами від створення ЗВТ з ЄС є розвиток торговельних стосунків України з ЄС на паритетних засадах на довгострокову перспективу. Тому її формування має виходити із необхідності поетапної лібералізації досту-

пу на вітчизняний ринок із чітко визначеними часовими межами.

1.3. Енергетичний вимір співробітництва

Як імпортери енергоносіїв, Україна та Євросоюз спільно зацікавлені в безпечному постачанні енергоресурсів та диверсифікації їх надходження. Україна є одним з важливих партнерів ЄС в якості крупного транзитера енергоносіїв, особливо природного газу. Тому надійна робота української ГТС має для Євросоюзу стратегічне значення, а інтеграція енергетичного ринку України до європейського є особливим спільним пріоритетом.

18 грудня 2009 р. Україну прийняли до Енергетичного Співтовариства, проте остаточне приєднання країни та підписання відповідного протоколу відбудеться лише після того, як Україна приведе своє законодавство у сфері енергетики відповідно до європейських принципів та стандартів. Приєднання України до Енергетичного Співтовариства забезпечить прозорі та прогнозовані механізми формування тарифів на енергоносії, сприятиме залученню інвестицій в галузь, дасть змогу ефективніше використовувати наявний експортний потенціал.

Отже, найбільш актуальною проблемою у цій сфері на сьогодні є повільне впровадження європейських стандартів та незадовільне виконання Україною домовленостей з питань модернізації газотранспортної системи, зокрема стосовно створення і функціонування прозорого газового ринку. Процес адаптації українського законодавства до законодавства ЄС у сфері енергетики продовжується, однак залишається низка проблем, що потребують якнайскорішого вирішення. По-перше, процес адаптації енергетичного законодавства України до законодавства ЄС відбувається

дуже повільно. Не встигаючи впровадити чинне законодавство ЄС, Україна наразі потребує врахувати зміни, що

відбулися в правовому регулюванні енергетичних питань в ЄС, а саме – прийняття Третього енергетичного пакета ЄС, про що йтиметься нижче. По-друге, електроенергетичне законодавство України потребує системних змін з метою його адаптації до стандартів ЄС. По-третє, в Україні досі не прийнято рамкового закону у газовій сфері, хоча така необхідність назріла вже давно.

а) Нове законодавство ЄС у сфері енергетики

Важливе значення для України має схвалення 22 квітня 2009 р. Європарламентом Третього законодавчого пакета щодо лібералізації енергетичних ринків ЄС (набув чинності у вересні 2009 р.). Даний пакет, запропонований ЄК ще у 2007 р., спрямований на посилення внутрішнього енергоринку ЄС, ліквідацію монополії, створення рівних конкурентних умов, надання споживачам більшого захисту та забезпечення низьких цін на енергоносії.

ЄС активізував зусилля з метою диверсифікації джерел постачання енергоресурсів і шляхів їхнього транспортування та спрямував свою роботу на усунення розбіжностей у національних законодавствах держав-членів для того, щоб:

- 1) сформувані єдині погляди у сфері енергетичної політики;
- 2) усунути відмінності серед держав-членів в обсягах споживання різних видів енергоносіїв, частці відновлювальної енергетики, структурі та відкритості енергетичних ринків, залежності від імпорту енергоносіїв у країнах-членах ЄС;
- 3) забезпечити рівний доступ усіх учасників на ринки газу та електроенергетики;
- 4) створити єдину європейську енергосистему та поліпшити внутрішній взаємозв'язок європейських енергетичних мереж;
- 5) збільшити використання альтернативних джерел енергії і зменшити споживання газу;

6) створити стратегічні запаси енергоносіїв;
7) започаткувати єдине європейське планування в енергетиці;

8) посилити енергетичні відносини з третіми країнами.

Енергетичний пакет складається з 3 регламентів та 2 директив Європарламенту та Ради:

- *Регламент ЄС № 713/2009, який засновує Агентство з питань співробітництва регуляторів у сфері енергетики (Agency for the Cooperation of Energy Regulators) (застосовується з 3 березня 2011 р.);*

- *Регламент ЄС № 714/2009 про умови доступу до мереж транскордонних обмінів електроенергією (скасовує Регламент ЄС № 1228/2003) (застосовується з 3 березня 2011 р.);*

- *Регламент ЄС № 715/2009 про умови доступу до мереж транспортування природного газу, що скасовує Регламент ЄС № 1775/2005 (застосовується з 3 вересня 2009 р.);*

- *Директива 2009/72/ЄС щодо спільних правил для внутрішнього ринку електроенергії, що скасовує Директиву 2003/54/ЄС (застосовується з 3 березня 2011 р., до цього часу держави-члени ЄС мають імплементувати положення директиви у своє національне законодавство);*

- *Директива 2009/73/ЄС щодо спільних правил для внутрішнього ринку природного газу (скасовує Директиву 2003/55/ЄС) (застосовується з 3 березня 2011 р., до цього часу держави-члени ЄС мають імплементувати положення директиви у своє національне законодавство).*

Таким чином, визначено нові правила дії на європейському газовому ринку:

- розподіл майна вертикально
- інтегрованих енергетичних компаній шляхом відокремлення виробничих потужностей (видобувних – у випадку природного газу та генеруючих – для електроенергетики) та транспортних мереж;
- посилення захисту прав споживачів;

- право на основне забезпечення електроенергією;
- захист клієнтів, які «потребують захисту».

URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2018/12/18/7090782/>

3.5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони

Угода, Список, Міжнародний документ від 27.06.2014
(Витяг)

Стаття 1. Цілі

1. Цим документом створюється асоціація між Україною, з однієї сторони, та Союзом і його державами-членами, з іншої сторони.

2. Цілями асоціації є:

а) сприяти поступовому зближенню Сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах;

б) забезпечити необхідні рамки для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес;

в) сприяти, зберігати й зміцнювати мир та стабільність у регіональному та міжнародному вимірах відповідно до принципів Статуту ООН і Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також цілей Паризької хартії для нової Європи 1990 року;

г) запровадити умови для посиленних економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної

торгівлі, як це визначено у Розділі IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди, та підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС;

е) посилювати співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод;

ф) запровадити умови для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах, які становлять взаємний інтерес.

Стаття 2

Повага до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод, як визначено, зокрема, в Гельсінському заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року та Паризькій хартії для нової Європи 1990 року, а також в інших відповідних документах щодо захисту прав людини, серед них Загальна декларація прав людини ООН 1948 року і Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, а також повага до принципу верховенства права повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики Сторін і є основними елементами цієї Угоди. Забезпечення поваги до принципів суверенітету й територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності, а також протидія розповсюдженню зброї масового знищення, пов'язаних з нею матеріалів та засобів їхньої доставки також є основними елементами цієї Угоди.

Стаття 3

Сторони визнають, що принципи вільної ринкової економіки становлять основу для їхніх відносин. Верховенство права, належне врядування, боротьба з корупцією, боротьба з різними формами транснаціональної організованої злочинності й тероризмом, сприяння сталому розвитку і ефективній багатосторонності є головними принципами для посилення відносин між Сторонами.

Стаття 4. Цілі політичного діалогу

1. В усіх сферах, що становлять взаємний інтерес, між Сторонами повинен розвиватися та зміцнюватися політичний діалог. Це сприятиме поступовій конвергенції із зовнішніх питань та питань безпеки для все більш глибокого залучення України до Європейської зони безпеки.

2. Цілями політичного діалогу є:

a) поглиблення політичної асоціації та зміцнення політико-безпекової конвергенції та ефективності;

b) сприяння міжнародній стабільності та безпеці на основі ефективної багатосторонності;

c) посилення співробітництва та діалогу між Сторонами з питань міжнародної безпеки та антикризового управління, зокрема з метою реагування на глобальні й регіональні виклики та основні загрози;

d) пришвидшення зорієнтованого на результат та практичного співробітництва між Сторонами для досягнення миру, безпеки й стабільності на Європейському континенті;

e) зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та доброго врядування, прав людини та основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин, і поваги до різноманітності, а також внесок у консолідацію внутрішніх політичних реформ;

f) розвиток діалогу та поглиблення співробітництва між Сторонами у сфері безпеки та оборони;

g) сприяння принципам незалежності, суверенітету, територіальної цілісності й непорушності кордонів.

Стаття 6. Діалог і співробітництво з питань внутрішніх реформ

Сторони співробітничать з метою забезпечення того, щоб їхня внутрішня політика ґрунтувалася на спільних для Сторін принципах, зокрема таких, як стабільність і дієвість демократичних інституцій, верховенство права та повага

до прав людини і основоположних свобод, про які йдеться також у статті 14 цієї Угоди.

Стаття 7. Зовнішня та безпекова політика

1. Сторони повинні поглиблювати свій діалог і співробітництво та сприяти поступовій конвергенції у сфері зовнішньої та безпекової політики, у тому числі Спільної політики безпеки і оборони (СПБО), а також, зокрема, розглядати питання недопущення конфліктів та антикризового управління, регіональної стабільності, роззброєння, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та експортом зброї, а також поліпшення взаємовигідного діалогу у космічній сфері. Співробітництво ґрунтуватиметься на спільних цінностях і спільних інтересах та спрямовуватиметься на посилення політичної конвергенції і ефективності, сприяння спільному політичному плануванню. Із цією метою Сторони використовуватимуть двосторонні, міжнародні і регіональні форуми.

2. Україна, ЄС та держави-члени підтверджують свою відданість принципам поваги до незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів, як це визначено у Статуті ООН та Гельсінському заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також поширюють ці принципи у двосторонніх та багатосторонніх відносинах.

3. Сторони будуть вчасно та послідовно реагувати на спроби зашкодити цим принципам на всіх можливих рівнях політичного діалогу, передбачених у цій Угоді, зокрема на міністерському рівні.

Стаття 9. Регіональна стабільність

1. Сторони активізують спільні зусилля для сприяння стабільності, безпеці та демократичному розвитку у спільному сусідському просторі й, зокрема, співробітництва з метою мирного вирішення регіональних конфліктів.

2. Ці зусилля повинні відповідати спільним принципам, які полягають у встановленні міжнародного миру і безпеки

відповідно до Статуту ООН, Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року та інших відповідних багатосторонніх документів.

Стаття 10. Попередження конфліктів, антикризове управління та військово-технічне співробітництво

1. Сторони посилюють практичне співробітництво з попередження конфліктів та у сфері антикризового управління, зокрема з метою збільшити участь України у цивільних та військових операціях ЄС з подолання кризових ситуацій, а також у відповідних навчаннях і тренуваннях, зокрема тих, що проводяться в рамках Спільної політики безпеки і оборони (СПБО).

2. Співробітництво у цій сфері ґрунтується на умовах і домовленостях між Україною та ЄС за результатами як консультацій, так і співробітництва з питань антикризового управління.

3. Сторони вивчають потенціал військового та технічного співробітництва. Україна та Європейське оборонне агентство (ЄОА) встановлюють тісні контакти для обговорення питань, пов'язаних з удосконаленням військових спроможностей, зокрема питань технічного характеру.

Стаття 14. Верховенство права та повага до прав людини і основоположних свобод

В рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки Сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. Співробітництво буде спрямоване, зокрема, на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією. Співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки буде відбуватися на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод.

Стаття 16. Співробітництво у сфері міграції, притулку та управління кордонами

1. Сторони підтверджують важливість спільного управління міграційними потоками між їхніми територіями та надалі розвиватимуть всеохоплюючий діалог щодо всіх питань у сфері міграції, зокрема нелегальної міграції, легальної міграції, незаконного переправлення осіб через державний кордон та торгівлі людьми, а також включення проблемних питань у сфері міграції до національних стратегій економічного та соціального розвитку регіонів, звідки походять мігранти. Такий діалог ґрунтується на основоположних принципах солідарності, взаємної довіри, спільної відповідальності та партнерства.

2. Згідно з відповідним законодавством ЄС та чинним національним законодавством, співробітництво буде, зокрема, зосереджуватись на:

а) подоланні причин виникнення міграції, активно використовуючи можливості співробітництва у цій сфері з третіми країнами та в рамках міжнародних форумів;

б) спільному запровадженні ефективної та превентивної політики щодо боротьби з нелегальною міграцією, незаконним переправленням нелегальних мігрантів через державний кордон та торгівлею людьми, у тому числі щодо методів боротьби з організованими злочинними групами, що здійснюють незаконне переправлення нелегальних мігрантів через державний кордон та торгівлю людьми, а також захисту жертв таких злочинів;

в) запровадженні всеохоплюючого діалогу з питань притулку, зокрема стосовно практичних аспектів реалізації Конвенції ООН про статус біженців 1951 року, Протоколу щодо статусу біженців 1967 року та інших відповідних міжнародних документів, а також шляхом забезпечення поваги принципу «невислання»;

д) правилах щодо доступу, забезпеченні прав та статусу-

су осіб, яким надано доступ, гідному поводженні та інтеграції іноземців, які проживають на законних підставах;

е) подальшому розвитку оперативних заходів у сфері управління кордонами:

і) Співробітництво у сфері управління кордонами може включати, *inter alia*, навчання, обмін найкращими практиками, зокрема технологічні аспекти, обмін інформацією з дотриманням встановлених правил та, у разі потреби, обмін офіцерами зв'язку.

іі) Зусилля Сторін у цій сфері будуть спрямовані на ефективну імплементацію принципу інтегрованого управління кордонами.

f) посиленні рівня безпеки документів;

g) розвитку ефективної політики повернення, зокрема у її регіональному вимірі;

h) обміні поглядами щодо нелегального працевлаштування мігрантів.

Стаття 19. Рух осіб

1. Сторони забезпечують повне виконання:

а) Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб від 18 червня 2007 року (через Спільний комітет з питань реадмісії, створений згідно з її статтею 15);

б) Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз від 18 червня 2007 року (через Спільний комітет для реалізації цієї Угоди, створений згідно з її статтею 12).

2. Сторони також прагнуть досягти посилення мобільності громадян і подальшого прогресу у візовому діалозі.

3. Сторони зобов'язуються вжити послідовних кроків до встановлення безвізового режиму у відповідний час після створення умов для добре керованого і безпечного пересування людей, визначених у двофазовому Плані дій щодо лібералізації візового режиму, представленого на Саміті Україна – ЄС 22 листопада 2010 року.

Стаття 22. Боротьба зі злочинністю та корупцією

1. Сторони співробітничать у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження.

2. Таке співробітництво спрямовується на вирішення, *inter alia*, таких проблем:

а) незаконне переправлення через державний кордон нелегальних мігрантів, торгівля людьми і вогнепальною зброєю та незаконний обіг наркотиків;

б) контрабанда товарів;

с) економічні злочини, зокрема злочини у сфері оподаткування;

д) корупція як у приватному, так і в державному секторі;

е) підробка документів;

ф) кіберзлочинність.

3. Сторони посилюють двостороннє, регіональне та міжнародне співробітництво у цій сфері, зокрема співробітництво із залученням Європолу. Сторони і надалі розвивають співробітництво, *inter alia*, стосовно:

а) обміну найкращими практиками, в тому числі щодо методик розслідування та криміналістичних досліджень,

б) обміну інформацією відповідно до існуючих правил,

с) посилення потенціалу, зокрема навчання та, у разі необхідності, обмін персоналом,

д) питань, пов'язаних із захистом свідків та жертв.

4. Сторони віддані ефективному виконанню Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року та трьох Протоколів до неї, Конвенції ООН проти корупції 2003 року та інших відповідних міжнародних документів.

Глава 5. Митні питання та сприяння торгівлі

Стаття 75. Цілі

Сторони визнають важливість митних питань та питань сприяння торгівлі в розвитку двостороннього тор-

говельного середовища. Сторони домовляються посилити співробітництво у цій сфері з метою забезпечення того, щоб відповідне законодавство та процедури, а також адміністративна спроможність відповідних адміністративних органів, головним чином, відповідали цілям ефективного контролю та підтримки сприянню законній торгівлі.

Сторони визнають, що першочергове значення має надаватися законним цілям державної політики, в тому числі щодо сприяння торгівлі, безпеці і запобіганню шахрайству, а також збалансованому підходу до них.

Стаття 80. Митне співробітництво

Сторони зміцнюють співробітництво з метою забезпечення виконання цілей цієї Глави, досягаючи обґрунтованого балансу між спрощенням і сприянням торгівлі та ефективним контролем і безпекою. Із цією метою Сторони застосовують, де це доцільно, Митні прототипи ЄС як керівний орієнтир.

З метою забезпечення відповідності з положеннями цієї Глави Сторони, *inter alia*:

- a) обмінюються інформацією щодо митного законодавства та процедур;
- b) розробляють спільні ініціативи щодо імпорتنих, експортних та транзитних процедур, а також здійснюють роботу, спрямовану на забезпечення ефективного обслуговування бізнес-спільноти;
- c) співробітничать з питань автоматизації митних та інших торговельних процедур;
- d) обмінюються, де це доцільно, відповідною інформацією та даними за умови дотримання конфіденційності інформації з обмеженим доступом та захисту персональних даних;
- e) обмінюються інформацією та/або розпочинають консультації з метою вироблення, де це можливо, спільних позицій в міжнародних організаціях з митної справи, та-

ких, як СОТ, ВМО, ООН, Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку і Економічна комісія ООН для Європи;

f) співробітничать в плануванні і наданні технічної допомоги, зокрема для сприяння проведення реформ в митних питаннях та сприяння торгівлі згідно з відповідними положеннями цієї Угоди;

g) обмінюються кращими практиками з митних операцій, зокрема щодо впровадження прав інтелектуальної власності, особливо щодо контрафактної продукції;

h) сприяють координації між усіма прикордонними агентствами як всередині, так і через кордони для полегшення процесу перетину кордонів і посилення контролю, беручи до уваги спільний контроль на кордоні, де це можливо і доцільно;

i) взаємно визнають, де це прийнятно і доцільно, уповноважених трейдерів та митні контролю. Рамки цього співробітництва, імплементація та практичні заходи повинні бути визначені Підкомітетом з питань митного співробітництва, передбаченим у статті 83 цієї Угоди.

Стаття 93. Доступ до ринку

1. Стосовно доступу до ринку через транскордонне надання послуг кожна Сторона застосовує щодо послуг та постачальників послуг іншої Сторони режим, що є не менш сприятливим, ніж той, що передбачений в спеціальних зобов'язаннях, які містяться в Додатках XVI-B та XVI-E до цієї Угоди.

2. У секторах, в яких існують зобов'язання щодо забезпечення доступу на ринок, заходи, які Сторона не повинна підтримувати або ухвалювати, як на основі територіального поділу, так і на основі всієї території, якщо це не визначено іншим чином у Додатках XVI-B та XVI-E до цієї Угоди, визначаються у такий спосіб:

а) обмеження щодо кількості постачальників послуг, як у формі кількісних квот, монополій, ексклюзивних по-

стачальників послуг, так і вимог перевірки економічних потреб;

б) обмеження стосовно загальної вартості транзакцій або активів у рамках надання послуг у формі кількісних квот або вимог перевірки економічних потреб;

с) обмеження стосовно загальної кількості операцій з надання послуг або стосовно загального обсягу послуг, що виражається в умовних кількісних одиницях у формі квот або вимог щодо перевірки економічних потреб.

Стаття 94. Національний режим

1. У секторах, за якими зобов'язання щодо забезпечення доступу до ринку передбачені в Додатках XVI-B та XVI-E до цієї Угоди і підлягають встановленим цими Додатками умовам та кваліфікаційним вимогам, кожна Сторона забезпечує послугам та постачальникам послуг іншої Сторони стосовно всіх заходів, що впливають на транскордонне надання послуг, режим, який є не менш сприятливим, ніж той, який Сторона надає своїм власним подібним послугам та постачальникам послуг.

2. Сторона може задовольнити вимоги пункту 1 цієї статті шляхом застосування до послуг та постачальників послуг іншої Сторони режиму, що є формально ідентичним або формально відмінним від того, який Сторона надає своїм власним подібним послугам та постачальникам послуг.

3. Формально ідентичний або формально відмінний режим може вважатися таким, що є менш сприятливим, якщо він змінює умови конкуренції на користь послуг або постачальників послуг Сторони порівняно з подібними послугами або постачальниками послуг іншої Сторони.

4. Конкретні зобов'язання, взяті на себе відповідно до цієї статті, не повинні тлумачитися як такі, що вимагають від будь-якої Сторони компенсувати не вигідні конкурентні умови, які є результатом іноземного походження відповідних послуг або постачальників послуг.

Стаття 153. Адаптація законодавства

1. Україна забезпечує поступове приведення існуючого та майбутнього законодавства у сфері державних закупівель у відповідність до *acquis* ЄС у сфері державних закупівель.

2. Адаптація законодавства здійснюється поетапно згідно з періодами, визначеними у Додатку XXI-A та в Додатках XXI-B–XXI-E, XXI-G, XXI-H та XXI-J до цієї Угоди. Додатки XXI-F та XXI-I до цієї Угоди визначають необов'язкові елементи, які не потребують впровадження в законодавство України, тоді, як Додатки XXI-K–XXI-N до цієї Угоди містять елементи *acquis* ЄС, які залишаться поза сферою законодавчої адаптації. У цьому процесі належна увага повинна приділятися відповідному прецедентному праву Європейського Суду та імплементаційним заходам Європейської Комісії, а також, якщо в цьому виникне необхідність, будь-яким змінам в *acquis* ЄС, що відбуватимуться в той самий час. Реалізація кожного періоду оцінюється Комітетом з питань торгівлі й після позитивної оцінки цим органом поєднуюватиметься зі взаємним наданням доступу до ринку згідно з Додатком XXI-A до цієї Угоди. Європейська Комісія повідомляє Україні без невиправданої затримки про будь-які зміни в *acquis* ЄС. Комісія надаватиме відповідні консультації й технічну допомогу з метою впровадження таких змін.

3. Сторони домовились, що Комітет з питань торгівлі розпочинає оцінку наступного етапу адаптації лише після того, як завершені та схвалені заходи з імплементації попереднього етапу згідно з умовами, передбаченими у пункті 2 цієї статті.

4. Сторони забезпечують, щоб ті аспекти і сфери державних закупівель, які не охоплюються цією статтею, вирішувалися відповідно до принципів прозорості, недискримінації та рівного ставлення, що визначені статтею 151 цієї Угоди.

Стаття 154. Доступ до ринку

1. Сторони домовилися, що ефективно і взаємне відкриття відповідних ринків має здійснюватись поступово та одночасно. Протягом процесу адаптації законодавства рівень доступу до ринку, що надається Сторонами на умовах взаємності, пов'язується з досягнутим прогресом адаптації законодавства відповідно до Додатка XXI-А до цієї Угоди.

2. Рішення щодо початку наступного етапу відкриття ринку приймається на підставі оцінки якості прийнятого законодавства, а також його практичного застосування. Така оцінка регулярно здійснюється Комітетом з питань торгівлі.

3. У тій мірі, в якій Сторона згідно з Додатком XXI-А до цієї Угоди відкрила свій ринок закупівель для іншої Сторони, Сторона ЄС надасть доступ до процедур укладення контрактів українським компаніям – заснованим як в межах, так і поза межами Сторони ЄС – згідно з правилами державних закупівель Сторони ЄС на умовах не менш сприятливих, ніж ті, що застосовується до компаній Сторони ЄС; Україна надасть доступ до процедур укладення контрактів компаніям Сторони ЄС – заснованим як в межах, так і поза межами України – згідно з національними правилами державних закупівель на умовах не менш сприятливих, ніж ті, що застосовуються до українських компаній.

4. Після реалізації останнього етапу адаптації законодавства Сторони розглянуть можливість взаємного надання доступу до ринків стосовно закупівель, вартість яких є навіть нижчою, ніж порогові значення, визначені у статті 149(3) цієї Угоди.

5. Фінляндія зберігає свою позицію щодо Аландських островів.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

3.6. 10-річчя Східного партнерства: три поразки ЄС та шанс на оновлення

Програму ЄС Східне партнерство часто недооцінюють за те, що вона вже виконала, і водночас переоцінюють те, чого вона може досягти насправді.

Упродовж десяти років з часу офіційного запуску 7 травня 2009 року Східне партнерство досягло значних результатів з точки зору політичної асоціації, економічних відносин та регуляторного зближення. Однак, як стверджують її батьки-засновники, ця програма не є одним зі стратегічних успіхів Євросоюзу.

Вона не усунула жодних безпекових проблем шести країн, розташованих на східних кордонах ЄС, і не посприяла вирішенню їхніх територіальних суперечок.

Фактично, переважно технократичний підхід ЄС і стратегічна неоднозначність щодо партнерства дозволили переглянути карту регіону іншим силам, які надають перевагу «realpolitik». Тут йдеться не лише про неприкрите захоплення території Криму Росією і «гарячу» війну на Донбасі – яка є найдорожчою війною в Європі, враховуючи жертви і збитки, – а й про зростаючу присутність у регіоні Китаю.

Успіхи та слабкі сторони

З чотирьох пріоритетних сфер Східного партнерства (економіка, належне урядування, сполучення і суспільство) найбільш помітними є економічні результати.

Досягнуті з великими зусиллями угоди про асоціацію з Грузією, Молдовою та Україною, Всебічна та посилена угода про партнерство з Вірменією та встановлення посилених діалогів збільшили торговельні та інвестиційні потоки між ЄС та країнами Східного партнерства, сприяли зростанню зайнятості та розбудові економічних зв'язків між сусідами.

Інтенсифікація торгівлі є найбільш визначним результатом, що став можливим з підписанням поглиблених і всеосяжних зон вільної торгівлі (ПВЗВТ), які є частиною угод про асоціацію (УА). Навіть в умовах російської військової агресії та економічного тиску, за останні три роки експорт з Грузії, Молдови та України до ЄС зріс, водночас експорт до Росії зазнав різкого скорочення.

Відхід від стандартів ГОСТ, успадкованих від Радянського Союзу, і прийняття сучасних технічних стандартів ЄС, адаптація законодавства до *acquis* Європейського Союзу та усунення нетарифних бар'єрів сприяли економічному зростанню країн і створили довгострокові перспективи для їх модернізації та сталого розвитку. Попереду ще довгий шлях регуляторного зближення. Але з кожним кроком три країни УА не лише отримують ширший доступ до єдиного 500-мільйонного ринку ЄС, а й інтегруються у глобальні виробничо-збутові ланцюги.

Якщо говорити про інші сфери, то забезпечення належного урядування та посилення зв'язків залишається великим викликом.

У той час коли реформи у сфері внутрішньої безпеки та верховенства права дозволили громадянам трьох країн УА отримати «безвіз», який полегшує контакти між людьми та культурний обмін, урядам країн слід позбутися корупції та олігархічних впливів, якщо вони хочуть використати весь потенціал нових угод з ЄС. Навіть у Грузії, яка часто сприймається як найуспішніший партнер серед трьох держав, прогрес залишається нестабільним, про що свідчать затримки у здійсненні судової реформи та скандал з купівлею голосів під час президентських виборів 2018 року.

Створене з метою політичної асоціації, Східне партнерство має на меті сприяти «демократії, стабільності та стійкості» в країнах-партнерах і безпечнішому сусідству для ЄС. За підсумком десяти років Україна досягла значного

прогресу після Революції гідності, навіть якщо частина політичного класу та уряду все ще залежна від зацікавлених сторін.

У Вірменії лідери оксамитової революції повільно виходять з «медового місяця», виявляючи, що їм бракує знань і можливостей для виконання своїх обіцянок.

Тим часом Молдова зазнає драматичного демократичного провалу: на останніх парламентських виборах проросійська Соціалістична партія обійшла своїх проєвропейських суперників внаслідок масштабних корупційних скандалів впродовж останніх років.

Зусилля, спрямовані на покращення поваги до демократичних принципів і прав людини в Азербайджані та Білорусі, швидше нагадують переливання з порожнього в порожнє, аніж запуск дієвого процесу. Через усе це прихильники Східного партнерства починають усвідомлювати, що ЄС не є серйозним та/або добре підготовленим до того, щоб керувати перетворенням країн-партнерів у повноцінні демократії.

Три стратегічних провали ЄС

Східне партнерство було свідомо сформоване з метою політичної асоціації, яка, природно, викликала деякі зовнішні наслідки – як добрі, так і погані. Хоча заявлена мета Східного партнерства полягала в тому, щоб запропонувати «все, окрім інституцій», Кремль і країни-партнери все ж сприймали дану ініціативу як перший крок до членства в ЄС.

Проте, поки відсутній консенсус всередині ЄС стосовно кінцевої мети посилення відносин з сусідніми країнами, можна стверджувати, що задекларована мета Східного партнерства – посилення стійкості інститутів і суспільств шести країн-учасниць – переведена у стан анабіозу. **Застосування методології «розширення лайт» скоро досягне свого ліміту** в країнах, яким не запропонований вступ до ЄС.

За умови підтримки зусиль та наявності ресурсів технократичний підхід ЄС, ймовірно, призведе до повільного прогресу в країнах-партнерах. При цьому він не буде стійким і рівномірним через його вразливість до внутрішнього опору та впливу зовнішніх сил.

Другий стратегічний провал Східного партнерства полягає в тому, що **країни-члени ЄС досі не бажають посилювати підтримку безпеки в регіоні**. Про це свідчить гучне мовчання у відповідь на запит президента Порошенка про запровадження миротворчої операції ЄС на лінії розмежування на Донбасі.

Східне партнерство пропонує підтримку енергетичної безпеки, інтегрованого управління кордонами, реформування сектора кібербезпеки та цивільної безпеки.

Але все це занадто мало та надто пізно.

Це підводить нас до третього стратегічного провалу: **ЄС не має уявлення про те, як виплутатися зі стратегічного змагання**, що триває в спільному/оспорюваному сусідстві з Росією. Остання відхилила пропозицію про членство в Європейській політиці сусідства ще 2003 року.

Однак Східне партнерство не вивчило урок російсько-грузинської війни 2008 року, коли Кремль спровокував президента Саакашвілі до того, щоб надати Москві привід для тимчасового вторгнення до Грузії.

Таким чином, Росія агресивно відстоювала свої інтереси в регіоні, зокрема, блокуючи будь-які перспективи подальшого розширення НАТО до її кордонів.

Україна зрештою заплатила ще вищу ціну, тільки-но Кремль зрозумів, що Угода про асоціацію, про яку президент Янукович веде переговори в рамках Східного партнерства ЄС, призведе до стратегічної переорієнтації країни.

ЄС повинен дати чітку відповідь на ці стратегічні виклики, якщо хоче відсвяткувати 20-річчя Східного партнерства. Водночас він не може поступитися своїми власни-

ми цінностями та поставити під загрозу безпеку і соціально-економічний прогрес своїх східних сусідів.

Східне партнерство 2.0

Очікується, що результати святкового саміту у Брюсселі будуть незначними. Захід відбудеться менше ніж за два тижні до виборів до Європейського парламенту, за якими йде призначення наступного президента Європейської ради, верховного представника ЄС із закордонних справ і безпекової політики та європейських комісарів.

Жодного кардинального перегляду Європейської політики сусідства та Східного партнерства не слід очікувати до кінця 2020 року. До цього часу ЄС зосередиться на 20 досягненнях, які зобов'язалися впроваджувати партнери.

Але це не має стримувати нас від того, щоб думати наперед. Адже дорога до пекла вистелена благими намірами.

Першим пріоритетом має стати забезпечення помітного успіху режиму вільної торгівлі. Це – моральний обов'язок, враховуючи високу ціну, яку Україна, Молдова та Грузія сплатили за це партнерство.

Якщо Угода про асоціацію не забезпечить обіцяні економічні вигоди широким верствам населення, це призведе до послаблення проєвропейських настроїв.

У цьому і полягає стратегічна мета: важливо довести іншим країнам регіону, що розширення співпраці з ЄС окупається. Отже, ЄС повинен дотримуватися своєї програми «низької» політики шляхом вдосконалення змісту та оперативного впливу угод про асоціацію (УА+).

Другим пріоритетом має стати перетворення регіону Східного партнерства радше у сполучний хаб для торгівлі та інвестиційних потоків між ЄС та Китаєм, а не лише в конвеєрну стрічку для китайської ініціативи «Один пояс, один шлях».

Саме у східних країнах «нормативна сила Європи» зустрічається з китайським інвестиційним велетнем, направленим на Захід, під назвою «Один пояс, один шлях».

Життєво важливим для всіх учасників є те, щоби товари могли проходити безпечно і вільно через євразійський простір. Завдяки впровадженню «м'якого зв'язку» (тобто правової структури, що базується на наблизенні високих стандартів якості та угодах про умови міжнародного врегулювання суперечок), інвестиції в засоби «жорсткого зв'язку» (дороги, залізниці, порти тощо) матимуть кращий захист.

З'єднання китайського та європейського ринків також повинно слугувати інтересам і надавати вигоду країнам Східного партнерства як повноправним бенефіціарам двосторонньої торгівлі та інвестицій. Адже торгівля породжує стабільність.

Грузія перебуває в привілейованому становищі не лише географічно через наявність південнокавказького залізничного та транспортного коридору. ЗВТ з ЄС надало їй змогу укласти Угоду про вільну торгівлю з Китаєм. Тому резонним видається вщеплення до Платформи зі сполучення ЄС-Китай, яка діє з 2012 року і яка тепер має можливість довести свою цінність.

Водночас Росія і Євразійський економічний союз тишком приймають стандарти ЄС, замінюючи неефективні й застарілі ГОСТи, що полегшує приєднання до торговельної системи.

Подальшу торговельну співпрацю з ЄС можна використовувати як додаткову «приманку» для того, щоби зробити Росію менш войовничою. Росія не виграє від того, що бездіяльно стоятиме осторонь.

Третім пріоритетом має бути гасіння пожеж минулих років. Це вимагає не лише дій на геополітичному рівні. На низовому рівні ініціативи Східного партнерства повинні заохочувати міжетнічні контакти та зв'язки між громада-

ми, а також співпрацю з місцевими владами та молоддю з метою створення стабільності та стійкості.

Нарешті, ЄС повинен посилити символічну цінність Східного партнерства, підвищивши його багатосторонній вимір.

Східне партнерство цінується за бізнес-форуми і форуми громадянського суспільства та за надання платформи для політичної комунікації між вкрай різнорідними країнами, що дозволяє урядам Азербайджану та Білорусі вихвалитися перед своїми власними громадяни.

Але завдяки цьому Східне партнерство може розробити більш конкретні спільні проекти для соціально-економічного зростання регіону. Європейська школа в Тбілісі є флагманським проектом і, можливо, навіть інструментом для підвищення місцевої відповідальності за управління змінами в середньо- та довгостроковій перспективі.

ЄС міг би навіть експериментувати з робочими групами Східного партнерства+, щоб віднайти окремі сфери для взаємодії з Центральною Азією, країни якої перебувають у процесі розширення своїх угод про партнерство та співробітництво з ЄС, Китаєм і Росією.

Боротьба з цими викликами має бути одним із головних пріоритетів у наступному десятилітті, якщо Східне партнерство і надалі прагне будувати взаємовигідні відносини між ЄС та його східними сусідами.

URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/05/13/7096046/>

3.7. Спільна заява за підсумками 22-го саміту Україна – ЄС від 06.10.2020 р.

м. Брюссель, 6 жовтня 2020 р.

Президент України Володимир Зеленський, Президент Європейської ради Шарль Мішель та Віце-президент Євро-

пейської комісії Жозеп Боррель від імені Президента Європейської комісії Урсули фон дер Ляен зустрілися сьогодні у м. Брюсселі для проведення 22-го Саміту Україна – ЄС та виступили з такою заявою.

1. Ми зібралися сьогодні, щоб підтвердити нашу незмінну відданість зміцненню політичної асоціації та економічної інтеграції України з Європейським Союзом на основі Угоди про асоціацію та передбаченої нею Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (УА/ПВЗВТ). Ми поділяємо спільні цінності демократії, верховенства права, поваги до міжнародного права та прав людини, включно з правами осіб, що належать до меншин, а також гендерної рівності. ЄС наголосив на своїй непохитній підтримці та відданості незалежності, суверенітету та територіальній цілісності України у її міжнародно визнаних кордонах.

2. Про міцність наших відносин свідчить єдність, солідарність та взаємна відданість, продемонстровані в умовах пандемії COVID-19. ЄС та Україна спільно борються з коронавірусом та його наслідками, які є безпрецедентним викликом для систем охорони здоров'я та економіки як держав-членів, так і України. Ми наголосили на важливості посилення нашої готовності та спроможності реагувати, обмінюватися інформацією у вільному, прозорому й оперативному режимі та вдосконалювати міжнародну відповідь, зокрема через відповідні міжнародні організації, такі як ВООЗ, спираючись на досвід світового реагування. Ми висловили готовність співпрацювати над забезпеченням доступу до майбутньої вакцини проти COVID-19 як глобального спільного надбання за доступними цінами. Ми визнали, що глобальна солідарність, співпраця та ефективний мультилатералізм як ніколи необхідні для перемоги над вірусом, а також для забезпечення стійкого економічного відновлення. Пакет підтримки в розмірі 190 мільйонів євро та програма макрофінансової допомоги в розмірі

1,2 мільярда євро, яку ЄС мобілізував для України для подолання пандемії COVID-19 та її соціально-економічного впливу, значно перевищує допомогу, надану іншими партнерами. Ми відзначили вдячність керівництва та громадян України за надану допомогу.

3. Ми підтвердили нашу відданість зміцненню політичної асоціації та економічної інтеграції України з Європейським Союзом, зокрема шляхом продовження тісної співпраці для зміцнення верховенства права, просування реформ та сприяння сталому економічному зростанню, підтримки «зеленої» та цифрової трансформацій та підвищення стійкості. Ми обговорили імплементацію Угоди про асоціацію з моменту набрання нею чинності у вересні 2017 р. після рішення глав держав та урядів ЄС у грудні 2016 року.

4. У цьому контексті ми визнали європейські прагнення України та привітали її європейський вибір, як це закріплено в Угоді про асоціацію. Ми погодилися повною мірою використовувати потенціал Угоди і у зв'язку з цим підкреслили важливість продовження виконання Україною своїх зобов'язань. Ми привітали вже досягнуті результати з імплементації Угоди про асоціацію та успіх Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, яка сприяла збільшенню двосторонньої торгівлі на близько 65% з початку її застосування у січні 2016 року, завдяки чому ЄС на сьогодні є найбільшим торговельним партнером України.

5. Ми підтвердили пріоритетність підтримки макроекономічної стабільності України, дотримання зобов'язань перед МВФ та реалізації всіх середньострокових умов, погоджених у межах програми макрофінансової допомоги ЄС, включно з сильним та незалежним Національним банком України.

6. Ми визнали значний прогрес, досягнутий Україною у процесі здійснення реформ, і погодилися з необхідністю подальшого прискорення цих зусиль. Ми привітали поча-

ток проведення земельної реформи, ухвалення закону про регулювання банківської діяльності та досягнутий прогрес у децентралізації. Ми привітали початок роботи Вищого антикорупційного суду. Ми домовилися про важливість прискорення та посилення зусиль щодо реформ, зокрема судової влади (включаючи реформування Вищої ради правосуддя та незалежного добору добросовісних суддів) та боротьби з корупцією, забезпечуючи сильні й незалежні антикорупційні інституції. Ми привітали поновлене зобов'язання України боротися з впливом приватних інтересів («деолігархізація»). У зв'язку з цим ми підкреслили необхідність подальшого посилення плюралізму ЗМІ в Україні.

7. ЄС підтвердив свою триваючу вагому підтримку України та її обумовленість ефективним впровадженням реформ та політичних заходів. Базуючись на успішних українських реформах та міжнародній підтримці після Революції Гідності, ЄС оголосив про нові програми з підтримки сільського господарства, місцевого мікровиробництва, малих та середніх підприємств (МСП), зокрема за рахунок кредитування у місцевій валюті, громадянського суспільства, транспорту, інфраструктури, навколишнього середовища та кліматичної діяльності, а також про конкретну підтримку для сходу України. ЄС також продовжує підтримувати Україну в питаннях децентралізації, зміцнення місцевого самоврядування та в посиленні боротьби з корупцією. Ми привітали підписання фінансових угод у рамках Інструменту європейського сусідства щодо сходу, громадянського суспільства та клімату.

8. Європейський Союз продовжуватиме підтримувати Україну у протидії гібридним загрозам та боротьбі з дезінформацією, серед іншого, шляхом посилення незалежних ЗМІ, стратегічної комунікації щодо медіаграмотності, з метою зміцнення стійкості України. Ми підкреслили важли-

ву роль, яку відіграють громадянське суспільство, молодь та незалежні ЗМІ у всіх сферах суспільного та політичного життя, а також у контексті дезінформаційних кампаній проти ЄС та України, зокрема з боку Росії. ЄС та Україна домовились започаткувати формат кібердіалогів. Ми також відзначили важливість активізації співпраці у сфері Спільної політики безпеки і оборони (СПБО) та узгодження Спільної зовнішньої і безпекової політики, вітаючи з цього приводу участь України в місії EUFOR Althea. Крім того, ми визнали важливу роль, яку відіграє Група підтримки Європейської комісії для України (SGUA) та Консультативна місія ЄС з реформування сектору цивільної безпеки (EUAM), зокрема завдяки її регіональній присутності в Україні та новому регіональному офісу в Маріуполі.

9. Ми привітали продовження успішної імплементації безвізового режиму для громадян України. Ми наголосили на важливості продовжувати виконувати критерії лібералізації візового режиму та пришвидшувати відповідні зусилля щодо реформ. Ми з нетерпінням чекаємо відновлення звичних можливостей для подорожей наших громадян, щойно це дозволять епідемічні умови.

10. Ми очікуємо подальшого зміцнення економічної інтеграції та регуляторного зближення в межах Угоди про асоціацію у таких сферах:

- У цифровій сфері ми взяли до відома здійснену на місці оцінку виконання зобов'язань України у межах Угоди про асоціацію/ПВЗВТ. Ми також обговорили залучення ЄС до подальшої підтримки України та її інституцій у наближенні до Єдиного цифрового ринку для отримання всіх переваг Угоди про асоціацію. Ми домовилися підготувати до кінця 2020 року спільний робочий план співпраці між ЄС та Україною щодо електронних довірчих послуг з перспективою укладення можливої угоди, яка повинна базуватися на наближенні до законодавства та стандартів ЄС.

- Ми привітали прогрес щодо оновлення додатків до Угоди про асоціацію стосовно телекомунікацій, навколишнього середовища, клімату та фінансового співробітництва. Вітаючи прагнення України наблизити свою політику та законодавство до Європейського зеленого курсу, ми наголосили на важливості прогресу у виконанні зобов'язань України у галузі зміни клімату, довкілля, морської екосистеми, освіти, енергетики, транспорту та сільського господарства на основі наявних секторальних діалогів і домовилися щодо цільового діалогу стосовно необхідних кроків у цих сферах.

- Ми визнали важливість повного дотримання зобов'язань в частині ПВЗВТ, зокрема у сферах прав інтелектуальної власності, державних закупівель, захисту торгівлі, санітарних і фітосанітарних стандартів з метою побудови відкритого та передбачуваного ділового та інвестиційного клімату в Україні. Ми домовилися про подальше обговорення та вивчення шляхів покращення імплементації ПВЗВТ з метою подальшого розвитку та сприяння двосторонній торгівлі.

- Ми привітали започаткування місії з попередньої оцінки готовності України до Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції.

- ЄС також привітав готовність України приєднатися до майбутньої Рамкової програми досліджень та інновацій ЄС «Горизонт Європа» та Програми EU4Health, що стане важливим чинником для «зеленого» та цифрового відновлення після пандемії COVID-19.

- Ми нагадали про важливість та підтвердили наше зобов'язання укласти Угоду про спільний авіаційний простір у найближчу можливу дату.

- Ми підтвердили роль України як стратегічної транзитної країни для газу і привітали угоду про транзит газу до ЄС після 2019 року. Ми підкреслили важливість прове-

дення модернізації української національної газотранспортної системи та подальшої співпраці щодо зміцнення європейської енергетичної безпеки. Ми наголосили на важливості співпраці України з ЄС з метою її інтеграції до енергетичного ринку ЄС на основі ефективної імплементації оновленого Додатку XXVII до Угоди про асоціацію, а також координації подальших кроків щодо інтеграції ринків газу та електроенергії.

- Ми домовилися покращити сполучення між Україною, ЄС та іншими країнами Східного партнерства з метою сприяння торгівлі, подальшого розвитку безпечних та сталих транспортних зв'язків та підтримки контактів між людьми.

- Ми привітали участь України у програмах ЄС та підкреслили важливість програми «Еразмус+» для освіти, навчання, молоді та спорту, а також програми Creative Europe для культури. Ми розраховуємо на активізацію відповідної співпраці в межах поточних та майбутніх програм.

11. Ми домовилися здійснити у 2021 році всебічний огляд досягнення цілей Угоди, як це передбачено Угодою.

12. Ми підтвердили наше рішуче засудження очевидного порушення суверенітету та територіальної цілісності України внаслідок актів агресії збройних сил Росії, починаючи з лютого 2014 року. Ми продовжуємо засуджувати незаконну анексію Криму та Севастополя Росією, мілітаризацію півострова, серйозне погіршення ситуації з правами людини на півострові, а також обмеження свободи пересування громадян України до Кримського півострова та з нього. Ми засудили процедури голосування за поправки до конституції Російської Федерації, здійснені 1 липня 2020 року на Кримському півострові, а також вибори так званого губернатора Севастополя 13 вересня 2020 року, що порушують міжнародне право. Ми закликали Росію забезпечити безперешкодний доступ міжнародних організацій та

правозахисників до районів, які на цей час не перебувають під контролем України, включно з Кримським півостровом, та поважати міжнародне гуманітарне право. Ми закликали негайно звільнити всіх незаконно затриманих та ув'язнених громадян України на Кримському півострові та в Росії, включно з кримськотатарськими активістами. Ми продовжуємо закликати Росію забезпечити безперешкодний та вільний прохід до Азовського моря та з нього відповідно до міжнародного права. Ми залишаємося повністю відданими впровадженню та постійному оновленню нашої відповідної політики невизнання, зокрема шляхом застосування обмежувальних заходів та співпраці на міжнародних форумах. У цьому контексті ми привітали дипломатичні зусилля, спрямовані на відновлення суверенітету й територіальної цілісності України у рамках її міжнародно визнаних кордонів.

13. Ми підтвердили нашу повну підтримку зусиль Нормандського формату, ОБСЄ, Тристоронньої контактної групи та Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні. Ми привітали відновлення взаємодії сторін на Нормандському саміті в Парижі в грудні минулого року та підкреслили важливість реалізації узгоджених з цього приводу заходів з метою повного виконання Мінських домовленостей усіма сторонами, підкреслюючи відповідальність Росії у зв'язку із цим. Ми високо оцінили конструктивний підхід України у Нормандському форматі та Тристоронній контактній групі та закликали Росію відповісти взаємністю. Всебічне та безстрокове припинення вогню – це досягнення, яке має бути збережене. Ми закликали Росію повністю взяти на себе відповідальність у цьому питанні та використати свій значний вплив на підтримувані нею збройні формування для повного виконання Мінських домовленостей та забезпечення вільного й безперешкодного доступу Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ до непідконтрольних уряду України територій, включаючи райони вздовж укра-

їнсько-російського державного кордону, відповідно до її мандату. Ми знову закликали Росію негайно припинити розпалювання конфлікту шляхом надання фінансової та військової підтримки збройним формуванням, які вона підтримує, і ми залишаємося глибоко стурбованими присутністю російської військової техніки та персоналу на непідконтрольних уряду територіях України. Ми наголосили на своєму засудженні впроваджуваних Росією заходів, що дають право громадянам України на тимчасово непідконтрольних уряду України територіях подавати клопотання про отримання російського громадянства в спрощеному порядку, що суперечить Мінським домовленостям. Нещодавно ЄС продовжив термін дії своїх економічних санкцій проти Росії, тривалість яких залишається чітко прив'язаною до повної реалізації Мінських домовленостей.

14. Ми домовилися продовжувати співпрацю щодо вирішення соціально-економічних та гуманітарних наслідків конфлікту, наголосивши на необхідності забезпечити постачання води, електроенергії та газу вздовж лінії зіткнення, полегшити пересування людей та вантажів і забезпечити можливості для людей, які проживають на тимчасово непідконтрольних уряду України територіях, повністю користуватися своїми правами як громадян України при повному дотриманні міжнародного гуманітарного права. В умовах пандемії COVID-19 стає ще більш важливим продовження забезпечення постачання гуманітарної допомоги, також важливо забезпечити для представників Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ, агенцій ООН, неурядових організацій та Міжнародного комітету Червоного Хреста безперешкодний доступ до тимчасово непідконтрольних уряду України територій. Ми підкреслили важливість здійснення діяльності з розмінування також у нових районах, які слід узгодити. Ми також домовилися про необхідність створення в Україні Національного центру протимінної діяльності

з метою ефективного реагування на забруднення мінами та нерозірваними боєприпасами в регіоні, ураженому конфліктом. ЄС готовий надалі підтримувати всеосяжний підхід України щодо своїх громадян у постраждалих районах та відігравати провідну роль у зусиллях з відновлення країни, включно з окремими районами Донецької та Луганської областей, як тільки Мінські домовленості будуть виконані.

15. Ми підкреслили нашу підтримку усім зусиллям, спрямованим на встановлення істини, справедливості та відповідальності за 298 жертв та перед найближчими родичами й закликали Російську Федерацію взяти на себе відповідальність та повною мірою і з усією віддачею співпрацювати для притягнення винних до відповідальності за збиття рейсу МН17.

16. Ми привітали зустріч лідерів Східного партнерства, яка відбулась у форматі відеоконференції 18 червня 2020 року. Беручи до уваги результати та орієнтири цієї зустрічі й виходячи зі Спільної комунікації від березня 2020 року, ми підтвердили стратегічну важливість цього партнерства та очікуємо на проведення Шостого саміту Східного партнерства у 2021 році, під час якого передбачається ухвалення довгострокових політичних цілей та наступного покоління досягнень на період після 2020 року на основі цих цілей, а також внесків держав-членів та країн-партнерів.

URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-za-pidsumkami-22-go-samitu-ukrayina-yes-64321>

3.8. Спільна заява за підсумками 23-го саміту Україна – Європейський Союз від 12.10.2021 р.

м. Київ, 12 жовтня 2021 року

Президент України Володимир Зеленський, Президент Європейської ради Шарль Мішель та Президент Європей-

ської комісії Урсула фон дер Ляєн зустрілися сьогодні у м. Києві для проведення 23-го Саміту Україна – ЄС та схвалили таку заяву.

1. Ми зібралися сьогодні, щоб підтвердити нашу незмінну відданість зміцненню політичної асоціації та економічної інтеграції України з Європейським Союзом на основі Угоди про асоціацію та передбаченої нею Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Ми поділяємо спільні цінності демократії, верховенства права, поваги до міжнародного права та прав людини, включно з правами осіб, що належать до меншин, а також гендерної рівності. ЄС підтвердив свою непохитну підтримку та відданість незалежності, суверенітету та територіальній цілісності України у її міжнародно визнаних кордонах.

2. Ми підтвердили нашу рішучу відданість подальшому зміцненню політичної асоціації та економічної інтеграції України з Європейським Союзом, зокрема шляхом продовження тісної співпраці для зміцнення верховенства права, просування реформ та сприяння сталому економічному зростанню, підтримки «зеленої» і цифрової трансформацій та підвищення стійкості.

3. Ми визнали європейські прагнення України та привітали її європейський вибір, як це закріплено в Угоді про асоціацію та у контексті набрання нею чинності у вересні 2017 року після рішення глав держав та урядів ЄС у грудні 2016 року. Ми нагадали, що ефективна імплементація Угоди про асоціацію та передбаченої нею Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, яка пов'язана з ширшим процесом регуляторного зближення та відповідними необхідними реформами, сприятиме створенню умов для поглиблення економічних та торговельних відносин з ЄС, які приведуть до подальшої поступової економічної інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, як це передбачено Угодою про асоціацію. Ми домовилися повною мірою вико-

ристовувати потенціал Угоди про асоціацію та підкреслили взаємні зобов'язання для досягнення цієї мети.

4. Ми привітали вже досягнуті результати імплементації Угоди про асоціацію та успіх Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, яка сприяла суттєвому зростанню двосторонніх торговельних потоків з початку її застосування у січні 2016 року та перетворенню ЄС на найбільшого торговельного партнера України. Ми також визнали прогрес, досягнутий Україною у регуляторному наближенні до права ЄС, необхідному для належного функціонування ПВЗВТ.

5. Ми підбили підсумки поточного всебічного огляду досягнення цілей Угоди, як це передбачено статтею 481. Ми привітали обмін нашими відповідними оцінками з метою презентації спільної оцінки на двосторонньому Саміті у 2022 році в Брюсселі.

6. Ми визнали поточні досягнення та важливість подальшого зміцнення Східного партнерства на основі спільних цінностей та принципів диференціації, інклюзивності та спільної власності, а також у цьому зв'язку пригадали декларацію Саміту Східного партнерства 2017 року. Ми позитивно відзначили ініціативу трьох асоційованих партнерів, спрямовану на посилення координації між ними та поглиблення співпраці між трьома асоційованими партнерами і ЄС. Ми з нетерпінням очікуємо на Шостий саміт Східного партнерства у 2021 році, який має затвердити амбітні довгострокові цілі та нову генерацію пріоритетів на період після 2020 року.

7. Було продемонстровано високий рівень солідарності, єдності та взаємної відданості у протистоянні пандемії COVID-19, яка стала безпрецедентним викликом для систем охорони здоров'я та економік України та держав – членів ЄС. Ми відзначили вдячність українського керівництва та громадян за допомогу ЄС, у тому числі за надан-

ня вакцин проти COVID-19. Пакет допомоги обсягом 190 мільйонів євро та програма макрофінансової допомоги у розмірі 1,2 мільярда євро, які ЄС мобілізував для України з метою подолання пандемії COVID-19 та її соціально-економічних наслідків, значно перевищують обсяги допомоги від ЄС будь-якому іншому партнерові. Ми підтвердили нашу готовність тісно співпрацювати над забезпеченням доступу до вакцин проти COVID-19 в рамках платформи COVAX, у тому числі через механізм передачі вакцин ЄС, надання Україні вакцин через нього державами – членами ЄС. Ми привітали прийняття ЄС рішення про сумісність європейського цифрового COVID-сертифіката та українського цифрового сертифіката задля взаємного полегшення пересування людей під час обмежень COVID-19 і визнали досягнення України в цьому зв'язку.

8. Ми визнали значний прогрес, досягнутий Україною у процесі реформування, та погодилися з необхідністю подальшого посилення цих зусиль. Ми привітали історичне відкриття ринку сільськогосподарських земель в Україні. Ми знову підтвердили, що всебічне та послідовне впровадження судової реформи залишається життєво важливим для зміцнення стійкості України та її майбутнього успіху. У цьому контексті ми привітали прийняття змін до Законів України «Про Вищу раду правосуддя» та «Про судоустрій і статус суддів», які мають вирішальне значення для відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Ми підкреслили необхідність швидкого впровадження цих реформ та реформи Конституційного Суду. Ми також привітали відновлення кримінальної відповідальності за недовірене декларування майна.

9. Ми підкреслили необхідність подальших зусиль України задля забезпечення незалежного та ефективного функціонування антикорупційних та правоохоронних органів, у тому числі шляхом деполітизованого процесу до-

бору на керівні посади відповідно до заслуг. ЄС привітав зусилля України з обмеження можливостей для вчинення корупційних дій та її відданість боротьбі з впливом приватних інтересів («деолігархізація»), у тому числі шляхом юридично обґрунтованого прийняття та впровадження відповідного законодавства, та закликав до подальших кроків України на цьому напрямку. ЄС підтвердив свою сталу підтримку зусиль України, спрямованих на масштабні реформи, особливо в судовій системі та боротьбі з корупцією. Україна підтвердила свою відданість ратифікації Римського статуту, як це передбачено Угодою про асоціацію.

10. Ми підкреслили важливість реформи сектору безпеки, зокрема прийняття закону про Службу безпеки України, який забезпечує міцну основу для перетворення Служби безпеки України на сучасний орган з чітко визначеними функціями та ретельним демократичним наглядом відповідно до міжнародних принципів та найкращих практик.

11. Ми визнали важливість подальшого зміцнення співробітництва для протидії гібридним загрозам та боротьби з дезінформацією. ЄС і надалі підтримуватиме стійкість України, зокрема шляхом зміцнення незалежних ЗМІ та відповідної нормативно-правової бази, а також обміну найкращими практиками щодо свободи ЗМІ та медіаграмотності, стратегічних комунікацій та підтримки українських ініціатив у боротьбі з дезінформацією. Ми підкреслили важливу роль, яку відіграють громадянське суспільство, молодь та незалежні ЗМІ в усіх сферах суспільного та політичного життя, а також у контексті протидії дезінформаційним кампаніям, спрямованим проти України та ЄС, що реалізуються зокрема Росією. Ми привітали проведення першого кібердіалогу між Україною та ЄС 3 червня 2021 року і з нетерпінням очікуємо наступного раунду у другому кварталі 2022 року. Ми підкреслили важливість поглиблення міжінституційного співробітництва з питань кібербезпеки.

12. Ми також відзначили важливість подальшого посилення співпраці у сфері Спільної політики безпеки та оборони (СПБО) та посиленого зближення України зі Спільною зовнішньою та безпековою політикою (СЗБП) і в цьому контексті нагадали про наше спільне зобов'язання просувати принципи, закріплені в Угоді про асоціацію, зокрема в статті 7(2). Ми з нетерпінням очікуємо на участь України у військовій операції ЄС «Алтея» і відзначили бажання України брати участь в окремих проектах програми Постійного структурованого співробітництва (PESCO). ЄС вивчить можливості подальшої підтримки стійкості України, зокрема у сфері професійної військової освіти.

13. Ми привітали успішне застосування безвізового режиму для громадян України. Ми підкреслили важливість подальшого дотримання критеріїв лібералізації візового режиму та прискорення пов'язаних з цим реформ. Ми привітали відновлення необов'язкових подорожей, які були призупинені у зв'язку з епідемією COVID-19. Ми вітали нещодавно розпочаті переговори щодо приєднання України до Європейської міграційної мережі (ЄММ) як спостерігача.

14. ЄС підтвердив свою постійну суттєву підтримку України з чіткою прив'язкою до ефективного впровадження реформ та політик. ЄС нагадує, що з 2014 року ЄС та європейські фінансові інституції мобілізували безпрецедентний пакет кредитів та грантів обсягом понад 17 мільярдів євро. ЄС має намір запропонувати у 2021 році двосторонню фінансову допомогу в рамках Інструменту сусідства, розвитку та міжнародного співробітництва (NDICI) для підтримки ключових реформ та імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, включаючи поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі. Ми привітали презентацію ЄС Економічного та інвестиційного плану для Східного партнерства та його флагманські ініціативи для України, які мобілізують до 6,47 млрд євро державних та приватних інвести-

цій для стимулювання економічного розвитку і підтримки відновлення після пандемії, та домовилися про його швидке впровадження. ЄС підтвердив поточну гуманітарну підтримку постраждалому від конфлікту населенню на сході України у розмірі 25,4 млн євро на 2021 рік. Крім того, ми відзначили важливу роль Групи підтримки України в Європейській комісії (SGUA) та Консультативної місії ЄС для реформи цивільного сектору безпеки (КМЄС).

15. Ми привітали виконання умов надзвичайної Програми макрофінансової допомоги ЄС для України та взяли до відома рішення про виділення другого траншу обсягом 600 млн євро. Ми підкреслюємо важливість продовження відповідних реформ. Ми підтвердили важливість підтримки макроекономічної стабільності України та дотримання зобов'язань перед МВФ.

16. Ми очікуємо на подальше зміцнення економічної інтеграції на основі регуляторного зближення в межах Угоди про асоціацію у таких сферах:

- Ми привітали започаткування переговорів щодо прискорення та розширення сфери скасування ввізного мита відповідно до статті 29(4) Угоди про асоціацію. Ми погодилися повністю дотримуватися зобов'язань в рамках ПВЗВТ (у тому числі шляхом врегулювання торговельних подразників, таких як мораторій на експорт деревини, шляхом застосування заходів, необхідних для виконання відповідної постанови Арбітражної групи, та забезпечення того, щоб використання процедур торговельного захисту у всіх випадках повністю відповідало стандартам СОТ), а також продовжити обговорення та перегляд шляхів удосконалення імплементації ПВЗВТ, щоб розкрити її повний потенціал і надалі розвивати та просувати двосторонню торгівлю. Ми привітали схвалення Пріоритетного плану дій щодо посилення імплементації Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі Україна – ЄС (ПВЗВТ) на 2021-2022 роки.

- Ми привітали започаткування діалогу щодо Європейського зеленого курсу та «зеленого» переходу України. Сторона ЄС привітала прагнення України наблизити свої політики та законодавство до Європейського зеленого курсу та підтвердила свою прихильність підтримці України у цих зусиллях за допомогою широкого спектру доступних інструментів та у співпраці з міжнародними фінансовими інституціями. Сторона ЄС привітала затвердження Україною оновленого національно визначеного внеску за Паризькою угодою та запропонувала Україні ухвалити довгострокову стратегію низьковуглецевого розвитку, включаючи проміжні цілі, із обов'язковою метою щодо досягнення кліматичної нейтральності не пізніше 2050 року, а також впроваджувати реформи, які сприятимуть та прискорюватимуть її «зелений» перехід. Україна представила свою позицію щодо механізму прикордонного коригування вуглецю (СВАМ). ЄС і надалі підтримуватиме Україну у питанні «зеленого» переходу, у тому числі щодо розробки політики вуглецевого ціноутворення у контексті запропонованого ЄС механізму прикордонного коригування вуглецю (СВАМ).

- Ми привітали завершення переговорів щодо оновлення додатків з фінансового співробітництва (Додаток XLIV), телекомунікаційних послуг, поштових та кур'єрських послуг та міжнародного морського транспорту (Додаток XVII) Угоди про асоціацію та очікуємо на подібний прогрес щодо додатків з наближення митного законодавства (Додаток XV), навколишнього середовища та клімату (Додатки XXX-XXXI), політики з питань аудіовізуальної галузі (Додаток XXXVII), заснування та діяльності компаній, корпоративного управління, бухгалтерського обліку та аудиту (Додатки XXXIV, XXXV, XXXVI) та захисту прав споживачів (Додаток XXXIX). Ми домовилися посилити зусилля задля подолання викликів у сферах кліматичних дій, навколишнього сере-

довища та біорізноманіття, як це передбачено Угодою про асоціацію та у відповідності до Паризької угоди.

- Ми взяли до уваги поточну попередню оцінку готовності України до Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА) та привітали початок другого етапу попереднього оцінювання інфраструктури якості. Ми привітали підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Європейським Союзом та Україною щодо започаткування стратегічного партнерства у сфері сировини з метою досягнення більш тісної інтеграції ланцюгів вартості у сферах сировини та акумуляторів.

- Ми домовилися про важливість подальшої співпраці щодо інтеграції енергетичних ринків та енергетичних систем України з енергетичним ринком ЄС на рівних умовах на основі підтверджених зобов'язань України щодо завершення реформування ринку електроенергії та газу, включаючи ефективне виконання оновленого Додатку XXVII до Угоди про асоціацію. Ми домовились про створення робочої групи високого рівня у рамках нашого двостороннього енергетичного партнерства для прискорення реформ ринку електроенергії та газу в Україні. Ми також погодилися координувати подальші кроки щодо інтеграції ринків газу та електроенергії. Сторона ЄС підтвердила свою повну підтримку синхронізації інтегрованої енергосистеми України з європейською мережею ENTSO-E після виконання всіх необхідних технічних та ринкових передумов.

- Ми підтвердили роль України як стратегічної країни для транзиту газу та підтвердили свою підтримку продовженню транзиту газу територією України після 2024 року. Ми підкреслили важливість продовження модернізації української національної газотранспортної системи та подальшої співпраці щодо посилення європейської енергетичної безпеки. У контексті існуючих та майбутніх газотранспортних систем на території України та ЄС ми підтвердили

наші спільні зобов'язання щодо повного застосування чинного законодавства ЄС та зобов'язань за Угодою про асоціацію. Ми також погодилися максимально використовувати наявні енергетичні мережі та потужності один одного, а також проводити консультації та координацію у відповідних ситуаціях щодо розвитку інфраструктури, які можуть зашкодити інтересам обох Сторін. Ми підкреслили необхідність повного застосування законодавства ЄС у сфері енергетики та конкуренції. Україна та ЄС підкреслили важливість спільної роботи проти будь-яких потенційних зусиль третіх сторін використовувати енергію як зброю, зокрема в контексті наслідків для стабільності транзиту газу територією України. Ми підкреслюємо важливість енергетичного партнерства між Україною та ЄС на високому рівні для обговорення стратегічних аспектів енергетичного співробітництва, яке забезпечить платформу для посилення енергетичної безпеки та «зеленого» переходу в Україні та ЄС.

- Україна відзначила свої зусилля щодо досягнення повного взаємного режиму внутрішнього ринку у сфері телекомунікаційних послуг та приєднання до Єдиного цифрового ринку ЄС у межах Угоди про асоціацію. ЄС привітав триваючу залученість України до виконання своїх зобов'язань у сфері телекомунікаційних послуг, що у разі їх повного виконання може привести до застосування режиму внутрішнього ринку для цього сектору. У цьому контексті була підкреслена важлива роль ефективного та незалежного регулятора у сфері телекомунікацій. Ми відзначили прогрес у реалізації спільного робочого плану щодо електронних довірчих послуг, що веде до можливої угоди, яка має базуватися на наблизенні до законодавства та стандартів ЄС. Ми привітали домовленість щодо оновлення Додатку XVII до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

- Ми домовилися про важливість удосконалення сполучення між Україною, ЄС та іншими країнами Східного

партнерства з метою сприяння торгівлі, подальшого розвитку надійних і сталих транспортних зв'язків та підтримки контактів між людьми. Ми привітали підписання Угоди між Україною, ЄС і його державами-членами про Спільний авіаційний простір та очікуємо на якнайшвидше набрання нею чинності, що сприятиме розвитку взаємних сполучень, зокрема шляхом створення умов для нових комерційних можливостей для авіакомпаній України та держав – членів ЄС. Ми привітали поточну роботу стосовно включення внутрішніх водних шляхів України до Транс'європейської транспортної мережі (TEN-T), і ми погодилися щодо важливості суттєвого прогресу України у реформуванні системи залізничного транспорту.

- Ми привітали підписання Угоди про участь України у програмі «Горизонт Європа», програмі досліджень та навчання «Євратом» та програмі «Креативна Європа». ЄС також привітав готовність України брати участь у програмах ЄС у рамках нової Багаторічної фінансової перспективи, зокрема в міжнародному вимірі програм «Erasmus+», «EU4Health», «Єдиний ринок» та «Цивільний захист».

- Ми привітали головування України як першої країни з-поза меж ЄС у Стратегії ЄС для Дунайського регіону, починаючи з 1 листопада 2021 року.

17. Україна та ЄС підтвердили свою готовність повністю поважати права осіб, що належать до національних меншин, як це передбачено конвенціями ООН і Ради Європи та відповідними протоколами. У цьому зв'язку Україна продовжуватиме консультуватися і співпрацювати з Венеційською комісією та продовжуватиме поточний змістовний діалог з представниками осіб, що належать до національних меншин, у тому числі щодо пов'язаного з цим питанням законодавства.

18. Ми підтверджуємо своє рішуче засудження очевидного порушення суверенітету та територіальної цілісності

України внаслідок актів агресії російських збройних сил, починаючи з лютого 2014 року. Ми не визнаємо та продовжуємо засуджувати незаконну анексію Росією українських Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, посилення мілітаризації півострова, серйозне погіршення там ситуації з правами людини, а також обмеження свободи в'їзду громадян України на Кримський півострів та виїзду з нього. Ми засудили проведення виборів до Державної Думи Російської Федерації, що проводилися на незаконно анексованому Кримському півострові 17-19 вересня 2021 року всупереч духу та цілям Мінських домовленостей, до участі в яких також були залучені жителі непідконтрольних Уряду України територій Донецької та Луганської областей. Ми закликали Росію надати міжнародним організаціям і правозахисникам безперешкодний доступ до районів, які наразі не перебувають під контролем України, включаючи Кримський півострів, та поважати міжнародне гуманітарне право. У цьому контексті ми закликали до негайного звільнення всіх незаконно утримуваних та ув'язнених осіб на Кримському півострові та в Росії, включаючи кримськотатарських активістів. Ми засуджуємо триваючі переслідування, а також останні дії Російської Федерації проти кримських татар. Ми продовжуємо закликати Росію забезпечити безперешкодний та вільний прохід в Азовське море та з нього у відповідності до міжнародного права. Ми засуджуємо рішення Росії закрити частини Чорного моря для неросійських військових кораблів та державних суден та закликаємо Росію утриматись від порушення законного здійснення прав та свобод навігації. Ми домовилися про важливість координації міжнародних зусиль для посилення стійкості до зростаючих загроз безпеці та стабільності в Чорноморському регіоні.

19. Ми залишаємося повністю відданими впровадженню та оновленню наших відповідних політик невизнання,

у тому числі шляхом застосування обмежувальних заходів. З цією метою ми продовжимо наші регулярні консультації щодо цих політик та співпраці, у тому числі на міжнародних форумах.

20. Ми привітали дипломатичні зусилля, спрямовані на відновлення суверенітету та територіальної цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах. ЄС вітає створення міжнародної Кримської платформи, започаткованої її установчим самітом 23 серпня в Києві, а також підтримує реалізацію положень Спільної декларації, підписаної ЄС та його державами-членами.

21. Ми підтвердили нашу повну підтримку зусиль Нормандського формату, Тристоронньої контактної групи, а також ОБСЄ, включаючи її Спеціальну моніторингову місію в Україні. Ми підкреслили важливість повного впровадження заходів, про які було домовлено під час Нормандського саміту в Парижі в грудні 2019 року, а також повного виконання Мінських домовленостей, підкреслюючи відповідальність Росії як сторони конфлікту. Ми привітали конструктивний підхід України у Нормандському форматі та Тристоронній контактній групі і закликали Росію теж діяти конструктивно та брати сумлінну участь у переговорах в рамках цих форматів для вирішення конфлікту. Ми засуджуємо порушення припинення вогню збройними формуваннями, що підтримуються Росією, а також закликаємо Росію повністю визнати свою відповідальність в цьому контексті та використати свій значний вплив на збройні формування, які вона підтримує, відновити всеосяжне припинення вогню, виконати Мінські домовленості в повному обсязі, надати вільний та безперешкодний доступ Спеціальній моніторинговій місії ОБСЄ до непідконтрольних Уряду України ділянок уздовж українсько-російського державного кордону у відповідності до її мандату. Висловлюємо жаль щодо рішення Росії не погоджуватись

на продовження Спостережної місії ОБСЄ на двох контроль-но-пропускних пунктах російсько-українського кордону («Гуково» та «Донецьк»), що суперечить духу Мінських домовленостей та не сприяє мирному вирішенню конфлікту на сході України. Ми повторили наш заклик до Росії невідкладно припинити підбурення конфлікту наданням фінансової та військової допомоги озброєним формуванням, які вона підтримує, а також вивести російські війська та техніку від східного кордону України та Кримського півострова. Ми залишаємось глибоко стурбованими присутністю російської військової техніки та особового складу на непідконтрольних Уряду України територіях та у незаконно анексованих українських Автономній Республіці Крим та м. Севастополі. Ми наполегливо вимагаємо від Росії виконати свої зобов'язання відповідно до Віденського документа, а також забезпечити більше прозорості та достовірно пояснити розгортання військових сил та техніки в цих районах. ЄС знову продовжив свої економічні санкції проти Росії, їхня тривалість залишається чітко обумовленою повним виконанням Мінських домовленостей.

22. Ми поновлюємо наше засудження постійних кроків Росії щодо спонукання громадян України на територіях, які наразі не контролюються Урядом України, подавати клопотання на отримання російського громадянства за спрощеною процедурою, а також видачі російських паспортів громадянам України, що суперечить Мінським домовленостям.

23. Україна привітала Висновки Європейської ради від 24 червня 2021 року, в яких лідери ЄС підтвердили, що повне виконання Мінських домовленостей залишається основною умовою для будь-яких серйозних змін у позиції ЄС щодо відносин із Росією.

24. Ми домовилися продовжувати співпрацю для подолання соціально-економічних та гуманітарних наслід-

ків конфлікту, підкреслюючи важливість постачання води, електроенергії та газу через лінію розмежування, сприяти руху людей та товарів та забезпечити, щоб люди, які живуть на непідконтрольних Уряду України територіях, у повному обсязі користувалися своїми громадянськими правами у повній відповідності до міжнародного гуманітарного права. Ми ще раз наголосили на необхідності отримати безперешкодний доступ до непідконтрольних Уряду територій для Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ, агенцій ООН, неурядових організацій та Міжнародного комітету Червоного Хреста. Ми підкреслили важливість проведення заходів із розмінування також в нових районах та закликали Росію конструктивно залучатися до цього питання у рамках ТКГ. Ми привітали створення Центру протимінних операцій для боротьби із забрудненням мінами та боєприпасами, що не вибухнули, та взяли до уваги запит України на отримання допомоги ЄС для розмінування. ЄС підтвердив готовність надалі підтримувати інклюзивний підхід України до власних громадян в уражених районах та відігравати провідну роль у заходах із відбудови країни, включаючи окремі райони Донецької та Луганської областей, після виконання Мінських домовленостей.

25. Ми підкреслили нашу повну підтримку всіх зусиль із встановлення правди, справедливості та відповідальності перед 298 жертвами та їхніми найближчими родичами за збиття рейсу МН17. Ми закликали у цьому зв'язку Російську Федерацію продовжувати тристоронні переговори між Австралією, Нідерландами та Російською Федерацією щодо збиття рейсу МН17, визнати свою відповідальність та докласти максимальних зусиль для притягнення винних до відповідальності за збиття рейсу МН17.

URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-za-pidsumkami-23-go-samitu-ukrayina-yevropejsk-71037>

Розділ IV.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН УКРАЇНИ З НАТО

4.1. Держави-члени НАТО та кількість населення (станом на 2020 рік)

Держава, столиця	Дата вступу	Загальна чисельність ЗС (тис. осіб)	Чисельність ЗС на 1000 населення	Витрати на ЗС у відсотках до ВВП (на основі цін 2015 року)	Витрати на ЗС (мільярди дол. США)	Повсютність
 Албанія, Тирана	1 квітня 2009	20 ^[1]	6,17 ^[2]	1,47 ^[3]	210 ^[7]	[догорнути]
 Бельгія, Брюссель	4 квітня 1949	34 ^[1]	3,84 ^[2]	1,10 ^[3]	5,173 ^[7]	[догорнути]
 Болгарія, Софія	29 березня 2004	68,49 ^[2]	7,88 ^[2]	1,93 ^[3]	1,186 ^[7]	[догорнути]
 Велика Британія, Лондон	4 квітня 1949	187,97 ^[4]	3,14 ^[2]	2,43 ^[3]	59,634 ^[7]	[догорнути]
 Греція, Афіни	18 лютого 1952	177,6 ^[1]	16,6 ^[2]	2,58 ^[3]	4,789 ^[7]	[догорнути]
 Данія, Копенгаген	4 квітня 1949	22,88 ^[1]	4,24 ^[2]	1,47 ^[3]	4,719 ^[7]	[догорнути]
 Естонія, Таллінн	29 березня 2004	5,51 ^[2]	4,13 ^[2]	2,38 ^[3]	669 ^[7]	[догорнути]
 Ісландія, Рейк'явік	4 квітня 1949	0	0	0,13 ^[3]	37	[догорнути]
 Литва, Вільнюс	30 травня 1982	177,99 ^[2]	3,49 ^[2]	1,16 ^[3]	14,069 ^[7]	[догорнути]
 Італія, Рим	4 квітня 1949	230,34 ^[2]	3,42 ^[2]	1,43 ^[3]	24,853 ^[7]	[догорнути]
 Канада, Оттава	4 квітня 1949	62,3 ^[2]	1,61 ^[2]	1,49 ^[3]	22,150 ^[7]	[догорнути]
 Латвія, Рига	29 березня 2004	5,5 ^[2]	2,13 ^[2]	2,32 ^[3]	720 ^[7]	[догорнути]
 Литва, Вільнюс	29 березня 2004	13,51 ^[2]	3,53 ^[2]	2,28 ^[3]	1,116 ^[7]	[догорнути]
 Люксембург, Люксембург	4 квітня 1949	0,9 ^[2]	1,92 ^[2]	0,64 ^[3]	422	[догорнути]
 Нідерланди, Амстердам	4 квітня 1949	53,13 ^[2]	3,24 ^[2]	1,49 ^[3]	12,067 ^[7]	[догорнути]
 Німеччина, Берлін	9 травня 1955	200,71 ^[2]	3,49 ^[2]	1,57 ^[3]	56,074 ^[7]	[догорнути]
 Норвегія, Осло	4 квітня 1949	26,1 ^[4]	4,66 ^[2]	2,03 ^[3]	6,671 ^[7]	[догорнути]
 Республіка Північна Македонія, Скоп'є	27 березня 2020			1,29 ^[3]	191 ^[7]	[догорнути]
 Польща, Варшава	12 березня 1999	109 ^[2]	4,22 ^[2]	2,30 ^[3]	12,049 ^[7]	[догорнути]
 Португалія, Лісабон	4 квітня 1949	44,9 ^[4]	4,26 ^[2]	1,63 ^[3]	3,472 ^[7]	[догорнути]
 Румунія, Бухарест	29 березня 2004	93,6 ^[4]	4,31 ^[2]	2,38 ^[3]	5,498 ^[7]	[догорнути]

 Словаччина, Братислава	29 березня 2004	26,2 ^[40]	4,06 ^[41]	1,86 ^[42]	1,713 ^[7]	[розгорнути]
 Словенія, Любляна	29 березня 2004	9 ^[43]	1,21 ^[42]	1,20 ^[42]	58,4 ^[7]	[розгорнути]
 США, Вашингтон	4 квітня 1949	147 ^[42]	4,78 ^[42]	3,87 ^[42]	784,962 ^[7]	[розгорнути]
 Туреччина, Анкара	18 лютого 1952	728 ^[44]	8,99 ^[41]	1,91 ^[42]	13,303 ^[7]	[розгорнути]
 Угорщина, Будапешт	12 березня 1999	33,6 ^[40]	3,31 ^[40]	1,33 ^[42]	1,829 ^[7]	[розгорнути]
 Франція, Париж	4 квітня 1949	258,06 ^[42]	4,27 ^[41]	2,11 ^[42]	50,247 ^[7]	[розгорнути]
 Хорватія, Загреб	1 квітня 2009	51 ^[40]	8,63 ^[42]	1,87 ^[42]	99,6 ^[7]	[розгорнути]
 Чехія, Прага	12 березня 1999	57,06 ^[42]	5,57 ^[42]	1,43 ^[42]	3,038 ^[7]	[розгорнути]
 Румунія, Бухарест	5 червня 2017			1,91 ^[42]	97 ^[7]	[розгорнути]

4.2. Євроатлантична інтеграція

Інтеграція України в Організацію Північноатлантичного договору (НАТО) передбачає: визнання і зобов'язання виконувати положення Північноатлантичного договору від 4 квітня 1949 р. Він зобов'язує країни-учасниці взяти на себе частину ризиків і відповідальності за колективну безпеку, а також утримуватись від приєднання до будь-яких інших міжнародних зобов'язань, які можуть суперечити договору. За Договором головна роль НАТО полягає у забезпеченні свободи і безпеки країн-членів за допомогою політичних і військових засобів. НАТО дотримується спільних для Альянсу цінностей демократії, індивідуальної свободи, верховенства права та мирного розв'язання суперечок і підтримує ці цінності в усьому євроатлантичному регіоні. Альянс залишається міжурядовою організацією, в якій кожен член зберігає свій суверенітет, а усі рішення приймаються спільно на основі консенсусу. Найважливішим органом прийняття рішень є Північноатлантична рада, в якій беруть участь представники усіх країн-членів Альянсу на рівні послів, міністрів або глав держав та урядів. Кожна країна-член НАТО бере повноцінну участь у процесі прийняття рішень на рівноправній основі незалежно

від її розміру або політичної, військової та економічної потужності. Співпраця з країнами, які не є членами НАТО, є невід'ємною частиною політики безпеки Альянсу і відіграє фундаментальну роль у його повсякденній діяльності. Отже, партнерство і співпраця є частиною двостороннього процесу на користь як країн-партнерів, так і країн-членів Альянсу, що дає можливість кожній з них обговорювати питання безпеки і співпрацювати в різних сферах з метою подолання розбіжностей і потенціальної незгоди, які можуть викликати нестабільність і конфлікт.

Поряд з цим Україна має виконувати умови: Рамкового документу «Партнерство заради миру» від 10 січня 1994 р.; виконання угоди між державами-членами Північноатлантичного договору та іншими державами, які беруть участь у програмі «Партнерство заради миру» щодо статусу їхніх збройних сил від 19 червня 1995 р.; Подальшого додаткового протоколу до угоди між державами-учасницями Північноатлантичного договору та іншими державами, які беруть участь у програмі «Партнерство заради миру», щодо статусу їхніх збройних сил від 19 грудня 1997 р.; Стратегічної концепції Альянсу від 24 квітня 1999 року; Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору від 9 липня 1997 р.; Закону України №964-IV «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. (із змінами, внесеними згідно із Законом № 3200-IV від 15.12.2005р.); указу Президента України № 648/2004 «Про воєнну доктрину України» від 15 червня 2004 р. (із змінами, внесеними згідно з указами Президента № 800/2004 від 15.07.2004, № 702/2005 від 21.04.2005); Державної програми інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2007-2011 роки; Державної програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України на 2007-2011 роки; Ці-

льового плану Україна-НАТО на 2008 р. у межах плану дій Україна-НАТО від 01 квітня 2008 р. Активізація євроатлантичних намірів України спостерігається з 2007 р., про що свідчить участь українських високопосадовців у спільних діях Альянсу. Зокрема, 21 травня 2007 р. делегація Міністерства оборони України взяла участь у щорічних консультаціях у штаб-квартирі Альянсу, присвячених участі нашої держави у Процесі планування та оцінки сил (ППОС) в рамках програми НАТО „Партнерство заради миру”.

Було розглянуто підсумковий документ щодо результатів участі України у ППОС. 14 червня 2007 р. у штаб-квартирі НАТО (м. Брюссель, Бельгія) делегація України взяла участь у щорічних засіданнях Комісії Україна-НАТО та Ради євроатлантичного партнерства на рівні міністрів оборони. Під час засідання Комісії Україна-НАТО розглядалися питання реформування оборонного та безпекового секторів України, а також її участі в операціях з підтримання миру під проводом НАТО. У травні та листопаді 2007 р. проведені засідання Військового комітету Україна-НАТО на рівні начальників генеральних штабів, під час яких розглядалися питання підвищення оперативних спроможностей та трансформаційних можливостей ЗС України у контексті виконання заходів Державної програми розвитку ЗС України на 2006-2011 рр. У вересні 2007 р. в м. Києві проведено засідання Робочої групи Військового комітету з питань співробітництва у форматі Ради євроатлантичного співробітництва (26 країн-членів НАТО та 23 країни-партнери ПЗМ). 7 грудня 2007 р. у штаб-квартирі НАТО в Брюсселі відбулося засідання Комісії Україна-НАТО (КУН) на рівні міністрів закордонних справ. За результатами засідання Комісії Україна-НАТО було прийнято Спільну заяву міністрів закордонних справ, в якій підкреслено налаштованість Альянсу і надалі використовувати такі механізми співпраці, як Інтенсифікований діалог, Комісія Україна-НАТО та інші, з метою

підвищення рівня практичного співробітництва. Міністри наголосили на готовності продовжувати активно підтримувати євроатлантичні устремління України. Остаточне рішення Альянсу з цих питань залежатиме від ступеня готовності самої України просуватись на шляху євроатлантичної інтеграції. Міністри закордонних справ позитивно оцінили стан співпраці Україна-НАТО у сфері підтримання міжнародного миру та безпеки і взяли до уваги Робочий план Військового комітету Україна-НАТО на 2008 р. Глави зовнішньополітичних відомств держав-членів Альянсу підкреслили важливість проведення в Україні інформаційної кампанії, спрямованої на підвищення рівня поінформованості українського суспільства щодо співпраці НАТО з Україною. 11 грудня у штаб-квартирі НАТО делегація України взяла участь у засіданні Економічного комітету НАТО. Захід проведено у контексті співробітництва України з НАТО з питань подолання негативних наслідків воєнної реформи. Сторони обмінялися думками стосовно поточного стану цієї роботи та перспектив її розширення з огляду на триваючі процеси скорочення Збройних Сил України. Зокрема, в НАТО розглядаються плани подальшого надання допомоги у перепідготовці українських військовослужбовців, що звільняються, через мережу спеціалізованих курсів, яка діє на території України, а також через роботу Центру соціальної адаптації військовослужбовців, що працює на базі Національного університету у м.Хмельницькому. Ще однією перспективною формою співпраці є експертна дорадча допомога країн Альянсу на двосторонній основі. 12 грудня 2008 р. у штаб-квартирі НАТО відбулось засідання Спільної робочої групи Україна-НАТО з питань воєнної реформи (СРГ ВР) у форматі „ключової групи”. У ході засідання були обговорені, зокрема, поточний стан реалізації Програми СРГ ВР з питань професійної підготовки цивільного персоналу безпекових і оборонних структур України;

проект Плану заходів на 2008 р. у рамках Робочої програми СРГ ВР на 2007-2008 рр.; прогрес та плани на 2008 р. діяльності Мережі партнерства Україна-НАТО щодо підвищення обізнаності громадянського суспільства. У ході засідання українська сторона також презентувала Білу книгу: Огляд діяльності Сектору національної безпеки в Україні.

Міжнародна інтеграція: навчальний посібник [уклад. І.В.Артёмов, В.Д.Бакуменко, О.М.Ващук та ін.]. – Ужгород.: Ліра, 2009. – 472 с. – (Серія “Євроінтеграція: український вимір”. Вип. 14)

4.3. Механізм правового регулювання процесу євроатлантичної інтеграції України

Сукупність правових інструментів, засобів, важелів впливу на процес євроатлантичної інтеграції України, покликаних забезпечити реальне впровадження принципу верховенства закону. На сьогодні у цьому напрямі чимало зроблено. Положення щодо сутності та напрямів євроатлантичної інтеграції знайшли відображення в Законах України “Про основи національної безпеки України”, “Про оборону України”, “Про правовий режим воєнного стану», “Про участь України у міжнародних миротворчих операціях», “Про порядок направлення підрозділів збройних сил інших держав на території України», “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави”, «Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України і Стратегічним командуванням ОЗС НАТО на Атлантиці і у Європі щодо забезпечення підтримки операцій НАТО з боку України», “Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у

зв'язку з реформуванням Збройних сил України та членів їхніх сімей”, “Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2004 р. для участі у багатонаціональних військових навчаннях”, в указах Президента України “Про Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України» від 30 серпня 2002 р. № 791, «Про забезпечення діяльності Уповноваженого України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції» від 5 липня 2003 р. №573, «Про Положення про Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України» від 30 січня 2003 року № 48, в постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми реформування та розвитку обороннопромислового комплексу на період до 2010 року» від 31 березня 2004 р. №423, у рішеннях Державної ради з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України «Про додаткові заходи щодо забезпечення реалізації цілей державної політики у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України» від 6 лютого 2003 р. №1, «Про дальші заходи у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України» від 19 травня 2003 р. №3 та ін. 25 травня 2004 р. введено в дію Директиву міністра оборони України «Про оборонне планування у Збройних силах України на період 2004 – 2009 роки». Розглядається питання прийняття Закону України «Про оборонне планування».

Міжнародна інтеграція: навчальний посібник [уклад. І.В.Артёмов, В.Д.Бакуменко, О.М.Ващук та ін.] – Ужгород.: Ліра, 2009. – 472 с. – (Серія “Євроінтеграція: український вимір”. Вип. 14)

4.4. Нормативно-правове забезпечення євроатлантичної інтеграції України

Будуючи відносини з Північноатлантичним Альянсом Україна пройшла шлях від Хартії про особливе партнерство, підписаної 9 липня 1997 року в Мадриді, через План дій, схвалений 22 листопада 2002 року у Празі, в рамках якого реалізується щорічний Цільовий план Україна-НАТО, до Інтенсифікованого діалогу з НАТО з питань набуття членства та відповідних реформ, який було започатковано 21 квітня 2005 року у Вільнюсі, в рамках якого розглядається повний діапазон політичних, військових і фінансових питань, пов'язаних з членством в Альянсі. Хартія про особливе партнерство є основним політичним документом, який регулює відносини між Україною та Організацією Північноатлантичного договору (НАТО). Хартією визначено, що співпраця між Україною та Організацією Північноатлантичного договору і її державами членами спрямована на зміцнення стабільності та безпеки всіх держав в Європі без відновлення ліній розподілу. Підписуючи Хартію, Україна та НАТО беруть на себе зобов'язання у подальшому розширити та посилити своє співробітництво та розвивати особливе та ефективне партнерство, яке сприятиме забезпеченню більшої стабільності та спільних демократичних цінностей в Центрально-Східній Європі.

Хартією визначені принципи, на яких будується розвиток відносин між Україною та НАТО та визначені зобов'язання обох сторін:

- визнавати, що безпека всіх держав у регіоні ОБСЄ є неподільною, що жодна країна не може будувати свою безпеку за рахунок безпеки іншої країни, та що жодна країна не може розглядати жодну частину регіону ОБСЄ як сферу свого впливу;

- утримуватися від загрози силою або використання сили проти будь-якої держави будь-яким чином, не суміс-

ним з принципами Статуту ООН або Хельсінкського Заключного акта, якими керуються країни-учасниці;

- визнавати невід'ємне право всіх держав вільно обирати та застосовувати власні засоби забезпечення безпеки, а також право свободи вибору або зміни своїх засобів забезпечення безпеки, включаючи союзницькі договори, в міру їх еволюції;

- поважати суверенітет, територіальну цілісність та політичну незалежність всіх інших держав, непорушність кордонів та розвиток добросусідських відносин;

- визнавати верховенство права, зміцнювати демократію, політичний плюралізм та ринкову економіку;

- визнавати права людини та права осіб, що належать до національних меншин;

- запобігати конфліктам та врегульовувати спори мирними засобами у відповідності до принципів ООН та ОБСЄ.

В рамках Хартії Україна підтверджує рішучі наміри продовжувати військову реформу, зміцнювати демократичний та цивільний контроль над збройними силами та підвищувати їхню оперативно-технічну сумісність зі збройними силами НАТО та країн-партнерів. НАТО зі свого боку підтверджує підтримку Україні у цих зусиллях.

Хартією визначені основні сфери консультацій та співробітництва, що становлять спільний інтерес, включаючи участь в миротворчих операціях, а саме:

- політичні питання та питання, що стосуються безпеки, зокрема розвитку євроатлантичної безпеки та стабільності, включаючи безпеку України;

- запобігання конфліктам, управління кризами, підтримання миру, врегулювання конфліктів та гуманітарних операцій, беручи до уваги роль ООН та ОБСЄ у цій галузі;

- політичні та оборонні аспекти нерозповсюдження ядерної, біологічної та хімічної зброї;

- контроль над озброєнням та роззброєнням, включаючи питання, що стосуються Договору про звичайні збройні

сили в Європі, Договору про відкрите небо та заходів зміцнення довіри і безпеки за Віденським Документом 1994 р.;

- експорт озброєнь та передача супутніх технологій;

- боротьба з контрабандою наркотиків та тероризмом; та за погодженням:

- у сфері озброєнь (поза межами діалогу в рамках Конференції керівників національних органів держав-членів НАТО у галузі озброєнь);

- військова підготовка, в тому числі проведення навчань в рамках ПЗМ на території України і сприяння з боку НАТО українсько-польському миротворчому батальйону;

- сприяння співробітництву у галузі оборони між Україною та її сусідами. Посилене співробітництво України з НАТО розширить та поглибить політичний діалог між Україною та членами Альянсу з широкого кола питань безпеки, включаючи ядерні питання. Це зробить внесок у поліпшення загального середовища безпеки в Європі. Окрім питань загальнонаціональної безпеки Хартією покладено на Україну зобов'язання щодо забезпечення повної підтримки діяльності Центру інформації та документації НАТО, який засновано в Україні для поліпшення обопільної обізнаності та порозуміння, у відповідності з Меморандумом про взаєморозуміння між урядом України та НАТО, підписаним у Києві 7 травня 1997 року. Для реалізації основних положень Хартії, а також з метою забезпечення постійного співробітництва з НАТО та участі у Раді Євроатлантичного Партнерства 4 грудня 1997 року було засновано Місію України при НАТО як закордонну дипломатичну установу України зі статусом представництва України при міжнародній організації з розташуванням у Брюсселі. Положенням визначені основні завдання Місії:

- забезпечення реалізації державної політики України щодо співробітництва з НАТО; – представництво України при НАТО, її органах та підтримання з цією організацією офіційних відносин;

- забезпечення постійних контактів з політичними і військовими структурами НАТО, представництво України в РЕАП та її органах; – участь у роботі органів РЕАП, Програми НАТО “Партнерство заради миру”, Комісії Україна-НАТО та інших спільних органів. Структура Місії складається з політичної та оборонної секцій та військового представництва. Фінансування та організаційне забезпечення Місії здійснює Міністерство закордонних справ України. 22 листопада 2000 року під час Празького засідання Комісії Україна-НАТО на розвиток Хартії про особливе партнерство було ухвалено політичний документ “Україна – НАТО – План дій”, розроблений відповідно до рішення Комісії Україна – НАТО з метою поглиблення й розширення відносин Україна – НАТО. Він відображає Стратегію відносин України з Організацією Північноатлантичного договору та базується на Хартії про особливе партнерство, яка залишається основою відносин Україна-НАТО.

Метою Плану дій є чітке визначення стратегічних цілей і пріоритетів України для досягнення її мети щодо повної інтеграції у євроатлантичні структури безпеки та для створення стратегічних рамок для існуючого й майбутнього співробітництва Україна – НАТО відповідно до Хартії. Планом визначено принципи та цілі у пріоритетних сферах діяльності – сфера внутрішньої та зовнішньої політики, політики у галузі безпеки, економічних та інформаційних питань, що передбачає: зміцнення демократичних і виборчих інституцій; зміцнення повноважень та незалежності судової влади; сприяння постійному розвитку і зміцненню громадянського суспільства, верховенству права, захисту основних прав людини і громадянських свобод; забезпечення свободи віросповідання; забезпечення свободи зібрань; завершення адміністративної реформи; зміцнення цивільного демократичного контролю над Збройними Силами і сектором безпеки в цілому; боротьба з корупці-

єю, відмиванням грошей та незаконною економічною діяльністю шляхом економічних, правових, організаційних і правоохоронних заходів; проведення необхідних заходів для вилучення зі списку FATF, зокрема прийняття та імплементація закону, який відповідає стандартам FATF; забезпечення рівноваги між трьома гілками влади – законодавчою, виконавчою та судовою – шляхом конституційних і адміністративних реформ і забезпечення їхньої ефективної співпраці; оновлення зовнішньої політики і політики у галузі безпеки.

Механізми регулювання інтеграційних процесів в Україні: навч. посіб. / [І.В.Артёмов, В.Д.Бакуменко, В.Д.Бондаренко та ін.]. – Ужгород: Ліра, 2009. – с. 215-240.

4.5. Указ Президента України Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік

З метою забезпечення виконання пріоритетних завдань інтеграції України до Організації Північноатлантичного договору, домовленостей, досягнутих за підсумками засідання Комісії Україна – НАТО, та відповідно до пунктів 1, 3 і 17 частини першої статті 106 Конституції України **постановляю:**

1. Затвердити Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік (додається).

2. Кабінету Міністрів України:

а) затвердити у двадцятиденний строк заходи з виконання Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік та показники ефективності виконання Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік;

б) забезпечувати регулярне інформування громадськості міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади за участю державних органів, залучених до виконання Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік, органів місцевого самоврядування про хід та результати її виконання.

3. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік

Вступна частина

Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік (далі – Програма) є системним документом, який містить опис реформ за відповідними напрямками, визначає їх стратегічну мету, цілі, пріоритетні завдання, необхідні для забезпечення ефективної планомірної реалізації закріпленого Конституцією України стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Організації Північноатлантичного договору.

Україна вживає заходів для інтенсивної взаємодії з НАТО та державами – членами Альянсу з метою реалізації рішень стосовно євроатлантичних прагнень України, які зафіксовані в Декларації Бухарестського саміту, прийнятій главами держав і урядів, що взяли участь у засіданні Північноатлантичної ради в Бухаресті 3 квітня 2008 року.

Реалізація Програми стане ефективною відповіддю на виклики, які постали перед Україною, з урахуванням радикальних змін у світовому безпековому ландшафті, що тривають, а також сприятиме наближенню держави до відповідності базовим принципам, втіленим у Північноатлантичному договорі 1949 року, зокрема політичним, економічним і військовим критеріям.

Протидія збройній агресії Російської Федерації проти України, відновлення територіальної цілісності України, а також захист і відновлення прав громадян України, які по-

страждали від збройного конфлікту та/або перебувають на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, є пріоритетними завданнями держави Україна.

Поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, вплинуло на порядок денний євроатлантичної інтеграції. Головне завдання Програми полягає у мінімізації негативного впливу пандемії на темпи та спектр реформ, що наближують Україну до членства в НАТО, зробивши їх більш планомірними, цілеспрямованими і зорієнтованими на конкретний результат.

Окрему увагу у Програмі приділено питанням поглиблення взаємодії з НАТО у рамках отриманого Україною у 2020 році статусу партнера розширених можливостей.

Головний акцент у Програмі зосереджується на зусиллях держави, спрямованих на забезпечення здоров'я, безпеки і добробуту людини як ключового суб'єкта національної безпеки. Людиноцентричність, права, свободи і законні інтереси громадян є у центрі реформ, що впроваджуються.

Програма гармонізована з основними стратегічними документами України, у тому числі Законом України «Про національну безпеку України», Стратегією національної безпеки України, Стратегічним оборонним бюлетенем України, Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, **Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року.**

Провідну роль у питаннях координації діяльності, пов'язаної з підготовкою, виконанням та моніторингом заходів Програми, відіграє Комісія з питань координації євроатлантичної інтеграції України на чолі з Віце-прем'єр-міністром з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України. Суттєву допоміжну роль відіграють інститут національних координаторів співробітництва України з НАТО у відповід-

них сферах, система тематичних міжвідомчих робочих груп, а також низка ad hoc-робочих груп під егідою Комісії з питань координації євроатлантичної інтеграції України.

Кабінет Міністрів України здійснює координацію діяльності центральних органів виконавчої влади, інших державних органів з розроблення та здійснення заходів, спрямованих на виконання річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО, а також рішень **Комісії Україна – НАТО**.

Україна на постійній основі інформуватиме НАТО про результати виконання Програми.

Розділ I. Політичні та економічні питання

Стратегічна мета 1.1. Україна досягла основних критеріїв для набуття повноправного членства в НАТО та ЄС

Ціль 1.1.1. Органи державної влади мають інституційну спроможність, необхідну для набуття Україною членства в НАТО

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2022 року.

1.1.1.1. Ефективна міжвідомча координація діяльності державних органів у сфері євроатлантичної інтеграції України, що досягається виконанням пріоритетного завдання із визначення повноважень національних координаторів з питань співробітництва України з НАТО, які дають змогу у повному обсязі забезпечувати міжвідомчу координацію галузевих процесів співробітництва з НАТО (строк виконання – 2022 рік).

1.1.1.2. У державних органах функціонують окремі структурні підрозділи з питань євроатлантичної інтеграції, що досягається виконанням таких пріоритетних завдань:

а) забезпечення підготовки та ухвалення типового положення про структурні підрозділи з питань євроатлантичної інтеграції (строк виконання – 2021 рік);

б) формування та забезпечення функціонування окремих структурних підрозділів з питань євроатлантичної інтеграції із урахуванням рекомендацій їх функціонального обстеження (строк виконання – 2021 рік).

1.1.1.3. Працівники структурних підрозділів державних органів, органів місцевого самоврядування, залучених до співробітництва з НАТО, володіють професійними компетентностями з питань євроатлантичної інтеграції, що досягається виконанням таких пріоритетних завдань:

а) формування переліку професійних компетентностей з питань євроатлантичної інтеграції для посад керівників різних ланок та національних координаторів з питань співробітництва України з НАТО, державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування (строк виконання – 2021 рік);

б) забезпечення регулярного підвищення рівня професійної компетентності керівників різних ланок та національних координаторів з питань співробітництва України з НАТО, державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань євроатлантичної інтеграції, у тому числі щодо оволодіння навичками управління, орієнтованого на результат (строк виконання – 2022 рік);

в) забезпечення навчання з англійської мови працівників структурних підрозділів, до обов'язків яких належать питання євроатлантичної інтеграції (строк виконання – 2021 рік).

Ціль 1.1.2. Україна створює передумови для набуття повноправного членства в ЄС

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2022 року (п.: 1.1.3.1- 1.1.3.3).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 1.2. Державне управління різних рівнів ґрунтується на принципах справедливості, інклюзивності, доброчесності та підзвітності (п.: 1.2.1.1. – 1.2.1.3.).

Ціль 1.2.2. Ефективна, гнучка, прозора та підзвітна система державного управління надає якісні державні послуги громадянам відповідно до їх потреб.

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 1.2.2.1. – 1.2.4.3.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 1.3. Забезпечено умови для реалізації прав і свобод людини із врахуванням критеріїв, норм та принципів НАТО та ЄС

Ціль 1.3.1. Выборчий процес в Україні відбувається із дотриманням міжнародних стандартів та принципів демократії

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 1.23.1.1. – 1.3.3.4.).

Ціль 1.3.3. Національна система стратегічних комунікацій забезпечує ефективне впровадження інформаційної політики держави

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 1.3.1.1. – 1.3.3.4.).

Ціль 1.3.4. Створено умови для забезпечення прав національних меншин і корінних народів відповідно до міжнародних зобов'язань України

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року.

1.3.4.1. Забезпечено належний захист та реалізацію прав національних меншин та корінних народів і задоволення їх етнокультурних потреб, що досягається виконанням таких пріоритетних завдань:

а) сприяння інклюзивному діалогу з питань, що стосуються прав національних меншин і корінних народів (строк виконання – 2021 рік);

б) удосконалення та актуалізація нормативно-правової бази у сфері забезпечення і захисту прав національних меншин і корінних народів (строк виконання – 2021 рік);

в) запровадження державної інформаційної кампанії щодо самореалізації національних меншин в Україні (строк виконання – 2022 рік);

г) створення умов для фінансової підтримки друкованих засобів масової інформації, що видаються мовами національних меншин (строк виконання – 2022 рік);

г) забезпечення системної взаємодії державних органів з представниками та громадськими об'єднаннями національних меншин (строк виконання – 2022 рік);

д) розвиток міжнародного співробітництва України у сфері забезпечення прав національних меншин і корінних народів (строк виконання – 2025 рік).

Ціль 1.3.5. Внутрішньо переміщені особи відчують себе комфортно у суспільстві та реалізують свої права і свободи без обмежень

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п. 1.3.5.1. – 1.3.5.2.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 1.4. Діяльність судових, правоохоронних органів і кримінально-виконавчих установ ґрунтується на принципах верховенства права

Ціль 1.4.1. Незалежна, ефективна, доступна та відповідальна судова влада, якій довіряє суспільство

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 1.4.1.1. – 1.4.5.4.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 1.5. Забезпечення національної стійкості здійснюється на постійній основі

Ціль 1.5.1. Створено Національну систему стійкості

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п. 1.5.1.1. – 1.5.4.5.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 1.6. Сформована ринкова економіка забезпечує сталий розвиток держави

Ціль 1.6.1. Фіскальна система забезпечує умови для реалізації підприємницького потенціалу громадян, розвитку бізнесу, зростання ділової активності, залучення інвестицій

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 1.6.1.1. – 1.6.4.3.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 1.7. Сучасна конкурентоспроможна наука, інтегрована у світовий науковий простір та Європейський дослідницький простір

Ціль 1.7.1. Держава створює сприятливі умови для реалізації спільних проєктів вчених України та держав – членів НАТО та ЄС, держав-партнерів та імплементації їх результатів

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 1.7.1.1. – 1.7.1.3.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 1.8. Мінімізація негативного впливу на навколишнє природне середовище

Ціль 1.8.1. Стан довкілля є контрольованим і задовільним

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 1.8.1.1. - 1.8.2.4.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 1.9. Міжнародна спільнота сприймає Україну як надійного партнера у системі міжнародної безпеки

Ціль 1.9.1. Україна скоординовано з міжнародними партнерами застосовує політико-дипломатичні засоби з метою відновлення своєї територіальної цілісності в умовах збройної агресії Російської Федерації

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 1.9.1.1. - 1.9.5.2.).

Розділ II. ОБОРОННІ ТА ВІЙСЬКОВІ ПИТАННЯ

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 2.1. Складові сектору безпеки і

оборони України забезпечують обороноздатність держави та безпеку її громадян

Ціль 2.1.1. Демократичний цивільний контроль за сектором безпеки і оборони України зміцнює національну безпеку

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 2.1.1.1. – 2.1.5.3.).

Підрозділ II. СИЛИ ОБОРОНИ

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 2.2. Система управління силами оборони відповідає принципам і підходам, прийнятим у державах – членах НАТО

Ціль 2.2.1. Ефективна система управління силами оборони

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п. 2.2.1.1. – 2.2.5.3.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 2.3. Оперативні (бойові, спеціальні) спроможності сил оборони забезпечують гарантовану відсіч збройній агресії, оборону держави, підтримання миру і міжнародної безпеки

Ціль 2.3.1. Підрозділи Збройних Сил України та інших складових сил оборони ефективно взаємодіють між собою та підрозділами збройних сил держав – членів НАТО

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 2.3.1.1. – 2.3.8.4.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 2.4. Об'єднані система логістичного забезпечення і система медичного забезпечення здатні надавати підтримку усім складовим силам оборони

Ціль 2.4.1. Єдина, сумісна зі стандартами НАТО система логістичного забезпечення сил оборони забезпечує виконання завдань відповідно до існуючих та прогнозованих загроз

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 2.4.1.1. – 2.5.4.3.).

Підрозділ II. СИЛИ БЕЗПЕКИ

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 2.6. Єдина стійка, керована і функціональна система внутрішніх справ як частина національної безпеки

Ціль 2.6.1. Скоординована політика органів системи Міністерства внутрішніх справ України забезпечує безпечне середовище та ефективне надання послуг громадянам

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 2.6.1.1. - 2.6.5.3.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 2.7. Національна гвардія України боєздатна та спроможна виконувати завдання за призначенням

Ціль 2.7.1. Система управління Національної гвардії України, побудована відповідно до принципів та підходів, прийнятих в аналогічних формуваннях держав – членів НАТО, зорієнтована на взаємодію, забезпечує ефективне прийняття рішень та стійке управління військами

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 2.7.1.1. – 2.7.3.2.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 2.8. Населення України довіряє власну безпеку Національній поліції України

Ціль 2.8.1. Національна поліція України функціонально та структурно спроможна забезпечити безпеку населення України

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 2.8.1.1. – 2.8.4.2.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 2.9. Державна прикордонна служба України ефективно реалізує політику у сфері безпеки державного кордону

Ціль 2.9.1. Відновлений контроль над ділянкою державного кордону України в межах окремих районів Донецької та Луганської областей

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 2.9.1.1. - 2.9.4.2.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 2.10. Розвиток Державної міграційної служби України

Ціль 2.10.1. Державна політика у сфері міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів реалізується згідно з міжнародними стандартами

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 2.10.1.1. – 2.11.3.3.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 2.12. Сучасна та ефективна Служба безпеки України спроможна на достатньому рівні забезпечувати державну безпеку

Ціль 2.12.1. Служба безпеки України забезпечує ефективну протидію загрозам у сфері державної безпеки України з неухильним дотриманням прав і свобод людини і громадянина

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 2.12.1.1. – 2.13.4.3.).

Розділ III. РЕСУРСНІ ПИТАННЯ

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 3.1. Ефективна політика планування та управління ресурсами в секторі безпеки і оборони України з використанням сучасних євроатлантичних підходів

Ціль 3.1.1. Система планування, управління та обліку дає змогу забезпечити якісне управління фінансовими ресурсами у сфері безпеки і оборони України

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 3.1.1.1. – 3.1.4.3.).

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 3.2. Оборонно-промисловий комплекс функціонує ефективно та прозоро

Ціль 3.2.1. Оборонно-промисловий комплекс України забезпечує основні потреби складових сектору безпеки і оборони України в озброєнні, військовій та спеціальній техніці (3.2.1.1. – 3.2.1.4.).

Розділ IV. ПИТАННЯ БЕЗПЕКИ

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 4.1. Удосконалена система безпеки інформації забезпечує захищеність, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї

Ціль 4.1.1. Система охорони інформації з обмеженим доступом забезпечує її безпеку в умовах сучасних викликів та загроз

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (4.1.1.1. - 4.2.2.2.).

Розділ V. ПРАВОВІ ПИТАННЯ

СТРАТЕГІЧНА МЕТА 5.1. Національне законодавство гармонізоване із законодавством держав – членів НАТО у сфері безпеки і оборони України

Ціль 5.1.1. Законодавство України гармонізоване із законодавством держав – членів НАТО для набуття Україною членства в НАТО

З метою досягнення цілі визначено очікувані результати до кінця 2025 року (п.: 5.1.1.1. – 5.1.1.3.).

URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1892021-38845>

4.6. Новий вимір військової співпраці: що змінили 20 років партнерства України з НАТО

Україна та НАТО відзначають 20-річчя партнерства. З цієї нагоди київський Центр інформації та документації

НАТО створив проект #20together, де українці діляться історіями співпраці з Альянсом; «Європейська правда» рада долучитися до цієї ініціативи.

Цей текст присвячений військовій співпраці України та НАТО.

Чи знаєте ви, що Україна є єдиною державою поза межами НАТО, яка бере і брала участь у **всіх міжнародних місіях з підтримки миру** під егідою Альянсу?

Це справді так. Ця співпраця пішла на користь обом сторонам: набутий досвід українські військові пізніше застосовували під час бойових дій на Донбасі.

Починаючи з 1992 року, в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під егідою НАТО та ООН взяли участь більше 42 тисяч українських військовослужбовців. Наразі Збройні сили України беруть участь у 9 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, чотири з них – під егідою Альянсу.

Свого часу, в гарячий період до Міжнародних сил з підтримки миру в Косові (KFOR) входило 1300 українських бійців, наш контингент був у десятці найчисленніших. Нині ситуація на Балканах значно спокійніша, гранична чисельність українського миротворчого контингенту знижена до 150 осіб.

Фактично ж у Косові залишається ще менше наших військових.

Поза тим, країна не припиняє миротворчу діяльність разом з Альянсом.

Це стосується і тренувально-дорадчої місії НАТО «Рішуча підтримка» в Афганістані та тренувальної місії в Іраку. Україна також залучалася до морських операцій НАТО «Активні зусилля» в Середземному морі та «Океанський щит» в Аденській затоці та вздовж берегів Африканського рогу.

З 2004 року Збройні сили України беруть участь у Концепції оперативних можливостей, яка створена з метою

підвищення рівня взаємосумісності між підрозділами держав-партнерів, що беруть участь у програмі НАТО «Партнерство заради миру», та держав-членів НАТО.

Програма дозволяє підрозділам брати участь у навчаннях та операціях під проводом НАТО, а також залучатися до оперативного чергування у складі багатонаціональних військових формувань високої готовності (під проводом НАТО, ЄС, ООН).

Починаючи з 2008 року, Збройні сили України беруть участь у програмі НАТО щодо обміну даними про повітряну обстановку, яка була започаткована для спільної боротьби з проявами повітряного тероризму.

Участь у програмі дозволяє обмінюватися даними про повітряну обстановку в західному та південному районах над територіями Польщі, Румунії, Словаччини, Туреччини, Угорщини та України, а також над акваторією Чорного моря.

У 2012 році Збройні сили України приєдналися до Ініціативи поєднаних сил. Головною її метою є покращення взаємосумісності та підвищення здатності збройних сил Альянсу і партнерів діяти разом при виконанні завдань у багатонаціональних операціях.

З 2014 року ЗСУ задіяні в Ініціативі взаємосумісності партнерів, яка була започаткована з метою збереження та подальшого розвитку операційної сумісності держав-членів та партнерів НАТО після завершення операції Альянсу в Афганістані.

НАТО так само на практичному рівні доводить, що співпраця з Україною є одним з пріоритетів і з початку російської агресії саме Альянс консолідує міжнародну підтримку України. В рамках програми допомоги були створені спеціальні трастові фонди із загальним бюджетом майже 40 млн євро.

Вони призначені для допомоги українським військовим у кількох сферах: модернізація командування, контролю та

зв'язку; логістика і стандартизація; кібернетична безпека; перепідготовка та соціальна адаптація військових; медична реабілітація; знешкодження вибухових пристроїв.

Кілька трастових фондів діють ще з 2000-х років. Головний із них – проект утилізації протипіхотних мін і старого озброєння. Основним спонсором програми є США, бюджет допомоги складає 25 млн євро.

Країни-члени Альянсу також направляють в Україну військових інструкторів. Групи канадських інструкторів розпочали свою роботу з вересня 2015 року на полігонах у Яворові та Кам'янці-Подільському.

Військові інструктори Збройних сил Литви, Латвії та Естонії залучалися до процесу створення в Україні Сил спеціальних операцій за стандартами НАТО.

Українські військові співпрацюють із союзниками не лише під проводом Альянсу, а й на двосторонній основі. Вони навчаються за кордоном у військових вузах, а потім допомагають впроваджувати міжнародні стандарти в Збройних силах. За останні 2,5 роки за стандартами НАТО підготовлено дев'ять батальйонів ЗСУ, десятий завершує підготовку. А ще, спільно з норвежцями, ведеться робота щодо зниження рівня корупції в системі управління персоналом Міноборони України.

Загалом рамкові вимоги щодо співпраці України з Альянсом у військовій сфері встановлює Річна національна програма та робочий план Військового комітету Україна-НАТО.

Серед основних завдань програми розвитку Збройних сил на 2018 рік – створення Військової поліції за стандартами НАТО, підвищення рівня матеріального забезпечення та упорядкування структури грошового забезпечення військовослужбовців, впровадження планування розвитку спроможностей. На виконання завдань передбачено понад 22 млн грн.

Країни НАТО також планують продовжити практичну підтримку України. Наприклад, США у бюджеті на наступний рік передбачили \$350 млн на безпекову допомогу.

Вся програма модернізації ЗСУ зрештою спрямована на одну мету – досягнення євроатлантичних стандартів та критеріїв, необхідних Україні в майбутньому – коли постане питання набуття повноцінного членства України в НАТО.

Те, що колись це все ж таки відбудеться, затверджено офіційним рішенням Альянсу.

URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/12/20/7075336/>

4.7. Шлях до Альянсу: якою має бути стратегія України для вступу до НАТО

*У 2019-2020 роках Дипломатична академія України при МЗС за підтримки Фонду Еберта в Україні підготувала масштабне експертне дослідження – **«Концепцію зовнішньої політики України»**.*

Цей документ презентували у Києві 6 жовтня.

«Європейська правда» публікує у скороченому вигляді одну з його частин, присвячену відносинам України та НАТО.

***

Членство України у НАТО як запорука безпеки держави, зокрема, в умовах агресії РФ та інших регіональних безпекових загроз, є пріоритетом державної політики. Ця мета закріплена у Конституції та має підтримку переважної більшості громадян.

Реалізація цього стратегічного наміру залежить від бачення Україною свого місця на європейському фланзі НАТО, а також від здатності довести членам Альянсу **нагальність і перевагу такого рішення.**

На відміну від часів холодної війни, зараз країни Європи дуже по-різному бачать виклики та загрози власній безпеці. На додачу до цього увага США змістилась на Китай, що зменшило вагу європейських справ.

Усвідомивши факт і масштаби агресії РФ проти України, Альянс здійснив певну переоцінку викликів та загроз з боку Москви. Швеція та Фінляндія активізували безпекову взаємодію як одна з одною, так і з НАТО.

Одночасно криза солідарності (острах, що гарантії колективної безпеки не спрацюють) підштовхує Польщу та Румунію здобути додаткові запевнення та ще більше залучити на свій бік США, закупаючи американську зброю та техніку і пропонуючи розміщення на своїй території додаткового контингенту ЗС США (понад 5 тис. у Польщі). Авіацію СРСР/РФ замінюють на американську та європейську Угорщина, Чехія, Словаччина, Болгарія.

Та навіть попри те, що за Дональда Трампа США жорстко стимулюють європейських союзників виконувати свою частину зобов'язань щодо спільної оборони (зокрема, щодо витрати 2% ВВП на оборону та 20% оборонних бюджетів на оновлення озброєння і техніки), європейські держави досі не повною мірою відповідають цим критеріям.

Так, **Німеччина** планує підвищити оборонний бюджет до 1,5% ВВП лише у 2024 році (53% німців взагалі виступають проти збільшення витрат на оборону). Навіть найбільш боєздатна **Велика Британія** зіштовхується з проблемами: плани щодо збільшення особового складу ЗС три роки поспіль зриваються, відбувається скорочення Королівського флоту та ядерного потенціалу країни.

Зближення РФ і **Туреччини** не лише погіршує ситуацію для чорноморських країн, а й ставить під загрозу південно-східний фланг та нестабільні і вразливі до російських впливів Балкани.

Викликає занепокоєння стан боєготовності **центрально- та східноєвропейських країн**, які мають обмежені ресурси.

Тож можна констатувати, що сили європейських союзників не є адекватними загрозам з точки зору критичної оцінки їхньої боєздатності.

Іншу важливу проблему становлять суспільні настрої.

Підтримка членства Німеччини в НАТО з 68% у 2017 році знизилась до 54% в 2018-му, у Франції – з 54% до 39%.

Готовність захищати інших союзників в Європі висловлює понад половина опитаних європейців: 66% британців, 58% німців та 53% французів. А якщо доведеться йти на допомогу американцям, то свою готовність висловили лише 27% німців, 42% французів та 45% британців.

Якщо Росія є стороною конфлікту з одним з її сусідів-членів НАТО, то 48% німців, 38% французів та 30% британців не вважають за потрібне прийти на допомогу.

З тим, що Україна має стати членом НАТО погоджуються близько половини німців, французів та голландців, 76% поляків, 72% литовців (решта – проти).

У політичних та експертних колах скепсису ще більше. Навіть найбільші прихильники України серед колишніх іноземних урядовців та дипломатів, а також співробітників аналітичних центрів доволі скептично оцінюють перспективи членства України і шукають «прийнятні» формули на його заміну. Лунають пропозиції Україні, Росії та НАТО погодитись, що українське членство в НАТО зараз є не на часі, поширюються ідеї обмеженого суверенітету («фінляндизація»).

Між тим повернення України до сфери російського впливу означало б кардинальне погіршення безпекового середовища, загрозу втрати Україною суверенітету, незалежності, територіальної цілісності, демократичного розвитку, прав і свобод громадян, а також унеможливлення

зростання добробуту через запровадження неефективної політико-економічної моделі російського зразка.

Членство в НАТО та/або гарантії безпеки з боку США є єдиними інструментами недопущення цього сценарію.

За цих умов перед Україною постає завдання з чотирьох складових:

По-перше, реальні зміни у політичній та економічній площині, боротьбі з корупцією, а також трансформація сектора безпеки і оборони у відповідності до цінностей та цілей Заходу є необхідними для посилення стійкості суспільства та держави у протидії агресивній зовнішній політиці Кремля. Вони ж слугуватимуть підставою для наших партнерів до наближення (approximation) та у кінцевому рахунку – повноцінної інтеграції до НАТО.

По-друге, сусідні держави та окремі країни Північної та Західної Європи мають стати пріоритетом взаємодії за принципом «все, що можливо, аж до рівня членства». Це означає усунення перешкод до поглиблення взаємодії у безпековій та оборонній сфері, відновлення та посилення довіри, поглиблену взаємодію у питаннях оцінок безпеки та опрацювання скоординованих зовнішньої та безпекової політик, відкритість для партнерів оборонно-промислового комплексу як передмови для реалізації спільних проєктів.

По-третє, пріоритетне залучення Сполучених Штатів в українську економіку, енергетику, ОПК та інші сфери створюватиме сприятливі умови для набуття статусу пріоритетного союзника поза НАТО (що дає розширені можливості, але не гарантії безпеки) та, у перспективі, союзницьких відносин (з гарантіями безпеки). У цьому контексті ефективно працює польська модель особливих відносин (надійного та корисного партнера – американського форпосту в Європі).

По-четверте, крім просування загального наративу щодо цінності України в НАТО для країн-членів, необхідно

запровадити цільові меседжі та кампанії для окремих країн, зокрема, тих, де поширені скептичні настрої щодо членства України в Альянсі.

Треба усвідомлювати, що майбутнє Альянсу, його здатність проактивно діяти та концептуальне майбутнє не виглядають безхмарними.

Втім, це зовсім не означає недоцільність прямувати до членства в Альянсі.

Реформування сектора безпеки і оборони у відповідності до стандартів НАТО (навіть за умов віддаленої перспективи членства), здійснення трансформацій у суспільно-політичній та економічній царинах (політична частина критеріїв щодо членства) сприятиме перетворенню України на потужну, у тому числі у військовому плані, державу. За таких умов Україна з безпекової проблеми може перетворитися на невід'ємний елемент європейської архітектури безпеки.

Розгляд питання про інтеграцію України до НАТО супроводжують такі обставини.

Ревізіоністська політика Російської Федерації є однією з найскладніших проблем на порядку денному Альянсу. РФ, зокрема, проводить цілеспрямовану політику щодо політичної дестабілізації країн євроатлантичної спільноти, надаючи підтримку популістським рухам, активно використовуючи засоби інформаційної війни, а також посилює військову загрозу внаслідок нарощування військової присутності РФ шляхом інтенсивної мілітаризації Криму, Чорноморського басейну та Калінінградського анклаву.

Викликом залишається невизначеність **питання лідерства Сполучених Штатів**. Також виникає **загроза єдності НАТО** через відсутність системного концептуального переосмислення ролі Альянсу в сучасному світі. Окремим викликом для союзників є розширення функцій НАТО.

Гібридні загрози залишаються серйозним викликом для Альянсу – окупація і незаконна анексія Криму та агресія

на Сході України є типовим прикладом спільного використання нетрадиційних методів і традиційної військової сили для досягнення Росією її стратегічних цілей. Тому об'єктивна реальність вимагає від НАТО розробки відповідних засобів протистояння та попередження гібридної агресії.

Україна, яка безпосередньо пов'язана з зазначеними викликами та загрозами, мимоволі опинилася у становищі полігону гібридної війни новітнього часу.

З огляду на зазначені виклики, євроатлантична інтеграція України є об'єктивно необхідною. Це безальтернативний вектор зовнішньої політики для Києва, який водночас є викликом для Брюсселя.

Не надаючи ПДЧ Україні, Альянс надсилає негативний сигнал Москві, що спонукає її до активних дій із закріплення регіону у своїй сфері впливу. Крім того, отримання ПДЧ має для України вагомим внутрішньополітичне значення. Якщо Україні не нададуть ПДЧ протягом найближчих трьох-чотирьох років, українці розчаруються не тільки в Альянсі, але й у владі, яка ставить для країни нереальні цілі.

Відсутність досяжних орієнтирів, якими можна вимірювати прогрес євроатлантичної інтеграції, є найзначнішим викликом для української влади.

Зважаючи на потребу посилення обороноздатності України та ключову роль, яка в цих процесах відводиться відносинам з партнерами, доцільно також поглибити військово-оборонне співробітництво з країнами «Бухарест 9», що репрезентують Східний фланг НАТО, за рахунок створення субрегіональної платформи для держав-аспірантів – Грузії та України, а потенційно й для Молдови. Таке об'єднання необхідне для прискорення реформування національних секторів безпеки та оборони за стандартами НАТО, набуття відповідності критеріям членства в Альянсі.

Співпраця з форматом «Бухарест 9» сприятиме синхронізації політики, зокрема – щодо протидії гібридним

загрозам з боку Росії. Це створить новий механізм комунікації між країнами, які напруму зацікавлені в посиленні безпеки Центрально-Східної Європи. Для України буде забезпечений інституційний майданчик для відпрацювання практичних дій (військові маневри, співпраця ОПК, військово-політичні консультації, обмін розвідданими тощо) в контексті реалізації євроатлантичної перспективи.

Ідея створення платформи для країн-аспірантів НАТО в регіоні відображає позицію США щодо зміцнення регіональної безпеки через створення нових локальних альянсів, яку вона вже впроваджує на Близькому Сході (так зване «Арабське НАТО») та в Сахелі. Тому платформа під егідою об'єднання «Бухарест 9» напевно отримає всебічну підтримку США.

Субрегіональна платформа може стати наступним етапом розвитку відносин України, Грузії, Молдови з Альянсом, форматом регіональної взаємодії, підготовкою для отримання ПДЧ в контексті досягнення фінальної мети – членства в НАТО. Такий формат існував у Вишеградській групі в 1990-х роках для країн Центрально-Східної Європи, які прагнули євроатлантичної та європейської інтеграції. Забезпечуючи статус країн-аспірантів, стимулюючи виконання річних національних програм (або ПДЧ після його надання), платформа стимулювала б розвиток відносин України, Грузії та Молдови з Альянсом.

Символізм створення у Чорноморському регіоні інституційного безпекового об'єднання, базованого на євроатлантичних цінностях, в умовах наростання російської загрози важко переоцінити. Москва побачить чіткий сигнал щодо наявності червоних ліній для своєї поведінки. Зі свого боку Захід отримує важливий інструмент стримування агресивної політики Російської Федерації.

Україна має робити акцент не на посиленні загрози конфронтації з Росією, а на зміцненні спроможностей НАТО.

Цьому сприятимуть реалістичні ініціативи з чіткими індикаторами виконання на субрегіональному рівні за сприяння близьких партнерів України зі Східного флангу Альянсу.

Лише за цих умов євроатлантична інтеграція для Києва стане не утопічною абстракцією чи мрією, а реальною перспективою, яка допоможе ефективно реалізувати стратегічні інтереси України та захистити свою національну незалежність і суверенітет.

Рекомендації

Крім головного завдання – утворення згаданої стратегічної платформи України, Грузії та Молдови в межах співробітництва з НАТО, – Україні доцільно:

- актуалізувати питання безпеки в Чорному морі через агресивні дії Російської Федерації. Дипломатам треба привертати увагу до нинішнього статусу Керченської протоки, фактичної анексії Азовського моря Росією. Уваги потребує використання РФ українських економічних зон у Чорному морі як потенційної причини для дестабілізації, зокрема в Південних регіонах України;

- запропонувати НАТО розглянути можливість залучення України до розробки Стратегії Альянсу в Чорноморському регіоні;

- розвивати співпрацю аналітичних центрів, державних та недержавних установ, що займаються проблематикою збройних конфліктів та новими загрозами на кшталт гібридної війни, зокрема у контексті розробки системи раннього попередження та знешкодження певних дестабілізуючих тенденцій в регіонах, які можуть стати джерелом для розвитку російської гібридної агресії;

- ініціювати збільшення кількості навчань ВМС за підтримки НАТО зі сценаріями спільного патрулювання прибережної зони, відпрацювання протидесантних і десантних операцій, відпрацювання дій на мілководді;

- розглянути можливість використання досвіду країн-членів НАТО (зокрема, країн Балтії, Польщі) щодо створення національної системи територіальної оборони. Запросити радників, інструкторів НАТО для розробки нормативно-правової бази, налагодження взаємодії територіальної оборони з Нацгвардією і ЗСУ.

URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2020/10/6/7115070/>

4.8. Саміт НАТО: Декларація від 14.06.2021 р.

Лідери країн-членів Північноатлантичного альянсу зібралися вперше за два роки, щоб прийняти стратегію до 2030 року.

Саміт Північноатлантичного альянсу завершився підсумковим комюніке, в якому говориться, що Україна стане членом НАТО, а План дій щодо членства «буде невід'ємною частиною цього процесу». Таке формулювання щодо України звучить вперше.

Україна стане членом альянсу

Україна в майбутньому зможе стати членами НАТО, йдеться в підсумковій заяві саміту країн-членів НАТО, який пройшов в Брюсселі 14 червня. Конкретні дати вступу України до Північноатлантичного альянсу в документі не вказані.

«Ми підтверджуємо рішення, прийняте на саміті в Бухаресті в 2008 році, про те, що Україна стане членом альянсу з Планом дій щодо членства як невід'ємної частини цього процесу. Ми твердо підтримуємо право України самостійно визначати своє майбутнє і зовнішньополітичний курс без втручання ззовні», – йдеться в комюніке.

Члени НАТО заявили, що продовжать підтримувати зусилля України в «протидії гібридній війні», а також ре-

форми України в сфері безпеки і оборони і співпрацювати з питань безпеки в Чорноморському регіоні.

«Статус партнера з розширеними можливостями, наданий торік, дає подальший імпульс для нашої вже амбітної співпраці і буде просувати вперед подальшу сумісність, проводячи більше навчань, занять та обмін інформацією», – запевнили в альянсі.

Учасники саміту відзначили успіх України в проведенні реформ, в тому числі боротьбу з корупцією, децентралізацію на основі демократичних цінностей, поваги прав людини, реформу в сфері безпеки.

Однак в документі є заклик до України рухатися до членства через виконання річних національних програм, щоб досягти подальшого прогресу у відповідності до міжнародних зобов'язань.

«Україна повинна повністю використовувати всі інструменти, доступні в межах Комісії Україна-НАТО, щоб досягти своєї мети із впровадження принципів і стандартів НАТО», – йдеться в декларації.

Успіхи «широких і незворотних реформ» називаються вирішальними для того, щоб закласти основу для процвітаючої і мирної України.

«Особливо важливі подальші реформи в сфері безпеки, зокрема реформа СБУ», – наголошується в документі.

У свою чергу Джо Байден, який вперше бере участь в саміті НАТО як президент США заявив, що Україна зможе вступити до альянсу, якщо буде відповідати критеріям альянсів – зокрема, вирішить проблему з корупцією.

При цьому США зроблять все можливе, щоб «країна могла забезпечити свою фізичну безпеку» ще до її вступу в НАТО, зауважив Байден.

Американський лідер зазначив, що рішення про вступ України в НАТО залежить не тільки від нього, а й від голосування членів альянсу. На питання про те, чи виключає

ситуація на Донбасі можливість вступу України, Байден відповів негативно.

Не Росії вирішувати

За кілька днів до саміту НАТО президент Росії Володимир Путін заявив, що вступ України в Північноатлантичний альянс є червоною лінією для Москви.

Путін зазначив, що розширення НАТО в Східній Європі і наближення інфраструктури альянсу до кордонів Росії «має практичне значення», оскільки після вступу в блок на території Польщі і Румунії розмістили пускові ракетні установки.

Російський президент вважає, що ці комплекси можуть бути використані не тільки в оборонних цілях, зазначивши, що ракетам на території цих країн потрібно 15 хвилин, щоб долетіти до центральної Росії.

«Уявімо собі, що Україна стане членом НАТО. Час польоту від Харкова, скажімо, або, не знаю, Дніпра до центральної частини Росії (Москви) зменшиться до семи-десяти хвилин. Це для нас червона лінія чи ні?», – сказав він.

Путін зазначив, що не вважає «балаканиною» розмови про вступ України в НАТО, і зауважив, що західні партнери навіть в період хороших відносин з Росією «начхали на інтереси Москви» в питанні розширення НАТО.

На саміті НАТО генсек альянсу Єнс Столтенберг запевнив, що у Росії в цьому питанні немає права голосу.

«Україна і 30 союзників вирішать, коли Україна стане членом НАТО. Росія, звичайно, не має права голосу, тому що вони не можуть ветоувати те, що можуть робити сусіди», – сказав Столтенберг на підсумковій прес-конференції.

Він зазначив, що «головний меседж – це те, що альянс солідарний з Україною».

«Ми надаємо сильну політичну підтримку територіальній цілісності і суверенітету України. Ми надаємо прак-

тичну підтримку, і ми активізуємо нашу практичну підтримку в НАТО, а також на двосторонньому рівні від різних союзників НАТО», – сказав генсек.

Лідери НАТО також закликали Росію відвести свої війська від України, забезпечити вільне судноплавство в Азовському морі і виконувати мінські домовленості. Вони також зазначили, що засуджують і відкидають анексію Криму.

«Ми рішуче засуджуємо і не визнаємо незаконну анексію Криму Росією і засуджуємо його тимчасову окупацію. Порушення прав людини і порушення прав кримських татар і членів інших місцевих громад повинні бути припинені», – наголошується в підсумковій декларації.

Союзники зазначають, що недавнє масове нарощування РФ своєї військової потужності біля кордонів України призвело до ще більшої ескалації і підірвало безпеку.

НАТО не повернеться «до звичайного ведення справ з Росією, поки Москва не продемонструє дотримання міжнародного права, свої міжнародні зобов'язання», йдеться в прийнятому на саміті комюніке.

Що вимагають в Україні

Українська влада свого головного бажання від саміту ніколи не приховувала: отримати План дій щодо членства. Однак, як зазначає брюссельський експерт Німецького фонду Маршалла США Бруно Лете, Київ розуміє, що не отримає зараз ПДЧ, тому вибрав стратегію домагатися, щоб питання членства обговорювали в НАТО.

«Уже близько семи років Україна стукає в двері НАТО. Можливо, зараз настав час припинити стукати і почати штовхати ці двері. Тому я згоден зі стратегією Києва», – цитує його DW.

Зокрема, президент Володимир Зеленський зажадав від Байдена відповіді «так» або «ні» щодо ПДЧ.

Він також заявив, що більшість російських військ все ще перебувають на кордоні з Україною. За словами Зеленсько-го, Україна щодня доводить, що готова вступити в НАТО.

«Ми ведемо війну. Це доказ того, що ми готові вступити [в НАТО]. Ми щодня доводимо, що готові бути в альянсі більше, ніж більшість країн ЄС», – сказав він в спільному інтерв'ю агентствам Reuters, AP та AFP.

Зеленський неодноразово заявляв, що вважає членство України в НАТО єдиною можливістю врегулювати конфлікт на Донбасі.

«Ми прагнемо до реформування нашої армії і оборонного сектора, але одними реформами Росію не зупинити», – заявив він в квітні в ході бесіди зі Столтенбергом.

За підсумками саміту НАТО міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба заявив, що Київ не отримує ПДЧ через Росію.

«Щоб отримати ПДЧ, ми вже провели достатню кількість реформ. Заперечувати це було б цинічним лицемірством. Ми повинні чесно сказати, що головна перешкода для надання Україні ПДЧ саме зараз – це небажання спрямовувати такий сигнал РФ», – сказав він в програмі Свобода слова на ICTV.

Він зазначив, що зокрема, у керівництво ФРН «дуже скептичні погляди» щодо членства України в НАТО. Міністр запевнив, що Україна буде працювати над переконанням тих країн, в яких подібна заклопотаність.

При цьому експерт брюссельського аналітичного центру Friends of Europe Джеймі Ши зазначає, що в Україні і так є практичні інструменти євроатлантичної інтеграції, які передбачає ПДЧ, наприклад Річна національна програма Україна-НАТО.

Чого немає, так це згоди всередині альянсу, зазначив він. Однак Ши переконаний, що така політична можливість з'явиться.

«Для України найголовніше бути готовою, коли така можливість з'явиться. Найгірше, що може статися, це якщо політична можливість з'явиться, а держави-члени НАТО скажуть: вибачте, але Україна не готова», – сказав експерт, наголосивши, що Україні слід прислухатися до наполягань з Брюсселя і втілювати реформи, які рекомендує НАТО.

URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/4367714-ukraina-bude-v-nato-pershyi-samit-z-baidenom>

Розділ V.

АДАПТУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО НОРМ ЄС – ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

5.1. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу

*ЗАТВЕРДЖЕНО Законом України
від 18 березня 2004 року № 1629-IV*

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (далі – Програма) визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі. Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, необхідні для ефективного правотворення та правозастосування.

Метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього.

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що в свою чергу є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики.

Невід'ємною частиною цієї Програми є Перелік актів законодавства України та *acquis* Європейського Союзу в пріоритетних сферах адаптації (додається).

Розділ 2. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

Acquis communautaire (*acquis*) – правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними), прийняті в рамках Європейського співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ;

адаптація законодавства – процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*.

Джерела *acquis communautaire*:
первинне законодавство:

Договір про заснування Європейського економічного співтовариства 1957 року (994_017) (з 1993 року – Договір про заснування Європейського співтовариства), Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії 1957 року (994_027) (далі

– установчі договори) з наступними змінами, внесені Маастрихтським договором (Договір про утворення Європейського Союзу 1992 року (994_029), Амстердамським договором 1997 року та Ніццьким договором 2001 року (994_261), а також актами про приєднання;

Договір про Європейський Союз 1992 року (994_029), із змінами, внесеними Амстердамським договором 1997 року та Ніццьким договором 2001 року (994_261), а також договорами про приєднання;

Договір про злиття 1965 року;
акти про приєднання нових держав-членів;
вторинне законодавство:
директива; регламент; рішення;
рекомендація або висновок;
джерело права у формі міжнародної угоди;
загальний принцип права Європейського співтовари-
ства; рішення Європейського суду;
спільна стратегія у сфері спільної зовнішньої політики
та політики безпеки, як це визначено статтею 13 Договору
про Європейський Союз (994_029);
спільні дії в рамках спільної зовнішньої політики та
політики безпеки;
спільна позиція у сфері спільної зовнішньої політики
та політики безпеки;
рамкове рішення щодо гармонізації законодавства в
контексті положень Договору про Європейський Союз про
співробітництво правоохоронних та судових органів у кри-
мінальних справах (стаття 34 Договору про Європейський
Союз (994_029);
спільна позиція в контексті положень Договору про
Європейський Союз про співробітництво правоохоронних
та судових органів у кримінальних справах (стаття 34 До-
говору про Європейський Союз (994_029);
рішення в контексті положень Договору про Європей-
ський Союз про співробітництво правоохоронних та судо-
вих органів у кримінальних справах (стаття 34 Договору
про Європейський Союз (994_029);
загальне положення або принцип у сфері спільної зов-
нішньої політики та політики безпеки.
Офіційні видання Європейського Союзу:
Офіційний вісник Європейських співтовариств (Official
Jour- nal of European Communities);
Вісник Європейського Суду (European Court Reports).

Розділ 3. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА

Державна політика України щодо адаптації законодавства формується як складова частина правової реформи в Україні та спрямовується на забезпечення єдиних підходів до нормопроєктування, обов'язкового врахування вимог законодавства Європейського Союзу під час нормопроєктування, підготовки кваліфікованих спеціалістів, створення належних умов для інституціонального, науково-освітнього, нормопроєктного, технічного, фінансового забезпечення процесу адаптації законодавства України.

В Україні створено основні політико-правові та організаційні засади адаптації законодавства.

Зокрема, Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року (998_012) (далі – УПС) визначено пріоритетні сфери адаптації законодавства.

Спільною стратегією щодо України, схваленою Європейською Радою на Гельсінкському саміті 11 грудня 1999 року, Європейський Союз підтримав процес економічних перетворень в Україні та поступового наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу у визначених пріоритетних сферах.

Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженою Указом Президента України від 11 червня 1998 року

№ 615 (615/98), визначено основні положення зовнішньополітичної стратегії щодо інтеграції України в європейський правовий простір, мету та етапи адаптації законодавства.

Програмою інтеграції України до Європейського Союзу (п00011- 00-00), схваленою Указом Президента України від 14 вересня 2000 року № 1072 (1072/2000), визначено шляхи і темпи реалізації окремих пріоритетів, обумовлених ходом проведення економічних реформ та спрямованих на

досягнення критеріїв, що впливають із цілей валютного, економічного та політичного союзу держав-членів Європейського Союзу і сформульовані Європейською Радою на Копенгагенському саміті в червні 1993 року.

Указом Президента України від 30 серпня 2000 року № 1033 (1033/2000) з метою координації діяльності органів державної влади з питань адаптації законодавства створено при Президентові України Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

На виконання Указу Президента України від 9 лютого 1999 року № 145 (145/99) «Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади» Кабінет Міністрів України запровадив єдину систему планування, координації та контролю нормотворчої діяльності і роботи органів виконавчої влади з адаптації законодавства, затвердив Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (1496-99-п). Крім того, Кабінет Міністрів України щороку розробляє і затверджує план роботи з адаптації законодавства, передбачаючи в проекті Державного бюджету України на відповідний рік видатки для фінансування заходів з його виконання.

На Копенгагенському саміті Україна-Європейський Союз 4 липня 2002 року Європейський Союз підтвердив свою готовність продовжувати співробітництво і підтримувати Україну в адаптації законодавства, що є одним з ключових елементів співробітництва між Україною та Європейським Союзом. Європейський Союз привітав прагнення України розробити план-графік адаптації законодавства у пріоритетних сферах.

Указом Президента України від 30 серпня 2002 року № 791 (791/2002) з метою реалізації стратегічних цілей державної політики щодо забезпечення входження України в європейський політичний, економічний, безпековий і пра-

вовий простір, створення передумов для набуття Україною членства в Європейському Союзі, підвищення ефективності координації і контролю за діяльністю органів влади у сфері європейської інтеграції створено Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України.

На Ялтинському саміті Україна-Європейський Союз 7 жовтня 2003 року досягнуто спільне розуміння, що одним із найбільш ефективних шляхів використання можливостей нинішнього розширення ЄС для України є інтенсифікація нею роботи у напрямі адаптації національного законодавства, норм і стандартів до відповідних норм ЄС. Європейський Союз підтвердив свою готовність продовжувати співробітництво і підтримку України у процесі адаптації законодавства.

Розділ 4. ЕТАПИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА

Адаптація законодавства України є планомірним процесом, що включає декілька послідовних етапів, на кожному з яких повинен досягатися певний ступінь відповідності законодавства України до *acquis* Європейського Союзу.

З урахуванням етапів адаптації законодавства визначаються етапи виконання Програми.

Перший етап виконання Програми розрахований на 2004- 2007 роки.

Періоди наступних етапів виконання Програми визначатимуться залежно від результатів, досягнутих на попередніх етапах, економічної, політичної та соціальної ситуації, яка складеться в Україні, а також розвитку взаємовідносин України і Європейського Союзу.

Розділ 5. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПЕРШОГО ЕТАПУ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

На першому етапі виконання Програми пріоритетними сферами, в яких здійснюється адаптація законодавства

України, є сфери, визначені статтею 51 УПС (998_012), а саме:

митне право;

законодавство про компанії; банківське право; бухгалтерський облік компаній; податки, включаючи непрямі; інтелектуальна власність; охорона праці;

фінансові послуги; правила конкуренції; державні закупівлі;

охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин; до-вкілля;

захист прав споживачів; технічні правила і стандарти; енергетика, включаючи ядерну; транспорт.

На першому етапі виконання Програми необхідно: забезпечити розробку глосарію термінів *acquis communautaire* для адекватності їхнього розуміння та уніфікованого застосування у процесі адаптації, а також розробити і запровадити єдині вимоги до перекладів актів *acquis communautaire* на українську мову, створити централізовану систему перекладів;

провести порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України *acquis* Європейського Союзу у пріоритетних сферах;

здійснити переклад на українську мову актів *acquis communautaire* у цих сферах;

на підставі вивчення та узагальнення відповідного досвіду держав Центральної та Східної Європи створити ефективний загальнодержавний механізм адаптації законодавства, в тому числі щодо перевірки проектів законів України та інших нормативно-правових актів на предмет їх відповідності *acquis* Європейського Союзу;

створити загальнодержавну інформаційну мережу з питань європейського права, забезпечити вільний доступ до неї учасників адаптації законодавства;

створити систему навчання та підвищення кваліфікації державних службовців з питань європейського права,

включаючи розроблення та затвердження відповідних навчальних програм;

вжити заходів щодо опрацювання та затвердження спільно-го з ЄС механізму підготовки планів-графіків адаптації та моніторингу їх виконання.

Розділ 6. ПОСЛІДОВНІСТЬ ЗДІЙСНЕННЯ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У ПРІОРИТЕТНИХ СФЕРАХ

У пріоритетних сферах адаптація законодавства України здійснюється у такій послідовності:

визначення актів *acquis communautaire*, які регулюють правовідносини у відповідній сфері;

переклад визначених актів на українську мову;

здійснення комплексного порівняльного аналізу регулювання правовідносин у відповідній сфері в Україні та в Європейському Союзі;

розроблення рекомендацій щодо приведення законодавства України у відповідність з *acquis communautaire*;

проведення економічного, соціального та політичного аналізу наслідків реалізації рекомендацій;

визначення переліку законопроектних робіт;

підготовка проектів законів України та інших нормативно-правових актів, включених до переліку законопроектних робіт, та їх прийняття;

моніторинг імплементації актів законодавства України.

Елементом адаптації законодавства має стати перевірка проектів законів України та інших нормативно-правових актів на їх відповідність *acquis communautaire* з метою недопущення прийняття актів, які суперечать *acquis* Європейського Союзу.

Розділ 7. ЩОРІЧНІ ПЛАНИ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Ця Програма визначає мету, основні терміни, інституціональний механізм адаптації законодавства України,

засади фінансового, кадрового та інформаційного забезпечення її виконання.

Конкретні заходи з адаптації законодавства (в тому числі інституціональні перетворення), прогнозовані строки їх виконання, обсяги видатків (у тому числі видатків на підготовку нормативно-правових актів, навчання, інституціональні зміни, проведення порівняльно-правових досліджень, переклад актів *acquis communautaire* на українську мову, підготовку глосарію термінів *acquis communautaire* тощо) визначаються щорічним планом заходів з виконання Програми, який готується Координаційною радою з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (далі – Координаційна рада), погоджується з Комітетом Верховної Ради України з питань Європейської інтеграції та затверджується Кабінетом Міністрів України.

Розділ 8. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ

Верховна Рада України:

забезпечує виконання Програми з питань, які належать до компетенції Верховної Ради України;

розглядає проекти законів України, розроблені на виконання Програми;

визначає цілі та завдання другого та наступних етапів виконання Програми, встановлює їх часові межі;

у разі потреби вносить зміни до Програми;

щороку заслуховує доповідь про стан виконання Програми;

забезпечує експертизу внесених до Верховної Ради України всіма суб'єктами права законодавчої ініціативи законопроектів на їх відповідність *acquis communautaire* на всіх етапах розгляду законопроектів.

Кабінет Міністрів України:

забезпечує виконання Програми, крім питань, віднесених до компетенції Верховної Ради України;

затверджує після погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань Європейської інтеграції щорічний план заходів з виконання Програми;

передбачає щороку в проектах Державного бюджету України витрати на фінансування заходів з виконання Програми.

Органом, що координує роботу з виконання Програми, є уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (далі – уповноважений центральний орган виконавчої влади), який:

в установленому законодавством порядку щороку подає Міністерству фінансів України пропозиції щодо фінансування заходів з виконання Програми для врахування їх у проекті Державного бюджету України;

разом з Комітетом Верховної Ради України з питань Європейської інтеграції здійснює моніторинг виконання Програми.

Уповноважений центральний орган виконавчої влади забезпечує реалізацію політики у сфері адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Головою Координаційної ради є Прем'єр-міністр України (за посадою).

Положення про Координаційну раду та її склад затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Координаційна рада щороку готує доповідь про стан виконання Програми, яка не пізніше 1 березня оприлюднюється на пленарному засіданні Верховної Ради України.

Науково-експертне, аналітичне, інформаційне та методологічне забезпечення виконання Програми, переклад актів *acquis communautaire* на українську мову, підготовка глосарію термінів *acquis communautaire* покладаються на уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Розділ 9. ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ ЗАКОНОПРОЕКТІВ ТА ПРОЕКТІВ ІНШИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО НАЛЕЖАТЬ ЗА ПРЕДМЕТОМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДО СФЕР, ПРАВОВІДНОСИНИ В ЯКИХ РЕГУЛЮЮТЬСЯ ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1. Кожен законопроект, внесений до Верховної Ради України, протягом семи днів надсилається до Комітету Верховної Ради України з питань Європейської інтеграції для визначення належності законопроекту за предметом правового регулювання до сфер, правовідносини в яких регулюються правом Європейського Союзу.

2. Законопроекти, які згідно з висновком Комітету Верховної Ради України з питань Європейської інтеграції належать за предметом правового регулювання до сфер, правовідносини в яких регулюються правом Європейського Союзу, крім розроблених на виконання цієї Програми, протягом трьох днів передаються до уповноваженого центрального органу виконавчої влади для підготовки експертного висновку щодо відповідності цих законопроектів *acquis communautaire*. Уповноважений центральний орган виконавчої влади у двадцятиденний термін готує експертний висновок щодо відповідності законопроектів *acquis communautaire* і передає його до Комітету Верховної Ради України з питань Європейської інтеграції для підготовки пропозицій щодо доцільності прийняття законопроекту Верховною Радою України і термінів набрання ним чинності.

3. Проекти законів України та інших нормативно-правових актів, які за предметом правового регулювання належать до сфер, правовідносини в яких регулюються правом Європейського Союзу, в обов'язковому порядку проходять експертизу на відповідність *acquis communautaire*.

Експертизу проектів законів України та інших нормативно-правових актів, які за предметом правового регулю-

вання належать до сфер, правовідносини в яких регулюються правом Європейського Союзу, здійснює уповноважений центральний орган виконавчої влади, а експертизу проектів нормативно-правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади – відповідні підрозділи органів, які видають акт.

Нормативно-правові акти, які суперечать *acquis communautaire*, можуть прийматися лише за наявності достатнього обґрунтування необхідності прийняття такого акта і на чітко визначений у самому акті строк.

Розділ 10. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Фінансування заходів, спрямованих на виконання Програми, на кожному етапі здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством України.

Кабінет Міністрів України забезпечує пріоритетне спрямування ресурсів програм міжнародної технічної допомоги на виконання Програми.

Конкретні обсяги видатків на здійснення заходів з виконання Програми визначаються у законі про Державний бюджет України на відповідний рік.

Розділ 11. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Кабінету Міністрів України з метою належного кадрового забезпечення виконання Програми вживати заходів з виконання Державної програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України на 2004-2007 роки, затвердженої Указом Президента України від 13 грудня 2003 року № 1433 (1433/2003).

Розділ 12. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Інформаційне забезпечення виконання Програми покладається на уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

В основу інформаційного забезпечення необхідно покласти створення та функціонування загальнодержавної інформаційної мережі з питань європейського права, забезпечення вільного доступу до неї учасників процесу адаптації.

Елементами загальнодержавної інформаційної мережі з питань європейського права мають бути:

створення інтернет-порталу;

створення електронної системи документації Європейського Союзу, перекладеної на українську мову, в тому числі актів *acquis communautaire*;

створення спеціалізованої бібліотеки європейського права та її філіалів у регіонах України;

забезпечення доступу учасників процесу адаптації до баз даних законодавства Європейського Союзу;

забезпечення передплати на офіційні видання Європейського Союзу.

*І. В. Артёмов, Д. В. Вітер, Л. І. Загайнова,
О. М. Казакевич, О. М. Руденко. Нормативно-правове
забезпечення стратегічного курсу України на європейську
та євроатлантичну інтеграцію: навч. посіб.-хрестоматія –
Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2007*

5.2. Деякі питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА від 15 жовтня 2004 р. № 1365 Київ

(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ
№ 174 (174-2005-п) від 03.03.2005

№ 1314 (1314-2006-п) від 15.09.2006

№ 1379 (1379-2006-п) від 04.10.2006

№ 950 (950-2007-п) від 18.07.2007)

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Утворити Координаційну раду з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу в складі згідно з додатком.

Надати голові Координаційної ради право вносити у разі потреби зміни до її складу.

2. Затвердити такі, що додаються:

Положення про Координаційну раду з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

Порядок підготовки та реалізації щорічного плану заходів з виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (1629-15).

(Пункт 3 втратив чинність на підставі Постанови КМ № 950 (950-2007-п) від 18.07.2007)

4. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Кабінету Міністрів України від 31 березня 2004 р. № 417 (417-2004-п) «Про додаткові заходи щодо посилення роботи з адаптації законодавства України до законодавства

Європейського Союзу» (Офіційний вісник України, 2004 р., № 14, ст. 969).

*Прем'єр-міністр України
В.ЯНУКОВИЧ*

Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. № 1365

СКЛАД

Координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу

Прем'єр-міністр України, голова Координаційної ради

Віце-прем'єр-міністр України, який відповідно до функціональних обов'язків забезпечує взаємодію органів виконавчої влади у сфері європейської інтеграції, заступник голови Координаційної ради

Міністр юстиції, заступник голови Координаційної ради
Міністр економіки та з питань європейської інтеграції
Міністр закордонних справ

Міністр освіти і науки
Міністр охорони здоров'я

Міністр охорони навколишнього природного середовища
Міністр палива та енергетики

Міністр праці та соціальної політики
Міністр транспорту та зв'язку
Міністр аграрної політики

Міністр фінансів

Директор Державного департаменту з питань адаптації законодавства

Голова Антимонопольного комітету
Голова Держмитслужби

Голова Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг

Голова Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку

Голова Держпідприємництва
Голова Держспоживстандарту
Голова Держнаглядохоронпраці

Голова Національного банку (за згодою)
Голова Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції (за згодою)
Голова Ради підприємців України при Кабінеті Міністрів України
Секретар Координаційної ради
(Склад із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 174 (174-2005-п) від 03.03.2005)

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня
2004 р. № 1365

ПОЛОЖЕННЯ

про Координаційну раду з адаптації законодавства
України до законодавства Європейського Союзу

1. Координаційна рада з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (далі – Координаційна рада) утворюється для забезпечення взаємодії органів державної влади та недержавних інституцій під час виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (1629-15) (далі – Програма).

2. Координаційна рада у своїй діяльності керується Конституцією (254к/96-ВР) та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, Угодою про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими співтовариствами та їх державами-членами (998_012), іншими міжнародними договорами України, рекомендаціями Ради з питань співробітництва між Україною та Європейським Союзом, а також цим Положенням.

3. Основними завданнями Координаційної ради є: розроблення пропозицій щодо розвитку співробітництва з Європейським Союзом у сфері адаптації законодавства України
до законодавства Європейського Союзу;

формування єдиних підходів до провадження діяльності з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

визначення переліку органів виконавчої влади, відповідальних за організацію роботи з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

підготовка щорічного плану заходів з виконання Загально-державної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (1629-15);

розгляд стану реалізації плану заходів з виконання Загально-державної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (1629-15);

підготовка та подання Верховній Раді України щорічної доповіді про стан виконання Програми.

4. Координаційна рада має право:

залучати в установленому порядку до здійснення заходів з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу працівників міністерств, інших органів виконавчої влади, установ та організацій;

заслуховувати інформацію керівників міністерств, інших органів виконавчої влади про стан виконання рішень Координаційної ради;

отримувати в установленому порядку від міністерств, інших органів виконавчої влади інформацію, документи та матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

утворювати консультаційні та експертні комісії, робочі групи і залучати в установленому порядку до роботи в них працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, установ, організацій, вчених, фахівців та іноземних експертів.

5. Координаційну раду очолює Прем'єр-міністр України. Голова Координаційної ради має двох заступників.

У разі потреби голова Координаційної ради може делегувати свої повноваження одному із заступників.

6. Засідання Координаційної ради скликаються її головою або за його дорученням одним з його заступників не рідше ніж один раз на півріччя.

Засідання Координаційної ради є правоможним, якщо на ньому присутні не менш як половина її членів.

У разі неможливості з поважних причин бути присутнім на засіданні член Координаційної ради може письмово делегувати свої повноваження першому заступнику або заступнику керівника відповідного органу державної влади.

7. Рішення Координаційної ради приймаються простою більшістю голосів її членів, присутніх на засіданні, та оформлюються протоколом, який підписується головуючим на засіданні Координаційної ради і секретарем Координаційної ради.

Координаційна рада може приймати рішення з окремих питань шляхом письмового опитування її членів.

Для забезпечення виконання рішень Координаційної ради можуть надаватися доручення Прем'єр-міністра України або Кабінету Міністрів України.

8. Рішення Координаційної ради, прийняті у межах її компетенції, обов'язкові для розгляду центральними та місцевими органами виконавчої влади.

(Пункт 8 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1379 (1379-2006-п) від 04.10.2006)

9. Рішення Координаційної ради надсилаються її членам, а також органам виконавчої влади, яких вони стосуються, не пізніше ніж у п'ятиденний строк після проведення засідання.

10. Секретар Координаційної ради:

формує проект порядку денного засідань Ради на основі пропозицій її членів, організовує підготовку матеріалів і проектів рішень;

проводить моніторинг виконання рішень Ради; забезпечує ведення протоколів її засідань.

11. Забезпечення роботи Координаційної ради здійснює відповідний структурний підрозділ Секретаріату Кабінету Міністрів України.

(Пункт 11 в редакції Постанови КМ № 174 (174-2005-п) від 03.03.2005)

ЗАТВЕРДЖЕНО

*постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня
2004 р. № 1365*

ПОРЯДОК

підготовки та реалізації плану заходів з виконання
Загальнодержавної програми адаптації законодавства
України до законодавства Європейського Союзу

1. Цей Порядок визначає механізм щорічної підготовки та реалізації плану заходів з виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (1629-15) (далі – план) та взаємодії органів виконавчої влади у цьому процесі.

2. У плані визначаються заходи з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у пріоритетних сферах, строки виконання та органи виконавчої влади, відповідальні за їх виконання.

План готується на підставі пропозицій органів виконавчої влади Координаційною радою з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (далі – Координаційна рада) відповідно до цього Порядку, погоджується з Комітетом Верховної Ради України з питань європейської інтеграції та затверджується Кабінетом Міністрів України.

3. Пропозиції до плану готуються з додержанням таких принципів:

узгодження цілей заходів із зобов'язаннями, взятими на себе Україною відповідно до Угоди про партнерство і

співробітництво між Україною та Європейськими співтовариствами та їх державами-членами, інших угод і домовленостей між Україною та Європейським Союзом, а також із завданнями Програми інтеграції України до Європейського Союзу (п0001100-00);

послідовність реалізації державної політики України в сфері адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

поступове впровадження положень джерел *acquis communautaire* в законодавство України.

4. Роботу з підготовки щорічного плану організує Мін'юст, який не пізніше ніж 15 травня доводить до відома центральних органів виконавчої влади рекомендації щодо формування пропозицій на наступний рік.

5. Центральні органи виконавчої влади щороку подають Мін'юсту:

пропозиції стосовно джерел *acquis communautaire*, що регулюють правовідносини у відповідних сферах і які необхідно перекласти у наступному році – до 15 квітня;

пропозиції до проекту плану на наступний рік та інформацію про джерела фінансування та обсяги видатків на здійснення заходів з адаптації законодавства в наступному році, у тому числі включені до їх бюджетних запитів – до 15 червня.

6. Мін'юст узагальнює зазначені в абзаци третьому пункту 5 цього Порядку пропозиції, формує проект плану і за погодженням із заінтересованими органами виконавчої влади подає його до 20 вересня на розгляд Координаційної ради, у разі потреби до- опрацьовує з урахуванням пропозицій та зауважень членів Координаційної ради, результатів реалізації плану заходів з виконання Програми за поточний рік і повторно подає його до 20 січня на розгляд Ради. (Абзац перший пункту 6 в редакції Постанови КМ № 1314 (1314-2006-п) від 15.09.2006)

Проект плану, схвалений Координаційною радою у поданій редакції або доопрацьований з урахуванням пропозицій та зауважень згідно з протоколом засідання Ради, секретар Координаційної ради надсилає Комітету Верховної Ради з питань європейської інтеграції на погодження.

Після погодження з Комітетом Верховної Ради з питань європейської інтеграції проект плану подається в установленому порядку заступником голови Координаційної ради, Міністром юстиції на розгляд Кабінету Міністрів України.

7. Фінансове забезпечення виконання плану здійснюється за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на реалізацію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (1629-15), та інших джерел, у тому числі із залученням міжнародної технічної допомоги.

Центральні органи виконавчої влади під час розроблення бюджетних запитів ураховують видатки на проведення роботи з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

8. Мін'юст:

формує на наступний рік орієнтовний план перекладів джерел *acquis communautaire* на українську мову, план проведення порівняльного аналізу регулювання правовідносин у відповідних сферах в Україні та Європейському Союзі і забезпечує їх виконання;

розробляє рекомендації щодо приведення законодавства України у відповідність з *acquis communautaire* та надсилає їх заінтересованим органам виконавчої влади.

9. Центральні органи виконавчої влади, відповідальні за організацію роботи з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу:

організують, спрямовують і координують роботу заінтересованих органів виконавчої влади з опрацювання

рекомендацій та проведення економічного, соціального та політичного аналізу можливих наслідків їх реалізації;

надсилають до Мін'юсту висновки про результати аналізу та пропозиції щодо можливих строків запровадження рекомендацій.

10. На підставі звітів, поданих Мін'юсту до 5 липня та 5 січня центральними органами виконавчої влади, визначеними у плані відповідальними за виконання заходів, Мін'юст щороку до 15 липня та 20 січня інформує Координаційну раду про результати виконання плану.

11. Заступник голови Координаційної ради, Міністр юстиції організовує підготовку щорічної доповіді про стан виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (1629-15) та до 20 січня подає її проект Координаційній раді.

Координаційна рада готує та до 15 лютого подає Верховній Раді України доповідь про стан виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (1629-15).

(Зміни, що вносяться до Тимчасового регламенту Кабінету Міністрів України втратили чинність на підставі Постанови КМ № 950 (950-2007-п) від 18.07.2007)

5.3. Про утворення Державного департаменту з питань адаптації законодавства

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ПОСТАНОВА

від 24 грудня 2004 р. № 1742 Київ

(Дію Постанови відновлено згідно з Постановою КМ № 1314 (1314- 2006-п) від 15.09.2006)

(Постанова втратила чинність на підставі Постанови КМ № 256 (256-2006-п) від 07.03.2006)

(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 174 (174-2005-п) від 03.03.2005 № 268 (268-2006-п) від 09.03.2006 № 1314 (1314-2006-п) від 15.09.2006)

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Утворити у складі Міністерства юстиції на базі Центру європейського та порівняльного права, що ліквідується, Державний департамент з питань адаптації законодавства як урядовий орган державного управління.

2. Затвердити Положення про Державний департамент з питань адаптації законодавства, що додається.

Виконуючий обов'язки Прем'єр-міністра України
М.АЗАРОВ
Інд. 52

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 24 грудня 2004 р. № 1742

ПОЛОЖЕННЯ
про Державний департамент
з питань адаптації законодавства

1. Державний департамент з питань адаптації законодавства (далі – Департамент) є урядовим органом державного управління, який діє у складі Мін'юсту і йому підпорядковується.

2. Департамент у своїй діяльності керується Конституцією (254к/96-ВР) та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, цим Положенням та наказами Мін'юсту.

3. Основними завданнями Департаменту є:

1) організація роботи з реалізації державної політики у сфері адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

2) участь у межах своєї компетенції в координації роботи, пов'язаної з виконанням Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (1629-15) (далі – Програма);

3) організація науково-експертного, аналітичного, інформаційного та методологічного забезпечення виконання Програми (1629-15);

4) підготовка рекомендацій щодо приведення законодавства України у відповідність з *acquis communautaire* та на їх підставі розроблення проектів нормативно-правових актів і підготовка пропозицій щодо укладення відповідних міжнародних договорів; (Підпункт 4 пункту 3 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1314 (1314-2006-п) від 15.09.2006)

5) проведення експертизи щодо відповідності проектів законів України та інших нормативно-правових актів, що за предметом правового регулювання належать до сфер, правовідносини в яких регулюються правом Європейського Союзу, *acquis communautaire*;

6) узагальнення інформації про стан адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

7) організація моніторингу імплементації актів законодавства України, проекти яких розроблені відповідно до *acquis communautaire*;

8) координація в межах своїх повноважень співробітництва між Україною та Європейським Союзом у сфері адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та у сфері юстиції свободи та безпеки і з питань забезпечення стабільності та ефективності функціонування інститутів, які гарантують демократію, верховенство права, додержання прав людини. (Підпункт 8

пункту 3 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1314 (1314-2006-п) від 15.09.2006)

9) координація та моніторинг в межах своїх повноважень роботи центральних органів виконавчої влади з виконання зобов'язань, взятих на себе Україною перед Європейським Союзом, Радою Європи, іншими міжнародними організаціями, щодо забезпечення стабільності та ефективності функціонування інститутів, які гарантують демократію, верховенство права, додержання прав людини. (Пункт 3 доповнено підпунктом 9 згідно з Постановою КМ № 1314 (1314-2006-п) від 15.09.2006)

4. Департамент відповідно до покладених на нього завдань:

1) організовує роботу:

з підготовки та реалізації щорічних планів заходів з виконання Програми (1629-15);

із здійснення перекладу на українську мову актів *acquis communautaire* та актів законодавства держав-членів Європейського Союзу, що регулюють відносини у пріоритетних сферах адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу; (Абзац третій підпункту 1 пункту 4 в редакції Постанови КМ № 1314 (1314-2006-п) від 15.09.2006) з проведення порівняльного аналізу регулювання правовідносин у відповідних сферах в Україні та Європейському Союзі;

з підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів щодо стану адаптації законодавства України до *acquis communautaire*; (Підпункт 1 пункту 4 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1314 (1314-2006-п) від 15.09.2006) із здійснення перекладу на англійську мову інформаційно-аналітичних матеріалів, актів законодавства України, пов'язаних з виконанням Програми, та їх проектів; (Підпункт 1 пункту 4 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ № 1314 (1314-2006-п) від 15.09.2006)

2) готує рекомендації щодо приведення законодавства України у відповідність з *acquis communautaire* та пропозиції щодо вдосконалення законодавства;

3) розробляє за дорученням Президента України, Кабінету Міністрів України та власною ініціативою проекти законів, інших нормативно-правових актів, що спрямовані на адаптацію законодавства України до *acquis communautaire*, або бере участь разом з іншими органами виконавчої влади у їх підготовці;

4) бере у межах своєї компетенції участь у підготовці проектів концепцій розвитку законодавства України та проектів міжнародних договорів України;

5) забезпечує підготовку методичних рекомендацій з організації роботи з приведення центральними органами виконавчої влади законодавства України у відповідність з *acquis communautaire*;

6) організовує роботу, пов'язану із створенням та функціонуванням загальнодержавної інформаційної мережі з питань європейського права;

7) виконує функції державного замовника з розроблення, виробництва, постачання програмних засобів для загальнодержавної інформаційної мережі з питань європейського права;

8) організовує роботу з підготовки проекту щорічної доповіді про стан виконання Програми (1629-15);

9) вживає в межах своїх повноважень заходів для розвитку співробітництва з Європейським Союзом у сфері адаптації законодавства України до *acquis communautaire*, у сфері юстиції, свободи та безпеки, а також з питань забезпечення стабільності та ефективності функціонування інститутів, які гарантують демократію, верховенство права, додержання прав людини; (Підпункт 9 пункту 4 в редакції Постанови КМ № 1314 (1314-2006-п) від 15.09.2006)

10) вивчає та узагальнює досвід прийняття *acquis communautaire* державами-членами Європейського Союзу та державами-кандидатами на вступ до Європейського Союзу;

11) проводить в межах своєї компетенції правову експертизу проектів нормативно-правових актів (готує висновки) щодо відповідності Конституції (254к/96-ВР), законам та іншим нормативно-правовим актам України, а також міжнародним договорам України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимогам нормопроєктувальної техніки проектів законів, інших актів законодавства, що подаються на розгляд Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, а також нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

12) здійснює експертизу (готує висновки) щодо відповідності проектів законів України та інших нормативно-правових актів, що за предметом регулювання належать до сфер, відносини в яких регулюються правом Європейського Союзу, *acquis communautaire*;

13) сприяє в межах своєї компетенції забезпеченню виконання зобов'язань, взятих за міжнародними договорами України з правових питань, проводить моніторинг стану виконання зазначених зобов'язань;

14) проводить моніторинг та готує звіти про стан виконання: щорічних планів заходів з виконання Програми (1629-15); положень угод і домовленостей між Україною та Європейським Союзом, що стосуються сфери адаптації законодавства

України до *acquis communautaire*, сфери юстиції, свободи та безпеки, а також з питань забезпечення стабільності та ефективності функціонування інститутів, які гарантують демократію, верховенство права, додержання прав людини; (Абзац третій підпункту 14 пункту 4 в редакції Постанови КМ № 1314 (1314-2006-п) від 15.09.2006)

15) організовує в установленому порядку видання бюлетенів, збірників нормативних актів, інших матеріалів з питань, що належать до його компетенції;

16) готує інформаційно-аналітичні матеріали та інші документи з питань, що належать до його компетенції;

17) забезпечує в межах своєї компетенції залучення юридичних радників;

(Підпункт 18 пункту 4 виключено на підставі Постанови КМ № 174 (174-2005-п) від 03.03.2005)

19) бере в установленому порядку та в межах своїх повноважень участь у діяльності двосторонніх і багатосторонніх комісій, а також інших міжнародних органів та інституцій при вирішенні питань, пов'язаних із застосуванням міжнародного права та адаптацією законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

20) забезпечує в межах своїх повноважень взаємодію з відповідними міжнародними організаціями або їх представництвами в Україні;

21) опрацьовує в межах своєї компетенції матеріали, пов'язані з участю України у відповідних міжнародних організаціях;

22) виконує інші функції, що впливають з покладених на нього завдань.

5. Департамент має право:

1) залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками) для розгляду питань, що належать до його компетенції;

2) одержувати в установленому порядку від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, необхідну для виконання покладених на нього завдань;

3) скликати в установленому порядку наради з питань, які належать до його компетенції;

4) організовувати і проводити семінари, конференції, симпозіуми, інші заходи з питань, що належать до його компетенції;

5) утворювати експертні та консультаційні ради, робочі групи;

б) видавати накази організаційно-розпорядчого характеру.

6. Департамент очолює директор, який в установленому порядку призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра юстиції.

Директор Департаменту є членом колегії Мін'юсту.

7. Директор Департаменту має першого заступника та двох заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра юстиції, погодженим з директором Департаменту.

Розподіл обов'язків між заступниками проводить директор Департаменту.

8. Директор Департаменту:

здійснює керівництво діяльністю Департаменту, несе персональну відповідальність перед Кабінетом Міністрів України та Міністром юстиції за виконання покладених на Департамент завдань;

призначає відповідно до законодавства та в межах своїх повноважень на посаду та звільняє з посади керівників структурних підрозділів та інших працівників Департаменту, крім заступників директора;

призначає радників Департаменту на громадських засадах; визначає ступінь відповідальності заступників директора,

керівників структурних підрозділів та інших працівників Департаменту;

вирішує відповідно до законодавства питання про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності керівників структурних підрозділів Департаменту та інших працівників, крім заступників директора;

підписує видані в межах компетенції Департаменту накази, організовує перевірку їх виконання;

затверджує положення про структурні підрозділи Департаменту;

здійснює інші повноваження, передбачені законодавством та цим Положенням.

9. Граничну чисельність працівників Департаменту за поданням директора затверджує Міністр юстиції.

10. Структуру Департаменту затверджує директор за погодженням з Міністром юстиції.

11. Штатний розпис і кошторис Департаменту затверджує його директор за погодженням з Міністром юстиції та Мінфіном.

12. Департамент утримується за рахунок державного бюджету в межах коштів, передбачених на утримання Мін'юсту.

(Пункт 13 втратив чинність на підставі Постанови КМ № 268 (268-2006-п) від 09.03.2006)

14. Департамент є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в Державному казначействі, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

Навчальне видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Навчальний посібник-хрестоматія

Видання 2-е, із змінами та доповненнями

Укладання і коментар: І.В. Артьомов, А.А. Артьомова

*Комп'ютерне верстання та
дизайн обкладинки: Р. Кокіна*

Коректура: Л. Серєда

Технічна редакція: Я.І. Чіжмодій

Підписано до друку 30.11.2021. Гарнітура Cambria. Формат 60x84/16.
Ум.друк.арк. 18,6. Зам. № 63. Наклад 200 прим.

Оригінал-макет виготовлено та видруковано:

ТОВ «РІК-У», 88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №5040 від 21.01.2016 р.

Видавництво УжНУ «Говерла»:

88000, м. Ужгород, вул. Капітул на, 18.

Свідоцтво Серія 3т № 32 від 31 травня 2006 року

A86   **Актуальні проблеми зовнішньої політики України: навчальний посібник-хрестоматія** / уклад. і коментар: І.В. Артьомов, А.А. Артьомова. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 320 с.

ISBN 978-617-7825-52-3

Навчальний посібник-хрестоматія є складовою частиною навчально-методичного комплексу з дисципліни «Актуальні проблеми зовнішньої політики України».

Наводяться і коментуються документи чи витяги з них з питань нормативно-правового забезпечення і концептуальних засад зовнішньої політики України, регулювання процесів європейської та євроатлантичної інтеграції держави.

Для студентів спеціальностей з галузі знань «Міжнародні відносини».

УДК 327(477)(075.8)